Livia Mărginean Popa

Un strop în oceanul lumii

Editura Sfântul Ierarh Nicolae
2015

Descrierea CIP a Bibliotecii Naţionale a României
MĂRGINEAN POPA, LIVIA
Un strop în oceanul lumii / Livia Mărginean Popa. - Brăila : Editura Sfântul Ierarh Nicolae, 2015
ISBN 978-606-30-0225-0

821.135.1-31

Crâmpeie din viața mea

Astăzi este 19 noiembrie 2011, aniversarea lui Gilu, soţul meu decedat, şi tot azi am cumpărat calculatorul cu dorinţa să încep să scriu o carte de multă vreme visată, pe care să o las familiei mele dragi: Titus, Marius, Corina şi Alexandra, surorilor şi fratelui meu precum şi nepoţilor de surori, în special lui Gilu şi familiei lui, dar cu aceleaşi sentimente de dragoste pentru toţi. Încă nu ştiu cum să o numesc dar vreau să cuprindă viaţa mea aşa cum mi-a hărăzit-o Bunul Dumnezeu, cu necazuri şi bucurii, cu eşecuri şi realizări, cu iluzii şi deziluzii şi, nu în ultimul rând, să scriu despre părinţii mei dragi, TATA şi MAMA, care mi-au dat viaţă.

Anul 1936. Aveam trei ani când tata a hotărât ca, împreună cu mama şi cei şase copii, să emigreze din Miraslău, satul natal, la Aiud (distanţă de doar şapte kilometri, mare curaj la epoca respectivă) , trebuind să înceapă viaţa de la zero şi accentuez, să emigreze, pentru ca după 55 ani, eu şi familia mea să emigrăm la mii de kilometri, mai precis în Canada, unde mă aflu şi în prezent. La acest capitol am să revin cu amănunte.

Anul 1936, în care viaţa noastră s-a schimbat datorită curajului lui tata, face parte din perioada interbelică, perioadă recunoscută ca fiind foarte prolifică economic, liniştită politic şi cu o democraţie adevărată, toate acestea contribuind la prosperitatea familiei noastre, prosperitate datorată, nu în ultimul rând, hărniciei părinţilor mei. Astfel, într-o perioadă relativ scurtă, doi oameni, tata şi mama, cu şase copii care trebuiau crescuţi şi educaţi, au reuşit să construiască o casă, să cumpere pământ şi să-şi deschidă o afacere de transport care a necesitat anumite investiţii, toate acestea contribuind la o viaţă decentă.

Amintirile din această perioadă sunt foarte clare, atât pe

plan emoţional cât şi pe plan existenţial. Obligaţia noastră, a copiilor, era, pe lângă şcoală, să ajutăm în gospodărie, să facem mici cumpărături; cele mari erau făcute de tata sau mama. Ţin minte că la o prăvălie de coloniale ţinută de un ungur, tata avea un cont deschis, care, de fapt, era un caiet în care patronul prăvăliei nota ce cumpăram, dacă nu plăteam pe loc şi când mergeam eu, pe lângă cumpărătura principală, adăugam şi dulciuri care-mi plăceau enorm şi care-mi plac şi azi, şi-mi mergea figura. Dacă trebuia să cumpăr drojdiuţă, pentru dospirea pâinii, mama zicea să cumpăr dublu, fiindcă ştia că mănânc jumătate din ea. Şi azi mănânc drojdiuţă când prepar ceva dospit.

Aproape de casa noastră era brutăria, bine organizată: te anunţai în ce zi te duci cu aluatul şi în cuptoare bine întreţinute se cocea pâinea şi ne întorceam să o ducem fiecare la casele noastre. Caldă cum era, mâncam până acasă din ea, iar dacă se întâmpla să ne întâlnim cu vreun prieten sau prietenă, sigur că le dădeam şi lor, aşa că, până acasă, dintr-o pâine lipsea ceva, dar nu conta, fiindcă erau şase de fiecare dată şi nu-mi amintesc ca mama să ne fi certat pentru asta. Fiind şase copii, fiecare aveam cel puţin câte un prieten sau prietenă şi nu era o problemă să fie reţinut să mănânce cu noi dacă-l prindea ora mesei la noi.

În fiecare an, se tăiau doi porci şi se puneau conserve, murături şi dulceţuri pentru iarnă. Am ţinut să menţionez aceste aspecte pe care nu le-am mai trăit multă vreme.

După război, toate s-au schimbat. Când scriu aceste rânduri nu-mi vine să cred că am fost capabili să suportăm aproape 60 de ani ceea ce am suportat până în 1989, sigur, cu mici perioade de mai bine material, dar cu permanenta teamă de securitate.

Revin la primii ani de şcoală, şcoala primară care a durat patru ani în condiţii normale, când, înainte de cursuri ziceam rugăciunea „Tatăl Nostru”, când cărţile nu erau

îndoctrinate. După terminarea celor patru clase, am dat admitere pentru a intra la liceu; de fapt, în Aiud, era Gimnaziul de Fete de patru ani ce constituia cursul inferior al liceului, după care am dat un alt examen de admitere pentru a intra în cursul superior (tot de patru ani), urmat de bacalaureat. Cu bacalaureatul în mână te puteai prezenta la Universitate. În perioada cursului inferior încă nu s-a făcut simţită intrarea ideologiei comuniste, am amintiri frumoase despre libertate. De exemplu directoarea, care era şi profesoară de matematică, era surdă şi mă punea să o atenţionez când suna clopoţelul de pauză, sau mă punea să zic „Tatăl Nostru", eu fiind foarte mândră.

Prietenă şi colegă încă de la grădiniţă şi care mi-a rămas până la bătrâneţe, a fost Turica la care sigur s-au adăugat pe parcursul anilor şi alţii asupra cărora voi reveni. Mergeam şi reveneam de la şcoală împreună. Eram şi vecine. Am devenit ca două surori, cu încredere reciprocă, încredere ce s-a întărit în anii foarte grei ce au urmat, când a trebuit să facem nişte servicii mici pentru unele persoane închise în temniţa din Aiud: TEMNIŢA, cum ziceau părinţii noştri, închisoarea care a devenit spaima celor mulţi.

Apropo de închisoare, ţin foarte mult să clarific anumite situaţii şi temeri, care ne-au urmărit foarte mulţi ani în special familia noastră. Aveam 14 ani, când am luat contact cu această instituţie, când sora mea cea mai mare, Maricica, studentă fiind la Academia Comercială din Braşov este arestată şi închisă, motivul necunoscându-l la timpul respectiv; mi-amintesc doar că tata era într-o disperare cumplită. Mama se manifesta mai puţin. Ce avea în suflet numai ea ştia, voia să ne protejeze pe noi, iar eu, personal, probabil fiind mai tânără, nu realizam tragedia. M-am trezit mai târziu şi numai amintindu-mi de realitatea ce am trăit-o, mă cuprindea frica. Şi asta mulţi ani. Ce amintire poate fi mai tristă ca aceea de a sta la coadă (expresie pe care o detest motivul fiind bine ştiut) la poarta

închisorii cu pachetul cu puţinele alimente la care avea dreptul fiecare deţinut, sau să asist împreună cu Valerica, altă soră, la procesul Maricichii, sau să asist la arestarea lui tata, în plină noapte, pentru că a ascultat Radio Londra, dus la securitate şi bătut, noroc că l-au reţinut numai o noapte?! Am menţionat o mică parte din tristele evenimente suficiente să ne schimbe viaţa.

Tot la acest capitol tragic, amintesc pe fratele nostru Ion, unicul băiat care la vârsta recrutării în armată este trimis la Hunedoara la muncă, într-un combinat siderurgic. Având aptitudini tehnice, lucrează în instalare de telefoane unde o cunoaşte pe fosta soţie, dar pentru că aceasta provenea dintr-o familie care dorea să promoveze în politica comunistă, Ion era o piedică şi urmarea firească este divorţul. Pasul acesta l-a costat enorm, a căzut în patima alcoolului, a dus o viaţă fără control şi a murit la o vârstă tânără: 45 ani. A fost înzestrat cu o mare sensibilitate, şi mi-l amintesc ce frumos cânta la muzicuţă. Capitolul ÎNCHISOARE- îl închei cu menţiunea, că trei surori s-au căsătorit cu trei soţi, foşti deţinuţi politici. Jertfele au fost mari, amprentele suferinţelor îndurate s-au făcut simţite aproape în fiecare familie. Credinţa ne-a fost furată, dar fiecare am purtat-o în suflet. Maricica, în final, a fost victima cea mai palpabilă, datorită credinţei. S-ar putea scrie foarte multe la acest capitol. Foarte modest, am încercat să arăt şi eu încă o suferinţă a unei familii. Las loc şi altora care nu sunt puţini.

Revin la anii de după război, dar trebuie să menţionez că înainte cu un an de terminarea războiului se naşte încă o soră, Rodica, cu o diferenţă de 10 ani faţă de mine şi 19 faţă de Maricica. Mama a avut mare curaj pentru epoca respectivă; ne-a lăsat-o în grijă, şi pe cât putem, Valerica şi cu mine încercăm să împlinim acest mesaj. Maricica fiind foarte în vârstă, nu poate.

Imediat după război, casa construită de părinţi a devenit

neîncăpătoare, ne-am mutat cu toţii într-una mai mare, în care am locuit până când, rând pe rând, copiii au ajuns la vârsta de căsătorie sau de Universitate, începând să zboare din cuibul familiei. Prima, a fost Anica, care pleacă din Aiud cu un trusou frumos, prima şi ultima posibilitate a părinţilor. Ion rămâne la Hunedoara, Valerica şi cu mine plecăm la Cluj la studii, iar Maricica şi Lena mai rămân cu părinţii până la căsătoria lor, după care, Maricica pleacă la Alba-Iulia, Lena la Braşov, iar Rodica rămâne cu tata şi mama până la decesul lor.

Tata a avut planuri mari pentru toţi, dar vremurile nu i-au permis. De exemplu, eu am făcut puţin pian; muzica mi-a plăcut enorm cum de altfel îmi place şi azi. La timpul respectiv mă gândeam la Conservator, dar tata a zis: tu te duci şi faci Farmacia, iar eu mă ocup să deschidem una. Ce vise... Când a venit vremea de facultate, Valerica a intrat la Chimie, iar eu la Farmacie, dar parcă-l văd şi azi pe tata cum a dat din umeri că nu mai are posibilitate să ne finanţeze. La bursă n-am avut dreptul, părinţii fiind consideraţi chiaburi. În aceste condiţii, Maricica s-a oferit să ne ajute. Am să revin la perioada studenţiei.

Mutaţi în casa nouă, mai mare, fiecare avea responsabilităţile lui, în special în vacanţele şcolare. Îmi amintesc cum, în fiecare sâmbătă, trebuia să batem covoarele, să spălăm geamurile, să măturăm curtea şi apoi la stradă cât ţinea casa noastră. Am crescut cu aceste responsabilităţi şi din necesitate, familia era numeroasă iar mama nu făcea faţă, dar în acelaşi timp acestea făceau parte din educaţia timpului. Tata zicea mereu: chiar dacă nu vei fi nevoită să le faci la casa ta, să ştii să-i pretinzi celui ce-ţi va face aceste servicii. Şi a avut multă dreptate.

În această perioadă eram în cursul superior la liceu care a devenit mixt, deci eram împreună cu băieţii în aceeaşi clasă. Prietenă şi colegă fidelă am avut-o pe Turica la care s-a ataşat Rodica Miloia, care-mi era acum şi vecină. Această perioadă de

4 ani cât a durat până la bacalaureat, a fost plină de evenimente care m-au marcat, pot zice, pe viaţă. Când spun că m-au marcat pe viaţă, mă gândesc că a fost momentul când în ţară a început să se instaureze teroarea sovietică, mai precis teroarea stalinistă. Deşi aveam numai 15 ani, am înţeles că binele şi siguranţa noastră sunt spre asfinţit. În familie mereu ni se spunea să fim atenţi la ce vorbim, cu cine ne împrietenim, pe cine primim în casă. Toate aceste sfaturi primite de la părinţii mei m-au urmărit o viaţă, ca la rândul meu, împreună cu soţul meu Gilu, să le spunem copiilor noştri, Titus şi Marius, acelaşi lucru. Şi asta, după câţi ani...

Schimbările în mai rău se simţeau din zi în zi, atât cele privind libertatea, cât şi cele materiale. În aceste condiţii, a trebuit să ne continuăm viaţa, în aparenţă normală în public, dar cea adevărată se desfăşura doar în familie şi într-un cerc foarte restrâns de rude şi prieteni, fiindcă aveai surprize de unde nu te aşteptai şi puteai să fii reclamat la siguranţă, devenită apoi, securitatea anilor viitori, până în 1989 sau, mai ştii, până azi...

În desfăşurarea materiilor au intervenit schimbări şi în fond şi în formă. Istoria, geografia, bineînţeles trunchiate, religia scoasă total, latina şi germana la fel, franceza scapă ca prin urechile acului, dar nu mai poţi vorbi de clasici, nu mai sunt manuale tipărite în franceză, ci ne îndoctrinau cu revista Temps Nouveaux, apariţie comunistă. În schimb, s-a introdus delicata limbă rusă, că doar „lumina venea de la răsărit”.

Apropo de limba franceză, am îndrăgit-o de tânără. Am avut o bază serioasă din cursul inferior la citit, scris şi vorbit şi profesorul din cursul superior, care era posedat de această limbă, desigur cu studii la Sorbona, şi care a suferit din cauza schimbărilor survenite, m-a simţit că-mi place limba franceză şi mă solicita mereu să-i corectez pe alţii, iar când începeam ora, cântam Internaţionala în franceză şi eu dădeam tonul pentru clasa întreagă. Nici azi nu ştiu dacă, obligându-ne să

începem ora cu acest cântec, nu era un mod de a-şi bate joc de regim, sau o formă de a evada de trista realitate.

Tot în acest context de deformare a adevărului, vedeam pe faţa profesorului de istorie, cum se chinuia să ne explice minciunile impuse de regim. Doar în familie şi în cerc foarte restrâns aflam adevărul. Singurele materii care nu au putut fi modificate erau ştiinţele reale, lucru ce m-a ajutat în alegerea profesiei.

În această etapă de curs superior am fost în clasă şi fete şi băieţi. Pe cei din Aiud, de bine de rău, îi mai ştiam, dar au venit foarte mulţi din satele vecine şi din Teiuş (era un tren special pentru elevi) şi în acest amestec s-a creat o suspiciune totală, singura excepţie făcând-o prietenii apropiaţi cu părinţii, cunoscuţi de tata şi mama. Au început delaţiunile, într-o formă mai redusă, suficient însă ca Turica, Rodica şi cu mine să fim excluse din UTM pe motive bine regizate de persoane care voiau să ajungă sus, persoane pe care mult mai târziu le-am descoperit, suficient însă că, pe moment, a intrat frica în mine că nu voi putea merge la facultate.

Când a venit timpul să plec la Cluj, am ţinut în mare secret ce vreau să urmez. Am avut noroc cu secretarul de la facultatea de farmacie, dl. Deac, care a riscat şi mi-a zis: „nu scrie dragă asta (adică excluderea din UTM) şi nici ce au sau au avut părinţii". Şi n-am scris. Ce OM, Dumnezeu să-l odihnească! Vremurile, nesigure într-un fel, m-au maturizat şi nu vedeam decât ceea ce trebuia să fac pentru o reuşită în carieră. Cu toate acestea, tinereţea, cu resursele ei inepuizabile, trebuia trăită şi poate datorită temperamentului meu, am început să fac tot ce se putea cu mijloace financiare modeste: sport, literatură, pian. Viaţa sentimentală aproape inexistentă, mici încercări ratate, dar nu era preocuparea principală. Am avut şi în rândul băieţilor prieteni de la grădiniţă până la bacalaureat: pe Vidi, pe Arcaşa, pe Momic (Romulus Rusan) care era eminent, pe Marius, un talent deosebit la muzică. Toţi

eram camarazi şi-mi amintesc cum tata mă încuraja zicându-mi „draga tatii, să te văd cu trei sau patru băieţi şi nu cu unul singur”. Când mă gândesc la generaţia noastră, comparativ cu cea de azi, nu-mi vine să cred ce schimbări au survenit.

Înainte de a încheia acest capitol, care e departe să cuprindă în întregime evenimentele trăite, vreau să consacru rândurile următoare părinţilor mei dragi, cărora le mulţumesc că mi-au dat viaţă şi cărora le rămân datoare, pentru că în momentele cele mai grele ale vieţii lor n-am fost lângă nici unul din ei, iar când s-au stins din viaţă, eram departe cu familia mea nou întemeiată.

Părinţii mei au fost un cuplu căsătorit din dragoste, frumoşi amândoi.

Pe mama mi-o amintesc o ţărancă autentică care n-a vrut să-şi schimbe portul de ţărancă cât a trăit. O văd şi azi în costumul ei de sărbătoare de Sălişte a Sibiului, când se ducea la biserică cu busuioc în mână. A fost o femeie foarte harnică, cu o minte foarte ageră şi mai târziu, am aflat că avea un talent aparte de a socoti (calcula) fără creion şi hârtie, talent la matematică pe care l-a moştenit Valerica. A fost fidelă familiei şi chiar sacrificată, a suferit enorm din cauza lui Ion, unicul băiat, a suferit alături de fiecare dintre noi când am avut necazuri, ca în final să facă un infarct la numai 64 de ani.

Tata era harnic, cu o intuiţie ieşită din comun, dornic de schimbări, curajos şi iubitor de călătorii (aici cred că l-am moştenit) şi cu dorinţa să ne vadă pe fiecare realizaţi. Când zic curajos, mă gândesc că, în perioada de prigoană comunistă, când saşii bogaţi din regiunea Braşovului au fost expropriaţi şi obligaţi să-şi părăsească casele, tata, din întâmplare, întâlneşte o familie în această situaţie şi pur şi simplu o aduce acasă la noi, şi-i spune mamei să o primească într-o cameră amenajată special pentru ei, fiind foarte necăjiţi. Au stat la noi, circa un an. Sau un alt exemplu, când a fost marea secetă din Moldova a adus un tânăr, Nicolae, care nu mai ştiu cât a stat la noi şi care

sigur că mai ajuta la câte ceva.

Le-am amintit pe toate acestea pentru a arăta curajul lui, în condiţiile timpului şi nu în ultimul rând, generozitatea lui şi a mamei. Mereu ziceau părinţii: dai un leu la un sărac, Dumnezeu ţi-l dă înzecit. Multe şi preţioase sfaturi pe care, îndrăznesc să afirm, le-am respectat cu sfinţenie pe tot parcursul vieţii şi le păstrez şi azi.

Cu aceste puţine amintiri legate de adolescenţă şi o parte mică din tinereţea mea, soseşte anul 1952 când, reuşind la examenul de admitere la facultate, părăsesc oraşul Aiud şi încep un nou capitol: studenţia.

Anul 1952. Încep studenţia la Cluj şi împreună cu Valerica, care deja era în anul trei la Chimie, locuim la o gazdă, într-un apartament împărţit cu familia respectivă şi cum era în acea perioadă criză de locuinţe, pe holul apartamentului era o cameră mică, unde locuia un profesor de la Conservator care ne-a îndrăgit foarte mult, care ne-a încurajat să mergem la Operă şi la concerte, care ne-a iniţiat chiar în ale muzicii. Am păstrat legătura cu el, până s-a stins din viaţă. Foarte multe am învăţat de la dumnealui. După un an, ne-am mutat tot în centru, la o gazdă maghiară, descendentă dintr-o familie foarte bogată (dar nu asta era important), sigur că nu mai avea decât o cameră foarte spaţioasă, la care, ca să ajungi, trebuia să treci prin alte două camere. Prima era locuită de trei securişti, a doua de un pensionar cu ciudăţeniile lui, aici era şi pianul, iar baia era comună cu familia Babeş, care a jucat un rol foarte important în viaţa mea, devenind naşii mei de căsătorie şi naşii de botez ai băieţilor noştri. Am acceptat acest loc pentru următoarele avantaje: era central, vizavi de statuia lui Matei Corvin, era aproape de facultate, de Operă, care seara şi duminica a devenit o altă casă a noastră şi am mai decis să stăm aici şi pentru că Gughi, aşa o chema pe bătrână, nu vorbea decât ungureşte şi o franceză corectă, franceză de care eu am profitat 4 ani şi care limbă, mă ajută şi azi în Canada.

Împreună cu Valerica, am împărtăşit emoţiile sesiunilor de examene, grijile materiale care nu erau puţine, precauţiile vizând cu cine te împrieteneşti, ce vorbeşti; era perioada stalinistă, dar aveam singura evadare în muzică care nu putea fi îndoctrinată. Aveam o energie inepuizabilă ca după o zi de cursuri şi lucrări de laborator, seara, să mergem la operă, iar duminica la audiţii muzicale. Filarmonica simfonică nu era încă înfiinţată; doar după ce Valerica a plecat s-a înfiinţat. Doamna Gina de la casieria operei, când a văzut cât suntem de pasionate, ne vindea bilete la 1 leu bucata, în picioare pentru că noi nu aveam posibilitate să plătim locuri mai scumpe în ritmul în care mergeam. Cei din jur nu ne înţelegeau cum rezistam şi cei ce locuiau în apartamentul comun erau deranjaţi, probabil, pentru că treceam prin camera lor când ei dormeau, dar noi nu puteam fi oprite. Mai târziu, după ce m-am căsătorit, aceeaşi doamnă Gina, o femeie minunată, care acum era la casieria Filarmonicii, ne dădea invitaţii gratuite şi mai târziu m-a ajutat chiar să-mi schimb serviciul la Medicina Legală, unde soţul ei a fost profesor universitar şi şef. Dumnezeu să o odihnească!

Încerc ca, în rândurile următoare, să rezum anii de studiu amintind de legăturile prieteneşti, colegiale şi doar una sentimentală, după care l-am întâlnit pe Gilu, soţul meu. În primul an, eram încă dezorientată, nu ştiam nimic despre colege. Doar una era din Aiud, Valerica Mihailov, care era foarte ambiţioasă, spre deosebire de mine care nu învăţam decât în sesiunea de examene, când nu mai ştiam de mine.

Eram 52 de studenţi în an, împărţiţi în grupe de circa 12 studente, venite din toată ţara. Încetul cu încetul am început să ne cunoaştem, cel puţin aşa credeam noi, fiindcă perioada respectivă tot era plină de incertitudini, perioadă de teroare stalinistă, când nu îndrăzneam să abordăm decât subiecte legate de materiile predate, subiecte absolut neutre, muzică, literatură şi doar foarte puţin despre familie. Simţeam că fiecare este nevoit să ascundă ceva. De un singur lucru eu eram convinsă:

în grupa mea n-am avut pe nimeni care să se coboare la delaţiune. În întregul an am bănuit o singură persoană care a avut această misiune şi nu m-am înşelat, fiindcă la foarte puţin timp ne-a părăsit. Deci în grupa mea eu m-am considerat neutră faţă de toate, dar *volens nolens*, cum timpul trecea, am început să ne simpatizăm, iniţial printr-o apropiere de temperament, de preocupări, şi nu în ultimul rând prin instinctul de încredere. Dau câteva exemple. Camelia, care venea din Constanţa, era foarte emancipată, cu o memorie extraordinară şi amatoare de muzică, de operă în special. M-am apropiat de Valerica, care venea din Aiud, am menţionat că era inteligentă şi foarte ambiţioasă, toate sesiunile am învăţat cu ea, dar ceea ce era amuzant era că, până ce ea citea textul şi apoi îl reproducea, eu mai picoteam, dar în final, trebuia să-l reproduc şi eu, metodă ce s-a dovedit a fi fructuoasă.

ZOE, pe care o scriu cu majuscule, s-a dovedit de o maturitate şi bunătate care m-au apropiat de ea. Am admirat la ea o modestie deosebită, deşi la timpul respectiv n-am ştiut foarte multe despre ea. Era prietenă cu un student tot de la Farmacie, o legătură frumoasă ştiută de cei din jur, legătură care s-a rupt brusc, ea căsătorindu-se cu un bucureştean. Odată cu acest eveniment neprevăzut, ne părăseşte, plecând la Bucureşti unde-şi continuă studiile. Dar a rămas foarte legată de Cluj şi de noi, cei din grupă: participa la întâlnirile tradiţionale organizate de absolvenţii aceluiaşi an din cadrul IMF-ului. Eu am reîntâlnit-o în Bucureşti după câţiva ani de la căsătoria mea şi din acel moment s-a legat o prietenie care durează până astăzi, când scriu aceste rânduri, prietenie demnă de invidiat. Într-un cuvânt, ea este o altă soră de-a mea.

Pot să afirm că pe parcursul celor 5 ani de studenţie nu am încheiat nici o prietenie profundă. Interesant e că, după terminarea studiilor, chiar şi repartizate în întreaga ţară, după ani, viaţa ne-a adunat ca o sită care ne-a cernut, şi le amintesc aici din nou pe Zoe, pe Rodica şi pe Uţi, cu care păstrez şi azi

legătura; excepţie făcând Uţi, care a evoluat diferit faţă de concepţiile mele, probabil funcţia ce a avut-o mai târziu contribuind la aceasta. Nu am avut niciodată ambiţii mari nici în şcoală, nici ca studentă. În carieră mi-am făcut datoria, am căutat să fiu cât mai corectă, n-am acceptat compromisurile şi am ţinut şi ţin şi azi la sinceritatea unei relaţii, în special la cea de prietenie, pe cea convenţională n-am pus-o la suflet, dar şi în ea am fost sinceră. Din aceste considerente, pe parcursul anilor, am renunţat la multe relaţii, chiar din studenţie, de mai târziu când eram căsătorită şi pot spune că nici la bătrâneţe n-am suferit din cauza acestor rupturi. Le-am catalogat ca fără importanţă şi, cel mai important, le-am iertat fără să simt nici cea mai mică ranchiună sau gelozie.

Revin la anii studenţiei şi încerc să-mi rememorez momentele cele mai importante, nu în ultimul rând cele mai plăcute.

Unul din ele a fost întâlnirea cu viitoarea naşă de căsătorie şi naşă de botez pentru Titus şi Marius, ea, Lenuţa, care a devenit una dintre prietenele mele de cea mai mare sinceritate, fidelitate, cu toată diferenţa de vârstă, diferenţă care nu s-a făcut simţită decât prin experienţa ce a avut-o în plus faţă de mine, dar în plus am avut foarte multe asemănări în concepţii, în gusturi, în preocupări. Am învăţat foarte multe de la ea, în momentele de lipsuri m-a ajutat enorm, fiind de o mare generozitate. Am căutat să fiu la înălţimea ei şi după ce am ajuns la o anumită situaţie, am căutat să-i mulţumesc prin tot felul de mijloace, să-i fiu de ajutor în momentele cele mai grele, şi aici mă refer la ultimele 6 luni din viaţa ei când a fost bolnavă şi când am fost zilnic alături de ea. A suferit enorm şi s-a stins la numai 49 de ani. La acea dată, îi pierdusem pe mama şi pe tata, şi durerea ce am simţit-o pentru ei, a fost foarte mare şi pot afirma că aceeaşi durere am simţit-o şi la moartea Lenuţei. Şi astăzi este în rugăciunile mele, în gândurile mele şi rămâne una din amintirile mele cele mai preţioase.

Primii doi ani de studii, în afară de cursuri, lucrări de laborator, sesiuni de examene, şi bineînţeles spectacolele de operă şi audiţii muzicale, nimic mai deosebit. Frica de Securitate este prezentă, fiind încă perioada stalinistă. Abia după moartea lui Stalin a început să se mai dilueze, dar fără să vreau, îmi amintesc de mascarada de manifestare de durere şi de doliu, organizată de oficialităţi la moartea lui Stalin, când într-o iarnă grea, toţi studenţii am fost obligaţi să participăm la acea manifestare şi sigur că, a trebuit să arborăm o mină tristă, fără urmă de zâmbet. Nu-mi vine să cred că am trăit şi asta.

Când am intrat în anul trei, Valerica, sora mea, termină studiile şi pleacă la Bratca, unde a fost repartizată şi unde se căsătoreşte cu un om minunat, inteligent, profund şi serios, Ghiţă, căsătorie foarte reuşită şi, fără să exagerez, cea mai reuşită ce mi-a fost dat să văd şi din care se nasc Mihaela şi Gilu, foarte reuşiţi. Rămasă singură, fără Valerica, am simţit iniţial un mare gol şi, foarte realistă, a trebuit să încep să mă descurc singură cu toate. Noroc că am avut-o pe Turica care s-a mutat la gazda mea, şi fiind prietene din copilărie, ne-am înţeles foarte bine şi am stat împreună până la terminarea studiilor şi până la căsătoria noastră, ajutor şi suport sufletesc având din partea neuitatei Lenuţa, naşa.

În această perioadă, şi la tinereţea noastră sigur că a devenit inevitabil să ne întâlnim şi alesul inimii. În ce mă priveşte, am avut un singur prieten, coleg de la medicină, Dan, care iniţial, era realmente amic, eu fiindu-i confidentă. Nimeni din jur nu credea că-mi este prieten, ca atunci când sentimentele noastre au devenit de natura unei dragoste ca să o numesc aşa, cum era moda la timpul respectiv, nimeni nu credea că-mi face curte şi că aveam intenţia să ne căsătorim. Din motive pe care nu le menţionez, respectând discreţia necesară pentru descendentul lui, legătura noastră s-a rupt, eu hotărând acest lucru, concepţia mea despre întemeierea unei familii fiind diferită. Îi păstrez o amintire plăcută, dar şi

indiferenţă totală.

Ajunsă la vârsta la care multe din colegele mele erau deja căsătorite, nu am intrat deloc în panică şi făcându-mi o analiză retro, am ajuns la concluzia că, până la acea dată n-am fost foarte sentimentală. Încă nu apăruse prinţul care să mă răpească. Vine şi această zi, mi-am zis. Şi a venit, când l-am cunoscut pe viitorul meu soţ, Gilu şi tatăl băieţilor mei Titus şi Marius. Destinul şi-a spus cuvântul. L-am cunoscut în tren, eu mergând la Bucureşti să-i cunosc pe părinţii lui Dan şi să ne întâlnim cu un grup de studenţi, grup cu care am făcut o excursie în munţii Făgăraş. Nimic interesant pe parcursul acestei călătorii între Gilu şi mine; din contră, l-a interesat mai mult, o colegă de liceu care din întâmplare se afla în compartimentul nostru. Asta până când am început să mă pregătesc în apropiere de Aiud să o aştept pe una din surori, pe Lena, care mergea la altă soră la Corneşti. Dintr-odată, mă întreabă dacă sunt din Aiud, fiindcă a avut o colegă de Universitate din Aiud, anume pe Maricica Mărginean care nu era altcineva decât sora mea. Confirmându-i că este sora mea, m-a supus la un mic interogatoriu, printre altele unde locuiesc în Cluj şi dacă la întoarcere poate să mă caute să ne mai vedem. Toate acestea se-ntâmplau în luna noiembrie. Întoarsă din Bucureşti unde i-am vizitat pe părinţii lui Dan care mi-au împuiat capul cu ce au avut şi ce au pierdut, fiind de altfel foarte amabili cu mine, se pare că le-am plăcut şi aveau planuri de viitor cu Dan, am început totuşi să-mi pun mici semne de întrebare la adresa lui, dar la acel timp destul de minore şi am căutat să păstrăm legătura chiar de la distanţă, eu mizând pe încrederea reciprocă. În această stare de spirit, când sinceră să fiu, am început să mă gândesc la Gilu, uite că în luna decembrie apare el, mă invită la concertul de colinzi de Sfântul Crăciun şi din acel moment, ne-am mai apropiat deşi eu i-am spus de la bun început că am un prieten la Bucureşti. Reacţia lui a fost a unui om mult mai matur ca mine, care foarte delicat,

mi-a zis: "*ochii care nu se văd se uită"*şi aşa a şi fost. În anul care a urmat, am avut motive serioase să întrerup relaţia cu Dan, şi când l-am anunţat, a venit rapid la Cluj şi chiar s-a întâlnit cu Gilu, având amândoi o discuţie pe care mi-a relatat-o Gilu. În modul cel mai civilizat a decurs dialogul lor, însă Lenuţa şi cu mine în acest timp am avut emoţii, dar după cum mi-a relatat Gilu, printre altele, Dan a afirmat că dacă nu mă va face fericită, el va reveni. Această afirmaţie era dovada temperamentului lui: promisiuni pe care probabil nici el nu le credea, ca după ce am luat hotărârea să mă căsătoresc cu Gilu să-mi parvină din diverse surse adevărata lui faţă. L-am revăzut după ani mulţi, o singură dată, fără nici o emoţie.

Anul următor, 1957, a fost ultimul an de studii, de fapt de practică în farmacie, laborator de clinică, de laborator de control medicamente. Am încercat să lucrez cât mai mult în farmacie, şi am reuşit, timp în care relaţia cu Gilu a devenit foarte serioasă şi în luna mai a aceluiaşi an ne-am căsătorit într-o formă foarte modestă la biserică, aproape pe ascuns; am fost însoţiţi de naşa şi naşul Babeş şi de câţiva prieteni care au avut curajul şi timpul necesar să vină la biserică. Seara ne-am dus la un restaurant la o cină; fiindcă la ora aceea n-am avut locuinţă, eu m-am întors la gazda mea, iar Gilu la gazda lui. Ne-am resemnat până în luna august când am găsit o locuinţă foarte modestă, fericiţi să avem căminul nostru. De aici a trebuit să încep să mă pregătesc pentru examenul de stat, licenţa, care s-a ţinut în luna septembrie. Am avut emoţii fiindcă eram însărcinată cu Titus, dar totul a decurs foarte bine, au urmat însă emoţiile şi mai mari pentru repartiţia la post. Am fost repartizată în Banat, la Moldova Nouă, aproape de Orşova, la farmacia spitalului din localitate. Sigur că nu m-am prezentat, şi pentru acest refuz am fost radiată din Centrofarm, deci nu mai puteam profesa în reţeaua farmaceutică, în final eu trebuind să-mi găsesc serviciu ca farmacistă în Cluj.

A trecut puţin timp până în luna decembrie a aceluiaşi

an şi cu ajutorul directorului de la Banca Naţională, unde Gilu a fost un angajat foarte apreciat, am fost acceptată să lucrez în laborator, la fabrica de produse cosmetice „Flacăra", nume demn de epoca respectivă. La începutul activităţii, am fost de-a dreptul speriată din mai multe puncte de vedere: în primul rând era un amestec de persoane din toate păturile sociale, de toate naţionalităţile existente la acea oră în ţară, cu preponderenţă maghiari, evrei, de ei fiind ocupate, posturile cheie: director, inginer şef, şef laborator, şef contabil, apoi lista continuă cu doi sau trei saşi, urmată de un număr relativ mic de români şi mai eram speriată, deoarece eu, eram însărcinată şi la timpul respectiv era foarte greu să fii angajată în această postură. Am ţinut secret cât am putut, dar într-o zi colega mea de laborator, Hertha, care îmi era şi şefă, m-a surprins când m-am aplecat să ridic ceva de pe podea şi a strigat în felul ei: Livia, tu eşti gravidă. În acel moment, ca un hoţ prins în flagrant am recunoscut că da, sunt gravidă implorând-o să păstreze secretul. Şi l-a păstrat. Mi-a devenit omul de încredere, după 5 ani când a primit paşaportul pentru a părăsi definitiv ţara am fost prima dintre colegi căreia i-a spus. Ne-am câştigat o încredere reciprocă şi mi-a devenit prietenă pe viaţă. Pe parcursul acestor rânduri, ea va fi prezentă în foarte multe ipostaze.

Am început activitatea în laborator, unde am câştigat în fiecare zi experienţă, şi deşi la început era o atmosferă de suspiciune, politică în special, iar între colegi nu se discuta, încet, încet, cu timpul şi foarte minuţios mi-am ales prietenii cu care ţin legătura şi astăzi. O amintesc pe ŞEPTE (pseudonim de la Elena Badiu) un spirit activ, o inteligenţă remarcabilă şi nu în ultimul rând, o mare integritate şi un umor ieşit din comun. Sigur că, tot în această perioadă, reamintesc pe Hertha şi pe alţii, care au fost sinceri cu mine. Am lucrat la cosmetice 15 ani, ani în care s-au întâmplat foarte multe evenimente în familia mea.

În primul rând, s-au născut Titus şi Marius. Perioadele

de sarcină au fost foarte diferite una faţă de alta, prima fiind în faţa necunoscutului total şi fiind o sarcină pelviană, am avut emoţii de necrezut, într-un fel inutile, fiindcă totul a decurs normal şi a apărut Titus. A doua, cu Marius a fost mai uşoară, am avut experienţă şi în plus poziţia fătului, adică Marius, a fost normală, craniană. Cu toate emoţiile inerente, am savurat ambele perioade, pre şi post natale, având pentru acest eveniment un concediu relativ lung, de care eu am profitat din plin. La primul concediu, cel cu Titus, înainte de a naşte încă, eram singură cu Gilu, făceam plimbări multe şi cel mai plăcut lucru a fost că dimineaţa mă duceam la repetiţiile Filarmonicii, recent înfiinţată, cu ideea ca Titus să asculte muzica şi să devină dirijor. Idei, idei... Sau alăptam pe muzică clasică tot din aceste motive.

Cu Marius am făcut acelaşi lucru, fiindcă aveam deja un ajutor permanent, o femeie care făcea gospodăria, eu fiind acasă numai în perioada concediului. Când Titus a împlinit 2 ani şi 6 luni, iar Marius 6 luni am reuşit să ne mutăm într-o locuinţă nouă, decentă, confortabilă într-un cartier frumos unde am locuit 20 de ani.

După terminarea concediilor de naştere, am reînceput serviciul, implicându-mă tot mai mult în activitatea întreprinderii. După 4 ani, Herta primeşte dreptul de a părăsi definitiv ţara, eu fiind numită în locul ei, deci ocupată tot mai mult; erau perioade când rămâneam până seara sau eram plecată la Bucureşti în delegaţie, pentru diverse participări la lansări de produse noi şi aprobările de rigoare. Cu aceste deplasări, am avut totuşi unele avantaje, în sensul că seara, am reuşit să văd o serie de spectacole de teatru, să merg la Festivalul Enescu unde au participat nume mari ca Rubinstein, Isaac Stern, Zubin Mehta cu orchestra Los Angeles, Roberto Benzi şi mulţi alţii. Am avut mari şanse, şi asta pe parcursul celor 15 ani, cât am lucrat la cosmetice. Activitatea mi-a dat multe satisfacţii, directorul care era evreu m-a apreciat, dar pe

lângă această experienţă, am reuşit să cunosc oamenii mai bine, în special etniile ce mă înconjurau. Am admirat solidaritatea evreilor, sau calitatea de a se ajuta între ei, sau de a caracteriza un alt evreu, mai puţin dotat, ca fiind unul foarte inteligent. Nu am înţeles invidia care friza, aproape ura între evrei şi unguri care se manifesta mai mult sau mai puţin pe faţă. În acest context, am trăit o situaţie reală, când un coleg maghiar l-a reclamat pe directorul evreu, că acesta, (într-o şedinţă la care am fost şi eu prezentă) a făcut apropouri nelalocul lor la adresa unor ambalaje cu caracter naţional. Această reclamaţie a dus sigur la ancheta destul de serioasă care a pus în joc destituirea directorului. Eu fiind singura româncă prezentă, ar fi trebuit să fiu lezată. Am fost solicitată să declar cum au decurs discuţiile. Și azi îmi amintesc emoţiile bietului director ştiind că, de declaraţiile mele, vor depinde anumite schimbări. Sigur că, fără nicio ezitare, am declarat realitatea şi anume, că a fost o simplă glumă pe care eu am taxat-o ca atare, fără nici un substrat. Nu pot descrie recunoştinţa acestui om pe care am început să-l cunosc mai bine şi care sub masca severului ce voia să pară-ascundea o mare sensibilitate, în special faţă de copiii pe care el nu i-a avut niciodată. Şi-a manifestat această sensibilitate faţă de Marius, după ce s-a îmbolnăvit şi ceea ce m-a impresionat şi mai mult, a fost că, înainte de a muri, m-a chemat să-l vadă pe Marius şi sigur că, şi de propria boală făcea glume. A fost un om simplu, fără nicio pregătire superioară, înzestrat cu o agerime ieşită din comun, cu o calitate rară de a asculta pe cei competenţi, de a accepta fără nici un complex de inferioritate şi de a aplica sugestiile acestora, mai ales când toate aceste sugestii erau sincere şi în plus dădeau şi rezultate bune. Eu cred că aceasta, făcea parte din gena lui de evreu. Am insistat asupra acestui aspect din care am învăţat foarte multe şi vreau să accentuez că părerile mele asupra etniilor, sunt absolut personale, fără cea mai mică urmă de şovinism, toată viaţa fiind neutră și recunoscând calitatea şi

integritatea unei persoane, indiferent de etnie. Cred că mi-am moştenit părinţii şi sinceră să fiu, sunt mândră de asta. Şi în educaţia ce am dat-o copiilor noştri, Gilu şi cu mine am încercat să le insuflăm acest sentiment.

În perioada cât am lucrat la cosmetice, mai precis în anul 1961, în 9 martie am avut unul din cele mai mari necazuri în căsnicia noastră. Marius s-a îmbolnăvit subit, fără niciun avertisment, şi în noaptea de 8 spre 9 martie face o temperatură foarte mare, însoţită de convulsii puternice. Imediat am fugit singură cu el la pediatrie, aproape de casa noastră. Gilu era plecat pe teren la Turda, iar femeia care-i îngrijea a trebuit să rămână cu Titus care avea doar trei ani. La clinică era de gardă un pediatru renumit care imediat l-a diagnosticat cu meningo-encefalită, verdict pe care în acel moment nu l-am realizat, grija mea fiind să nu moară. Marius s-a născut mult mai rezistent decât Titus şi până în anul în care s-a îmbolnăvit s-a dezvoltat foarte bine atât psihic cât şi fizic, lucru ce l-a ajutat ca pe parcurs să se recupereze foarte mult după acest accident cum l-au numit medicii, el rămânând cu o semipareză stângă care este azi aproape dispărută; dar cel mai mare handicap au fost crizele repetate de epilepsie, care după ani şi ani s-au rărit, fiind totuşi obligat să urmeze tratament medical în permanenţă. După sosirea lui în Canada, am luat legătura cu un neurolog, o doamnă foarte competentă care a făcut din el şi un fel de cobai, având rezultate foarte bune. Până am ajuns la această etapă, în ţară fiind, am făcut tot ce s-a putut face, medical vorbind: fizioterapie, alimentaţie specială, fără nimic condimentat. Am avut o şansă să fac cu el o călătorie la Paris la o clinica St. Anne, specializată în neurologie, cu intenţia să fie operat, însă specialiştii francezi nu şi-au asumat acest risc (la ora respectivă neexistând laserul) şi mi-au prognosticat o recuperare - şi psihică, şi motorie pe parcursul anilor. Revenită cu el acasă, am simţit o uşurare într-un fel, ştiind că împreună cu Gilu am încercat tot ce s-a putut la acea oră. Grija noastră a

fost permanentă şi afirm că acest necaz ne-a consolidat căsnicia şi mai mult, la fel ca ajutoarele morale şi materiale avute din partea familiei lui Gilu şi a familiei mele, precum şi a prietenilor apropiaţi, a naşilor noştri Lenuţa si Kicsi, a prietenilor Hertha si Eugen, care erau deja în RFG, a prietenilor din anturajul nostru, a colegilor de serviciu ai lui Gilu şi a colegilor mei, cărora le mulţumesc din tot sufletul. Mulţumesc Bunului Dumnezeu, că ne-a întărit în momentele cele mai grele şi că ne-a ajutat să ne păstrăm calmul atât de necesar, şi eu personal îi mulţumesc lui Dumnezeu că mi-a dat optimismul care mă însoţeşte şi astăzi.

În condiţiile descrise, cu acest eveniment nefericit, viaţa şi-a urmat cursul. Eu am continuat activitatea la cosmetice până în 1972, timp în care profesional am avut satisfacţii, fiind trimisă de Minister într-o mică documentare la Hoest în RFG. Între timp, conducerea întreprinderii s-a schimbat: a venit un nou director cu studii superioare, cu ambiţii zic eu pozitive, care ne solicita tot mai mult şi care voia o afirmare rapidă. În aceste condiţii, după o colaborare bună cu el, dar cu o solicitare profesională mare în detrimentul familiei, am cerut transferul la Medicină Legală, unde era un post liber de farmacist la laboratorul de toxicologie şi unde am lucrat până la pensionarea mea, în 1988. Schimbarea locului de muncă n-a fost foarte uşoară la început, dar nu din punct de vedere profesional, analizele pe care urma să le efectuez făcând parte din profesia de farmacist. Mai grea a fost adaptarea în cadrul colectivului, care ca număr, era destul de restrâns, dar ca structură foarte eterogen, cadrele superioare dominau şi interesele profesionale de a urca cât mai sus erau prioritare, pentru că, odată ajunşi în această poziţie, problemele materiale erau rezolvate. În ceea ce m-a privit pe mine, am reuşit să mă detaşez de aceste lupte; deviza mi-a fost, să nu fac niciun compromis, să fiu neutră şi cred că în cei 17 ani cât am activat aici am reuşit acest lucru, dar în acelaşi timp n-am reuşit să-mi

fac niciun prieten, tocmai pentru aceste considerente. N-am avut încredere în nici unul din aceşti colegi, în special în cei din departamentul meu, care de la bun început m-au primit cu multă ostilitate, mi-au făcut multe necazuri, dar le-am depăşit şi odată cu pensionarea mea, eu le-am făcut un bine. Cu timpul, am aflat că foarte mulţi au profitat de rezultatul analizelor efectuate de mine, eu la timpul respectiv nerealizând acest lucru, dar mă opresc aici. Se spune că de cei plecaţi, morţi, nu trebuie vorbit de rău. Dumnezeu să-i odihnească!

Singurul avantaj, avantaj care nu poate fi neglijat, a fost programul normal de lucru ca ore, care mi-a permis să mă ocup şi mai mult de familie, mai ales că în ultimii 5 ani înainte de pensionare, am avut în familie trei evenimente foarte importante: două din ele foarte fericite, căsătoria lui Titus cu Corina şi naşterea Alexandrei, iar al treilea, cel mai trist, decesul lui Gilu.

Primul eveniment, în ordine cronologică, a fost căsătoria lui Titus cu Corina când în familia noastră a intrat Corina ca un al treilea copil al nostru pe care am primit-o cu toată dragostea noastră, pe care o iubim şi astăzi şi care a dat şi dă dovadă că este o soţie, o mamă, o noră şi o cumnată cu calităţi de apreciat, însă cel mai important lucru a fost şi este dragostea dintre ei, care i-a unit şi-i uneşte şi astăzi. Evenimentul, adică nunta care i-a reunit pe cei mai apropiaţi, familia Corinei, familia noastră şi puţini prieteni, zic eu că a fost foarte reuşit, cu multe emoţii în special la biserică. Cel mai important pentru ei a fost că imediat au putut să se retragă în cuibul lor, într-un apartament total separat de ambele familii dar foarte aproape de ele. Asta a fost intenţia tuturor, ca astfel să-i putem ajuta. Şi ajutorul a fost necesar când după 2 ani, la 19 aprilie, vine pe lume scumpa de Alexandra, unica şi minunata fiică a lor şi nepoata noastră. Cu ea a intrat şi mai mult soare în casa lor şi a noastră.

Gilu era deja în pensie, la fel şi mama Ica. După ce

Corina a terminat cu concediul de maternitate, mama Ica şi Gilu făceau cu schimbul pe dădaca. Mi-amintesc cu atâta plăcere când Gilu venea cu căruciorul în plimbare prin parc să mă aştepte când ieşeam de la laborator, veneam împreună şi o luam eu în primire. Doamne... Cu câtă plăcere, pot spune pasiune, o îngrijea Gilu şi cât o iubea, pe draga de Alexandra. Din nefericire nu s-a bucurat mult de prezenţa ei, practic numai 3 ani, fiindcă boala a evoluat destul de rapid, forţele lui se diminuau pe zi ce trecea, aşa că mama Ica a trebuit să-şi consacre mai mult timp până la pensionarea mea, eu în acest interval trebuind să mă ocup de Gilu, fiindcă boala a evoluat extrem de rapid: operat în luna aprilie, a decedat în octombrie. Ce pot să spun, este că în această perioadă considerată de mine ca fiind cea mai grea (şi pentru el şi pentru noi) , s-a comportat şi a suportat cu un stoicism incredibil, nu ştia cum să mă menajeze ca eu să nu mă obosesc prea tare, apoi nu am abordat niciodată subiectul cancer, boala plutea în aer, lua morfină, dar nici acest nume nu-l pronunţam. Zicea dă-mi te rog fiola, sau dorea să stau mult lângă el să-mi povestească din tot ce-i venea în minte, în special din tinereţe şi foarte mult de părinţi şi de sora lui, Mărioara. A murit în noaptea de joi spre vineri şi l-am înmormântat luni, ceremonie foarte tristă pentru toată lumea, dar eu personal pe lângă durerea care nu poate fi explicată am simţit că toată mulţimea care a participat l-a respectat, l-a iubit şi că nu i-a reproşat absolut nimic. Consider acest lucru absolut normal, fiindcă n-a supărat pe nimeni şi n-a făcut nimănui rău. Îi păstrăm veşnic fiinţa lui în sufletele noastre, mă rog să se odihnească în pace şi să ne ocrotească.

Rămasă văduvă la 57 de ani dar nu singură ci cu minunata familie, nu m-am gândit niciodată la o altă căsătorie, şi asta datorită lui - care a fost un soţ cu multe calităţi, fidel, m-a iubit foarte mult, a fost un tată iubitor şi foarte grijuliu, cu o responsabilitate ieşită din comun, un socru sincer, a iubit-o pe Corina ca pe copilul lui, iar ca bunic n-am cuvinte să-i descriu

sentimentele ce le nutrea pentru draga de Alexandra. Moştenirea cea mai preţioasă e cea lăsată copiilor: pentru Titus seriozitatea şi fidelitatea faţă de familie şi nu în ultimul rând dragostea imensă faţă de soţie şi fiică, iar pentru Marius (chiar cu handicapul lui) o sensibilitate şi o meticulozitate care-l caracterizează, şi la fel şi pentru el, noţiunea de familie este sfântă, noi fiind universul lui.

După acest eveniment foarte trist, golul ce s-a produs în sufletul meu nu poate fi descris. A rămas şi rămâne pe veci acelaşi, am crezut că timpul mă va ajuta, dar singură familia a fost şi a rămas sprijinul şi dorinţa de a continua viaţa cât mi-e dată, şi sigur cât mai pot fi de ajutor dragilor mei. Optimismul meu a contribuit şi contribuie în continuare să depăşesc momentele grele, el m-a ajutat să hotărăsc să emigrăm în Canada şi cu ajutorul lui Dumnezeu, am reuşit.

Înainte de a trece la perioada trăită până în prezent în Canada, fac următoarea precizare legată de rândurile scrise anterior: nu au cuprins în întregime viaţa intensă trăită în familia mea şi în anturajul meu, de altfel a şi fost intenţia mea de a nu mă pierde în detalii care nu prezintă interes, şi când am proiectat această carte a fost mai mult dorinţa de a descrie noua noastră viaţă într-o lume mai puţin cunoscută în special celor lăsaţi în ţară, rude şi prieteni, la care vreau să adaug toate călătoriile mele, călătorii pe care îndrăznesc să le numesc „în jurul lumii", cu mici excepţii. Sau poate mai mari, fiindcă lipsă la apel fac Asia, Africile, Americile Latine, Australia, Noua Zeelandă. Rămân deci cele două continente: Europa şi America de Nord care pentru mine au prezentat cel mai mare interes.

La mai puţin de doi ani de la evenimentele din decembrie 1989, evenimente care, de bine, de rău, ne-au scăpat cel puţin în aparenţă de comunişti, fiindcă toţi eram aşa de dornici de acest moment pe care l-am aşteptat 50 de ani, m-am trezit destul de repede la trista realitate şi anume am constatat că nimic nu s-a schimbat doar că a venit la putere o garnitură

nouă formată din descendenţii vechilor comunişti, cu foştii securişti deveniţi oameni de afaceri. În conjunctura respectivă verificată cu apariţii tot mai dubioase la televizor, apoi în presă, cu descoperiri tot mai numeroase de compromisuri, şi ce a fost mai tragic, a fost respingerea din partea populaţiei a partidelor politice istorice. Menţionez în special P.N.Ţ. cu Corneliu Coposu, care a fost cu multă abilitate ponegrit de noua conducere. Mai menţionez cu câtă dibăcie au reuşit să stârnească ură la adresa Monarhiei. Am înţeles pentru moment că tânăra generaţie nu cunoştea istoria adevărată şi că a putut fi manipulată, am înţeles că cei ce au avut avantaje în fostul regim s-au ataşat actualului, dar n-am înţeles cum persoane de vârsta mea, din anturajul meu, au putut fi atrase şi convinse că veniţii la putere la ora respectivă erau sinceri, erau cei mai buni pentru schimbări radicale. Acest spectru sumbru m-a descurajat, accentuez descurajat şi nu decepţionat fiindcă îndoctrinarea şi interesele au fost atât de puternice că nu puteau să se debaraseze uşor sau în timp scurt de ele. Mi-amintesc, în ţară fiind încă, câte discuţii contradictorii am avut, care frizau chiar certuri aprinse, sau chiar după ani când am făcut vizite mentalitatea era neschimbată la majoritate, poate şi azi mai fiind nostalgici. Fac o mică remarcă legată de nostalgie: am întâlnit şi aici în Canada persoane care profită de pensia Canadei, dar care zic că pe vremea lui Ceauşescu era mai bine şi că regretă comunismul. Ce poţi să mai zi?! Nimic, doar să-i ignori şi chiar să-i ierţi.

Anul 1990, an decisiv în viaţa mea şi a familiei mele. Am făcut pregătirile necesare pentru o călătorie în Canada, invitată fiind de Coca, fiica naşei mele, ea însăşi naşa copiilor mei. Pe data de 30 noiembrie, primesc viza Canadei iar pe 10 decembrie a aceluiaşi an sunt într-un avion Tarom, direcţia New York, având plăcerea să călătoresc cu scriitorul, eseistul şi filozoful Andrei Pleşu, pentru care la acea vreme am avut multă consideraţie, dar care se pare că pe parcurs a făcut ceva

compromisuri, cel puţin aşa mi s-a relatat de către cei din ţară. Am schimbat câteva cuvinte, nu ne-am angajat la o conversaţie mai lungă, iar la aterizare fiecare şi-a căutat persoana care ne aştepta. Pe mine mă aştepta Coca, cu care am luat autobuzul Grayhound şi am continuat drumul spre Montreal aproape o noapte întreagă. La destinaţie ne-a aşteptat Traian, soţul ei, pe care-l cunoşteam mai puţin, dar care a fost destul de amabil până când, într-o bună zi, a ajuns să facă un gest care a pus capăt legăturii mele cu Coca, cea cu care avusesem până atunci relaţii foarte sincere, ca două surori. N-am înţeles nici până astăzi ce l-a determinat să facă acest gest, dar eu ţinând la Coca, m-am distanţat ca să nu-i fac probleme. Perioada în care am locuit la ei a fost 10 decembrie 1990 - 1 aprilie 1991, această perioadă fiind cu întreruperi de săptămâni întregi, fiindcă dormeam numai la sfârşit de săptămână la ei. Acest lucru îmi convenea, pentru că nu-i deranjam prea mult şi în acelaşi timp am început să fiu mai independentă şi să cunosc familii canadiene care mai târziu m-au ajutat enorm. Totul s-a desfăşurat normal, am început să-l cunosc mai bine pe Traian dar nu suficient pentru a-l înţelege. În definitiv, nici nu am forţat lucrurile, pentru mine fiind un străin, acceptat ca soţul lui Coca şi important era ca liniştea lor să nu fie tulburată. Nu pot să nu menţionez şi să nu-i mulţumesc pentru faptul că datorită acordului său, Coca m-a invitat în casa lor unde am căutat să le fiu şi de-un modest ajutor, că el mai în glumă sau mai în serios, îmi dădea ideea de a nu mă mai întoarce, sigur că nu asta a fost cheia hotărârii mele, dar atât. Ciudăţeniile lui sau chiar manifestările puerile de care dădea dovadă şi dă şi în prezent mă fac să nu reuşesc să-l fixez într-o anumită categorie. Ce pot spune pozitiv despre el, e că nu era malign, dar totul se ştergea prin instabilitatea lui. N-am suferit şi nu sufăr în urma rupturii cu Coca doar că n-am înţeles-o şi cred că nici copiii mei nu înţeleg.

Cu experienţa câştigată în timp relativ scurt, am plecat

de la ei şi m-am stabilit la Jacenthe şi Rogers, un cuplu francofon foarte plăcut, cu o fetiţă, Dominique, de vârsta Alexandrei şi am locuit la ei până au venit Corina şi Alexandra. Perioada aceasta a fost o perioadă plină de emoţii, de nelinişti, când eu am hotărât să nu mă mai întorc în ţară. Hotărârea mea a fost susţinută de toată familia şi n-am să uit niciodată că în convorbirile telefonice avute cu cei dragi rămaşi în ţară cel mai impresionant răspuns l-am avut din partea lui Titus, care a zis că are încredere în mine şi în decizia luată de mine, drept dovadă mi le trimite pe Corina si Alexandra. Din acel moment am început să fac toate demersurile necesare, respectiv invitaţia din partea cuplului unde locuiam, cu care Corina trebuia să se prezinte la Ambasada Canadei la Bucureşti. A obţinut viza şi pe data de 1 aprilie 1991 ea şi Ale au fost aşteptate la New York de Jacenthe şi Rogers. Au sosit în cursul nopţii şi bucuria mea a fost aşa de mare că m-am aruncat pe Corina, iar Ale a strigat la mine, „da Iaia, pe mine nu mă vezi ?" - şi azi am în minte vocea ei. Momente de neuitat, momente pe care le vom mai trăi şi la venirea băieţilor.

Am reuşit să ne aranjăm provizoriu, am căutat ca Ale să nu simtă plecarea din ţară şi am reuşit destul de repede, ea fiind un copil şi în plus a avut-o şi pe Dominique cu care se juca şi cu care a început să converseze în franceză, limbă pe care o asimila foarte repede.

Fiind încă la această familie am început să facem demersurile necesare pentru a obţine statutul de refugiaţi, cu scopul de a ne stabili definitiv în Canada. Intenţia mea a fost să nu forţez lucrurile, să nu fac nici cea mai mică presiune asupra Corinei, ci am lăsat-o să vadă ce este în jurul nostru, să facă comparaţiile necesare, fiindcă de decizia ei şi desigur şi de a mea care era deja luată, adică să rămân definitiv, depindea viitorul nostru. Corina fiind o fată inteligentă nu a ezitat niciun moment şi înarmate cu această dorinţă, am pornit la marele drum care n-a fost deloc uşor, dar care a fost plin de speranţe şi

plin de încredere în Bunul Dumnezeu.

Am înaintat toate actele în luna aprilie 1991, am trecut prin toate formalităţile, care n-au fost puţine, iar în luna octombrie a aceluiaşi an, am fost acceptate şi am primit rezidenţa permanentă urmând ca după 3 ani să devenim cetăţene canadiene, lucru care s-a şi întâmplat. Am mai locuit câteva săptămâni la cuplul menţionat, ca apoi să ne găsim o altă gazdă provizorie şi anume un indian ca origine care profesa ca agent imobiliar şi care ne-a fost recomandat. Cu multă încredere, am acceptat condiţiile impuse de el. Locuia într-o vilă cu trei nivele: subsol, parter şi etaj. Noi aveam acces la toată partea în comun şi anume: bucătăria, salonul, sala de mâncare, baia, subsolul. Separat am avut fiecare dormitoarele situate la etaj.

Am început să ne organizăm viaţa în funcţie de noile condiţii şi în special de noile obligaţii: Corina să-şi echivaleze diploma, să urmeze cursurile de limba franceză, să-şi caute chiar serviciu deşi partea financiară era asigurată de Guvern atât pentru ea şi Alexandra, cât şi pentru mine.

Evenimentul major al anului a fost desigur intrarea Alexandrei la şcoală. Până în toamnă stăpânea destul de bine franceza şi chiar începuse să vorbească şi puţină engleză. Eram fericite că ea se acomoda neînchipuit de rapid. Corina, cu mai multe obligaţii oficiale, s-a documentat despre tot ce era necesar, se ocupa de corespondenţa cu guvernul provincial şi federal, se ocupa şi de Alexandra, se ocupa şi de gospodărie, sarcini ce le împărţea cu mine după cum era necesar. Într-o armonie perfectă, unite de dorinţa de a răzbate orice obstacol şi cu dorinţa şi mai mare de a-i vedea pe Titus şi Marius lângă noi, am intrat în ritmul normal al vieţii.

Relaţiile cu gazda au fost absolut normale, era o persoană discretă, cel puţin în aparenţă, nu ne incomodam unii pe alţii, material nu era necesar să ne ajute, din contră, am avut satisfacţia că noi am avut posibilitatea ca să-l mai ajutăm cu

alimente şi în plus noi întreţineam curăţenia, într-un cuvânt când am plecat de la el am plecat cu sentimentul că ne-am achitat în mod foarte onorabil nu atât de obligaţiile stabilite cât şi de comportamentul sincer faţă de el. Sper că-şi va aminti de noi cu plăcere, în special de Alexandra, pe care a înconjurat-o cu multă căldură, dar şi cu puţină severitate, şi aici mă refer la programul de televizor - în special seara.

În întreaga perioadă cât am locuit la Nari, gazda noastră, desigur că, volens-nolens am început să ne lărgim sfera anturajului şi asta datorită vecinilor noi, datorită mersului Alexandrei la şcoală, apoi datorită serviciului Corinei şi nu în ultimul rând datorită începutului de benevolat făcut de mine.

Corina a început să lucreze contabilă la o firmă privată. Aici, o firmă poate fi formată şi numai din patru persoane cum a fost cazul ei, o firmă anglofonă, cu un patron corect şi serios de la care Corina a învăţat suficient pentru început, singurul lucru ce o deranja era faptul că nu avea conversaţii prea multe şi în plus firma se afla destul de departe de locuinţă, făcea cu două autobuze circa o oră şi 30 minute. La acea dată nu avea maşină. În paralel, în această perioadă a început şcoala de conducere auto şi acolo a cunoscut o tânără francofonă cu care s-a împrietenit şi care, după ce Corina a luat examenul de conducere ne-a invitat la ferma părinţilor. A fost o experienţă foarte apreciată de toate trei, din care am concluzionat nu pentru ultima dată că realmente localnicii canadieni sunt foarte ospitalieri. Aici vreau să accentuez o remarcă legată de noţiunea de ospitalier şi ajutor. Ca să primeşti un ajutor, în special material, trebuie neapărat să ai nevoie de el, pentru asta eşti verificat şi în momentul în care strictul necesar este asigurat se retrage în mod discret, relaţia sufletească continuând în limita timpului şi a distanţei dintre locuinţe. Relaţiile continuă prin convorbirile telefonice interminabile, telefonul existând în fiecare casă şi convorbirile locale fiind gratuite. În ceea ce priveşte ospitalitatea, să fii invitat şi primit

în casa unui băştinaş te poţi considera un privilegiat. Fără falsă modestie ne putem considera privilegiate, chiar şi azi după douăzeci de ani, familia mea întreagă şi eu personal. Corina continuă încă un an la John, iar după un concurs ţinut la un organism nonlucrativ care avea misiunea să ajute familiile în dificultate, în special emigranţii, organism situat aproape de domiciliul nostru, îşi începe activitatea contabilă, pentru mulţi ani.

Înainte de angajarea Corinei eu am început să fac benevolat la acelaşi organism, ambele fiind primite cu multă căldură. Benevolatul meu a durat cam 15 ani, apoi am fost angajată ca gerantă la unul din magazinele organismului de unde m-am pensionat. După pensionare am continuat un alt tip de benevolat, vizitând persoanele semi-autonome mai în vârstă. Şi astăzi mai fac un gen de benevolat, telefonând zilnic unei persoane bolnave, originară din Franţa care se dovedeşte a fi foarte plăcută, inteligentă şi cu care discut tot felul de subiecte. Ne-am ataşat mult una de alta. Activităţile mele s-au diversificat şi au fost multiple după pensionarea mea. Am cunoscut multe familii, mi-am format o imagine destul de veridică despre multe naţionalităţi, despre indigenii atât francofoni cât şi anglofoni, am înţeles oarecum rivalitatea între cele două, eu situându-mă pe o poziţie neutră şi totuşi sufleteşte mai aproape de francofonie. Nu am contestat nici un moment contribuţia anglofonilor în tehnică, ştiinţă, într-un cuvânt în toată economia, contribuţie fără de care Quebecul nu se situa în poziţia în care este astăzi. O parte din francofoni se luptă pentru o separare a Quebecului de Canada. Fără a mă situa pe poziţia justiţiarului, zic totuşi că e păcat să dezbini această ţară minunată, bogată, liniştită şi primitoare.

Au trecut peste douăzeci de ani, acum, când scriu aceste rânduri şi cred că am acumulat experienţă suficientă implicându-mă chiar în activităţi electorale cu orientare liberală şi conservatoare. Apoi tot timpul m-am informat şi pe plan

intern şi extern, în special despre S.U.A, ţara faţă de care încă sunt în admiraţie. Voi reveni asupra ei când încep capitolul călătorii.

Consider acum că este momentul să fac un bilanţ, din punctul meu de vedere, despre ţara mea de adopţie de care realmente sunt foarte ataşată. Cu mine s-a întâmplat un fenomen pe care numai eu sunt în măsură să-l înţeleg şi în acelaşi timp să mi-l explic mie, fără să dau socoteală nimănui. Mi-am luat inima în dinţi pentru binele copiilor mei, pentru viitorul Alexandrei şi de ce nu, pentru liniştea mea. Cu riscul de a mă repeta, această ţară de adopţie ne-a oferit, prin legile ei poate unice în lume şi cu contribuţia eforturilor noastre, o viaţă normală, cu o condiţie materială îndestulată şi libertatea atât de mult dorită.

Astăzi Titus şi Corina au casa lor, de maşini nu mai vorbesc, călătorii în vacanţe nenumărate dar cea mai importantă realizare a lor este educaţia Alexandrei şi diploma de avocat care cu siguranţă că îi va asigura un viitor frumos. În prezent ea este în Franţa, la Paris pentru o perioadă de timp mai îndelungată. Lucrează ca avocat la Société Générale şi sigur că activitatea de aici îi va deschide drumuri în viitor. Ca o completare la adresa Alexandrei, care la această oră are 27 de ani, evoluţia ei a fost frumoasă, a acumulat tot ce se poate acumula, călătoreşte mult, a văzut locuri multe în lume, este pasionată de a cunoaşte totul şi ce apreciez la ea cel mai mult, este că în aceste condiţii, într-o lume unde totul este posibil, şi-a păstrat simţul realităţii şi al măsurii, nu-şi face probleme de căsătorie şi profită de libertate din plin. Bravo!

Nu pot să termin descrierea legată de Alexandra pe care până la această dată cred că o cunosc destul de bine ca să-i văd atât calităţile, cât şi defectele, dar curios că acum când o analizez nu-i găsesc defecte majore şi ştiu foarte bine că nimeni nu e perfect, deci mă opresc la calităţi. Cu riscul de a mă repeta, în afară de tot ce a acumulat, profesional, cultură

generală care nu e neglijabilă deloc, cultură artistică, vreau să scot în evidenţă calităţile principale care în final sunt constituentele caracterului ei şi care pentru mine sunt puncte de referinţă la aprecierea individuală. Este foarte dreaptă şi neutră, calităţi ce o ajută în profesia ei, este foarte sociabilă, anturajul ei fiind foarte mare şi foarte variat ca naţionalităţi, şi este foarte sufletistă şi foarte ataşată familiei. Doresc şi sper ca viaţa ce o are în faţa ei să nu o schimbe, din contră, să o modeleze numai în bine. Dumnezeu să o ocrotească!

Continuând cu capitolul realizări sigur nu ultima, dar una din cele mai importante este cea legată de sănătatea lui Marius. Sper să nu mă repet, dar la venirea lui în Canada timp de câţiva ani am avut probleme legate de sănătate, în primul rând operaţie la colon şi vezica biliară, am trecut prin mari emoţii, într-un sens destul de inutil, totul s-a făcut la timp şi rezultatul n-a fost malign spre marea noastră bucurie. După operaţie, obligatoriu, anual, timp de cinci ani s-au efectuat colonoscopii cu rezultate foarte bune, deci negative, ca apoi să efectuăm aceste analize numai la interval de cinci ani. Fără să vreau, în orice situaţie legată de sănătatea lui, fac comparaţie cu ce s-ar fi întâmplat dacă eram în România şi nu mă duc mai departe de felul cum este tratat bolnavul, de îngrijirea primită, fără să fii obligat să te duci cu plicuri la fiecare medic. Îmi amintesc că, noi cu Titus am hotărât ca de Crăciun, care a fost apropiat de eveniment, să-i facem un cadou chirurgului şi anume un coş cu aranjament de cafea, ciocolată şi altele şi când m-am dus la spital să-l duc se uita lumea ca la o altă minune, şi nu mai vorbesc de surprinderea doctoriţei. Noi am fost mulţumiţi că nu ne-a refuzat.

Cel mai mare rezultat legat de boala lui, l-am obţinut de bază, pentru care este în tratament medicamentos în permanenţă şi care a debutat cu doze destul de ridicate ca după multe analize şi experimente făcute de specialista în neurologie şi de laborator, desigur şi prin asigurarea medicamentelor

necesare, să ajungem să reducem din dozele administrate, fapt care nu poate fi decât benefic pentru sănătatea lui generală. Nu pot descrie bucuria noastră, şi în acelaşi timp din nou nu pot să nu fac comparaţie cu ţara; afirmând acest lucru, nu vreau să fiu neapărat taxată ca o negativistă la adresa României dar toate afirmaţiile sunt bazate pe constatările personale în urma vizitelor efectuate şi pe informaţiile primite din partea familiei şi prietenilor care, deşi majoritate au lucrat în domeniul medical, au probleme cu obţinerea de medicamente gratuite şi probleme cu condiţiile de spitalizare.

În final, menţionez că în toate situaţiile Marius beneficiază de tratamente gratuite. În plus, eu anual primesc un ajutor financiar care se încadrează într-o decizie guvernamentală numită Aidant Naturelle, adică eu mă ocup de el, îl îngrijesc pentru ca el să nu facă uz de spitalizare care desigur costă mult mai mult. Scot în evidenţă toate aceste avantaje care nu ştiu unde în lume sunt mai frecvente. Nu sunt suficient de documentată în domeniul acesta, relativ la alte ţări, dar afirm că sistemul social al Canadei este recunoscut în lume ca unul din cele mai bune. Exemplific multiplele emigrări spre Canada chiar şi din Franţa şi S.U.A.

În continuare, doresc să menţionez realizările personale, adică ce am putut face numai pentru sufletul meu, după vârsta de 57 ani, vârstă ce am avut-o când am sosit în Canada. Nu insist pe realizările materiale, amintesc doar atât la acest capitol: în aceşti ani am dus şi duc în continuare o viaţă confortabilă, mi-am permis să achiziţionez bunuri materiale necesare şi chiar de lux, dar cu măsură, şi făcând obligatoriu o comparaţie cu ce am realizat în decursul anilor, până la pensionare şi asta împreună cu Gilu - sigur că balanţa înclină spre Canada.

Continuând cu realizările de suprastructură, aici fenomenul este mult mai complex şi anume: când am sosit aici, mi-am dat seama de lacunele inevitabile în domeniul accesului

la informaţie, la o informaţie reală în toate domeniile, de lacunele legate de mediul înconjurător, aici intrând tot ce este necesar într-o existenţă normală: aparatură, instalaţii sanitare, atât de diferite de cele anterioare, nu mai vorbesc de obiceiuri şi curios că toate la un loc au fost asimilate într-un timp relativ scurt şi asta sigur pentru că au fost comode. Singurul bagaj care a cântărit mai mult când am sosit a fost bagajul de cultură muzicală în special cea clasică, a fost bagajul profesiei la nivelul timpului respectiv şi asta datorită universalităţii ei şi totuşi nerecunoscută aici, bagajul literar cu lacunele respective datorate cenzurii comuniste.

Realizând lipsurile cu care am plecat, am fost foarte conştientă că toate acestea trebuie recuperate şi datorită condiţiilor şi nu în ultimul rând a sănătăţii şi a călătoriilor pe care le-am făcut, am reuşit să ating un nivel satisfăcător, după judecata mea.

Afirmaţia referitoare la evoluţia mea prin emigrarea în Canada o pot transpune fără cea mai mică reţinere, întregii mele familii şi exemplific aici numai pe Alexandra care la această oră lucrează ca avocat la Paris. Dacă mă repet, scuze. Cât va dura şederea ei la Paris nu ştiu, nici ea de altfel nu ştie, un singur lucru ştiu: că nu doresc să se stabilească în Europa ţinând cont de diferenţa nivelului de trai de pe cele două continente, sigur America de Nord şi în special Canada fiind pe primul loc în lume, cu mici excepţii. Din nou vreau să menţionez că părerea îmi aparţine, nu o impun ca literă de lege, dar tot ce afirm am trăit şi trăiesc în continuare.

Presupun că în rândurile anterioare am reuşit să relatez viaţa noastră în această lume cu totul nouă pentru noi, scoţând în evidenţă caracteristicele esenţiale, sigur cu multe bune şi cu puţine rele, rele mai ales de idei mai mult, care în definitiv nu deranjează viaţa de toate zilele. Îmi amintesc ca azi, când am călcat prima dată pe sol american cum am fost avertizată că aici totul este invers faţă de Europa şi cu acest „invers” ne-am

acomodat rapid.

Înainte de a trece la capitolul călătorii, vreau să mă opresc la unul din capitolele cele mai plăcute trăite în Canada, capitol legat de stabilirea lui Gilu, nepot de soră, adică băiatul Valerichii, împreună cu toată familia, deci stabilirea definitivă în Montreal. Familia lui, soţia Anina şi cei doi băieţi, Cătălin şi Claudiu, când au venit, au început şi ei de la zero servicii, şcoala pentru băieţi, limbile străine. Doar Gilu stăpânea franceza şi engleza, asigurarea vieţii materiale şi spirituale şi tot ce include o viaţă cu obligaţiile şi responsabilităţile ei. Gilu obţine serviciu după două săptămâni în specialitatea lui, informatica. Anina pentru început rămâne acasă şi-i îngrijeşte pe toţi. În plus începe studiul limbilor, iar băieţii sunt înscrişi la şcoala francofonă amândoi cu rezultate foarte bune şi asimilare rapidă a celor două limbi. Ei au urmat acelaşi drum ca şi Alexandra în privinţa alegerii şcolilor respectiv primele patru primare la şcoala publică, iar secundara şi colegiul la privat, dar în privinţa profilului profesiei amândoi s-au dirijat spre domeniul sănătate, domeniu deloc uşor dar sunt convinsă că vor reuşi să se afirme fiind foarte dotaţi, serioşi şi cu forţă de muncă. Anina între timp reuşeşte examenele de specialitate respectiv matematica, echivalează diploma de profesoară, trece examenele de limbă franceză şi engleză, şi în acest moment este profesoară titular la nivel de colegiu, realizare incredibilă în special pentru un emigrant. În cazul ei, cum zice francezul: CHAPEAU. Tot despre ei relatând, vreau să scot în evidenţă că pe lângă realizările profesionale şi acumulările de cultură, experienţa în domenii multiple şi diversificate, călătorii, au ajuns din punct de vedere material la un nivel foarte confortabil şi din nou fac comparaţie cu ţara şi mă gândesc dacă situaţia lor de aici ar fi fost la fel şi în România. Mă îndoiesc!

Pentru mine şi familia mea, prezenţa lor aici este o binefacere fiind împreună la sărbători, aniversări şi la alte ocazii, şi numai ştiind că sunt aici îmi întăreşte sentimentul de

siguranţă, ei fiind pentru mine şi ai mei completarea familiei, deci o a doua familie. Poate prin aceste sentimente dau dovadă de puţin egoism, dar în acelaşi timp sunt liniştită faţă de Valerica, fiindcă ştiu că şi ea este mulţumită de realizările lor, ce este în sufletul ei numai ea ştie, dar cunoscând-o ca foarte generoasă pune în faţă binele lor. A făcut o singură vizită în Canada şi eu regret din suflet că ea a decis să nu mai urce pe avion din cauza terorismului şi astfel nu vede pe viu tot ce au realizat, ei nu se bucură de prezenţa ei aici, dar ştiu că datorită tehnicii de comunicare foarte înaintate, prin telefon şi prin Skype a văzut şi vede tot ce se petrece în casa lor. Ţine legătura săptămânal, iar familia a călătorit în ţară o dată, dar Anina şi Gilu de mai multe ori şi-mi amintesc că la aniversarea de 80 de ani a Valerichii, Gilu a fost în ţară şi împreună au făcut călătorie în Ungaria, călătorie de care Valerica a fost foarte încântată, şi în perspectivă sunt şi altele. Personal mă bucur că Valerica este înconjurată de toate aceste atenţii bine meritate, ea fiind prezentă permanent în casa lui Gilu şi în a mea şi mă mai bucur pentru ea că nu este singură având-o pe Mihaela, fiica ei, împreună cu familia acesteia, familie la fel de reuşită, cu cei doi nepoţi Adriana şi Dan şi cu un ginere cu calităţi şi foarte fidel familiei. Şi ea a avut fericirea de a-i vedea pe cei doi crescând sub ochii ei, copii foarte reuşiţi, ataşaţi părinţilor şi bunicii, care au devenit maturi cu realizări deloc neglijabile în domenii ştiinţifice: farmaceutice şi electrotehnice, în domenii artistice, iar ca încununare şi-au ales cariera de farmacist Adriana şi respectiv inginer electrotehnic Dan, la ora actuală el lucrând în UK. Deci Valerica dragă, Dumnezeu te-a răsplătit pe măsura cuvenită, iar noi toţi ne bucurăm din suflet pentru toate aceste realizări.

Cu tot ce am scris până acum cred că am reuşit să justific titlul acestei modeste cărţi, ***„O picătură, un strop, în oceanul lumii”*** în acelaşi timp vreau să accentuez că nu o consider o autobiografie, termen faţă de care am o reală alergie

ţinând cont de obligaţia ce o aveam în regimul comunist de a o prezenta în situaţii diferite şi nu erau puţine, deci am relatat momentele cele mai importante, cele care m-au marcat cel mai mult afectiv, fără ca acelea pe care nu le-am menţionat sau persoanele pe care nu le-am nominalizat să nu le am în memorie şi în suflet cu nostalgie sau cu indiferenţă totală.

CĂLĂTORII

Înainte de a trece la relatarea călătoriilor care de fapt au fost inspiraţia acestor modeste rânduri, vreau să fac o precizare foarte importantă legată de conţinutul lor. S-au scris nenumărate cărţi, literatura acestora fiind foarte largă, cărţi scrise de scriitori de profesie, aşa că rândurile mele nu prezintă sub nicio formă o concurenţă sau comparaţie cu cele scrise de profesionişti, ci se vor aşa cum le-am văzut eu, cu dorinţa de a le înmagazina în sufletul meu, în memoria mea, cu care m-am alimentat şi mă voi alimenta şi în viitor în momentele triste, rânduri ce vor fi împărtăşite celor ce vor citi cartea mea.

Totodată, vreau să mai menţionez că nu se doreşte a fi un documentar, eu nu am această calitate. Totuşi, pentru mine este un documentar completând cunoştinţele mele istorice, geografice, culturale şi dacă le menţionez, o fac cu toată răspunderea, dar în acelaşi timp nu le consider literă de lege şi accept orice critică venită din partea cititorului.

Germania de Vest

Prima ieşire din graniţele României a fost, de necrezut, în Germania de Vest, o călătorie de ordin profesional la firma Hoechst din Frankfurt pe Main.

Momentul acestui eveniment a fost avantajos pentru mine, în primul rând pentru că trebuia să plece şi un specialist din Cluj, nu numai din Bucureşti. Al doilea moment a fost unul politic, când Cehoslovacia a fost invadată de sovietici şi Ceauşescu a vrut să demonstreze independenţa României. Sigur că şi acest gest a fost teatru curat, dar în această conjunctură, forurile de securitate nu ne-au făcut greutăţi în obţinerea aprobărilor necesare, doar că în avionul cu care am plecat se afla un domn foarte distins, acelaşi care a fost prezent şi la întoarcere. Sigur făcea parte din meniu.

Am fost invitaţi de firma germană să ni se prezinte materii prime, necesare produselor cosmetice şi pentru că de răspunsul nostru depindea achiziţionarea acestora, pentru România am fost curtaţi tot timpul cu cazarea la un hotel elegant, cu mesele asigurate, invitaţii seara la restaurant, iar la sfârşit de săptămână plimbări.

Fiind prima călătorie în străinătate şi în plus într-o ţară liberă, pentru mine a fost aproape un şoc din toate punctele de vedere. Libertatea în primul rând, apoi ordinea şi curăţenia de pe străzi, din magazine, din localuri, din instituţii şi din mijloacele de transport în comun pe care le-am utilizat foarte rar, fiind mereu plimbaţi în limuzinele companiei. Când utilizam mijloacele de transport în comun o făceam în mare secret şi asta în timpul nostru de repaus, după masa de prânz, să facem cumpărături personale, îmbrăcăminte în special, pe care desigur că nu o foloseam decât la întoarcere, asta probabil din mândrie. Ciudat, dar aşa am simţit. Ne întorceam rapid la hotel să ne odihnim, fiindcă seara mergeam la restaurant unde eram

invitaţi. La început a fost plăcut, dar uneori obositor în special pentru colega mea Stanca, din Bucureşti, care era gravidă în luna a şaptea şi pentru reprezentatul din partea ministerului, un farmacist evreu, mai în vârstă şi foarte simpatic care obosea şi el destul de repede. Nu era deloc uşor să suporţi conversaţiile celor ce ne însoţeau care după câteva pahare de bere ţipau şi râdeau fără motiv. În aceste ocazii am văzut temperamentul germanic pentru prima dată, şi sinceră să fiu nu m-a impresionat foarte plăcut. Însă nu au fost niciodată nepoliticoşi, iar în relaţiile profesionale erau foarte corecţi şi deschişi, interesele obligându-i la acest comportament. Mai târziu în călătoriile mele în Germania am avut ocazia să-i cunosc mai bine. Voi relata la momentul respectiv despre aceste impresii.

De noi s-a ocupat în permanenţă, pe lângă specialişti, un inginer, om de afaceri, care era de origine germană din Banat, deci vorbea româneşte şi care avea obligaţia să ne însoţească peste tot, şi profesional şi privat. Cu el am făcut multe călătorii şi am fost invitaţi şi la el acasă să-i cunoaştem familia, iar el ca delegat al firmei a făcut multe călătorii în România. A avut o simpatie pentru familia mea şi am avut curajul să-l invităm la noi în familie. Am făcut multe deplasări, vizite la muzeele din Cluj şi Bucureşti, el fiind mare amator de artă, dar şi colecţionar pasionat, casa lui din Frankfurt fiind un adevărat muzeu. Pe lângă faptul că era o construcţie splendidă era plasată într-o zonă verde foarte izolată şi liniştită. Mi-amintesc că am fost foarte impresionată, deoarece era prima pe care am văzut-o de acest fel. Mai târziu desigur, tot ce am văzut identic mi s-a părut absolut normal într-o lume bogată. În compania lui am făcut majoritatea vizitelor, cu Mercedesul personal dar sigur finanţat de companie.

Am început cu Frankfurt. Recunoscut ca unul din centrele financiare internaţionale importante, lucru ce explica aglomeraţia exagerat de mare în special pe aeroportul principal, la fel ca şi centru universitar, având muzee renumite (ex.

Goethe), vestigii de epocă precum catedrala ce datează din sec. XII-XIV, Frankfurtul a fost capitala confederaţiei de Rhin, apoi capitala confederaţiei germanice şi la 10 Mai 1871 semnează tratatul care pune capăt războiului franco-german.

Am vizitat cele mai importante puncte turistice, dornici de acumulări pe viu, diferite de cele oferite de propaganda negativă făcută de presa din ţară. Am făcut plimbări cu pachebotul pe Rhin admirând peisajele muntoase presărate cu castelele pline de istorie, de basme. Aici am văzut renumitul Lorelei cu povestea ce ne-a încântat tinereţea. Plimbările lungi erau însoţite de pauze de masă la restaurante destul de elegante şi costisitoare, meniurile fiind asemănătoare cu cele din România, desigur prezentate într-o formă aspectuoasă. Ce m-a frapat au fost salatele dulci chiar sufleuri de căpşuni lângă o friptură sau şniţel. Se serveau foarte des cartofi preparaţi în diverse feluri, de exemplu copţi şi înveliţi aşa întregi în staniol, cartoful substituind pâinea în majoritatea cazurilor. Cartoful în Germania, este un aliment de bază, deoarece poate fi cultivat în condiţii mai puţin pretenţioase. Am văzut culturi întregi prin piatra muntelui. Este de admirat cum exploatează fiecare părticică de pământ, ţara fiind lipsită de câmpii cel puţin în această zonă, câmpie necesară cultivării cerealelor. Pâine se mănâncă foarte puţină.

În aceste pauze de restaurant ne angajam în discuţii de cultură generală şi în nenumărate împrejurări aproape cu mândrie ne etalam cunoştinţele profesionale, literare, muzicale, istorice şi nu ne era mică bucuria cum vedeam că se mirau, şi nu cred că din politeţe o făceau, fiindcă am remarcat că ei excelau într-un singur domeniu în care erau perfecţionişti, iar noi aveam o formaţie multiplă dar poate mai puţin profundă. Asta am remarcat-o în toată această lume capitalistă. Ca subiect literar ce i-a mirat a fost când le-am spus că am citit "Cu sânge rece" sau "Să ucizi o pasăre cântătoare", iar ca temă din domeniul muzicii au fost la fel de miraţi când am abordat

Carmina Burana a lui Carl Orff. Mereu îmi venea să le spun că trăim totuşi într-o ţară cu un anume trecut şi chiar cu îngrădirile comuniste, reuşim cu risc şi cu efort să ne cultivăm. Poate nu suficient, dar aici a intervenit factorul fructului interzis, dorinţa fiind foarte mare.

La Frankfurt fiind, i-am telefonat Herthei la Düsseldorf. A venit imediat la mine la hotel. N-o văzusem de patru ani. După ce a părăsit definitiv România eu am ţinut legătura cu ea prin corespondenţă, cu mult curaj, lucru pe care ea l-a apreciat. Deci a venit la mine şi m-a luat rapid prin magazine să-mi cumpere îmbrăcăminte, amândouă fiind pasionate de îmbrăcăminte şi cum punga ei era mai grea a fost foarte generoasă şi prin cadourile ce mi le-a adus printre care şi un inel superb cu o perlă pe care cred că l-am făcut cadou Corinei la naşterea Alexandrei. Am ţinut enorm la el şi am vrut să rămână în familie. Venirea ei la mine am crezut că va fi cu urmări neplăcute, dar spre surprinderea mea nu s-a întâmplat nimic: nici la momentul respectiv şi nici mai târziu; probabil că persoana care mă supraveghea şi pe care n-am ştiut-o niciodată nu a raportat acest eveniment care în realitate era o întâlnire între două prietene. Sigur că am prezentat-o celor două persoane Stanca şi D-lui Stein, căutând tot timpul să nu ascund nimic, fiind mult mai liniştită în acest fel. Să fi fost naivă, un lucru ştiu sigur şi asta a fost verificat pe parcurs: că de comportarea în timpul primei ieşiri din ţară depind viitoarele.

Ţin foarte bine minte că la plecarea din Cluj spre Bucureşti de unde urma să luăm avionul spre Germania am fost condusă de Gilu şi de naşa Lenuţa. Gilu, mai în glumă, mai în serios, m-a întrebat: "Te mai întorci?". Am simţit că avea emoţii, inevitabile, nu legate de întoarcerea mea, ci de necunoscutul ce mi se deschidea în faţă. Pot afirma că acest drum a fost un autoexamen, un examen pentru Gilu şi un examen pentru autorităţi pe care zic eu că l-am trecut cu bine, dovadă drumurile mele viitoare în care am căutat să nu fac

compromisuri şi cred că am reuşit.

Revin la Frankfurt, de fapt la destinaţia principală şi anume vizita la Hoechst, încercând să relatez sumar descrierea ei şi experienţa câştigată. Nu am să intru în amănunte profesionale considerând că nu este un subiect ce poate interesa pe mulţi cititori.

Firma, sau mai bine Compania Hoechst, este specializată în medicamente, produse chimice, materii prime pentru cosmetice printre care cele mai importante, bazele pentru creme, coloranţii, bazele pentru şampoane şi nu în ultimul rând, freoni, necesari sprayurilor, produse cosmetice foarte moderne la epoca respectivă. Scopul nostru cel mai important a fost în acest domeniu, adică documentarea cât mai profundă pentru a aplica producerea lor şi în ţară, lucru care s-a produs. Deci, într-un fel, am contribuit la introducerea pentru prima dată a acestor cosmetice.

Vizita a continuat în toate compartimentele, am văzut evoluţia lor, în special a aparaturii de laborator la noi inexistentă şi nu mai vorbesc de utilajele de producţie, practic fiind imposibil a face o comparaţie cu ceea ce posedam noi. Şi în condiţiile existente la noi, a trebuit să facem eforturi pentru a ne achita în mod onorabil: anume de a scoate pe piaţă primele spray-uri.

Într-o sumară concluzie, îmi este destul de dificil dacă nu imposibil a face comparaţii ţinând cont de evoluţia lor tehnică, de accesul lor la informaţii de specialitate, de libertatea de a se deplasa peste tot şi de forma de pregătire total diferită de a noastră. Mă explic: un specialist la ei este un specialist într-un singur domeniu, dar este un specialist, spre deosebire de noi care am fost mai mult generalişti încercând să le facem pe toate. M-am convins de acest ultim aspect când am văzut în laborator o chimistă sau o farmacistă care nu făcea altceva în activitatea ei, decât să verifice puterea de a face spumă a lauril sulfatului de sodiu sau amoniu, ingredient al şamponului. Cred

că am spus totul.

Un alt obiectiv al călătoriei noastre, de fapt invitaţi fiind de către gazde, a fost Stuttgart-ul, unde compania avea o filială importantă de detergenţi şi pe care voiau să ne-o arate. Impresionantă ca mărime şi diversificată ca produse, de o curăţenie exemplară de altfel ca tot ce am vizitat; gazdele se mândreau cu acest aspect şi pe bună dreptate. Ne-au copleşit cu cadouri, dar voluminoase fiind mi-amintesc că am luat numai o găletuţă din plastic foarte cochetă plină cu detergent, găletuţă pe care eu am golit-o la hotel ca să pun banane în ea să le duc copiilor acasă. Am reuşit să le transport până la Cluj. Menţionez acest lucru aparent banal, dar care a avut o semnificaţie importantă pentru mine şi într-un fel tristă când Marius, văzând bananele, m-a întrebat: mama pot să mănânc din fasolea aceea mare?! Ei, la vârsta de 8 şi 10 ani nu văzuseră banane! Un alt aspect al timpurilor trecute, desigur nu esenţial dar nu lipsit de semnificaţie...

Stuttgart-ul, situat în landul Baden-Württemberg fiind şi capitala acestui land, este un centru cultural important, centru industrial de automobile, produse electronice şi chimice. L-am vizitat destul de sumar, timpul fiind cronometrat în permanenţă şi mai mult, nu voiau să ne obosească prea mult. Şi aici ziua se încheia cu o invitaţie la restaurant unde aveau loc aceleaşi conversaţii. Ei voiau să afle mai multe despre noi dar şi noi eram dornici să acumulăm tot felul de noutăţi. Oraşul l-am revăzut după câţiva ani în unul din drumurile mele spre Hertha şi chiar am fost găzduită la Marga şi Bebe, un cuplu admirabil, prieteni de-ai lui Corina şi Titus care la plecare nu ştiau ce să-mi mai pună în maşină, un alt gest de admirat la toţi cei pe care i-am vizitat, sigur căutând şi eu să fiu la înălţime dar n-am reuşit niciodată să fiu la egalitate, ei zicând că prezenţa mea contează mai mult. Poate ca aşa a fost şi eu din puţinul nostru nu m-am simţit niciodată datoare; am căutat prin alte forme eu şi familia mea să ne arătăm ospitalitatea şi generozitatea atunci

când veneau în România.

Recunosc că din punct de vedere material probabil balanţa înclina spre cei din afară. Cert este că ei, datorită condiţiilor o făceau cu mai multă uşurinţă, iar noi trebuia să facem sacrificii pentru a fi cât de cât la un anumit nivel. Foarte important pentru mine a fost să nu profit sub nici o formă de ospitalitatea nimănui.

Tot de la Frankfurt am fost timp de o zi să vizităm un oraş care mie mi s-a părut unul din cele mai frumoase oraşe vizitate şi anume Heidelberg. Situat pe cele două maluri ale râului Neckar este al cincilea ca mărime din landul Baden-Württemberg din sud-vestul Germaniei, cunoscut pentru castelele lui care-i dau un farmec deosebit, plin de romantism şi care a inspirat mulţi poeţi. Este un oraş universitar. Am vizitat cu multă emoţie Universitatea Heidelberg, înfiinţată în 1386, foarte renumită prin multiplele profiluri, impresionantă prin conservarea ei după sute de ani şi am avut plăcerea să mă plimb pe renumita Alee a Filosofilor. Încheind vizita la Heidelberg, am rămas în suflet cu el şi mi-am explicat acest sentiment prin diferenţa acestui oraş de restul urbei germane, oraş care nu are construcţiile multiple tip blocuri pe care le găseşti pretutindeni, care şi-a păstrat străzile înguste pietruite şi nu asfaltate, prăvălioarele cochete şi multe anticariate cu mirosul caracteristic de vechi. Am îndrăgit toate aceste aspecte şi chiar şi astăzi, după aproape 45 de ani, mă gândesc la el cu nostalgie, ignorând că probabil şi el şi-a schimbat înfăţişarea ca majoritatea oraşelor germane.

Cu tot ce am acumulat, în suflet şi în memorie, după 4 săptămâni ne-am întors acasă; sigur că în avion acelaşi tip simpatic citea ziarul românesc.

Sunt convinsă că nu am relatat totul, anii ce s-au scurs nefiind puţini, dar pot afirma că în această călătorie n-am putut să-mi fac o imagine totală despre acest popor. Mai târziu, prin vizitele repetate la Hertha am avut ocazia să văd în profunzime

caracterul, preocupările lor, pasiunile, temperamentul care sinceră să fiu e foarte diferit de al meu şi nu i-am luat ca exemplu de a fi, spre regretul multora. Evoluţia lor economică foarte rapidă, nu este un secret, s-a datorat în primul rând Planului Marchal combinat cu ambiţia lor, cu hărnicia lor şi astfel se explică posibilitatea lor nelimitată de a despăgubi pe toţi cei ce au suferit în lagărele de concentrare, şi au reuşit să scape cu viaţă, pe ei şi familiile lor, despăgubire destul de generoasă şi posibilitatea de a acorda azil politic aproape nelimitat, fiind din acest punct de vedere cel mai generos stat. În această generozitate au intrat, după ani, chiar şi ilegalişti comunişti, aşa se numeau, şi chiar se mândreau ei, ştiu cazuri concrete care fără jenă au beneficiat de legile acestei ţări. Dar atât!

Italia

Următoarea călătorie, la 2 ani distanţă, a fost în 1970 în Italia, mai precis în Nordul Italiei şi a cuprins Bolognia, Veneţia şi Florenţa. Călătoria a fost tot cu caracter profesional, scopul fiind un congres de produse cosmetice însoţit de o expoziţie a celor mai importante firme de cosmetice din lume, dar nesubvenţionată de statul român, deci personal am suportat toate cheltuielile, ca de altfel toţi cei care am format grupul din România, bucuroşi să fim printre cei acceptaţi pentru a vedea Italia.

Eram încă salariata fabricii de produse cosmetice şi conducerea a fost de acord, ca împreună cu încă trei colegi să fac parte din delegaţia clujeană, cei trei colegi fiind Jeni Ştirbu, Ica Marchiş şi Ervin Stein, colegi apropiaţi mie, dar ca şi în alte ocazii n-am ştiut cine e responsabil cu „raportul”; eu am mirosit ceva, dar nu eram sigură.

Grupul întreg era format în majoritate din bucureşteni şi o singură persoană din Braşov, Bălaşa, care la această oră este decedată, dar de care îmi amintesc cu multă plăcere colaborând cu ea profesional şi în alte ocazii.

Deci un grup destul de mare, destul de eterogen ca origini şi condiţii de viaţă, uniţi doar prin profesie şi cu doza de precauţie necesară, în grup fiind de exemplu şi soţia procurorului şef al capitalei care la întoarcere ne-a invitat să-i facem o vizită acasă, ocazie pe care n-am ratat-o din simpla curiozitate de a vedea cum se trăieşte la un astfel de nivel care nu era cel mai înalt al protipendadei comuniste şi zău că nu se trăia rău. A ţinut neapărat să ne arate unde a instalat oglinda veneţiană achiziţionată din drumul nostru şi pentru care, sigur, avea aprobare specială. Nu cred că ea a fost responsabilă cu raportul, era prea cunoscută şi toţi aveam o rezervă. Eu am fost mai perspicace şi am mirosit un cuplu foarte retras, destul de

incolor, pe care nu l-am putut cataloga de niciun fel.

Să pornim la drum! Cu Jeni, cu maşina condusă de soţul ei, am ajuns în Bucureşti, la hotel, unde am dormit o noapte plină de emoţiile de a nu fi refuzată la graniţă, acest sentiment de frică însoţindu-mă ani în şir în ieşirile mele. Ne-am întâlnit cu toţii în Gara de Nord şi după verificarea paşapoartelor ne-am îmbarcat în tren, direcţia Iugoslavia. Ne-am aranjat în compartimente de câte 8 persoane în compartimentul meu fiind, pe lângă colegii clujeni, Bălaşa şi încă trei persoane din Bucureşti, printre care soţia fostului campion de box Dobrescu, Doina, o femeie plăcută cu o minte ascuţită şi cu un simţ al umorului nemaipomenit.

Am plecat spre Timişoara, am trecut în Iugoslavia şi am mers până la Zagreb, capitala Croaţiei, situată pe râul Sava, oraş pe care l-am vizitat destul de puţin. Am văzut o catedrală gotică, am făcut puţină plimbare, dar oraşul nu mi s-a părut deosebit, un fel de trecere dintr-o lume în care trăiam noi spre o lume semicapitalistă. Am stat mai mult în gară pentru legătura spre Italia, gara efectiv, fiind o mizerie: peste tot sticle goale, alcoolul fiind consumat din abundenţă, iar noi am fost avertizaţi să ne păzim bine bagajele localnicii fiind destul de experţi în arta furtului. Era perioada când de la ei se puteau duce în Italia la lucru să facă dolari, sigur ca muncitori necalificaţi. Cu ei, la întoarcere, am avut o experienţă care mi-a lăsat o impresie mai puţin favorabilă la adresa sârbilor. În plină noapte, noi dormind în compartimentul nostru, au bătut puternic la uşă să le luăm din bagaje ca să nu plătească vama, noi fiind scutiţi de vamă deoarece eram în trecere, în tranzit. În naivitatea noastră i-am ajutat cu risc destul de mare, neştiind ce au în bagaje. Promisiunea lor a fost că la coborâre vom primi ciocolată multă. Bineînţeles că nu s-au ţinut de cuvânt, gest care mie mi-a spus foarte mult...

Şi ca să termin cu Iugoslavia, nici Belgradul nu m-a impresionat în mod deosebit, de altfel tot aşa l-am văzut doar o

zi, deci nu mă pot pronunţa, cu atât mai mult cu cât l-am văzut la întoarcere din Italia de care am fost foarte plăcut impresionată, pot zice fermecată.

Am intrat în Italia prin Trieste şi am luat contact cu Adriatica plină de soare. Un peisaj splendid în contrast cu cel monoton al Iugoslaviei şi în plus, condiţiile în tren erau mult mai bune. Am fost impresionată de temperamentul italienilor, unanim recunoscut, gălăgioşi, de-am avut impresia că tot timpul se ceartă între ei pentru ca mai târziu să mă obişnuiesc cu tonul lor şi chiar să pot diferenţia o ceartă sau o revoltă de o conversaţie normală.

Prima destinaţie a fost Bologna unde s-a ţinut Congresul şi toate expoziţiile de produse cosmetice. Am fost cazaţi la un hotel privat administrat de o familie întreagă, hotel situat aproape de locul unde se ţinea activitatea noastră ca să putem circula fără mijloace de transport, plimbări care au contribuit la o apropiere de mediu. Îmi amintesc că traficul era foarte mare şi rapid, traversarea fiind dificilă, iar Jeni Ştirbu, în realismul ei zicea: vezi Livia, ăştia toţi fug după bani şi zău că avea dreptate, zâmbesc şi astăzi când îmi amintesc.

Un hotel cochet, curat, ce m-a frapat în mod deosebit cu lenjeria de pat şi prosoapele de un alb ca zăpada. Explicaţia ştiută de o lume întreagă este că Italia este locul unde în majoritatea timpului, hainele se usucă pe acoperişurile clădirilor, hoteluri de exemplu, sau pe terasele caselor în bătaia vântului, într-un fel fiind chiar emblema ei.

La capitolul meniuri sinceră să fiu, n-am fost foarte încântată cel puţin aici, excepţie făcând tradiţionalele paste în care ei sunt aşi. Luam masa de trei ori pe zi după activităţi şi drumuri obositoare, serviţi impecabil, personalul era foarte deschis, comunicativ cu toţi, uneori depăşind chiar convenienţele. Propuneri de a petrece timp cu ei probabil într-o manieră mai intimă li se păreau foarte normale şi în cazul că erau refuzaţi, cum se întâmpla în cazul nostru, ei continuau să se

poarte la fel de politicoşi fără a se simţi ofensaţi. Într-un fel, am fost informată că ei atacă sentimental turiştii în special femeile, fiindcă legile lor de divorţ sunt extrem de sever controlate de biserica romano-catolică. Printre persoanele care m-au avertizat a fost un cadru didactic, o persoană cu un mic handicap fizic, de o inteligenţă remarcabilă care a călătorit mult în Italia şi care mi-a mărturisit că nicăieri n-a avut un succes aşa de mare, succes desigur la sexul opus, şi s-a adeverit deci trebuie luat în glumă şi nu în serios.

Ca puncte turistice am vizitat două catedrale vechi, oraşul cu edificiile caracteristice nordului, clădiri în cărămidă roşie puţin mai austere, ordonate, curate, întreţinute bine, universităţi de medicină şi desigur de artă, în special de pictură, acest lucru permiţându-mi să-l compar cu Clujul universitar, sigur mai modest dar cu prestanţa lui trecută.

Am fost impresionată, şi nu în ultimul rând de magazinele lor, dar în special de Mercato, piaţa lor renumită pentru specificul ei unde găseai TOTUL, cumpărăturile mele fiind însă limitate, finanţele fiind şi ele limitate. În contextul finanţelor vreau să fac o remarcă, nu puţin importantă. Costul călătoriei a fost suportat personal de fiecare participant, suma fiind de 5 mii de lei, sumă destul de mare în anul 1970, dar cu puţin efort şi economii şi încurajată de Gilu am reuşit să o achit în totalitate având astfel asigurate toate cheltuielile cu drumul, casa, masa, muzee, plimbări cu gondola. Pentru cheltuieli suplimentare a trebuit să recurgem la puţin comerţ ca să nu zic afacere. La timpul respectiv Gerovitalul, pastilele şi crema, erau foarte la modă şi foarte căutate; se plăteau destul de bine. Am avut oficial dreptul să luăm cu noi o anumită cantitate; am respectat cantitatea permisă ca la întoarcere să aflu că fiecare a avut în plus deci şi mai multe lire. Am fost destul de naivă, dar am avut alte satisfacţii.

După sejurul în Bologna am luat trenul spre minunata Florenţa, Firenze în italiană, capitala Toscanei, situată pe

fluviul Arno, care a făcut inundaţii repetate, dar cea mai mare a fost în anul acela; am văzut urmările acestor inundaţii şi anume clădiri întregi distruse total sau parţial. M-a impresionat biserica Santa Croce care avea urme de apă până la nivelul ogivelor, de necrezut.

Oraşul, un mare centru turistic, este considerat ca fiind unul din cele mai active ale Italiei. Familia Medicis a dominat oraşul din secolul 14 până în secolul 17, vestigiile acestei familii renumite fiind prezente peste tot în Florenţa, celebră prin şcoala de pictură şi sculptură, de la Giotto la Michelangelo. Am reuşit să vizităm cele mai importante muzee, dar când mă gândesc îmi vine în minte că de fapt toată Florenţa este un muzeu, opere de artă fiind la tot pasul. Am fost surprinsă ca într-un spaţiu atât de restrâns, pieţe mici, străzi înguste, să fie atât de multă încărcătură artistică şi istorică. În piaţa Segnoria reproducerea lui David domină locul cel mai vizitat de turiştii dornici să vadă totul, să-şi umple sufletele de frumos, iar documentarea era asigurată prin telefoanele exterioare instalate la tot pasul unde, prin introducerea unei fise speciale puteai asculta într-o limbă de circulaţie internaţională aleasă de tine, toate detaliile, telefonul substituind ghidul clasic. Desigur că şi acest sistem a fost o premieră pentru mine.

Am vizitat Santa Croce, bazilica impunătoare care are în interior, la loc de cinste, sarcofagele membrilor familiei Medicis. Alt punct de atracţie au fost Galeriile Uffizi care cuprind unele din cele mai importante colecţii de pictură şi sculptură, lucrări de Michelangelo, Giotto, Tiziano, „Cele trei graţii" şi multe altele pe care practic nu le pot cuprinde în întregime în aceste rânduri, de altfel după cum mi-am propus nu intru în detalii despre nici un muzeu vizitat; nu sunt în specialitate, mă limitez la a le înşira amintindu-mi cu plăcere şi bucurie că am avut şansa să văd toate aceste minuni ale lumii. Continuând plimbarea prin Florenţa am vizitat grădinile palatului Pitti, de un aranjament superb, cu aleile îngrijite şi

covoare întregi de verdeaţă. A trebuit să fim foarte atenţi la direcţia în care mergeam şi să respectăm un anumit traseu, totul fiind ca un labirint. Continuând vizita, am avut plăcerea să mă plimb pe malul Arnoului, fluviu traversat de renumitul pod Ponte Vecchio, iar tot malul era paralel cu o stradă de câţiva kilometri, stradă plină cu prăvălii de bijuterii. Nu mi-am putut imagina că într-un singur spaţiu poate fi concentrată atâta bogăţie. Am asistat aici seara când se închideau prăvăliile de către paznici şi poliţişti, unul mai frumos ca altul, şi priveam cum trăgeau trei rânduri de baricade: uşile normale cu lacăte, roletele şi în final gratiile.

Legat de întâmplări, într-un fel hazlii dar şi riscante, mă opresc la una care din nou îi caracterizează pe italieni. Pe una din colinele care înconjurau Florenţa se află Miniato al Monte unde se află o basilică cu acelaşi nume, iar în interiorul ei sunt multe fresce de Giotto şi câteva şi de Michelangelo. Acest punct n-a fost inclus în itinerarul nostru, dar Jeni şi cu mine am dorit foarte mult să o vedem şi ne-am aventurat numai noi două, făcând autostopul cu o persoană total necunoscută, dar care nouă ni s-a părut serioasă şi în final nu ne-am înşelat, persoană care ne-a condus până la basilică, cerându-şi scuze că nu ne poate aştepta până ne terminăm vizita. Noi eram fericite că am ajuns, dar ora fiind înaintată, totul se petrecea după ora 7 seara, l-am convins pe un paznic, care de fapt era un fel de călugăr mai modern, cu două pachete de ţigări dar mai mult cu dorinţa noastră exprimată, să ne deschidă şi am vizitat fără probleme, liniştite şi entuziasmate de tot ce vedeam, fără să ne gândim cum ne întoarcem la hotel. Când am ieşit afară, era deja întuneric, am văzut toată Florenţa în lumină, o panoramă de vis. A trebuit apoi să ne trezim la realitate şi fiindcă aici era punctul terminus al autobuzelor, trebuia să aşteptăm o oră până la următorul autobuz, situaţie în care n-am mai avut răbdare şi încrezătoare în autostopul anterior am hotărât să facem la fel. A venit un Volkswagen tip mămăruţă cu doi tineri ce ni s-au părut

chiar doi copii, deci ne-am zis inofensivi, am făcut semn, au oprit imediat şi ca să intrăm a trebuit ca cel ce nu conducea să coboare ca să deplaseze scaunul; eu am intrat prima şi Jeni n-a putut intra, fiindcă tânărul, cu o repeziciune nemaipomenită, a urcat şi aproape că şoferul a demarat, dar la strigătele mele în franceză (cu această limbă m-am ajutat cel mai mult) şi cu strigătele din exterior ale lui Jeni a oprit imediat şi am coborât într-o spaimă soră cu moartea. M-am uitat la Jeni care era şi ea speriată când m-a văzut; pentru moment am fost mute, ca apoi să ne descărcăm într-un râs de nestăpânit. Ne-am lecuit de autostop şi am rămas să aşteptăm autobuzul. După o oră a venit autobuzul mult aşteptat, nici urmă de pasageri, doar Jeni şi cu mine, în faţă şoferul iar în spate taxatorul. Sigur că ne-au mirosit imediat că suntem turiste şi au început să vorbească tot timpul în stil italian şi la un moment dat s-a oprit, iar şoferul a venit spre noi şi ne-a explicat că face o pauză deoarece, neavând opririle normale fiindcă nu erau pasageri este foarte în avans pentru celălalt punct terminus, deci să nu ne facem probleme. A profitat de ocazie şi a zis, redau fonetic, în italiană „questa sera tutti quatro mangiaro o restauranti". Sigur ne-au invitat, Jeni a rămas mută, iar eu ca să salvez situaţia, într-o italiană aproximativă, le-am explicat că suntem turişti şi că vrem să mergem la hotel. Imediat au renunţat la insistenţe şi foarte politicoşi ne-au condus până la hotel, deşi nu era în traseul lor, dar nici foarte departe. Pe parcurs am văzut o „sciopero", una din grevele lor foarte frecvente dar tot ei ne-au explicat că nu cer revendicări politice şi că de fapt ei, greviştii, discută de fotbal şi despre femei; mă repet, „a la Italia". Ăştia sunt ei, aşa cum am văzut, cu temperamentul lor, cu comportarea lor, prin spontaneitatea de care au dat dovadă am considerat că sunt lipsiţi de meschinării. I-am îndrăgit mult şi mă gândesc cu mult drag la ei. Am ajuns în fine la hotel, „moarte-coapte" şi vorbind cu Jeni, am ajuns la concluzia că în toată această aventură am avut o doză de inconştienţă, dar şi o

mare doză de noroc.

Următoarea şi ultima vizită în acest voiaj superb a fost Veneţia... Am plecat din Florenţa cu trenul, puţin gălăgioşi dar politicoşi, şi am ajuns în gara feroviară Veneţia-Mestre deci pe uscat, unde ne aştepta un autobuz bine întreţinut ca de altfel toate autobuzele ce le-am avut la dispoziţie, cu şoferi joviali, frumoşi, documentaţi şi care ne serveau şi drept ghid şi când nu făceau pe ghidul se enervau şi strigau dacă cel de alături de el pe şosea greşea ceva, iar dacă era o femeie ca şofer, urma o pleiadă de complimente în ritmul şi jargonul lor, ca de exemplu stai acasă şi găteşte, cine ţi-a dat permisul de conducere, etc, dar şi aici i-am găsit simpatici şi nu vulgari.

Deci am călcat pe apele Veneţiei, apogeul ei fiind în secolul al XV-lea, când controlează coastele Adriaticei şi drumurile Mediteranei şi era numită Republica Veneţia. Înmulţirea expediţiilor franceze a contribuit la declinul ei, astfel că în 1797 Napoleon Bonaparte chiar a abolit Republica Veneţia, devenind austriacă, iar în 1866 este integrată în regatul Italiei.

Farmecul acestui oraş care a inspirat poeţi, scriitori, compozitori, filosofi este poate unic, dar în acelaşi timp este destul de controversat. După ce l-am vizitat n-am înţeles de ce este controversat când peste tot în lume se caută să se facă reproduceri sau comparaţii cu acest oraş; de exemplu în S.U.A, în statul Texas, oraşul San Antonio este numit Veneţia sudului Americii. L-am văzut şi comparaţiile pot continua, deci fără să mă las amăgită de toate acestea, am căutat să văd o Veneţie cu ochiul sufletului şi cred că am reuşit.

Un punct de atracţie a fost Palatul Dogilor cu interiorul să zic aşa, tapiţat, dacă pot folosi acest termen, cu lucrări cu teme religioase de Tinttoretto, cu scene din Noul Testament, cea mai impresionantă fiind Golgota. Exteriorul acestui palat este de neconfundat din orice apariţie, cu stilul unic impunător, continuat cu o platformă pavată cu mozaic colorat ce

reprezenta o mulţime de scene istorice. Nu-ţi venea să calci pe ele şi eu ziceam mereu că în această Italie la tot pasul calci pe artă şi este chiar o realitate. Am avut ocazia să asist la o scenă de bucurie, o adevărată explozie, din partea unor tineri din Statele Unite la vederea acestor minuni. Fără exagerare!

Alt punct de atracţie al Veneţiei a fost Piaţa San Marco plină de turişti şi unde porumbeii, de acum prieteni cu pietonii, aşteptau mâncare. Piaţa în care se află renumita Basilică San Marco în stil bizantin, plină şi ea cu fresce şi picturi de toată splendoarea care te transpuneau în vremuri trecute pe care eu le consider nemuritoare.

Ce-a accentuat ghidul, ca o particularitate în acest interior, a fost că tavanul nu era drept, ci ondulat în formă de valuri, lucru care s-ar datora mişcărilor de teren provocate de apa abundentă, iar prevederile specialiştilor sunt că aceste mişcări sau alunecări ar putea să ducă într-un viitor mai îndepărtat, chiar la dispariţia Veneţiei. Mie mi se pare o utopie, să dea Bunul Dumnezeu ca eu să am dreptate, pentru că ar fi păcat să dispară aşa o minune a lumii. Plimbarea noastră a continuat cu gondola mult aşteptată şi a fost apogeul Veneţiei. Măiestria cu care conduceau aceşti gondolieri pe canalele înguste pe care erau multe gondole, fără să atingă pereţii caselor sau să se ciocnească între ele, felul cum cântau, râdeau, se salutau şi chiar comunicau între ei la o viteză ce nu era mică întotdeauna, pentru mine realmente a fost un vis. Acolo am simţit şi eu că nu sunt chiar atât de săracă, permiţându-mi să fac această plimbare de neuitat şi într-un fel mândră că mulţi de pe podul Rialto, cel mai important pod ce traversa unul din canale, lume adunată, se uitau la cei ce se plimbau cu gondola. Sper că această reflexie să nu fie taxată ca snobism. La epoca respectivă, pentru noi era un lux; noroc că şi asta a fost inclusă în suma plătită de acasă. O caracteristică a apelor din canale era mirosul specific, pentru unii neplăcut, pentru un nas mai sensibil adică, dar pentru mine - şi asta a fost o poezie.

Reveniţi pe uscat, deci cu picioarele pe pământ, mestre Veneţia avea străzile cele mai înguste ce puteau fi văzute. Casele de pe o parte şi alta erau aşa de apropiate, încât vecinii puteau da mâna între ei. M-am plimbat într-o seară cu Doina Dobrescu. Şi ea, care purta tot timpul pălării, zice cu umorul ei caracteristic: măi Livio, poate îmi smulge cineva pălăria şi zău că o putea face oricine din cei ce locuiau în aceste case, geamurile fiind la nivelul capului nostru, de altfel case foarte cochete, cu multe flori suspendate şi foarte curate.

În Veneţia am fost cazaţi într-un hotel foarte tradiţional, veneţian, ce respecta construcţia veche, şi în interior şi în exterior, cu camerele nu foarte spaţioase. Ce-mi amintesc foarte clar este că mobilierul de epocă parcă păstra mirosul specific, să-i zic „de vechi", dar deloc dezagreabil ci, din contră, trezind multă nostalgie. Hotelul avea draperii masive din catifea grea, în colorit sobru şi ajung la lenjeria de pat cu aceeaşi plăcere de a savura albul imaculat specific cu care se pot mândri, pentru că în experienţele mele viitoare în alte ţări poate cu mai mare renume, am avut surprize la acest capitol. Restaurantul unde luam masa era la fel de curat şi în acelaşi stil clasic, cu sălile având impresia că eşti într-o aripă a unui palat mai mic, nu mai vorbesc de chelnerii care ne serveau cu mănuşi, superb îmbrăcaţi, ei frumoşi toţi, politicoşi şi din nou îmi amintesc de Doina, cu remarcile ei. Când un chelner s-a apropiat de ea să onoreze comanda, ea mă întreabă: "ce o fi dorind prinţul ăsta de la mine?"; n-avea deloc alura chelnerului cu care eram noi obişnuiţi.

Cu Veneţia se încheie sejurul nostru în Italia pe care am îndrăgit-o foarte mult şi la care mă gândesc după ani şi ani cu multă plăcere, deşi n-am văzut decât o mică parte din această ţară meridională plină de soare şi de vestigii de artă.

Şi urcată în tren am închis ochii căutând să păstrez imaginile acumulate şi iată-ne din nou în Iugoslavia, pe unde am trecut mai mult noaptea. Am ajuns la Belgrad unde am

făcut o escală şi am vizitat foarte puţin. Să mă scuze poporul sârb, dar toate experienţele mele avute cu o persoană de această origine n-au fost prea plăcute, ba chiar triste. Amintesc aici de trădarea foarte multor persoane care au fost în pericol în România postbelică şi care au cerut azil politic, multe din ele fiind trădate şi predate autorităţilor române şi urmarea o ştim, închisoarea grea. Afirm acest lucru cu toată răspunderea, fiindcă un membru prin alianţă din familia mea a trăit această tragedie cu urmări nefaste. Probabil că nu putem generaliza şi sigur că în fiecare popor sunt şi excepţii, dar personal asta am trăit.

Am ajuns în Cluj unde eram aşteptată de Gilu şi în loc să mă bucur că m-am văzut sănătoasă lângă familia mea, pentru câteva minute am trecut printr-o panică de nedescris fiindcă în haosul din trenurile noastre practic cei din Cluj nu reuşeam să coborâm. Domnea o dezordine de nedescris, cei ce trebuiau să urce ne-au blocat coborârea şi numai la ţipetele noastre şi strigătele celor ce ne aşteptau, am reuşit să coborâm. A fost momentul când ne-am trezit la trista realitate, noroc că a trecut repede şi am făcut loc bucuriei de a-mi revedea familia mea dragă.

Franţa – Paris

După doi ani de la călătoria în Italia am avut dreptul să cer o altă călătorie, de această dată în Franţa, mai precis la Paris cu un scop foarte precis legat de starea de sănătate a lui Marius. În aceşti doi ani împreună cu Gilu am studiat toate posibilităţile, inclusiv cele financiare, fiindcă oficial prin Crucea Roşie nu aveam nicio şansă; în primul rând, se dădeau foarte greu aceste aprobări, în joc fiind mândria statului român în domeniul medical şi-n al doilea rând nu eram noi cei aleşi.

Am fost sfătuiţi să solicităm o aprobare de viză de ieşire pentru turism. Iniţial am fost descurajaţi dar dorinţa noastră de a ne face datoria ca părinţi faţă de Marius şi faţă de fratele lui mai mare, Titus, cu care el va rămâne când noi vom părăsi această lume, ne-a convins.

Hotărârea fiind luată, am început preparativele care au fost destul de complicate. În primul rând, trebuia găsită o persoană sau o familie la care să locuim timp de trei săptămâni sau mai mult chiar, la hotel nefiind capabili să onorăm costul. Printr-o minune aceasta s-a rezolvat şi anume Coca, fiica naşei mele, ea însăşi naşa lui Marius, a avut o prietenă la Paris, Nicole, pe care a invitat-o în România şi pe care şi noi am invitat-o la masă la noi şi aşa s-a creat legătura. Nicole, în realitate o boemă înnăscută care trăia singură într-un apartament la Paris, a înţeles imediat situaţia şi ne-a invitat să locuim la ea, de restul fiind eu responsabilă să mă îngrijesc, adică vizitele la clinică, deplasările până la Paris şi în interiorul Parisului şi întoarcerea, condiţii care mi s-au părut absolut normale.

Bucuroşi de prima reuşită am aşteptat invitaţia în scris din partea ei, cu toate datele despre ea, invitaţie care era obligatorie la prezentarea cererii de eliberare a paşaportului şi a vizei care era cel mai greu obstacol de trecut. Legat de acest

obstacol sunt nevoită să fac o divagaţie pentru a explica cum în această perioadă, atât de strictă, am obţinut viza. Eu zic că a fost o minune, unde am văzut mâna lui Dumnezeu. Printre cunoscuţii din Aiud şi chiar colegi de liceu era o persoană mai în vârstă decât mine ce trăia în Cluj şi era căsătorită cu un şef mare care, în acel an, în perioada estivală l-a înlocuit pe cel mai mare care aproba vizele şi deci el trebuia să-mi aprobe viza. Am obţinut o audienţă, am explicat situaţia şi în final am avut paşaportul cu viza. Nu ne-a venit să credem şi nici azi nu am uitat ce mare ajutor am avut din partea acestei familii.

Au urmat alte formalităţi tot atât de importante cum ar fi obţinerea de valută, altă condiţie pentru a putea ieşi din ţară. De aceasta s-a ocupat Hertha să ne-o asigure. În timp sigur că i-a fost rambursată prin procedeele cunoscute de a da rudelor aflate încă în ţară echivalentul în lei. N-a fost unica dată când Hertha şi Eugen au făcut acest gest. Cred că pentru asta trebuie să ai o superioritate şi nu în ultimul rând o omenie aparte. Tot în aceste pregătiri au intrat şi obţinerea unor adrese de care probabil să mă servesc. Toate acestea erau necesare chiar şi numai să-mi insufle o încredere, încredere care era într-un fel întărită de cele două călătorii anterioare.

Am simţit că şi Gilu era liniştit. Printre persoanele pe care le-am contactat a fost un prieten al lui Tică, cumnatul meu, un inginer chimist care locuia în afară Parisului şi o doctoriţă, cunoscută a unei prietene din Cluj. Am să revin la aceste două persoane la Paris fiind.

În final, printre pregătirile necesare a fost întocmirea într-un fel în secret a dosarului medical al lui Marius. Am colaborat în acest sens cu Profesorul universitar Dr. Popoviciu Liviu care era şef de catedră la neurologie la I.M.F. Târgu-Mureş. El a plecat din Cluj datorită concurenţei profesionale şi bine a făcut, s-a afirmat ca personalitate medicală internaţională participând la numeroase congrese şi alte manifestări medicale, având o mulţime de relaţii pe plan

extern. L-a primit pe Marius ca pacient, chiar am simţit că a făcut totul pentru el, să demonstreze colegilor din Cluj că este superior profesional şi aşa a şi fost, situaţie din care noi am câştigat mult pentru sănătatea lui Marius. El a întocmit un dosar foarte documentat cu toate detaliile, istoricul bolii, tratamentul, evoluţia, la care a ataşat toate electroencefalografiile făcute în cursul anilor şi tot el mi-a înmânat o recomandare pentru Spitalul neurologic Saint-Anne din Paris la omologul lui pe linie profesională.

Înarmată cu toate acestea am hotărât ca la întoarcere, în cazul în care nu va fi operat, să facem o escală la Düsseldorf la Hertha şi pentru asta a trebuit să fac o deplasare la Bucureşti la cele două ambasade: a Franţei şi a Germaniei, pentru obţinerea vizelor.

Programarea plecării a fost pentru luna iunie, dar în luna mai am avut un mare necaz, decesul lui Ion, fratele meu. În aceste condiţii de emoţii şi durere a trebuit să mă trezesc la realitate şi împreună toate surorile să ne ocupăm de funeralii. Ţin minte că am plecat cu maşina mea, cu Lena şi Rodica, la Haţeg unde a fost internat pentru o pneumonie, dar în final a făcut un infarct. Am aflat multe amănunte despre momentul morţii, printre care şi că el a avut o premoniţie şi a refuzat micul dejun spunând că el moare, şi s-a întins în pat. Cei din jur au crezut că face glume dar din păcate a fost trista realitate, la numai 49 de ani. Se spune că persoanele cardiace simt momentul; aşa s-a întâmplat şi cu mama, nu ştiu dacă ştiinţific există o confirmare în acest sens. Am făcut toate formalităţile şi l-am adus la Aiud, funeraliile au fost modeste, aşa cum a trăit el, şi l-am înmormântat alături de tata şi mama, mama care l-a iubit foarte mult.

A trebuit să trec şi prin acest moment trist, dar în acelaşi timp să continui pregătirile pentru plecarea cu Marius în drumul cel mare, eu am numit acest drum Golgota mea, sper că nu împietez cu nimic adevărata Golgotă cu această analogie,

dar eu am luat-o ca o încurajare faţă de ce poate suporta o fiinţă umană.

Deci totul fiind pregătit, am plecat spre Arad cu maşina noastră avându-l ca şofer pe Nicu, cumnatul meu, însoţiţi de Gilu şi Titus. Seara am ajuns la hotelul rezervat, am luat masa la restaurant, unde Marius era extrem de degajat, de altfel tot drumul a fost la fel că mă şi miram, parcă era alt om, iar dimineaţa ne-am urcat în tren, am ieşit din ţară pe la Curtici, s-au cam mirat vameşii că eram amândoi, numai că nu mă întrebau: „vă mai întoarceţi?" şi la ora prânzului am ajuns la Budapesta unde am schimbat trenul pentru Paris. Am văzut această gară a Ungariei pentru prima dată, mult mai mare ca a Bucureştiului, mult mai aglomerată şi nu mi-a fost deloc uşor ca într-o mână să-l ţin pe Marius iar în cealaltă bagajele, să găsim trenul care ne ducea direct la Paris trecând prin Austria, R.F.G. şi o bună parte a Franţei. În compartimentul nostru erau o familie sau două de sârbi care mergeau să lucreze în Germania, apoi ceva unguri care tot în Germania mergeau. Sinceră să fiu, nu-mi mai amintesc de conversaţiile noastre, sigur în maghiara cât o mai ştiam eu, dar fiindcă prudenţa nu m-a părăsit nici un moment, am fost destul de laconică, iar în privinţa lui Marius eram liniştită ca el nu vorbea decât româneşte. De altfel foarte drăguţi şi atenţi cu el şi sigur şi cu mine. În câteva ore am străbătut Ungaria, peisajele nu erau grozave, dar trebuiau văzute în special de Marius care era curios, şi la ora prânzului am ajuns la Viena, deci în lumea liberă care imediat s-a făcut simţită, în primul rând prin curăţenie, ordine şi o aşa organizare ca tu, novice, să te poţi orienta. Am coborât singură din tren să cumpăr de mâncare şi l-am lăsat pe Marius în grija colegilor de compartiment. Pe peron l-am văzut pe actorul Florian Pittiş de la Bulandra şi m-am gândit ce mică e lumea, îmi venea să-l salut, sigur că n-am făcut-o, mi-am terminat cumpărăturile şi m-am îndreptat spre linia în care trebuia să fie staţionat trenul nostru. Linia

goală, prima dată am crezut că visez, apoi am realizat că trenul nu era pe locul pe care mi l-am fixat foarte bine în minte şi am intrat în panică, am început să plâng şi dezorientată m-am gândit că Marius a plecat cu trenul. În acele momente m-a văzut un mecanic care lucra pe linie, şi-a dat seama că eu caut trenul ce în lipsa mea a făcut o manevră, şi-a lăsat lucrul şi m-a condus până la trenul meu. Prima senzaţie a fost o teamă de nedescris şi când l-am revăzut pe Marius l-am strâns în braţe şi m-a apucat un plâns... Cei din jur s-au distrat.

Intrate toate în normal am continuat drumul şi până a căzut noaptea am admirat frumuseţile de pe traseu printre care şi Pădurea Neagră, izvorul Dunării. Marius a început să obosească şi a adormit.

Am intrat în Germania prin Karlsruhe şi aici am văzut o scenă care m-a impresionat, pe care n-am înţeles-o decât după ani, în acel moment în tren mi s-a părut chiar umilitoare pentru persoana respectivă, ei deloc, şi numai după ani am înţeles-o după ce m-am stabilit în Canada. Era o formă onorabilă de a-ţi câştiga existenţa. Eram pe teritoriul Germaniei când în timpul nopţii a intrat în compartimentul nostru o doamnă mai în vârstă, foarte elegantă, însoţită de o altă doamnă mai modestă care-i ducea bagajele şi care a rămas pe culoar în picioare tot timpul călătoriei până a coborât, să-i zic stăpâna, căreia i-a coborât bagajele şi a încredinţat-o altei persoane, iar ea s-a urcat în compartimentul nostru pentru câteva localităţi. În tot acest timp Marius a dormit deci n-am vorbit împreună, dar după ce s-a trezit spre dimineaţă am început să vorbim şi la auzul limbii române doamna în cauză a tresărit şi a început să vorbească româneşte când Marius şi cu mine am tresărit şi mai tare şi sigur că am început conversaţia inevitabilă. Ne-a mărturisit că s-a născut în România, în Bucovina şi imediat după război s-a căsătorit cu un soldat german şi a părăsit ţara. S-a stabilit în Germania, a rămas de foarte tânără văduvă şi-şi câştiga existenţa acompaniind persoane bogate în vârstă. Era o

femeie plăcută dar ruptă total de realitatea din ţară şi din celelalte ţări de după cortina de fier. Dovadă că ocupându-se de Marius l-a rugat să-i cânte „Trăiască Regele”. Am intervenit foarte rapid explicându-i că nu mai avem rege, n-am intrat în amănunte să-i spun de schimbările survenite în ţară, în primul rând era riscant în prezenţa celorlalţi şi nici nu ştiu dacă ar fi înţeles, în schimb Marius i-a oferit ca repertoriu „Vine, vine primăvara”, de care şi-a amintit foarte bine, a lăcrimat şi era foarte emoţionată. Am tratat-o cu sandviciuri făcute încă din ţară şi i-am dat cadou un ştergar lucrat de mână cu motive româneşti de care a fost atât de încântată de parcă i-aş fi dat o bucată de aur. Ne-am apropiat de destinaţia ei, n-am făcut schimb de adrese tot de frică din partea mea şi ne-am despărţit rămânându-mi în memorie ca singura persoană plecată din ţară care să regrete asta, dar mi-am explicat că săraca într-adevăr nu ştia de „binele” din ţară.

Am continuat călătoria admirând totul, câmpii întinse verzi, înflorite, localităţi cochete şi în fine, la ora prânzului am ajuns la Paris, Paris de vis, la Gara de Est.

Ca azi o văd pe Nicole într-o ţinută elegantă, total diferită de cele hippy arborate în România în escapadele tot atât de hippy şi care, conform promisiunii, ne aştepta. Lume multă, îmbrăţişări, scene specifice unei gări de metropolă. Ne-am luat bagajele şi ajutaţi şi conduşi de ea ne-am îndreptat spre casa ei foarte aproape de gară, ne-am dus pe jos şi am luat contact cu „oraşul luminii”, neştiind în ce parte să privesc să nu-mi scape nimic şi după 15 minute am ajuns la locuinţa lui Nicole, pe o stradă mai mică ce lega două bulevarde mari, Magenta şi Haussman, ce ne duceau în inima Parisului. Clădirea de 6 etaje era o construcţie solidă, veche, dar bine întreţinută. Toate ferestrele apartamentelor dădeau într-o curte interioară în formă de cerc, se şi vedea dintr-unul în altul, iar scara care te ducea spre etaje era în formă de spirală şi era destul de greu de urcat neavând ascensor. Pentru noi, după drumurile pe care le făceam

zilnic şi multe pe jos după ce coboram din metrou, nu ne era foarte uşor, dar fiind mai tânără şi Marius un copil ne-am obişnuit. Apartamentul avea două camere şi dependinţe, camerele nu foarte mari, chiriile şi la acea epocă erau foarte mari, ca şi azi de altfel, se plăteşte cred jumătate numai că e Parisul. Am primit o cameră în care ne-am aranjat lucrurile şi unde dormeam cu Marius.

Prima zi ne-am odihnit şi seara Nicole ne-a oferit o plimbare cu metroul pentru a mă iniţia în felul cum vom circula singuri ea fiind la serviciu şi ne-a dat un ghid cu care să mă ajut, de altfel foarte util şi de care m-am folosit tot timpul, în plus n-am renunţat niciun moment la a cere informaţii de la pietoni sau poliţişti care erau destul de numeroşi şi foarte binevoitori. Am luat legătura cu prietenul lui Tică, care locuia în Sceaux, o localitate superbă. A doua zi a venit să ne cunoască şi să ne ducă la el să-i cunoaştem familia: avea o soţie franţuzoaică şi 5 copii. M-a impresionat promptitudinea lui, ne-a primit foarte frumos deşi se zice că francezii în general nu sunt foarte ospitalieri în special parizienii, el de fapt era român, am rămas la masă la ei, mi-a dat sfaturi multe şi mi-a promis că în cazul în care Marius va fi operat el este dispus să mă ajute, eu urmând să-mi plătesc datoria în ţară la rudele lui. În final, n-a fost cazul.

Un alt contact important pe care a trebuit să-l rezolv şi în care mi-am pus mari speranţe a fost o pediatră cunoscută de-a unei prietene din ţară din partea căreia i-am adus ceva cadouri. Am vizitat-o împreună cu Marius, i-am relatat cazul lui şi intenţiile mele, m-a ascultat cu multă politeţe, mi-a urat succes, mulţumiri pentru cadouri şi atât. Nici măcar un pahar cu apă pentru Marius, ce să mai vorbesc de o bomboană sau altceva. Sinceră să fiu am avut o mare deziluzie şi n-a fost singura. Pe parcursul altor vizite au mai fost. Poate mă repet: nu trebuie generalizat.

Am trecut după două zile la perfectarea rendez-vous-lui

cu clinica, respectiv cu profesorul universitar la care m-a trimis, profesorul Popoviciu şi care, după alte două zile, m-a primit la clinică. Emoţiile mă copleşeau, dar cu multă încredere am ajuns în final în faţa unui om extrem de înţelegător care a studiat dosarul adus de mine la adresa lui Marius, l-a examinat pe Marius, l-a trimis pentru o electroencefalografie şi în timp ce el şi cu mine am conversat, lui Marius i-a dat nişte teste de citit, scris, de memorie şi după ce a avut toate rezultatele a dat verdictul că el nu este de părere să fie operat, în primul rând că la ora aceea nu era perfectată metoda cu laserul şi că riscul unei operaţii clasice este prea mare, putând rămâne imobilizat. El a găsit cazul lui Marius recuperabil cel puţin motoriu, ceea ce nu era de neglijat, din punct de vedere psihic verdictul a fost mai trist, capitolul raţionament retardat, dar cu anii şi aici se poate recupera ceva, în schimb a găsit memoria în totalitate bună în special la cifre. Concluzia cea mai veridică pentru ei a fost că în momentul când el s-a îmbolnăvit, deci când creierul a fost atacat de virus, acest organ atât de important şi de sensibil la Marius a fost mult mai evoluat faţă de un copil de aceeaşi vârstă, avea un an, dovadă că sechelele au fost şi sunt mai puţin dramatice. Să zic aşa, a fost şansa lui... Şi mie mi s-a luat o piatră de pe suflet, că până la un an a fost absolut normal şi că această infecţie virotică nu s-a produs în faza embrionară, când compromisul ar fi fost ireversibil.

Tot ce a prognosticat specialistul francez s-a adeverit. După ani, am urmat tratamentul recomandat, iar la ora când scriu aceste rânduri crizele la care a fost expus au ajuns să se răărească mult şi chiar să dispară.

Momentul despărţirii de toţi cei care s-au ocupat de el din clinică, a fost emoţionant şi cu recomandările lor am plecat spre gazda noastră Nicole. Eu încă nu eram trezită din şoc dar ştiu precis că am simţit o uşurare şi am înţeles că din acel moment trebuia să las pe cât posibil deoparte acest gând şi să ne consacrăm timpul afectat Parisului pentru a-l vizita.

Înainte însă am telefonat acasă la Gilu şi Titus să le comunic decizia luată de doctori, am simţit în vocea lui Gilu bucuria că nu riscăm o operaţie, am telefonat şi la Hertha, la Düsseldorf, care ar fi fost şi ea dispusă să mă ajute în cazul unei operaţii şi la vestea pe care i-am dat-o a sărit în sus de bucurie deoarece cunoştea şi ea riscurile şi mi-a sugerat să scurtez o săptămână din vizita la Paris şi să mergem şi la ea în Germania. O altă datorie am avut-o faţă de Cornel, prietenul lui Tică. I-am telefonat şi el s-a bucurat şi a mai venit o dată să ne ducă la familia lui.

Nu mai vorbesc de Nicole care a fost alături de mine şi care nu mai ştia cum să se ocupe de noi la sfârşitul de săptămână şi seara. N-am solicitat-o foarte mult, din contră, am căutat să mă fac utilă în menajul ei, ea fiind mai boemă, dar nici timpul nu-i permitea să facă prea multe în apartament, nu gătea deloc, lua prânzul la restaurant lângă serviciul ei, iar seara mâncam împreună mai mult supe reci. Marius şi cu mine luam prânzul în drumurile noastre aşa zisul ,,fast food" sau ce pregăteam eu la pachet; la restaurant nu ne permiteam, finanţele fiind limitate, nu mai vorbesc de timpul ce-l pierdeam şi eu am preferat să dirijez cheltuielile pentru muzee, pentru minimum de cumpărături şi modeste cadouri, eu primind multe lucruri de la Nicole şi de la Hertha. Trebuia să găsesc locuri, magazine ieftine.

Apropo de magazine mi-amintesc de o scenă cu Nicole, care a scos în evidenţă snobismul recunoscut al francezilor. Când într-o zi m-am întors acasă cu o pungă cu cumpărăturile făcute la renumitul „TATI" m-a văzut Nicole şi-a zis să nu mai apar cu punga de Tati şi mi-a dat o serie de pungi goale de marcă să le maschez pe cele de Tati. Au mai fost multe ocazii de acest gen legat de vânzătoarele din Laffayete de exemplu, sau buticurile cu renume când nici nu te puteai apropia de articolele expuse, intrai să le vezi şi atât. Am fost destul de realistă şi nici un moment nu am regretat că nu le pot cumpăra.

Seara, înainte de culcare, cu ajutorul şi părerea lui Nicole şi cu ghidul Michelin, stabileam traseul pentru ziua următoare şi la drum. Luam metroul care era desul de aproape de noi şi coboram cu o staţie înainte de obiectivul stabilit să mai mergem pe jos, să profităm cât mai mult de tot ce ne înconjura, totul fiind nou şi din când în când întrebam câte un poliţist, să ne arate direcţia unde vream să ajungem, şi numai ce vedeai reacţia lui: „mais madam, vreţi să mergeţi pe jos? E departe, departe" nu-i venea să creadă... Îl lăsam cu reflexia lui, iar noi plecam.

Am început vizita cu Catedrala Notre-Dame de Paris considerată simbolic, inima Parisului. Acest monument istoric şi în principal spiritual, face parte din Patrimoniul mondial. Construcţia în stil gotic, de o grandoare impresionantă, cu patru intrări şi ieşiri, în interior cu fresce şi ogive multicolore, cu o orgă renumită care cu sunetele muzicii sacre te transporta spre meditaţie şi la o reculegere profundă; totul te separa de lumea exterioară. La un moment dat nu l-am mai văzut pe Marius lângă mine; în primul rând am crezut că visez, dar în acelaşi timp am zis: „Doamne îndreaptă-mi paşii spre ieşirea bună". M-am simţit parcă ghidată de o mână nevăzută şi am ieşit, iar rezemat de zid era Marius care, foarte liniştit, se uita cum curge Sena. N-am ştiut de bucurie cum să-l strâng în braţe şi întrebându-l de ce a ieşit, foarte calm mi-a zis că a vrut să vadă cum curge apa Sena. A fost un alt moment de emoţii, aproape de panică în periplul nostru. Ne-am întors în interior nu pentru mult timp, să mai ascult orga, apoi am continuat vizita în exteriorul catedralei, am admirat turnurile, clopotele cu sunetul lor unic care l-au inspirat pe Victor Hugo în celebrul roman "Notre-Dame de Paris". Cunoscută în lumea întreagă, veche de cinci secole, cu porţile deschise zilnic, intrările libere, doar vizita turnurilor se plăteşte, frecventată de parizieni şi vizitată de un număr foarte mare de turişti, o revăd cu ochii sufletului şi ai minţii după ani şi ani, nemaivorbind de muzica ce şi azi îmi

sună în urechi.

Adaug acestui impresionant lăcaş de rugăciune un altul: Sacre-Coeur. Basilica este situată în Montmartre, deci la o anumită înălţime. Ea domină Parisul pentru a aminti că este simbolul protecţiei divine. Ca să ajungem la ea a trebuit să urcăm foarte multe scări dar după un astfel de efort satisfacţia a fost nemăsurată. Domul, tot alb în exterior, acest alb îl face într-un fel unic, considerat monument istoric, este considerat al doilea în Franţa ca fiind cel mai vizitat după Notre-Dame. Arhitectul, pe nume Paul Abadie, a câştigat un concurs foarte greu ca să obţină conducerea lucrărilor de construcţie, cu tot ce implică reuşita acestui act. A conceput-o în formă de cruce greacă, ornată cu patru cupole. S-a inspirat din arhitectura romană, bizantină şi din alte multe edificii religioase, iar pietrele albe au fost alese atât pentru frumosul unic cât şi pentru rezistenţa lor în contact cu apa. În interior plafonul este decorat cu un mozaic ce reprezintă „Inima sacră a lui IISUS" - pe care biserica catolică Îl glorifică. Am vizitat Cripta, o altă curiozitate, statuile, printre altele a Jeannei d'Arc, dar cea mai importantă, în argint, „Sacre Cœur du Christ". Am încheiat vizita cu un concert de muzică sacră executat la orgă, orga fiind şi ea unicat ca realizare tehnică.

Ieşiţi în exterior n-am recurs la funicular care ne-ar fi dus până la staţia de metrou, ne-am aşezat pe scări să admirăm panorama ce o aveam la picioarele noastre, în special străduţele înguste care te duceau până în piaţa Saint-Pierre cu buticuri de tot felul. Înainte de a coborî, am vizitat, dar numai în exterior, Biserica Saint-Pierre situată la poalele colinei. Este datată din 1124, deci foarte veche.

Ajunşi pe jos în piaţa Saint Pierre, ne-am oprit şi la magazine pentru mici şi modeste cadouri. Am avut o obligaţie de onoare să caut material pentru o rochie de mireasă; am făcut această achiziţie cu plăcere. Persoana respectivă a meritat-o. Mi-a fost dat să văd o varietate foarte mare de mărfuri, decizia

mea fiind destul de dificilă. În final ce am ales a fost foarte apreciat şi eu am fost foarte mulţumită.

Plimbându-ne prin zonă am dat de renumitul magazin pentru săraci, „TATI" care avea multe mărfuri expuse în exterior şi ne-am amuzat cu Marius când am văzut tineri cum probau jeanşi în plină stradă şi am asistat la o scenă când unul din băieţi nu mai putea să şi-i scoată şi un altul cu piciorul pe fesele lui îl împingea. Marius, dragul mamii, nu putea înţelege că eram într-o ţară liberă şi se uita foarte nedumerit.

În final am luat metroul şi obosiţi am ajuns acasă, dar cu dorinţa să revenim în Montmartre şi am reuşit încă de două ori. Montmartre pentru mine a fost ceea ce mi-am imaginat mai mult despre Paris înainte de a-l vizita, sigur ajutată de toate informaţiile: literatură, televiziune şi să-l văd pe viu realmente a fost un cadou. Este locul cel mai frecventat de artişti: pictori, scriitori, poeţi, compozitori, în trecut şi în prezent, fiecare colţ sau fiecare restaurant cochet foarte mic şi intim cu terasele lor ornate cu flori sau străduţele lui cu artişti consacraţi sau amatori care vor să-ţi facă portretul sau o caricatură, lux pe care nu ni l-am permis. Totul respira a poezie.

Coborând spre cabaretul Moulin-Rouge, Moulin-Galette pe străduţele înguste şi pietruite, ne-am trezit la o realitate mai puţin plăcută şi mai puţin favorabilă metropolei. Am promis să scriu şi despre părţile negative care, în definitiv, există peste tot în lume. Aşadar, în primul rând, le-am găsit nu foarte curate, degajau un miros nu prea plăcut, chiar de urină. Am văzut o femeie mai în vârstă care a aruncat apa dintr-un lighean în care probabil s-a spălat; chiar ne-am ferit cu Marius să nu ne stropească. Tot în acest context pot aminti multe locuri pe care le-am găsit neîngrijite, în special intrările de metrou, pieţele de legume, sigur fără a generaliza. Cât am putut eu aprecia proporţia de curat ajungea cu aproximaţie la 80 la sută, restul probabil făcea parte din poezie. Să fiu iertată...

Am continuat plimbările noastre şi primul weekend

l-am petrecut cu Nicole. De altfel în toate am fost împreună, în cursul săptămânii ea fiind foarte ocupată. Acest prim weekend l-am consacrat vizitării turnului Eiffel. Construcţia turnului a durat peste 2 ani, este înalt de 325 m şi s-a deschis în anul 1889. Cele trei etaje din care e format posedă ascensoare din care în timp ce urci poţi admira Parisul. Noi am urcat doar până la etajul unu tot pentru a-l proteja pe Marius, apoi am ieşit din ascensor pe locul destinat vizitatorilor, total împrejmuit cu plasă de sârmă securitară pentru a evita surprizele neplăcute care puteau duce până la sinucideri. La fiecare nivel sunt uşi de securitate, extinctoare, camere de luat vederi şi în plus câte o persoană sau poate mai multe care însoţeau vizitatorii, în afară de ghidul oficial. Pentru a-i prelungi rezistenţa la intemperiile climaterice la care este expus, la fiecare 7 ani se revopseşte. Considerat emblema Parisului este vizitat de turişti în număr foarte mare. Seara oferă un spectacol, pot spune o feerie, prin lumina oferită de cele 10 mii becuri cu care este dotat, spectacol incomparabil. Sub turn sunt amenajate buticuri cu tot felul de suveniruri şi o mulţime de chioşcuri şi restaurante unde puteai să mănânci după toate gusturile şi toate pungile. Noi am preferat fiecare o pungă de friţi care la acea oră a fost o premieră, ei deosebindu-se mult de cartofii prăjiţi preparaţi acasă. Marius i-a savurat din plin. Am ajuns în parcul Champ de Mars care iniţial a fost loc de manevre militare, apoi a devenit prin amenajare un parc de toată frumuseţea, întins pe o suprafaţă considerabilă, loc de recreere pentru localnici şi pentru turişti.

Luni dimineaţa, după o odihnă binemeritată, am făcut proviziile necesare la pachet şi am pornit la atac, cum ziceam noi, cu Marius. Ştiam că este o zi grea pentru el; ce puteam să aştept de la un copil de 12 ani care trebuia închis într-un muzeu o zi întreagă, aşa că l-am rugat să mă înţeleagă pentru că aşa o ocazie nu mi se mai iveşte. De unde să prevăd că după 40 de ani scumpa şi unica mea nepoată, Alexandra. va avea un

serviciu provizoriu pe o perioadă destul de lungă la Paris şi că voi putea să revin?! Dar foarte curios că nu sunt tentată absolut deloc, vreau să rămân cu prima impresie pe care o am foarte clar în minte. Să fie de vină vârsta? Cred că asta e explicaţia.

Am intrat la ora 10 a.m. în impresionantul muzeu Louvre. Situat pe partea dreaptă a Senei, construit începând cu anul 1190, iniţial un castel fortăreaţă apoi palat regal, rezidenţa unor regi francezi, astăzi este muzeul cel mai vizitat în lume. Cuprinde secţii de artă grafică, artă şi civilizaţie a Africii, Asiei, Oceaniei şi Americilor. Picturile, repartizate într-o anumită ordine cu operele de artă ale celor mai renumiţi pictori, în special cei ai Renaşterii. Deci Louvre posedă o lungă istorie de conservare artistică şi istorică a Franţei. Cu tot timpul relativ lung pentru noi, rezervat vizitării eram departe de a cuprinde acest gigant de cultură, frumos, artă şi istorie.

Am început cu exteriorul clasic, specific unui palat regal. La intrare este secţia consacrată Egiptului unde am trecut destul de rapid dorinţa mea fiind să ajungem cât mai rapid la picturi. Expunerea acestora în muzeu respectă o ordine stabilită, după şcoli. Am văzut Ingres, Delacroix, Courbet, Rembrandt, despre acesta din urmă fiind mai iniţiată, am văzut Pelerinii Emmaus. Continuând vizita sigur că nu pot enumera tot ce am văzut, dar în final am ajuns la misterioasa Gioconda a lui Leonardo da Vinci. Am ajuns într-un spaţiu special amenajat unde, pe un perete era expus doar tabloul ce reprezenta această enigmă ce preocupă specialiştii din întreaga lume, cine şi ce a fost această persoană. Ne-am aşezat pe o bancă şi am admirat zâmbetul şi privirea ei care te urmărea indiferent în ce parte te aflai. Încă un moment de mare trăire! Nu trebuie să fii neapărat iniţiat în această artă, execuţia este atât de perfectă încât este imposibil să nu te impresioneze. Am părăsit muzeul cu imaginea ei în minte şi mi-am amintit de un moment mai prozaic, dar necesar: cât era de păzită, nu aveai dreptul să te apropii de tablou, în permanenţă era o persoană

alături şi sigur clasica cameră de luat vederi. Am avut momente când nu-mi venea să cred că am văzut originalul acestei capodopere. Acestei mari satisfacţii i s-au adăugat altele în vizitele noastre, în special la Galeriile Naţionale Jeu de Paume.

În ziua următoare am ajuns în Jardin des Tuilleries, aproape de Place Concorde, unde este situat Jeu de Paume şi în care în anul 1972 se aflau toţi impresioniştii care astăzi sunt în muzeul Orsay, a cărui construcţie a început în anul 1977. Colecţia concentrată aici mi-a oferit timp de o zi din nou momente de vis, de neuitat şi mereu cu senzaţia de a nu-mi veni să cred că totul e real... Situat în Jardin des Tuilleries, a cuprins impresionanta colecţie de impresionişti, Cezane, Degas cu balerinele care îţi dădeau senzaţia că ies din cadru în dansul lor, Gauguin, cu plaja din Tahiti, cu indigenele ce i-au servit de model în aceste locuri de vis, modele pe care artistul le-a iubit atât de mult, Manet, unul din tatăl impresioniştilor cu „Dejunul pe iarbă", Matisse cu gravurile renumite, Claude Monet cel mai reprezentativ impresionist, am admirat "Femeia cu umbrelă", aşa am numit-o eu, numele clasic este „Încercare de figură în plin aer", Renoir cu Balancoire şi Moulin de Galette, Toulouse-Lautrec, pe lângă pictură era şi multă grafică cu scene de music-hall. În final ne-am oprit la Van Gogh, celebru prin expresionismul lui, luminozitatea lui, celebrul „Autoportret" pe care l-am revăzut după ani la Los Angeles în muzeul Getty şi multiplele prezenţe, „Floarea soarelui", absolut unice şi adevărate.

Într-o succintă concluzie, am să încerc să afirm din nou că nu sunt o specialistă în artă. Am privit toate aceste opere de artă aşa cum am ştiut, uneori ajutată şi de explicaţiile ghizilor, dar întotdeauna am lăsat imaginaţia mea să lucreze, am savurat din plin momentele, partea afectivă fiind prioritară. În final ca parte educativă sau practică, cred că am reuşit să disting originalele de copiile răspândite peste tot în lume. Am fost fericită şi sunt şi azi de acest privilegiu.

În continuarea vizitelor noastre ne-am oprit în Place Concorde. O altă zi! Ce forţă ne ţinea, nici nu-mi pot explica. Cuprinsă între Jardines des Tuilleries şi Champs-Elysee a fost construită iniţial în onoarea lui Ludovic-al XV-lea, construcţie care trebuia să reprezinte forţa monarhiei. În centru se află obeliscul acompaniat de fântâni care în permanenţă aruncau apa, apoi alei unde te puteai plimba. Aici am avut un eveniment legat de Marius, care mi-a creat mari emoţii, şi anume el a coborât puţin de pe locul afectat pietonilor pe locul unde puteai utiliza bicicleta şi într-o clipă un biciclist în plină viteză l-a atins la umăr, dar Marius şi-a păstrat echilibrul. În acel moment am trăit o adevărată scenă de omenie: biciclistul şi-a aruncat bicicleta şi a venit la Marius să vadă dacă nu l-a rănit. A început să-l mângâie, iar pe mine m-a întrebat dacă totul este ok sau dacă mă poate ajuta cu ceva, chiar o mică despăgubire. Sigur că n-a fost cazul, eu fiind fericită că lui Marius nu i s-a întâmplat nimic, însă grija lui m-a mişcat enorm. La întoarcerea noastră acasă povestind acest episod mulţi au zis că trebuia să profit, fiindcă în perioada respectivă se practica o metodă de a-ţi provoca voit un accident minor cu maşina ta, accident în care implicai un localnic pentru ca acesta să te despăgubească; de necrezut până unde merge mintea omului!

O altă întâmplare, de această dată plină de satisfacţie, a fost când eu singură, Marius fiind în grija lui Nicole, m-am întors să mai fac o plimbare în Place Concorde. Era seara şi priveam Champs-Elysee când trei tineri, suedezi dacă memoria nu mă înşeală, crezând că sunt localnică, foarte politicoşi m-au întrebat unde este muzeul cu impresioniştii. Când le-am arătat că în spatele lor este Jeu de Paume, au sărit în sus de bucurie şi mi-au cerut sfaturi despre ce să viziteze cu prioritate. Sigur că le-am sugerat Montmartre fără nici o ezitare. Când le-am spus că şi eu sunt turistă, unul care vorbea franceza mi-a spus că e interesant că niciun localnic pe care l-au întrebat n-a ştiut să îi îndrume. Pe mine nu m-a surprins deloc, fiindcă sinceră să fiu

nici eu în ţara mea nu cunosc totul.

Următorul traseu, în altă zi, a fost Champs-Elysee, artera probabil cea mai renumită care începe din Place Concorde până la Arcul de Triumf, plină cu terasele inconfundabile, cu magazinele elegante şi vitrinele lor atrăgătoare aranjate cu mult bun gust şi rafinament specific francezilor, cafenele luxoase, cinematografe, toate acestea văzute doar din exterior dar nici un moment n-am simţit regretul că n-avem acces la ele ca şi clienţi. Eram pregătită până unde ne putem întinde, dar am fost din nou fericită că le-am văzut.

Ca să cuprindem cât mai multe obiective, luam metroul două sau trei staţii, staţii foarte curate, şi ieşeam la exterior pentru a vedea această parte a Parisului cântată atât de frumos de Joe Dassin.

A fost locul unde am apelat cel mai mult la ajutorul poliţiştilor pentru informaţii, poliţişti foarte eleganţi, plini de curtoazie franceză ce ne indicau cu precizie locul unde doream să ajungem dar în acelaşi timp se mirau că vrem să parcurgem aceste distanţe pe jos. Ei nu înţelegeau cât eram de însetaţi să vedem cât mai mult.

Am ajuns la Arcul de Triumf, deci şi în Place de l'Étoile, situată la limita mai multor arondismente ce înconjoară celebrul Arc de Triumf. În interiorul lui se află mormântul eroului necunoscut, „La Tombe du Soldat Inconnu", pe care se află flacăra ce arde în permanenţă. Mormântul a fost inaugurat pe 11 noiembrie 1920. În fiecare an, la această dată se oficiază o comemorare, o mulţime de vizitatori sunt prezenţi, mulţi vin să se reculeagă la acest mormânt care are următoarea inscripţie: „Aici se odihneşte un soldat francez mort pentru Patrie". Alt moment de pioşenie. Nu departe în bazorelief, se află La Marseillaise.

În aceeaşi zi am vizitat Domul Invalizilor, construit în 1675 de Ludovic al XIV-lea, locul unde se află mormântul lui

Napoleon.

Un alt punct de atracţie din Dom este Departamentul celor două războaie mondiale, 1871-1945. Am trecut destul de repede, ne-am oprit mai mult la mormântul lui Napoleon.

Nefiind foarte obosiţi am continuat cu o plimbare pe podul Alexandre III, construcţia căruia a început din 1897, construcţie de mare rafinament, cu multe ornamente ce reprezintă scene din istorie sau statuete ale unor personalităţi, cu gândul la câtă istorie poate cuprinde multitudinea de ornamente. Este considerat cel mai frumos pod din Paris.

A sosit şi ultimul sfârşit de săptămână, când am fost invitaţi la masă la fratele lui Nicole care, împreună cu soţia lui şi un bebeluş, trăiau într-un apartament obişnuit, mai aerisit. Şi el era puţin boem; de exemplu, masa a fost servită toţi fiind aşezaţi pe jos, destul de ciudat pentru Marius şi al doilea moment nou pentru el a fost când aperitivul a fost pepenele galben şi dragul mamei m-a şi întrebat: ăsta nu-i desert? la care eu i-am şoptit, mai mult în glumă, taci şi mănâncă. La sfârşitul dejunului ei ne-au oferit la alegerea noastră, o vizită fie la aeroportul Orly fie la Versailles. Sigur că am ales Versailles.

Cu toată familia, fără Nicole, ne-am îndreptat să vizităm o parte din palatele regale, anume cel al lui Louis XIV, cu arta clasică franceză, apartamentele cu picturile şi sculpturile istoriei Franţei. Am avut satisfacţii vizionând cât s-a putut, am ieşit în parcul cu grădinile şi statuile de o rară frumuseţe, aici am văzut ceremonii de căsătorii cu imortalizări de şedinţe foto, un adevărat spectacol. Ştiind că este ultimul obiectiv de artă şi istorie ce l-am vizitat, mi-am fixat bine în memorie totul ca o lecţie pentru suflet şi minte şi mărturisesc că după ani şi ani nimic şi nimeni nu mi le-a putut răpi.

Acasă la Nicole, a doua zi, am avut o surpriză din partea ei. Un prieten de-al ei din copilărie care era încadrat în armată la cavalerie, i-a făcut o vizită cu care ocazie a venit cu o valiză plină cu uniformele militare destinate diferitelor

sărbători istorice. Ne-a fost dat să vedem un spectacol splendid, ştiam din filme şi din picturi despre bogăţia vestimentară, coloritul şi rafinamentul decorării. Am văzut pe viu şi nu se poate descrie. Ştiu că şi Marius şi eu am fost foarte impresionaţi, parcă am simţit mirosul epocii şi mi-am zis că francezii sunt de departe pe primul loc în arta vestimentară aceasta făcând probabil parte din caracterul lor.

Ziua următoare am făcut o singură vizită, zic eu mai prozaică, dar trebuia făcută pentru a verifica din puţinul, ca să nu zic multul snobism francez, prezent nu la persoanele instruite - cât la cei ce erau în contact cu turiştii, în special când te vedeau în aparenţă de o condiţie modestă, fără să ştie ce ai în cap, deci aparenţele pentru ei fiind foarte importante.

Ne-am dus la galeriile Lafayette. La intrare atenţia ta este reţinută de o cupolă imensă, trebuie să urci 4 etaje pentru a vedea produsele expuse pe categorii, îmbrăcăminte, articole de cosmetică şi parfumerii, secţiile de alimente şi vinuri alese, restaurantele franceze şi internaţionale totul de o opulenţă care pentru moment te lasă mut şi când vezi preţurile şi mai mult, dacă ai simţul realităţii nu-ţi faci nici cel mai mic regret că tu nu poţi să te apropii de toate acestea ci doar să-ţi limpezeşti ochii. Şi asta am şi făcut. N-a fost ultima dată când m-am lovit de acest sentiment dar pot afirma că de fiecare dată n-am suferit absolut deloc.

Întorşi acasă la Nicole am început să fac bagajele, care au crescut ca volum, am primit de la ea foarte multe lucruri de îmbrăcăminte care multă vreme mi-au fost utile, apoi l-am trimis pe Marius să-i spună proprietarului de depanor, prăvălie cu tot ce doreşti, la revedere. Acest proprietar l-a îndrăgit pe Marius şi de fiecare dată când mergea să cumpere ceva, el îi fredona lui Marius melodia: „Ne me quite pas", melodie pe care Marius o avea imprimată pe disc, pe care o asculta tot timpul şi pe care patronul o auzea de jos, geamurile noastre fiind mereu deschise.

Cu strângere de inimă am început să mă gândesc la ziua plecării, fiindcă trebuia să mă descurc singură cu bagajele şi cu Marius de mână, să ajungem la Gara de Est care era foarte aproape de noi. Nicole nu ne putea însoţi, era la serviciu, şi cu tot efortul depus n-am reuşit să găsim un taxi, era începutul sezonului de vacanţă în toate compartimentele de activitate şi vacanţa elevilor şi studenţilor, deci o febră generală.

Am început cum am putut să înaintez în direcţia gării şi, la un moment dat, un tânăr negru s-a oferit să-mi ducă o valiză cu rugămintea de a păstra o distanţă între noi gest care sigur pe mine nu m-a surprins. Am avut încredere în el, am acceptat, el a ajuns mai repede pe peron, m-a aşteptat, iar eu nu ştiam cum să-i mulţumesc dar nu i-am dat nimic pentru că m-ar fi refuzat. El a făcut acest gest din omenie şi faţă de dorinţa lui de a păstra distanţă între noi am fost total de acord cu el fiindcă nu vroia să fie taxat ca hamal; din nou dovada judecăţii francezilor, după aparenţe.

Am verificat trenul în care ne-am urcat, număr, ora plecării, destinaţia şi ne-am găsit locurile noastre şi foarte relaxată m-am uitat pe fereastră şi văd pe linia paralelă trenului nostru un alt tren cu acelaşi nume, cu toate indicaţiile similare trenului nostru. Gata zic lui Marius, am greşit trenul; am intrat în panică şi eram aproape pregătită să coborâm când a apărut un controlor de tren care m-a liniştit că n-am greşit trenul, dar fiind începutul vacanţelor s-au dublat toate trenurile. După nici 5 minute a apărut un grup mare de elevi până în 12 ani, însoţiţi de doi profesori care au tăbărât peste noi. Fiecare şi-a găsit locul şi a trebuit să ne acomodăm la felul lor de a se comporta: comportament foarte degajat, nu cu foarte multă politeţe. Pentru mine a fost o altă ocazie de a surprinde aspecte care la data respectivă le-am calificat ca lipsă de bună creştere, dar după mulţi ani, trăind într-o lume nouă am înţeles că aşa sunt ei, independenţi şi că de foarte tineri caută să fie independenţi. Las la o parte acest aspect pe care l-am judecat greşit atunci,

dar am avut parte de alt aspect pe care nu l-am acceptat şi pe care nu-l accept nici în lumea în care trăiesc acum. În compartimentul nostru am avut copii de provenienţe diferite, verificate de mine după părinţii care i-au condus, şi de la care şi-au luat la revedere fără multe formalităţi. Printre ei am remarcat o fetiţă retrasă, timidă chiar, şi când au început să-şi scoată fiecare gustările, ea nu avea nimic să mănânce dar nimeni nu i-a oferit nici măcar o bomboană. Am scos şi eu pentru noi gustarea pregătită şi sigur că i-am făcut şi ei o porţie pe care a primit-o cu multă plăcere cred, că mi-a spus „merci". Toţi au rămas surprinşi de gestul meu şi unul din profesori, mai târziu mi-a explicat că este orfană, dar pentru că e bună la învăţătură a primit această vacanţă gratuită. Am călătorit cu ei o distanţă apreciabilă şi când au coborât s-a instalat o linişte totală. Marius chiar a adormit, m-am bucurat, fiindcă seara am avut legătura pentru Düsseldorf.

La Karlsruhe, localitate de frontieră, am schimbat trenul şi dimineaţa am ajuns la Düsseldorf, unde ne-a aşteptat Eugen. A fost prima revedere cu el după plecarea din ţară, sigur plină de emoţii, de bucuria revederii şi mie mi-a dat o senzaţie de siguranţă. Ne-am îndreptat spre casă spunându-mi că mă aşteaptă o mare surpriză. Pe bune a fost o surpriză când am intrat în casă iar Hertha era cu un bebeluş, fetiţa lui Igor, deci Hertha era bunică, aspect cu care cu greu m-am obişnuit, ea fiind tânără. Momentul de bucurie împărtăşită fiind depăşit, am vizitat apartamentul confortabil în care sigur n-au locuit multă vreme. La vizitele viitoare m-au primit în casa lor, încăpătoare, aranjată cu mult bun gust şi nu lipsită de valori. Nu mai ştiu cât am povestit, ştiu că a venit Igor să-şi ducă fetiţa acasă la el. Locuia la o distanţă mică de ei, iar Gabi era plecată în vacanţă. Deci instalaţi, mulţumiţi că am ajuns cu bine, ne-am odihnit o noapte întreagă, ca în zilele ce au urmat, o săptămână, să reuşim să vedem ceva din oraş.

Hertha mergea dimineaţa la laborator, iar Eugen se

ocupa de noi, gătea pentru familie, ne plimba cu maşina să ne arate oraşul. De această dată fiind timpul mai scurt n-am vizitat foarte multe, eu am avut şi un comision pentru o fostă cunoştinţă din tinereţe care venea în vacanţe la Aiud şi pe care am regăsit-o la Cluj ca studentă la Conservator, la pian. S-a căsătorit cu basul Marius Rintzler şi s-au stabilit la Düsseldorf, el fiind prim solist la opera din localitate, bineînţeles cu turnee internaţionale. Sanda era numele ei, era corepetitoare la pian şi secretară pentru el, şi-l însoţea mereu în deplasările lui. Mama ei trăia în Cluj şi era vecină cu mine. Ştia că fac acest voiaj şi m-a rugat să-i duc ceva, iar pentru mine a picat de minune fiindcă am reuşit să am un ajutor financiar ca împrumut din care şi mama ei a fost avantajată. Era procedura cea mai utilizată de turiştii ca mine care n-au avut avantajul de a primi valută oficial, aceasta fiind foarte redusă pentru muritorii de rând şi, culmea ironiei, Gilu se ocupa de acest departament la bancă.

Am contactat-o telefonic, a venit imediat şi ne-a luat în maşina ei, ne-am dus să-l aşteptăm pe Marius, basul, la Operă, după ce termina repetiţiile şi cu ocazia aceasta am văzut şi Opera, din exterior. Toţi ne-am dus pe malul Rhinului cu locuri special amenajate pe distanţe de kilometri pentru promenadă, am început să conversăm la început cu o reţinere din partea lor, în special a artistului, eu foarte degajată n-am avut nicio rezervă subiectele fiind generale, ne-a invitat la o cofetărie şi la întoarcere spre casă am intrat la un garaj să-şi spele maşina. Aici am asistat la o premieră pentru Marius al meu chiar emoţionantă, noi în interior, iar jeturile de apă puternice la început chiar ne-au speriat, iar la periile de uscare şi mie mi-a fost frică. Încă la noi în ţară nu aveam această tehnică. În final ne-am amuzat.

Ne-au condus acasă unde Eugen ne aştepta cu masa pusă, când telefonul a sunat pentru mine din partea Sandei să-mi spună că soţul ei Marius a fost foarte încântat de întâlnirea

cu noi şi că este pentru prima dată când vizitatori veniţi din România nu au fost crispaţi sau să zic încuiaţi şi că i-ar face plăcere să ne mai vedem. Sanda ne-a invitat la ei. Nu-mi mai amintesc care a fost motivul pentru care n-am putut onora invitaţia. După ani, am mai fost în casa lor. În orice caz acest gest l-am apreciat şi Herta chiar s-a mirat. Cât am mai stat la Düsseldorf n-am ştiut cum să stăm mai mult împreună cu ei, să ne depănăm amintirile, să mă amuz cu Hertha, amintindu-ne perioada cât am lucrat împreună la cosmetice şi fondul discuţiilor şi amintirilor de această dată au fost deschise fără reţineri sau trunchiate descoperind amândouă multe persoane din fostul ei anturaj care se ocupau de binele nostru. Nu ne-au putut face nici un rău şi în final asta era important.

Tot cu ea am trecut la lucruri mai practice: obiecte vestimentare care pe amândouă ne-au pasionat şi chiar ne-au unit printre alte puncte comune mai importante, bineînţeles. N-am avut loc în bagajele mele cât a dorit Hertha să-mi dea şi a trebuit să fac o selecţie minuţioasă să-i satisfac pe toţi ai mei.

Această vizită scurtă a fost pentru mine, ca un aperitiv sau ca o punte pentru cele viitoare şi mi-am făcut o primă imagine a oraşului în care Hertha a locuit tot timpul, oraş pe care l-am îndrăgit.

Düsseldorful este situat în Rhenania de Nord, Westphalia pe Rhin, important centru comercial şi financiar din Rhenania, centru metalurgic şi de industrie chimică. Nu în ultimul rând, un centru cultural important prin muzeele lui, prin Opera renumită în lume, un oraş foarte îngrijit, cu foarte multe parcuri, pe toate acestea vizitându-le în anii ce au urmat.

După o săptămână, am plecat spre casă dornici să ne revedem cu cei dragi. Am plecat seara, cu tren direct până la Arad, destul de mare distanţă, dar am avut suficient loc să ne odihnim şi în timpul zilei să revedem locurile cu peisajele în parte cunoscute şi ajunşi la Arad, cu un taxi am ajuns la hotelul unde urma să ajungă Gilu şi Titus cu maşina şi toţi să ne

întoarcem la Cluj.

Dar n-a fost să fie, fiindcă noaptea am fost trezită din somn şi chemată la recepţie pentru un apel telefonic din partea lui Gilu care m-a anunţat că a avut un accident, dar ei sunt în afară de orice pericol şi că un medic i-a văzut şi vor ajunge cu întârziere. Pe moment am rămas mută, apoi am realizat că putea fi şi mai rău, binele a triumfat în sensul că ei au scăpat cu bine, maşina a rămas pe loc, eram asiguraţi, iar ei au sosit cu o familie de medici din Arad. Revederea a fost atât de aşteptată, de dorită din tot sufletul nostru, că am uitat pe moment de accident şi ne-am propus să rămânem o zi în plus la hotel să ne odihnim şi să ne revenim la normal.

Titus a fost scump; s-a aruncat pe valize să-şi caute îmbrăcăminte şi s-a schimbat după gustul lui, s-a bucurat mult de ce i-am adus. Am ieşit la restaurant, la o mică plimbare şi a doua zi am plecat spre casă. Am ajuns cu bine şi am mulţumit la Bunul Dumnezeu că mi-a ajutat să-mi iau o grea piatră de pe suflet şi în gândurile mele am zis că şi accidentul făcut de Gilu, făcea parte din Golgota mea.

Am intrat foarte rapid în ritmul obişnuit, cu obligaţiile cotidiene de serviciu şi casnice şi după două săptămâni, timp în care ne-a parvenit maşina şi am reparat-o, am făcut un drum la Târgu-Mureş la Prof. Dr. Popoviciu, să-i ducem toate rezultatele primite din Franţa. Am relatat totul şi el a fost foarte mulţumit chiar foarte mândru că diagnosticul lui şi tratamentul prescris de el au fost identice cu ale celor din Paris. Ştiu că Prof. Popoviciu nu mai este în viaţă, gândurile mele se îndreaptă spre el cu multă recunoştinţă şi mulţumiri pentru tot ce a făcut pentru Marius.

Tot ce am realizat şi acumulat în această călătorie, vorbesc sigur de suprastructură, le am atât de clare în memoria mea după 40 de ani. Dorinţa de a revedea Parisul nu o am cu toate că la această oră condiţiile sunt absolut diferite, Alexandra oferindu-mi cazarea. M-am întrebat de ce. Cred că

am găsit răspunsul: Parisul este unic şi vreau să rămân cu prima impresie, cu poezia lui şi mai cred că astăzi sigur făcând o comparaţie cu lumea în care trăiesc şi cu alte locuri vizitate, Parisul rămâne pe primul loc doar pentru istoria lui şi artele acumulate în el, dar nu şi pentru a trăi o viaţă acolo. Mă repet, este o părere absolut personală.

Europa de răsărit : Ungaria, Cehoslovacia, Polonia, RDG

După trecerea celor doi ani de la ultima călătorie în străinătate am început să ne facem proiecte pentru următoarea.

La invitaţia Herthei şi a lui Eugen, cu dorinţa ca şi Gilu să vadă *apusul*, cum ziceam pe vremea aceea, am început să facem demersurile necesare pe care le ştiam acum la perfecţie, că am început să dau şi sfaturi. Am depus tot ce era necesar şi aşteptam rezultatul. Emoţiile erau mari şi, ca să umplem timpul, într-o zi chiar am îndrăznit să anticipăm traseul când, ca din întâmplare, fără niciun telefon, a venit la noi un cunoscut cu care nu eram în relaţii de vizită doar că mai apelam la serviciile lui când se deregla televizorul. Ne-a surprins cu harta Europei pe masă şi cu multă indiferenţă, sigur aparentă, ne-a întrebat dacă vom face o excursie. Sigur că el ştia foarte bine planurile noastre, pentru că el era responsabil de familia mea. Am aflat amănunte despre responsabilităţile lui după ani. Se vede că nu ne-a iubit şi rezultatul din partea oficialităţilor sigur că a fost negativ. N-am insistat să refacem actele dar am fost sfătuiţi să încercăm aprobarea unei călătorii în Răsărit, unde puteam eventual să luăm şi copiii. Ne-a surâs această alternativă şi am făcut toate demersurile, dar l-am luat numai pe Titus pentru că lui Marius i-ar fi fost foarte greu să se acomodeze în condiţiile de camping la care am recurs în cea mai mare parte.

Am primit aprobarea şi ne-am înarmat cu alimente, cu îmbrăcăminte, cu medicamente şi de această dată am primit ceva valută fiindcă nu era valută forte şi Gilu se ocupa de contabilitate. Cortul urma să-l cumpărăm în Cehoslovacia. Marius a rămas în grija unei surori.

Am plecat dimineaţa. Am ieşit prin vama Borş şi am intrat în Ungaria fără nicio problemă. Am mers până la Budapesta cu mici opriri şi am putut remarca o diferenţă, e

drept mică, dar era, între ţara noastră şi Ungaria. Mă refer aici la şosele, la case îngrijite, la magazine mai aprovizionate, cu mici excepţii - lipseau unele produse, restaurante mici şi curate, oamenii foarte amabili şi serviabili şi pe măsură ce ne apropiam de Budapesta remarcam o apropiere de apus cu tot ce implica aceasta. Se vedea clar influenţa Austriei.

Am ajuns la Budapesta, prima capitală în care am condus maşina şi nu mi-a fost uşor, dar am fost mult ajutată de Gilu care, cu harta în mână şi cu simţul lui de orientare îmi dădea siguranţă.

Am avut o adresă unde trebuia să fim găzduiţi; am găsit-o destul de repede şi în plus era în centru, la o familie foarte amabilă, care ne-a dat o cameră încăpătoare cu acces la bucătărie şi baie. În prima zi, gazda, o doamnă, ne-a arătat o parte din oraş, urmând ca în rest să ne descurcăm singuri. În compania ei fiind, la un stop şi cu geamurile de la maşină deschise, un pieton văzând maşina de România ne-a insultat şi gazda noastră a rămas perplexă. Nu ştia cum să-şi ceară scuze, la care eu foarte liniştită i-am spus să nu-şi facă griji că peste tot sunt oameni de soiul acesta. A fost singurul incident ungaro-român, incident care la noi este mult mai frecvent, întreţinut de ambele părţi, sigur de extremişti. Revoluţia pe care ei au trăit-o în 1956 am simţit-o peste tot, în special în Budapesta, unde oamenii erau mult mai deschişi, vorbeau mult mai liber şi până şi în îmbrăcăminte se vedea o libertate mai mare. Probabil că aceste afirmaţii vor contraria pe unii cititori, dar ei spre deosebire de noi, au avut curajul să facă revoluţia împotriva totalitarismului când foarte mulţi au reuşit să fugă din lagărul comunist şi consecinţa a fost că lor li s-a acordat mult mai multă libertate din partea „stăpânului de la răsărit".

Oraşul Budapesta, prin poziţia lui pe Dunăre, rămâne pentru mine ca una din capitalele europene frumoase cu edificiile ei impunătoare, în special Parlamentul, bisericile, străzile cu patina medievală, dar farmecul acestei capitale este

dat de cele nouă poduri peste Dunăre care leagă oraşul nou de cel vechi, Buda şi Pesta. Sunt impresionante ca şi construcţie şi bine întreţinute. Când am trecut pe două dintre ele, panorama a fost splendidă, ne-am oprit pe malul apei să admirăm tot ce era în jurul nostru. Pentru Gilu şi Titus era prima ieşire din ţară şi curiozitatea şi comparaţiile nu mai încetau să-i stăpânească. A rămas ca la întoarcere să stăm mai mult şi să vizităm deci mai mult.

Ne-am pregătit de plecare spre Cehoslovacia, la Bratislava unde aveam adresa de gazdă la un cadru didactic universitar, o tânără care era plecată în vacanţă şi a lăsat cheile apartamentului la mama ei care ne aştepta. Până să ajungem la Bratislava am avut parte de peisaje mult mai frumoase decât în Ungaria, care ştim că e mai mult câmpie, ori aici au început să se întrezărească munţii, mai timid în această zonă şi impresionanţi pe măsură ce înaintam.

Aflată pe Dunăre, Bratislava nu era capitala, Cehoslovacia nefiind separată în Cehia şi Slovacia. Astăzi este capitala Slovaciei. Este un centru comercial important, centru cultural şi industrial. Posedă multe monumente vechi şi multe muzee. Am reuşit să vizităm o expoziţie internaţională cu specific economic, realizări recente cu participarea mai multor ţări europene. A fost şi aceasta o experienţă. Cât am stat în Bratislava am fost dezavantajaţi, fiindcă tot oraşul era un şantier rutier şi deşi plecările de la domiciliu nu erau o problemă, întoarcerile erau un calvar, fiindcă de fiecare dată eram dirijaţi pe alte străzi. Am circulat mult pe jos, în special în centru, şi am remarcat că aici criza de alimente se făcea simţită, criză care în Polonia ajunsese la apogeu, iar la noi s-a simţit abia după 10 ani. Şi a fost cumplită. Contact cu localnicii am avut doar în magazine şi în pieţele publice, dar am întâlnit un profesor de franceză cu care am conversat destul de mult şi care, cu mult curaj, ne-a relatat episodul deloc fericit al invaziei tancurilor sovietice în anul 1968, când cehoslovacii au încercat

să schimbe faţa socialismului într-un socialism cu faţa umană şi urmările le ştim. Arestări, schimbări de conducători, ca până la urmă sovieticii să fie mai indulgenţi cu ei.

Ne-am continuat drumul spre Kosice, un orăşel frumos, îngrijit şi care are ca punct turistic o catedrală în stil gotic destul de impunătoare. Aici la Kosice am cumpărat un cort foarte încăpător şi modern de care ne-am folosit din plin în continuarea excursiei, cu mici excepţii în Cracovia şi Berlin.

Următorul traseu s-a arătat a fi mult mai spectaculos ca relief. Am trecut prin partea sudică a munţilor Tatra. Gilu a ţinut să se apropie de locurile unde el a participat la al doilea război mondial şi a fost profund emoţionat tot timpul, povestindu-ne din întâmplările epocii.

Am intrat în Polonia continuând şirul munţilor Tatra şi ne-am oprit la frumoasa staţiune de ski Zakopane într-un decor splendid cu mici vile aruncate parcă la distanţe mari între ele, cu mici restaurante în care fetele şi băieţii ce serveau erau îmbrăcaţi în costumele naţionale recunoscute ca fiind unele dintre cele mai frumoase. Ne-am plimbat câteva ore, am luat masa şi ne-am pregătit de drum spre Cracovia, una din destinaţiile importante şi unde am avut o adresă pentru gazdă. Era o familie a unui profesor universitar care ne-a dirijat la fiica lui care avea un apartament, unde am locuit. Am avut ocazia să cunoaştem o familie de intelectuali polonezi şi să vedem felul lor de viaţă. Condiţiile economice fiind nefavorabile, am avut surpriza să simţim cea mai acută lipsă de alimente din tot voiajul nostru. Când am coborât la maşină am fost însoţiţi de fiica lor care a venit să ne ajute la bagaje şi când am deschis portbagajul pur şi simplu s-a speriat văzând proviziile noastre. Pe moment n-am realizat, dar a doua zi când am plecat să vizităm oraşul şi am intrat în câteva magazine, în special în cele alimentare, spre stupoarea noastră am văzut că acestea erau goale. N-am înţeles şi noroc că noi eram foarte bine aprovizionaţi. Legat de acest aspect noi am fost pregătiţi

pentru toate gazdele cu cadouri dar aici ne-am schimbat intenţiile şi fără jenă, le-am făcut cadou salam de Sibiu, cafea, şuncă afumată, iar ca articole de îmbrăcăminte tricouri, mănuşi de corp şi nu în ultimul rând articole de folclor foarte apreciate de ei. De multe ori Titus, care era îmbrăcat cu lucruri ce le-am adus din Franţa, era întrebat dacă nu le vinde, cu toate că am văzut lume elegantă, în special femeile. Era moda fustelor lungi, o noutate pentru mine. Revin la femeile poloneze. Gilu tot timpul mă atenţiona cât sunt de frumoase şi pe bune, eu care am mai călătorit trebuie să recunosc că realmente erau frumoase şi cochete. Despre temperamentul acestui popor se spune că sunt latinii slavilor şi ne-am convins de asta prin ospitalitatea lor şi mai ales prin credinţa lor, fiind majoritari Romano-Catolici. Fac o paranteză aici, cred că a fost singurul popor care în timpul comunismului a avut curaj şi mă refer la muncitori în special care înainte de-a ajunge la fabrica unde lucrau se opreau la biserică lăsându-și geanta la intrare şi-şi făceau rugăciunile. Departe de noi acest curaj!

Am pornit la drum cu maşina, absolut singuri să vizităm Cracovia. Aşezată pe Vistula a fost între 1320 şi 1596 capitala Poloniei, un oraş universitar care posedă multe şi importante monumente, fortăreţe precum fortăreaţa Barbacane din secolul XV, Catedrala din sec XII-XIV, castelul Regal Wawel, biserica Notre Dame sec XIII-XV, muzee, multiple grădini verzi, parcuri şi pieţe cu tarabe de atracţie pentru turişti. În trei zile cât am stat aici am reuşit să vedem aceste importante puncte şi am concluzionat că acest oraş se aseamănă foarte mult cu Bolognia, în special prin construcţiile cu colorit roşu şi chiar asemănare arhitecturală a acestora. A rămas foarte bine înmagazinat în memoria mea, l-am îndrăgit mult, pe lângă aprecierea superlativă a ospitalităţii localnicilor. Cu gazdele am avut momente plăcute, abordând subiecte diferite, culturale, sportive, chiar politice fără nici o rezervă, promiţându-ne să păstrăm legătura pe viitor. Un timp am reuşit.

Următoarea rută a fost spre Varşovia. Distanţa a fost destul de mare şi la marginea oraşului am căutat loc să montăm cortul, ca a doua zi să facem o scurtă vizită în capitală. În timp ce montam la cort a venit un bărbat şi ne-a oferit curtea lui care era foarte mare şi în plus mie mi-a oferit o cameră de dormit, iar Gilu cu Titus au rămas în cort. Odihniţi, am luat micul dejun, ne-am achitat faţă de gazde, n-au vrut bani şi cum ştiam că polonezilor le cam plăcea un pic de alcool, noi am avut ceva rezervă de ţuică, rezervată special pentru Polonia şi R.D.G. Le-am făcut-o cadou împreună cu ţigări. Aveam rezerve din renumitul Snagov - Kentul românesc. Au fost foarte mulţumiţi.

Am plecat spre centrul Varşoviei, am vizitat renumita piaţă de mărfuri, am vizitat casa lui Chopin de care polonezii sunt foarte mândri, Biserica cu trei cruci. Am văzut foarte multe statui ce reprezentau personalităţi sau evenimente istorice. Pot spune că toată Varşovia este plină de statui. Un oraş cu aspectul unei capitale occidentale care, deşi a fost foarte distrus în al doilea război mondial a fost reconstruit aproape în întregime după stilul vechi dar şi-au făcut apariţia şi blocurile în stil modern cu aspect mai puţin de cazarmă cu care toată Europa era plină. Cu multe parcuri şi străzi mai largi. Şi aici am avut ocazia să vedem femei foarte frumoase, cochete şi foarte moderne. După opt ore de Varşovia, am luat-o spre graniţa Poloniei cu RDG, să ajungem înainte de miezul nopţii la Szeczecin, oraşul de frontieră cu RDG.

Aici am început să avem emoţii ştiind că la ieşire, polonezii sunt mai severi, iar vameşii nemţi erau recunoscuţi ca foarte severi. Nouă ne era frică să nu ne confişte ţigările care ne erau foarte utile. Dar mare minune că n-au avut timp de noi, era în jurul orei opt seara şi ei erau ocupaţi cu vizionarea campionatului mondial de fotbal ce se transmitea la televizor şi de necrezut, în acel moment era un meci de-al polonezilor care în final au şi câştigat campionatul. Ne-au făcut semn să trecem, au făcut o înregistrare şi ne-au ştampilat paşapoartele.

Germanii au făcut la fel şi încă nu era întuneric când ne-am trezit într-un loc nepopulat, pot spune într-un câmp plin cu flori, foarte aproape de şosea unde era şi o parcare. Foarte bucuroşi, am cinat cu gândul să ne continuăm drumul până la primul camping, fiindcă până la Berlin, următorul punct de popas, era o distanţă destul de apreciabilă.

În acel moment am văzut un cuplu, femeia culegea flori iar bărbatul o aştepta, când lui Gilu i-a venit ideea să ceară informaţii despre camping. Gilu se descurca bine cu limba germană. A început să discute cu domnul respectiv care se arăta foarte binevoitor. La un moment dat a vorbit ceva cu soţia şi a declarat că nu este posibilitate de camping aproape şi a lansat invitaţia de a merge să stăm la ei cât rămâneam în Berlin. A fost ziua noastră de multă, multă şansă. Au zis să-i urmez cu maşina şi am ajuns la casa lor, de fapt un apartament enorm, într-o clădire foarte veche. Din primul moment am avut încredere în ei ca după ce am ajuns acasă să ne cunoaştem mai bine. El era un actor de teatru şi cinema foarte cunoscut, un star se pare, iar soţia era o pictoriţă care de fapt venise în acel loc unde i-am întâlnit să culeagă flori special pentru pânzele ei. Aveau o fată mai mică decât Titus, foarte comunicativă, ne-am prezentat şi noi cu mai multe amănunte, am stat destul de mult de vorbă urmând ca a doua zi să începem vizitele în oraş. El s-a oferit să ne plimbe o zi întreagă, să ne arate punctele importante. Prima ieşire a fost pe aleea teilor şi Gilu, foarte mândru, i-a recitat doamnei poemul lui Schiler, dar poezia n-a durat mult fiindcă ne-am apropiat de ZIDUL crud care separa familii cu o cruzime incredibilă, un zid păzit cu o armată de sovietici mascaţi. Erau peste tot dar nu-i puteai recunoaşte, cred că şi în tufişuri erau microfoane şi cu multă jenă, ne-au atenţionat să avem grijă ce discutăm.

Umilitor ce le-a fost dat şi lor să trăiască! Acasă ne-au povestit mai multe fără rezervă şi chiar ne-am mirat cum au aşa încredere în noi şi ne-am zis că în ţară, o astfel de conversaţie

semăna a provocare. Dintre toate gazdele ce le-am avut, ei au fost cei mai ospitalieri, cei mai deschişi, am simţit o reală afecţiune reciprocă. În următoarea vizită a trebuit să insistăm foarte mult să nu ne însoţească; n-am vrut să le monopolizăm timpul lor şi singuri am plecat să vizităm Turnul Televiziunii, impresionant, am poposit să bem noi o cafea şi Titus un suc, apoi am vizitat o biserică care a fost în parte distrusă de bombardamente şi care, din motive necunoscute, nu a fost refăcută, a rămas deci în paragină. În această biserică au fost evenimente triste, repetate sinucideri, refugii de persoane în depresie şi mulţi cerşetori. Am vrut să vedem şi aceste aspecte care curios, deşi şi ei erau sub regim comunist, nu au fost mascate, motivul, ori că nu erau capabili, ori că făceau demonstraţie de libertate. Eu înclin să cred că al doilea motiv era în joc. Gunther a confirmat în parte părerea mea.

Gunther, aşa-l chema pe artistul nostru drag, îl numesc fără rezervă drag, fiindcă este singurul neamţ, aşa-i numim noi pe germani, care a dat dovadă de atâta căldură. Seara am început să ne strângem lucrurile şi să hotărâm ce cadouri le facem. Am optat numai pentru artizanate, bibelouri şi băutură, de fapt am lăsat totul în afară de alimente. Ei nu aveau nevoie. Am avut emoţii când ne-am despărţit, ne-am promis continuarea relaţiilor prin corespondenţă şi am reuşit un timp să respectăm promisiunea. La plecarea noastră am avut o surpriză care a pus cireaşa pe tort la adresa comportamentului lor de neegalat în toată călătoria în aceste ţări. Cuplul a luat maşina lor şi în postura de ghizi perfecţi, a trebuit să-i urmăm până am făcut inelul de şosele ce încercuia Berlinul, traseu pe care un şofer neavizat cum am fost eu la timpul respectiv avea dificultăţi de ieşire. Te puteai învârti la nesfârşit sau să te vezi din nou întors în Berlin. Datorită lui n-am avut probleme cu renumitul Ring of Berlin. Cu nostalgie faţă de aceşti oameni minunaţi, ne-am continuat drumul şi începând din acest moment nu am mai avut nicio gazdă şi tot timpul de popasuri

l-am petrecut în camping în cortul nostru.

Următoarea destinaţie a fost Leipzig, o rută destul de lipsită de peisaje, în schimb, şoselele erau foarte bine întreţinute, de fapt renumitele autoband construite ştim noi de cine, de îţi era mai mare dragul să conduci.

Seara am ajuns la un camping la marginea Leipzigului, am pregătit cina, aveam toate ustensilele necesare, şi după o noapte în cort am luat contactul cu campingul. Ca suprafaţă, mare parte afectată confecţionării corturilor, o parte cuprindea corpurile sanitare, mici gherete cu alimente şi birourile. Într-un cuvânt, un mic oraş, având la dispoziţie tot ce doreai. Nu-mi mai amintesc costul acestor staţionări în campinguri, un singur lucru ştiu, că n-am avut probleme, deci a fost accesibil pungii noastre foarte bine administrată de Gilu. În prima dimineaţă am întâlnit un cuplu din Bucureşti cu care am făcut câteva plimbări prin oraş, în special la gara de călători, renumită prin construcţia ei ce s-a păstrat aşa cum a fost construită iniţial şi a devenit unul din punctele turistice recomandate. Am continuat ruta cu un autobuz, local foarte accesibil şi curat şi ne-am oprit la clădirea Operei în exterior bineînţeles, clădire clasică, renumită prin spectacolele ei şi concursurile internaţionale de canto.

Am poposit lângă o statuie şi am făcut o pauză să mâncăm din sandviciurile pregătite. Peste tot vedeai turişti făcând acelaşi lucru apoi am intrat într-un muzeu modern ce ne-a căzut în drum şi în final am mai vizitat un parc frumos.

Întorşi la casa noastră în camping, eu adormeam destul de repede, dar Gilu şi cu Titus urmăreau campionatul de fotbal şi se întreţineau cu vecinii de cort care erau danezi, chiar am rămas surprinsă cum se descurca de bine Titus cu franceza pe care danezii o vorbeau. Fac aici menţiunea că şi eu tot de franceză am făcut uz în toată excursia, cu excepţie în Ungaria unde am mai vorbit şi ungureşte, cât ştiam. În continuare, înainte de a părăsi Leipzigul am mai vizitat o piaţă foarte

colorată cu tot felul de mărfuri, cu foarte multe flori şi care nouă ni s-a părut destul de scumpă.

În Germania n-a fost criza alimentară, regimul era obligat să menţină un nivel cât de cât să nu fie diferenţa prea mare între R.D.G. şi R.F.G., dar fiind departe de a reuşi. Am văzut ce s-a întâmplat în 1989.

După o masă bună şi adunarea lucrurilor, am dorit să ajungem într-o zonă mai frumoasă, fiindcă până acum pe teritoriul Germaniei n-am avut nimic spectaculos ca peisaj şi după câteva ore am ajuns în inima Saxoniei, mai exact ne-am apropiat de Karl-Marxstadt cum se numea în 1974, astăzi este Chemnitz. Am căutat loc de camping şi chiar dacă nu era loc organizat erau semne indicatoare unde era legal să instalezi cortul. Locul ales a fost între două case. Eram singuri şi n-am vrut să ne distanţăm prea mult de oraş, riscul probabil plutea în aer. Am dormit excelent nici nu era de mirat după distanţele ce le parcurgeam. Dimineaţă ne-am trezit într-un zgomot asurzitor de avioane, care ne-a şi speriat şi în faţa cortului am văzut nişte cizme care sigur se continuau cu corpul unui poliţist ce, cu o mimică invariabilă, ne-a urat bună ziua şi ne-a întrebat din ce ţară venim fără a ne legitima. Se vede că-şi făcea turul de pază. Pe noi, prezenţa lui ne-a liniştit. Am avut curaj să nu mai demontăm cortul şi să mergem să vizităm oraşul care şi-a păstrat patina oraşelor germane dinainte de război, destul de populat pentru suprafaţa lui. Casele mici, una alături de alta, găzduiau meseriile cele mai diferite cu atelierele lor deloc moderne, aproape toate erau articole lucrate manual, articole considerate de tradiţie. Am simţit mirosul lor, fier forjat, sticlărie prin suflare şi un început de fabricare a porţelanului pe care l-am văzut mai în detaliu la Meissen pe Elba, unde am ajuns a doua zi.

Situat pe Elba, cu o populaţie foarte mică, cu un aspect de orăşel de provincie, foarte curat, a fost oraşul în care s-a introdus pentru prima dată în Europa manufactura porţelanului

dur, mai precis în 1710 şi a rămas ca unul din porţelanurile cele mai renumite, dar şi cele mai scumpe. Am văzut străduţe curate şi case cochete. Aici am văzut Germania din poveştile copilăriei. Am vizitat o catedrală în stil gotic şi un castel din secolul XV, în care de fapt s-a introdus în anul amintit 1710, manufactura porţelanului. Nu ne-am permis să ne cumpărăm nimic în original, doar câteva bibelouri reproduceri pentru cadouri, pentru cei de acasă. Încă o noapte în cort şi dis-de-dimineaţă am plecat la un drum foarte lung, dorind să traversăm Cehoslovacia în întregime.

Planurile noastre s-au dovedit irealizabile şi am mai poposit o noapte în Cehoslovacia, şi anume într-o localitate mică dar cu o rezonanţă unică –Austerlitz – unde Napoleon a avut cel mai mare succes pe câmpul de luptă şi onomatopeic numele exprimă o bucurie în comparaţie cu Waterloo care exprimă ceva sumbru; faceţi un exerciţiu în acest sens! Am instalat cortul în apropiere de acest loc plin de istorie şi după o odihnă bună am pornit la drum să ajungem la Budapesta, ultimul popas înainte de a ajunge acasă.

La ieşire din Cehoslovacia, la punctul de frontieră, deci la vamă, am avut o mică neplăcere, prima şi ultima în această călătorie. Când am declarat ce aveam în posesia noastră ca obiecte şi ce am cumpărat din Cehoslovacia, pentru care trebuia să plătim o taxă, noi n-am declarat cortul şi am greşit, ei l-au văzut şi a trebuit să-l desfacem să se convingă că nu este nou şi au mers până acolo, c-au mirosit pivoţii ce erau folosiţi la fixare, deci care intrau în pământ şi verdictul a fost că este nou, plus că marca este cehă. Ne-au taxat cu o sumă mare care ne-a dus la reducerea substanţială a cheltuielilor, noroc că la Budapesta am mai poposit o noapte şi am mai avut ceva cafea din Germania, care era căutată la unguri. Sinceră să fiu gestul cehilor ne-a lăsat un gust amar nu atât pentru banii ceruţi să-i achităm, sigur că şi asta a contat, cât pentru greutatea de a-l strânge ca să încapă în portbagaj, spaţiul fiind mic în vamă, dar

a trebuit să trecem şi prin asta. Ruta până la Budapesta a fost plăcută, am condus relaxat, am ajuns în acelaşi camping bine organizat, am instalat pentru ultima dată cortul, ne-am răcorit cu un duş bun, ne-am plimbat prin împrejurimi şi Gilu cu Titus au căutat un loc unde puteau viziona campionatul de fotbal care nu era încă încheiat.

Ziua următoare, cu emoţii care erau în creştere, am aranjat toate lucrurile în maşină, am luat micul dejun şi ne-am hotărât să mai vizităm din Budapesta locuri pe care nu le-am văzut şi anume una din esplanadele cu statui şi partea veche, cu clădirile solide, cu clădirile ce păstrau patina şi stilul Mariei Tereza, vestigii pe care Ungaria le-a construit şi deci le-a moştenit din timpul imperiului Austro-Ungar. Pentru Ungaria, pe drept tot ce au realizat în această perioadă este de foarte mare valoare. De altfel şi la noi în ţară de la Oradea până la Alba-Iulia sunt foarte multe vestigii din această perioadă, chiar şi în Aiudul meu. În timpul cât am făcut această plimbare am stat de vorbă cu o doamnă pe care eu am remarcat-o ca fiind foarte elegantă şi de modă mai veche. Nu m-am înşelat şi când am început să vorbim şi-a dat seama că nu sunt localnică şi m-a întrebat dacă nu vorbesc franceza. M-am bucurat şi am început o conversaţie cu ea. Ne-a dat nişte explicaţii legate de locul unde ne aflam şi încă o dată m-am convins că o persoană instruită nu are idei preconcepute la adresa noastră, a românilor. Ce am mai remarcat şi nu pentru prima dată, este că mulţi maghiari au un accent corect în franceză, cu toate că pentru ei o limbă latină este opusul limbii lor materne. Am remarcat amabilitatea ei şi dacă aveam loc în maşină era dispusă să ne însoţească şi să ne servească de ghid, dar nu s-a putut. Am stat mai mult de vorbă şi după acest episod am părăsit Budapesta şi cum zice românul ne-am aşezat la drum, până la Cluj.

Nimic interesant pe traseu, la frontieră nicio problemă şi Bunul Dumnezeu ne-a ajutat şi ne-am văzut la casa noastră

dragă.

Făcând bilanţul acestei călătorii, dacă scriam aceste rânduri la timpul respectiv, deci imediat după revenirea noastră poate entuziasmul meu era în plină efervescenţă, dar după ani şi ani şi după călătoriile ce le-am făcut ulterior, şi n-au fost puţine, o parte din ce am văzut şi am trăit s-a estompat, nemaivorbind de comparaţiile care involuntar îmi invadează memoria.

A fost o călătorie plăcută, în primul rând că a fost împreună cu Gilu şi cu Titus, mă gândesc cu multă plăcere la tot ce am văzut şi în final afirm că a fost o experienţă pentru toţi trei.

Germania de Vest

Trec la anul 1976. Trebuiau să treacă cei doi ani pentru a putea face demersurile pentru următoarea călătorie. Le-am făcut cu multă uşurinţă am mai menţionat cred, că m-am specializat, a devenit un reflex. Trebuia să ţii secret, în special la serviciu unde totuşi era la curent şeful mare care trebuia să semneze de aprobare, ştia îngerul meu păzitor, care începea să ne viziteze acasă, absolut întâmplător şi până la urmă, depuse fiind toate actele, aşteptai cuminte acasă cartea poştală care nu era în plic sau sigilată în cazul că era aprobată plecarea; de ce să nu vadă poşta ce liberi suntem...

Am fost acceptată şi am remarcat că după ce am trecut la medicina legală, cel ce răspundea de sufletele noastre nu ne-a făcut greutăţi şi cred că pe mine m-au indexat la vizită Hertha, am devenit insignifiantă, au fost totuşi destul de buni psihologi să realizeze că nu pot juca alte roluri. Şi Doamne, cât am fost de liniştită!

Călătoria a fost programată cu trenul, nu-mi amintesc motivul, fiindcă după accident, maşina a fost reparată, practic motorul a fost neatins spre norocul nostru, fiindcă a fost original Renault, şi numai tăblăria a trebuit înlocuită.

După obţinerea vizei de la Ambasada Germană, o altă fază plină de emoţii, deşi n-am avut niciodată piedici, din partea lor, biletele cumpărate, am plecat din Cluj şi am schimbat la Budapesta, pentru Düsseldorf.

Colegii de călătorie, fără multă importanţă de altfel, s-au schimbat foarte des. Timpul a fost destul de mult petrecut în tren şi în timpul zilei am admirat o parte din Austria şi o parte din Germania, iar noaptea am încercat să dorm.

Am ajuns la Düsseldorf seara, distanţa fiind de aproximativ 2000 km. Am fost aşteptată de Eugen, soţul Herthei, un om minunat, fidel familiei şi prietenilor printre care

modest mă consider şi eu.

În acea perioadă familia Herthei, locuia într-un apartament foarte spaţios, modern, situat pe o arteră principală, centrală. Avantaj mare pentru mine, putând să mă deplasez singură, atunci când era cazul.

În timpul săptămânii amândoi erau la serviciu. Hertha putea să se elibereze numai în pauza de masă, având la dispoziţie o oră. Ne dădeam întâlnire în centru şi hop în magazine de confecţii sau într-un parc şi povesteam. În schimb Eugen avea un serviciu mai puţin sever şi mai dădea câte o fugă acasă şi uneori mă lua cu maşina şi mă plimba să mai văd din oraş.

În acelaşi timp cât am fost la ei, au fost şi părinţii Herthei prezenţi, de altfel s-au mutat definitiv la ei şi deşi foarte în vârstă, se ţineau foarte bine, tata tot timpul la televizor, iar mama parcă o văd şi azi la vârsta cred de peste 80 trecuţi bine, cum făcea tăiţei, cu câtă dexteritate. Foarte plăcuţi, nu deranjau cu prezenţa lor, şi de multe ori când ne făceam program cu Hertha de a vizita împrejurimile venea şi mama ei cu noi.

Gabi, fiica lor cu care m-am împrietenit în această perioadă, era plecată în Olanda unde făcea studiile de medicină. A venit acasă într-o mică vacanţă şi împreună am făcut plimbări, timp în care ne-am apropiat foarte mult, am devenit prietene foarte bune, prietenie ce e prezentă şi la această dată.

Pentru a încununa această călătorie printre multitudinea de cadouri pe care mi le-a oferit Hertha, a fost o excursie în Olanda cu destinaţia principală Rotterdam, cu o plimbare pe vapor în Marea Nordului.

A fost o surpriză infinit de plăcută şi când a sosit data plecării, am fost condusă de Hertha la autobuzul cu care am făcut călătoria.

M-am îmbarcat fără nicio problemă, nu s-a cerut paşaport, era un grup de 35 persoane deci era o viză colectivă,

dar eu am avut emoţii până m-am văzut pe pământ olandez fiindcă ştiam legile rigide din răsărit. Am ieşit prin Aachen şi nimeni nu ne-a identificat, doar ne-a numărat şi la intrarea şi la ieşirea din Olanda. În primele momente când am intrat la olandezi, ca prin minune m-am trezit într-un peisaj tipic, peisaj ce de-a lungul anilor a servit ca subiecte pentru foarte mulţi pictori în lucrările lor. Dealuri parcă ondulate, pline cu podgorii de viţă de vie, păduri întinse şi câmpuri întregi de lalele multicolore, lalele cu care ei se mândresc şi astăzi. De exemplu, în capitala Canadei - Otawa- anual este Festivalul Lalelelor primite din partea reginei Olandei ca recunoştinţă pentru un eveniment istoric.

Cu autobuzul am trecut şi chiar făceam popasuri scurte prin oraşele moderne între care se aflau satele tradiţionale cu căsuţele lor, la geamuri cu perdeluţele în carouri alb-roşu, legate cu panglicuţe, ieşite parcă toate din poveştile fraţilor Andersen. Multe cafenele cochete ce te îmbiau, buticuri elegante numai să le priveşti şi-ţi era suficient, o desfătare, ca să nu mai vorbesc de spectacolul străzii ce te atrage prin vânzătorii ambulanţi de produse specifice, în special brânza de Olanda şi prin îmbrăcămintea acestora total tradiţională, cu saboţii lor cunoscuţi în întreaga lume.

Ajunşi la Rotterdam am luat o masă mai consistentă dar tot în formă de sendviciuri excelente ce le găseai la tot colţul în tarabele lor, apoi am vizitat oraşul care este al doilea ca mărime, iar ca port la mare este al treilea în lume; nu cunosc criteriile care-l situează în această poziţie.

Prima vizită am făcut-o la muzeul contemporan cu exponate moderne care pe mine sinceră să fiu nu m-au impresionat în mod deosebit.

Exteriorul oraşului, clădirile lui vechi, străzile întortochiate şi înguste, curate şi pietruite, degajau foarte multă istorie. Văzând curăţenia exterioară mi-am imaginat că în interior sunt şi mai curate, dar spre deziluzia mea mi-a parvenit

din mai multe surse că nu este aşa. Personal n-am vizitat nici un interior, deci afirmaţia nu-mi aparţine.

Plimbarea cu vaporul de aproximativ două ore, a fost încântătoare. A fost prima experienţă de acest gen şi m-a impresionat, prin întinderea apei, ducându-mă până la vis, şi în acelaşi timp la fiorul adâncimii ei ce include secretul vieţii subacvatice. Şi asta a fost numai mare. Mai târziu în rândurile mele, voi aminti de ocean.

M-am îmbogăţit cu încă o imagine a unei ţări cu o istorie deloc neglijabilă, o ţară pe care am îndrăgit-o şi în care am admirat pe lângă ce am relatat despre ea până acum, spiritul de familie, spirit foarte dezvoltat la ei. Pe ţărmul întins al Mării Nordului, familii întregi cu mulţi copii fiecare, de la trei în sus, îmbrăcaţi cu pelerinele lor impermeabile de culoare galbenă, parcă erau uniforme, desculţi şi cu jeanşii ridicaţi până la genunchi, intrau în apa rece. Baie nu se putea face la acea oră, dar ei făceau cura de aerosoli, provocaţi de valurile mării. Un adevărat spectacol completat de strigătele copiilor. Am schimbat câteva impresii cu un cuplu în franceză, limba lor fiind total aparte, semănând din ce cunoşteam eu fonetică, poate cu germana.

Încheiată vizita, am ajuns la Düsseldorf destul de târziu şi am luat un tramvai până acasă şi când am coborât din tramvai mi-am aruncat ochii spre geamurile apartamentului, la etajul 3 era. Ce m-a impresionat era că toţi, în afară de tatăl Herthei, mă aşteptau cu emoţii, să nu mi se fi întâmplat ceva. Ce oameni minunaţi! Totul a fost O.K.

A doua zi, tatăl Herthei aştepta cu nerăbdare să urmărim împreună la televizor Jocurile Olimpice de la Montreal, 1976. Eu habar n-aveam de ele şi nici nu mă interesau, dar el a descoperit-o pe Nadia de care eu susţineam că este rusoaică dar apoi imediat m-am lămurit că este românca şi sigur că din politeţe mă mai uitam şi eu fiindcă el era extrem de impresionat. Eu n-am realizat importanţa la momentul

respectiv, ci doar după ce a apărut în toate publicaţiile din Düsseldorf şi în zilele ce au urmat şi la televizor. Chiar îmi amintesc de un interviu în care n-a putut să lege o frază, fiind timorată de cenzură şi în plus era un copil de doar 14 ani. Am insistat asupra acestui eveniment, fiindcă ne-a ajutat foarte mult prin revistele sportive publicate cu pozele ei în timpul competiţiilor, fotografii foarte reuşite, încât lui Eugen i-a venit o idee nemaipomenită care s-a dovedit bună.

El avea în ţară, chiar în Cluj, o verişoară care era suferindă de un cancer de oase în fază avansată, cu dureri foarte mari şi căreia dorea să-i duc eu medicamentele ce nu se găseau la noi şi care erau urgente. M-am oferit să-mi scurtez din sejur, dar la întoarcere trebuia să schimb trenul la München unde n-a fost problemă, deoarece acolo erau doi nepoţi de-ai lui Eugen care urmau să mă aştepte la gară. Hotărâţi am început să-mi fac bagajele şi medicamentele în cauză au fost puse într-un termos cu gheaţă. Pe lângă acestea mai aveam şi alte medicamente pentru Marius şi pentru încă o familie pe care Eugen o ajuta. Aici intervine ajutorul revistelor cu Nadia. Eugen m-a sfătuit să etalez aceste reviste la vedere şi când vine vameşul acesta fiind atras de ele atenţia lui se va concentra în această direcţie şi în final să i le fac cadou. Am procedat exact aşa şi stratagema a funcţionat perfect, pentru o cauză nobilă. Legile referitoare la introducerea medicamentelor în ţară erau foarte severe şi nici până azi n-am înţeles de ce. Statul nu pierdea nimic, nu era nici urmă de concurenţă atâta vreme cât aceste medicamente nu se găseau pe piaţa internă. M-am despărţit de familia care m-a primit cu atâta căldură şi care m-a asigurat că sunt primită oricând doresc.

Am descins la München, am lăsat bagajele voluminoase în magazia de bagaje din gară şi condusă de Gyuri, nepotul lui Eugen, am ajuns la el acasă, m-am odihnit şi cu maşina de această dată am fost plimbată prin München, oraşul bavarez atât de cunoscut, înfiinţat înainte de 1158 pe râul Isar, în jurul

unui pod, a devenit oraşul cunoscut de o lume întreagă, prin istoria lui, prin monumentele, muzeele şi manifestările culturale, sportive, ştiinţifice.

L-am vizitat două zile, nu mai mult, motivul fiind ştiut, dar am reuşit să văd o bună parte din el. Muzee n-am reuşit să vizităm. Peter m-a condus în oraşul Olimpic unde s-a ţinut olimpiada în anul 1972, când aici a fost masacrul sportivilor israelieni de către un grup terorist palestinian. De necrezut. Oraşul olimpic a devenit unul din campusurile universitare, iar multe încăperi au devenit amfiteatre destinate diferitelor manifestări. Când ne-am plimbat eu am fost atrasă de sunetele unei muzici clasice şi crezând că este vorba de un concert m-am îndreptat spre amfiteatrul respectiv şi în faţa mea s-a deschis un tablou care pe moment mi s-a părut ireal. Arhiplin de participanţi de toate vârstele, am văzut chiar mame ce alăptau, mulţi handicapaţi, care ascultau în acel moment muzica. Peter ştia despre ce este vorba dar nu m-a avertizat, a lăsat să mă dezmeticesc eu singură şi sigur că destul de rapid mi-am dat seama că era reuniunea unei secte religioase. Cum mereu mi-am repetat: o altă experienţă!

Am continuat vizita în centrul oraşului situat la poalele Alpilor, cu o panoramă superbă. Ne-am oprit în Marien-Platze apoi am vizitat o bazilică în stil gotic, Frauenkirche şi am intrat puţin prin magazine. Pe măsură ce călătoriile mele se înmulţeau, dorinţa de a intra în prăvălii era în scădere totală. Mă oboseau şi consideram că este o pierdere de timp, în plus nu-mi permiteam să cumpăr, în afară de modeste cadouri.

Încheiată şi vizita în München am plecat spre casă cu o imagine mult îmbogăţită despre Germania. La graniţă n-am avut nici o piedică şi cu bine am ajuns acasă la dragii mei care mă aşteptau ca întotdeauna cu căldură şi nerăbdare. Partea plină de bucurie şi curiozitate era când eu goleam valizele în mijlocul camerei şi ai mei se delectau privindu-le şi alegându-şi ce doreau şi desigur ce li se potrivea.

Refăcută, după câteva zile începeam slujba unde în parte povesteam din călătorie persoanelor bine alese, nu că aveam ceva de ascuns dar gelozia era prezentă.

Din nou aştept cuminte doi ani şi încep să fac aceleaşi demersuri, pe care nu le mai descriu, nimic nu s-a schimbat faţă de cele anterioare.

Tot la Hertha a fost destinaţia, de această dată cu maşina în anul 1978.

Cu aceleaşi emoţii şi cu secret total, am primit rezultatul favorabil şi am început pregătirile. De această dată decizia a fost să plec cu maşina, ţinând cont că aveam o experienţă apreciabilă în calitate de şofer, fiind una din pasiunile mele sau tranchilizantul cel mai eficace în momentul când am pus mâna pe volan.

Aveam de parcurs o distanţă de două mii km, până la Düsseldorf, deci obligatoriu era să fac o escală de o noapte la Viena unde s-a ivit ocazia de a avea unde să dorm. Pregătirile cu tot ce implică drumul în premieră singură fiind terminate, am plecat dimineaţa despărţindu-mă de familie cu emoţiile inevitabile, dar ascunse de fiecare pentru a nu mă influenţa, urmând să sosesc la Viena, seara.

La vamă nicio problemă, doar mirarea vameşilor de a mă vedea singură şi în acelaşi timp un fel de admiraţie pentru curajul meu. Toţi mi-au urat succes şi drum bun.

Trecând la vameşii maghiari am avut o scenă demnă de menţionat. Pentru a fi înţeleasă fac o precizare legată de maşină anume de cunoştinţele mele tehnice aproape nule. Nu am talent la tehnică, nu m-a interesat niciodată acest capitol şi din această cauză când vameşul m-a întrebat ce este în spate între motor şi parbriz eu am făcut probabil o figură de nu ştiu şi am zis, eu cred că e gol. Atât mi-a trebuit că el probabil şi-a imaginat că acolo se ascunde o persoană, dar el fiind cu o prezenţă de spirit caracteristică meseriei, mi-a zis repede să înaintez şi mi-a urat drum bun, am simţit că voia să scape de mine să nu-şi complice

existenţa. Când am ajuns în Germania, Eugen mi-a spus că în acel gol este rezervorul de benzină. Cu siguranţă că şi vameşul ştia acest lucru, dar mi-a testat cunoştinţele tehnice. Au avut cu ce să se amuze şi în acelaşi timp să constate cât sunt de inofensivă.

Pe teritoriul Ungariei locuri deja cunoscute până la Budapesta, inclusiv oraşul, locuri în care nu m-am oprit mult, le-am revăzut cu multă plăcere, în Budapesta pentru a ieşi pe autostradă, am întrebat pe un motociclist care este direcţia spre Viena, practică, utilizată în toate situaţiile nesigure, iar motociclistul foarte amabil mi-a zis să-l urmez şi m-a scos la drumul cel bun.

Distanţa până la Viena era de cca 300 km, mi-am calculat să ajung spre seară şi am reuşit. M-am oprit într-un camping la marginea Vienei şi a doua zi am intrat în oraş, dar nu m-am aventurat mult în centru, am văzut palatul Schonbrunn din exterior, am continuat drumul care se anunţa lung de 1200 km şi în plus total necunoscut, în schimb mi se deschideau în faţă renumitele autostrăzi, care realmente sunt o minune şi care mi-au oferit o siguranţă de nedescris, singurul lucru la care trebuia să fiu atentă era să nu fac ieşiri greşite, în caz că le făceam, ca să revin la ruta corectă trebuia să fac un ocol care mă costa şi timp şi benzină. N-a fost cazul şi datorită parkplazurilor amenajate cu tot de ce aveai nevoie la distanţe relativ mici am reuşit să-mi încarc bateriile şi la propriu şi la figurat şi să fac un voiaj foarte agreabil.

Întotdeauna mi-a plăcut să fiu singură în maşină cu gândurile mele şi am mai menţionat cât de mult mă linişteşte volanul, iar în acest voiaj am avut momente plăcute, toate petrecându-se pe autostrăzi, n-am intrat în oraşe, fiecare parkplaz pentru mine era un mic oraş, în plus aveam panorame splendide asupra oraşelor de care eram aproape.

Ruta mea a cuprins intrarea în Germania prin Salzburg, unde am văzut încă munţii în zăpadă în luna iunie, o panoramă

de vis, am continuat spre München, vizitat anterior, urmat de Nürenberg, Wurzburg, Frankfurt, cunoscut de mine, Koln, pe care îl voi vizita şi în final, Düsseldorf. Pe toată ruta parcursă n-am avut nicio problemă, totul a mers ca pe roate. Într-o parcare făcând pauza obişnuită şi luând o mică gustare apare la maşina mea un bărbat şi mi se adresează în româneşte întrebându-mă dacă sunt singură, fără să-şi ceară permisiunea de a-mi vorbi, că m-am şi speriat pe moment, dar imediat şi-a dat seama că a făcut o gafă şi s-a prezentat. Mi-a spus că e şofer pe T.I.R. şi că a văzut maşina cu număr de înmatriculare de România şi o femeie singură la volan, au făcut pariu între ei, erau mai mulţi probabil, în două sau trei maşini şi el era foarte fericit că a câştigat pariul. Sigur că a început să-mi dea sfaturi despre ce mărfuri trec în Germania. Eu nu i-am spus nimic despre destinaţia mea, l-am ascultat politicoasă şi mi-am văzut în final de drum, bucuroasă că ei mergeau în sens invers.

Spre seară am ajuns la intrarea în Düsseldorf, i-am telefonat lui Eugen să-mi descrie ruta până la locuinţa lor şi fără multă greutate am ajuns.

Ei erau proaspăt mutaţi în casa lor, de aproximativ o lună, iar pe Herta n-am găsit-o acasă, era plecată cu mama ei într-o mică vacanţă de unde s-au întors a doua zi. Casa era nouă, de fapt erau patru apartamente în clădire, apartamente foarte spaţioase, cochete, cu tot confortul şi era pentru prima dată când am văzut că încălzirea se făcea prin podea. Casa era situată într-un cartier foarte liniştit, cu o legătură foarte accesibilă în centru, dar având de această dată maşina, în cea mai mare parte a plimbărilor noastre am făcut apel la ea.

De această dată am cunoscut tot mai mult oraşul, foarte curat, modern, cu o populaţie multietnică. Am remarcat mulţi japonezi cu femei atât de fine şi elegante, cu discreţia ce-i caracterizează mai ales în muzeele şi parcurile vizitate; se auzeau numai clicurile aparatelor de fotografiat, în cazul turiştilor. Sigur că în drumurile noastre erau cuprinse

şi magazinele, pentru Hertha în special fiind o pasiune, pe mine mă cam oboseau dar asistam cu plăcere la spectacolele oferite de ea. De exemplu am intrat să-şi cumpere pantofi şi în butic cred că eram numai noi două iar vânzătoarele săreau pe noi să ne servească, fără să exagerez, şi mi-amintesc că luau din rafturi cutii după cutii şi până la urmă nu cumpăram nimic, eu fiind jenată chiar, pe când Hertha, cu multă nonşalanţă zicea că sunt plătite pentru asta. Avea dreptate.

Casa ei era plină de garderobe încărcate şi la subsol avea un sector unde punea pentru mine şi familia mea cadourile pe care le aduceam acasă. M-a ajutat enorm. Ani de zile n-a fost necesar să cumpăr nimic din prăvălii, talia noastră fiind aproape identică spre norocul meu, iar când era cazul să cumpărăm din magazine căutam la reduceri, ea ştiind unde şi când sunt acestea, aşa cum le ştiu şi eu la mine în Canada, dar la timpul respectiv mi se păreau unice.

În acest drum Hertha a luat o hotărâre curajoasă, care pe mine m-a impresionat foarte mult, în primul rând că avea încredere în mine ca şofer şi în al doilea că a fost unica ocazie să văd ceea ce am văzut.

Este vorba de o excursie de două săptămâni pe Valea Loirei. Pe moment am crezut că face glume, dar realitatea era vizibilă şi dorinţa ei se conjuga de minune cu dorinţa şi bucuria mea.

Maşina era în stare bună, dar înainte de a pleca l-am rugat pe Igor, fiul ei, care avea o pasiune pentru maşini, era mai mult ca un specialist, deşi profesia lui era total diferită, el fiind doctor, să o verifice.

Locuia cu familia la aproximativ 120 km de Düsseldorf, avea două fetiţe reuşite, frumuşele foc. Eu m-am dus la el să-mi verifice starea tehnică a maşinii şi m-a avertizat că ambreiajul se pare că este puţin uzat, dar că putem fără nicio problemă să pornim la drum.

Am început pregătiri febrile cu ajutorul lui Eugen care

avea o dexteritate la bucătărie - superioară unei femei, am preparat sandviciuri nealterabile, era începutul lui iunie, am curăţat maşina, am pregătit îmbrăcămintea la care Hertha era întotdeauna nedecisă ce să pună şi cât să pună. Era un adevărat spectacol urmat de altul legat de medicamente; avea cel puţin 12 feluri de pilule, că eu m-am şi speriat când am văzut, dar am reuşit ca pe parcursul excursiei să-i reduc din ele, sigur cu multă diplomaţie, ca până la urma să se convingă şi ea că merge şi aşa, şi chiar era mândră că doarme şi fără pastile.

Am plecat dimineaţa, era în Vinerea Rusaliilor, cred că n-am făcut nici 80 km distanţă de Düsseldorf şi pe o pantă n-am mai putut înainta, ambreiajul m-a lăsat conform prognozei lui Igor. Nu ne-am speriat ştiind despre ce-i vorba, am tras pe dreapta şi am chemat telefonic depanarea care în 15 minute a venit şi ne-a condus în prima localitate, Euskirchen, la un garaj Renault. Maşina a fost urcată pe o remorcă, iar Hertha şi cu mine am urcat lângă şofer, ne-am amuzat chiar, că ea şi-a amintit de fabrica de ulei şi cosmetice când noaptea era trezită şi condusă cu camionul să verifice densitatea la floarea soarelui ce sosea în gara Cluj din diferite localităţi. Avea un simţ al umorului nemaipomenit. Asta m-a încurajat, singura emoţie pe care am avut-o în acele momente a fost ca ea să nu renunţe la continuarea drumului spre destinaţie. N-a renunţat din mai multe motive. În primul rând, nici ea şi nici eu nu am realizat cât eram de aproape de casă, apoi dorinţa ei şi, de ce nu, şi a mea, de a vedea Valea Loirei era prea mare, iar eu cred că pentru ea banii nu erau o problemă majoră, chiar dacă până în final a costat ceva repararea maşinii, sumă pe care ea a suportat-o. Pe parcurs eu am reuşit să fac nişte economii cu experienţa mea de a avea puţină valută şi în alegerea hotelurilor şi în prepararea de mâncare, deci să nu fim obligate să luăm masa în restaurante, mâncam totuşi şi la restaurantele care erau incluse în preţul hotelului, sau economia pe care am făcut-o la benzină.

Şoferul care ne-a depanat, foarte amabil, a insistat la garajul care era închis, din cauza sărbătorii religioase şi paznicul de serviciu totuşi a telefonat la patron şi în câteva ore, cu toate bagajele de care s-au ocupat ei am fost cazate la un hotel până se repara maşina. Când a aflat că eu sunt din România a fost norocul nostru, fiindcă în această localitate mică era un medic originar din România, cu o soţie tot româncă şi care era foarte cunoscută de ei, i-au şi telefonat imediat şi în nici o jumătate de oră s-a prezentat ea în persoană la garaj să ne cunoască şi să ne conducă la ei acasă. Ne-a fost dat să vedem o casă mare, solidă, ce degaja sigur o mare bogăţie, eu nu sunt foarte impresionată în general de bogăţie, dar în acelaşi timp degaja şi o răceală, o lipsă de viaţă caracteristică unei familii fără copii sau a unui menaj, să nu zic mare cuvânt, nefericit.

Am fost primite foarte politicos, servite cu un suc de portocale, tratate şi nimic mai mult. Am continuat cu o conversaţie destul de insipidă, într-un fel explicabilă fiindcă nu ne cunoşteam şi sigur frica din ei nu a ieşit. Între subiectele alese am preferat să vorbim despre unii profesori din lumea medicală cunoscuţi şi de el şi de mine. În final ea, foarte drăguţă, ne-a condus la hotel, am cinat şi am reuşit să dormim până a doua zi când, la ora prânzului a venit maşina garajului să ne conducă să ridicăm maşina care era reparată. Am făcut toate formalităţile de plată, nici azi nu ştiu cât a plătit Hertha, nu mi-a spus susţinând că asta este problema ei. Între timp a venit la garajist şi romînca noastră care spre surprinderea noastră avea toată faţa tumefiată şi un ochi la fel; ne-a explicat că a avut un accident în casă. Noi cunoscând în parte topografia interiorului, ca să urci la etaj erau nişte scări abrupte ne-am gândit că ea a căzut pe scări, a şi confirmat acest lucru dar n-a recunoscut că de fapt ea era puţin grizată, mai precis beată, dreptul ei, lucru ce l-am constatat cu Hertha şi în alte împrejurări. Cu noi a fost o doamnă şi am avut mult noroc că am întâlnit-o, în mod simplu ne-am despărţit cu mulţumirile de

rigoare din partea noastră.

Am mai dormit o noapte la hotel şi seara l-am sunat pe Eugen la telefon să-i spunem că suntem bine, dar nu i-am spus că încă suntem pe teritoriul Germaniei dar el a simţit că a intervenit ceva, însă, delicat cum era n-a făcut niciun comentariu, sigur să nu ne descurajeze, dar la întoarcere s-a amuzat.

A doua zi dimineaţa am continuat călătoria şi am ajuns destul de repede la frontiera cu Franţa, mai precis la Saarbruken unde am făcut o pauză de două ore fiind o zonă foarte frumoasă, iar interiorul era amenajat cu tot ce-ţi dorea inima, buticuri, restaurante, un aeroport în miniatură de o curăţenie impecabilă. Mi-amintesc că făcând uz de corpul sanitar, am văzut o curăţenie ce n-am mai întâlnit-o nicăieri, am avut senzaţia că suntem într-un salon de cosmetică sau de masaj că până şi Hertha a rămas uimită.

Înarmate cu energia necesară am intrat în Franţa şi pe autostrada care de acum ne taxa, am continuat ruta până spre seară când ne-am oprit în prima localitate, Chateau-Neuf, unde, după ce am găsit hotelul şi am făcut formalităţile de cazare, am ieşit să ne plimbăm, să vedem puţinele vestigii ale unui castel din secolul 17 cu grădini de toată frumuseţea. A fost singurul punct de atracţie în această localitate mică, dar foarte cochetă şi plină de flori, de altfel o caracteristică pentru toate localităţile de pe valea Loirei. La întoarcere spre hotel am văzut o defilare de fete tinere îmbrăcate în costume superbe de soldăţei, toate tinerele alese şi frumoase, un spectacol ce-ţi lua răsuflarea. Acest spectacol frumos a fost umbrit de o scenă mai puţin agreabilă, când am urcat în camera noastră şi am văzut lenjeria de pat care pe lângă că era de o culoare dubioasă şi textura de un nylon ordinar se mai simţea şi mirosul care arăta că au mai fost folosite înaintea noastră. O situaţie mai mult decât penibilă, în care Hertha a avut o reacţie explozivă şi m-a rugat să sunăm la recepţie să-i obligăm să ne schimbe toată lenjeria

cu condiţia să fie albă. Fără niciun comentariu au schimbat totul fără să reuşească să ne schimbe şi impresia noastră detestabilă la adresa curăţeniei din acest loc şi nu ultima. Înainte de a părăsi hotelul, a doua zi eu am mai văzut o scenă pe care desigur n-am mai povestit-o Herthei decât la întoarcere spre casă. Geamurile camerei noastre dădeau în interiorul curţii şi la parter vedeam şi geamurile bucătăriei unde mi-a fost dat să văd următoarea scenă: bucătarul a pus pe pervazul ferestrei o cratiţă mare în care era sparanghel fiert, probabil pus să se răcească şi pe marginea cratiţei, foarte liniştită, se plimba o pisică. Pe moment am crezut că văd un desen animat, dar din nefericire era absolut real. Reacţia mea a fost reţinută să nu mă vadă Hertha. Probabil că pentru mulţi o astfel de scenă este nesemnificativă dar pe mine m-a obsedat multă vreme şi chiar după venirea mea în Canada n-am fost de acord cu relaţia animal stăpân, în special cu felinele care se plimbă peste tot, pe masă, pe pat. Am avut probabil educaţia că fiecare îşi are locul lui fără a fi private de afecţiune. Să fiu probabil prea severă la adresa lor, fiindcă iubesc mai mult câinii credincioşi... Noroc că am plecat dimineaţa şi n-am luat masa de prânz cu meniul gustat de pisici.

Odihnite, cu mult elan, am plecat la drum pe o porţiune considerabilă de autostradă, preferinţa Herthei, deşi se plătea. Eu niciodată n-am ştiut cât costa, ea din delicateţe nu mi-a spus, zicea mereu că nu-i problema mea, eu contribui prin a fi un şofer în care ea are încredere, că putem să ne alegem ruta dorită, să ne oprim unde vrem, sigur că toate aceste aprecieri îmi dădeau încredere.

Următoarea vizită a fost la castelul Chambord, considerat ca fiind cel mai frumos. Construit sub Regele François I, a fost dorit de acesta ca o minune a lumii, construcţie care a început în anul 1515 şi care aparţine arhitecturii gotice dar şi stilului medieval în final un stil unic. Printre artiştii care au lucrat la frumuseţea acestuia, a fost şi Leonardo da Vinci.

Regele nu vede finalul construcţiei în care el a vrut să-şi arate ambiţiile politice. Ca un amănunt despre François I, a fost fiul lui Louise de Savoie, a avut o soră Margarite care-i inspira scrisorile de dragoste, era pasionat de bijuterii, el a creat colecţia de bijuterii a coroanei şi costumele încărcate că aproape nu puteau să se mişte. Încurajează pe Jaque Cartier să descopere Quebecul, a creat Colegiul Royal François I. Nu a reuşit pe plan politic sau de război, dar lasă Franţei o moştenire unică. A fost şi este numit Regele Regilor.

Revin la admirarea castelului, interiorul cu scările numeroase, cu încăperi spaţioase dar destul de întunecate unde m-a impresionat capela în care se afla pictura „Arborele vieţii". Întunericul din interiorul castelului este recompensat prin frumuseţea exterioară a acestuia care prin multitudinea de turnuri şi turnuleţe, am considerat-o ca o dantelărie splendidă. Comparaţia îmi aparţine şi poate nu este cea mai potrivită. Am rezervat acestui minunat castel aproape o zi şi până la autostradă am mai traversat câteva oraşe mici, spre bucuria mea, ca spre seară să ajungem la Blois.

Ne-am cazat la un hotel aproape de castel şi-mi amintesc că în foarte scurt timp am descoperit că preţurile la hotel erau foarte diferite neînţelegând de ce, când erau aşa de apropiate unele de altele. Cu curiozitatea ce m-a caracterizat, am întrebat-o pe proprietara unui hotel să-mi explice şi în acelaşi timp să ne îndrume spre ceva mai ieftin. Sigur că şi de această dată Hertha tot n-a ştiut ce informaţii ceream, dar eu mă gândeam tot timpul la punga ei. Explicaţia nu era alta decât că depindea pe ce parte a apei te aflai, dreapta sau stânga, apa fiind Loira sau Cher. O fi făcând şi asta parte din snobismul francez!

Înarmate cu această informaţie preţioasă pe care până la urmă am divulgat-o şi Herthei, am ales eu următoarele popasuri şi fiindcă proprietara a fost atât de amabilă am rămas să cinăm la restaurantul ei; eram moarte de foame şi oboseală.

A doua zi am vizitat puţin din oraş, eu am ţinut să fac nişte provizii pentru drumul ce ne aştepta după Blois şi chiar seara să fac sandviciurile care ne scuteau de mult timp pierdut, aşteptând să fim servite la restaurant. La fiecare hotel micul dejun era inclus în preţ, trebuia deci să rezolvăm masa de amiază, iar cina o luam la restaurantul hotelului unde eram cazate.

Am ajuns în fortăreaţa castelului, fiindcă aşa se şi numea, fiind construită de mai mulţi regi, cu mai multe stiluri şi în epoci diferite, ce avea caracteristic era o scară exterioară ce te ducea la toate nivelurile. La sfârşitul vizitei din interior, când s-a lăsat întunericul am asistat la un spectacol premieră „Joc de sunet şi lumini", când toţi spectatorii eram în curtea castelului, iar la toate geamurile care erau foarte mari vedeai proiectate petrecerile cu dansuri în sunetele muzicii de epocă, moment care m-a impresionat până la lacrimi şi am fost fericită de ce mi-a fost dat să văd. Aici fantezia franceză şi-a spus cuvântul. Eu adaug „una caldă, alta rece!". Am părăsit oraşul Blois, am urcat pe autostradă, o mică porţiune fiindcă tentaţia de a vedea cât mai multe castele era mare.

Încerc să amintesc: Chenonceau, considerat ca fiind cel mai vizitat după Versailles, cu grădinile Dianei de Poitiers şi ale Catherinei de Medici; Cheverny, cu foarte multe tapiserii de Vouet; Chaumont cu cele mai multe turnuri depăşind Chambordul la acest capitol; Chenon în parte ruinat, ce cuprinde trei castele mai mici. Într-unul din ele Jeanne d'Arc l-a întâlnit pe Charles al VII-lea.

În două zile am reuşit să-l mai vedem şi pe ultimul pe care eu am ţinut neapărat să-l văd, de fapt fiind casa memorială a lui Honore de Balzac, numită Sache. Era ora prânzului, am luat masa în apropierea casei care de fapt era închisă pentru pauza de masă. Construită în secolul XVI se află situată aproape de Tours, zona de fapt în care se naşte Balzac, şi care l-a marcat profund în operele lui. Între 1830-1837 este perioada

cea mai prolifică. În această casă castel se refugia din cauza datoriilor şi se ascundea de creditorii lui. De multe ori venea pe jos din Tours până în Sache. A petrecut mult timp în camera lui mică, asemănătoare cu o chilie de călugăr, mobilată foarte succint, cu o masă, un scaun şi un şemineu, toate suficiente pentru a scrie până noaptea târziu. Aici a creat „Pere Goriot", „Iluzii pierdute", „Căutarea absolutului".

Am trecut într-un salon mare cu manuscrise adnotate; aici se afla şi o imprimerie şi o statuie a lui Rodin: „Geneza". Am făcut în exterior o plimbare plăcută într-un parc imens care l-a inspirat pe Balzac.

Cu acest obiectiv am terminat vizitarea castelelor care în total se pare că sunt 60 şi am fost mulţumită că am reuşit să văd o istorie atât de bogată şi în parte să o retrăiesc şi să o simt atât de veridică. Nu ştiu cum să îi mulţumesc Cerului că am fost privilegiată faţă de mulţi care n-au avut această şansă.

Am considerat că numărul de castele vizitate raportat la cele existente pare mic, dar este imposibil să cuprinzi totul, în primul rând timpul fiind limitat şi făcând o analiză, să fiu sinceră puterea de percepţie, de memorare a tot ce vedeam nu-mi permitea mai mult. Am evitat astfel un melanj ce greu se putea clarifica şi atunci şi după ani. Le am aşa de clar în memorie după 35 ani!

Cu mulţumirea de a fi avut un sejur atât de frumos am plecat spre Tours, am vizitat oraşul şi o noapte am dormit aici ca să pornim spre casă, spre Düsseldorf.

Din oraş am vizitat Piaţa Jaures; muzeul de Arte Frumoase doar din exterior; renumita şi impunătoarea catedrală în stil gotic Saint Gatien în exterior şi în interior. Am rămas doar puţin să o vedem deoarece ne aştepta un drum lung.

Ieşite din Tours am rugat-o pe Hertha să mai suporte nişte kilometri pe şoselele mai mici care legau satele ca un şir de mărgele, sate cochete cu case la fel de cochete, cu multe flori, cu mici terase şi cu mici cofetării, prăvălii, toate în

miniatură, parcă ieşite din poveşti. Ce să mai spun de pajişti întinse de lavandă, de rapiţă şi floarea soarelui, adevărate picturi ale naturii.

Prin satele parcurse la aproape fiecare poartă se afla scris cu creta „fromage", renumitele brânzeturi franţuzeşti la care nu rezişti; deci am cumpărat şi eu. Cu brânza cumpărată am avut o întâmplare drăguţă: ajunse acasă eu am uitat să o scot din maşină, maşina fiind în garaj, iar după câteva zile Eugen simte un miros mai puţin plăcut şi jenat mă întreabă dacă n-am uitat lenjerie murdară în maşină fiindcă mai erau şi alte maşini ale vecinilor şi ce vor crede... Ne-am amuzat şi am mâncat brânza despre care ştim cu toţii că mirosul cel mai puternic o califică pe scara calităţii cea mai de sus.

După epuizarea sătuleţelor am trecut pe autostradă, unde Hertha era în elementul ei. Direcţia pe care trebuia să o urmez era spre Metz, dar sigur că ne-am rătăcit şi am ajuns aproape de Paris când ne-am cam speriat, dar m-am redresat destul de rapid şi seara am trecut frontiera în Germania, drum ştiut de acum şi am simţit că şi Hertha era mai sigură pe ea. Am mai făcut un popas la un hotel şi ne-am odihnit.

În periplul nostru aveam anumite tabieturi, în special Hertha care, pe lângă bagajele necesare pentru seara respectivă avea o pungă plină de medicamente cu diferite destinaţii: migrene, somnifere, antivomă, diuretice şi nu mai ştiu câte că la un moment dat, le-am ascuns zicând că le-am uitat la un hotel. M-a crezut şi autosugestia ei a lucrat perfect lipsindu-se de ele fără nicio problemă, din contră, şi ea a fost încântată şi s-a lăudat la Eugen: am dormit fără să iau somnifer, sau altele şi din asta am ne-am amuzat mult. Sigur că în final i-am restituit medicamentele; nu mai ştiu dacă a început din nou să le înghită.

După această splendidă escapadă am mai stat o săptămână la ei şi m-am întors acasă cu sufletul plin de tot ce am văzut.

1980 – Austria, Germania de Vest

Au mai trecut doi ani şi cu mult curaj am încercat să facem formalităţile pentru amândoi, adică şi pentru Gilu şi ne-a reuşit. Eram aşa de fericiţi că vede şi Gilu lumea liberă, eram în nori. Nici până astăzi nu-mi vine să cred că am fost lăsaţi să ieşim împreună. În lipsa noastră, Maricica a venit la noi să rămână cu Titus şi Marius.

Era anul 1980, luna mai când am obţinut viza. Menţionez că pentru obţinerea vizei trebuia să mă deplasez la Bucureşti dar în două zile rezolvam, noroc că o aveam pe Zoe şi dormeam la ea. În acest fel ne vedeam mai des. Odată pregătirile terminate, am plecat cu maşina care de această dată era ca nouă, şi ca mecanică şi ca aspect; era vopsită argintiu cu vopsea adusă de mine din Germania.

Plecaţi din Cluj dimineaţa via Budapesta nu ne-am oprit decât în Austria, cu intenţia să găsim un camping să dormim, urmând ca a doua zi să ne îndreptăm spre Düsseldorf fără a mai dormi. Distanţa ne permitea acest lucru. Pe şosea într-o parcare ne-am oprit să gustăm ceva şi, la un moment dat, a început o ploaie, potop nu alta, când vedem o doamnă fugind să se adăpostească dar nu avea unde şi imediat am hotărât cu Gilu să o invităm în maşină. Era o austriacă, cam de vârsta lui Gilu, care plecase de la fiica ei şi se îndrepta spre autobuzul ce urma să o ducă la Viena unde locuia. A acceptat invitaţia şi noi am continuat să mâncăm şi ea a mâncat împreună cu noi, cred că în acel moment a dorit să mănânce mai mult din curiozitate sau din politeţe. Am conversat cu ea, mai mult Gilu care ştia mai bine germana şi printre altele am rugat-o să ne arate un hotel mai modest unde putem dormi. La această dorinţă ea imediat ne-a invitat la ea, fiind singură şi având un apartament închiriat; mai târziu am remarcat că ducea o viaţă modestă, dar modestă la ei, pot spune că friza chiar o situaţie îndestulătoare

la noi. Pe moment nu ne-a venit să credem şi fără nicio ezitare chiar cu bucurie am descins la ea. Imediat i-a telefonat fiicei ei şi i-a povestit totul despre întâlnirea noastră şi că acum suntem la ea ca musafiri. A trebuit să o convingă că părem serioşi şi că nu riscă nimic. Am fost extrem de impresionaţi şi m-am convins că austriecii sunt complet diferiţi de germani. Am aflat asta din literatură. Ne-a oferit camera cea mai spaţioasă, cu tot confortul necesar, mâncare n-am acceptat, am adus din rezervele noastre şi la plecare i-am lăsat aproape totul, era singurul lucru care o interesa. Am telefonat la Hertha confirmând că totul este în ordine, urmând ca a doua zi spre seară să ajungem la ei. După o conversaţie mai amănunţită cu gazda ne-am culcat, iar dimineaţa, după un duş bun şi un copios mic dejun am pornit la drum cu promisiunea de a scurta din timpul afectat la Hertha cel puţin cu 3 zile ca la întoarcere să ne oprim din nou la ea să vizităm Viena. Şi aşa s-a şi întâmplat.

Ruta pe care am continuat a fost aceeaşi ca în călătoria mea anterioară şi cu prezenţa lui Gilu care-mi dădea încredere, în afară de mici popasuri pentru a mânca şi a ne reîmprospăta, am ajuns cu bine la destinaţie unde, pe terasă ne aştepta Eugen, obicei ce nu l-a părăsit de fiecare dată când mergeam la ei. Impresionant!

Am luat din maşină strictul necesar pentru o noapte şi după o mică relatare a călătoriei am fost instalaţi într-o cameră destinată nouă şi prevăzută şi cu o terasă pe care urma să o umplem cu flori împreună cu Hertha, terasă care ne-a servit şi de loc de fumat. În interior nu se fuma. Şi Hertha şi Eugen au renunţat de mult la acest obicei păcătos şi dăunător sănătăţii. Noi încă eram dependenţi şi de ce să nu recunosc era plăcerea noastră. După ani mulţi am reuşit să mă debarasez de ţigară.

Un somn bun ne-a reconfortat şi un mic dejun ca la nemţi, fruhstuck... Am încercat să ne aranjăm lucrurile şi am stat mai mult de poveşti. Era şi mama Herthei la ei, locuia

acolo, tata a decedat între timp. O femeie plăcută la care Hertha ţinea ca la ochii din cap. Eugen mai în glumă mai în serios zicea chiar că e subjugată de mama sa. Era foarte îngrijită, era încă autonomă, chiar cochetă; la acea dată cred că avea peste 90 de ani. După doi ani când am revenit era mai slăbită şi a fost necesar să locuiască într-o rezidenţă de persoane în vârstă. Am să revin la acest moment.

În toată perioada cât am stat, şi Hertha şi Eugen ne-au făcut un program variat, ca Gilu să vadă cât mai mult. De multe ori dimineţile el mergea singur în apropiere de casa lor unde era un şantier să vadă cum lucrează angajaţii în comparaţie cu cei din ţară. Sigur că îi admira şi la acest capitol avea dreptate, dar el era în permanentă admiraţie faţă de această naţie, probabil că a avut exemple pozitive încă din tinereţea lui, în perioada cât a trăit la Dumbrăveni, unde erau mulţi saşi.

Printre activităţile avute am făcut mai multe drumuri la Koln, Neaus şi într-o zonă necunoscută şi pentru mine unde Hertha, care era pasionată de anunţurile din ziare cu vânzări de case la preţuri accesibile, în mare secret evada crezând că Eugen nu ştie unde mergem dar în realitate el se amuza şi foarte liniştit rămânea acasă şi gătea pentru noi toţi. Era pasionat şi în plus gătea foarte bine. Meniu clasic ardelenesc ce ne plăcea tuturor, chiar şi tanti Rebeca îl aprecia. Într-o mică paranteză, ei doi se mai tachinau de această dată soacra cu ginerele şi nu soacra cu nora. Mai sunt şi astfel de cazuri.

Într-o altă zi ne-am dus la o florărie să cumpărăm flori pentru terasa camerei noastre. Florăria a fost o premieră pentru noi, n-am cuvinte să o descriu: plină de varietăţi din lumea întreagă, nu ne săturam să le privim, să le mirosim sau să ne hotărâm ce cumpărăm. Hertha a ales floarea de tabac multicoloră care seara degaja un miros plăcut. Astfel de florării mi-a fost dat să văd după ce m-am stabilit în Canada şi mi-au devenit chiar familiare, fiindcă în fiecare primăvară îmi împodobesc terasa cu aceste minuni. Poate mă repet, dar multe

aspecte ale vieţii pe care nu le-am avut în ţară au devenit o a doua natură aici.

Plimbări multe în centrul oraşului, în parcurile numeroase, pe malul Rhinului, iar dorinţa lui Gilu a fost să vadă o bancă şi chiar să fie acceptat în interior, lucru ce n-a fost posibil, spre regretul lui, dar el cunoştea foarte bine legile severe de securitate la adresa băncilor. Multe plimbări le-am făcut şi cu tanti Rebeca, desigur cu maşina şi de multe ori numai noi femeile. Am asistat la o întâmplare amuzantă în casa lor. Ei locuiau numai de doi ani în casa respectivă în care şi azi Hertha locuieşte şi era un obicei ca noul venit să fie cunoscut de toţi vecinii din clădirea ce avea şase apartamente, să participe la o recepţie comună, organizată cu contribuţia celor mai vechi, iar la data respectivă era rândul prietenilor noştri să fie sărbătoriţi. Totul s-a organizat în grădina din spatele casei care a fost concepută de un specialist şi noi am găsit-o foarte frumoasă; printre altele se afla în grădină, un lac în miniatură în care vin două raţe sălbatice, în fiecare primăvară, iar toamna se duc în locuri mai calde. Foarte interesant că ele revin cu fidelitate şi precizie în fiecare an... Eugen se ocupa mult de ele şi cred că ele erau ataşate de el. Hertha mi-a spus, dacă memoria mea este bună, că după decesul lui Eugen una din raţe nu s-a mai întors; să fi fost o simplă coincidenţă deşi mă îndoiesc sau mai degrabă un mister pe care nu-l putem dezlega, ca multe altele. Dar să revin la faimoasa petrecere ce se derula în grădină şi pe care noi o urmăream din salon şi ne amuzam de tăcerea totală ce s-a instalat între participanţi. În această conjunctură şi Gilu a recunoscut cât sunt de reci aceşti oameni şi numai aparenţa este importantă. Dar probabil au alte calităţi, de care eu nu m-am lovit în întâlnirile destul de dese cu ei.

Episodul a trecut, iar activitatea noastră a continuat. Am mai făcut vizite la câteva familii prietene cu gazdele, dar sigur că nu erau de origine germană, diferenţa de concepţii şi educaţie diametral opuse. Am făcut câteva escapade în

„marche au pouse" sau mai exact „oser", dorind să-i arătăm lui Gilu şi acest aspect al lumii capitaliste unde găseai totul, totul ce depăşea imaginaţia omului. La preţ de o marcă puteai cumpăra o rochie, o blană, şi lista poate continua, dar era un fel de spectacol ce-l savurai. Gilu ştiu că l-a savurat. Într-o altă ocazie Eugen mi-a oferit un alt spectacol: o licitaţie la care regret că Gilu n-a avut ocazia să participe. Pe bune, era un spectacol unic. Din tot ce am relatat despre şederea noastră în această călătorie reiese clar că timpul în cea mai mare parte, dacă nu total, a fost dedicat cunoaşterii vieţii cotidiene şi mai puţin vieţii artistice care de fapt în perioada respectivă era într-un oarecare relaș.

Înainte de plecare am făcut un drum la Koln, o vizită la Peter, nepot de-al lui Eugen, care ne-a plimbat toată ziua şi ne-a arătat multe puncte turistice pe care el le cunoştea foarte bine. Ne-am întors spre seară şi Gilu a făcut o remarcă pe care şi eu o făcusem cu ani în urmă, anume că toate oraşele seamănă între ele, mai ales construcţiile de după război. Doar cele care erau mai vechi şi n-au fost distruse făceau o diferenţă, fiecare având ceva caracteristic. Păcat că s-a distrus aşa de mult, şi chiar de germani, aşa zice istoria.

A sosit şi ziua când a trebuit să ne facem bagajele lucru nu foarte uşor dar avându-l pe Gilu mie mi s-a uşurat mult efortul şi împreună cu comisioanele pe care le făceam pentru Eugen am burduşit maşina noastră că nu aveai loc nici pentru un ac şi totuşi la Viena ne aşteptau alte lucruri pe care am reuşit, nu ştiu cum, să le aranjăm. Un lucru ştiu, că niciodată la vamă nu m-au făcut vameşii să scot din lucruri, cred că realizau că nu mai suntem capabili să reaşezăm lucrurile şi timpul pentru vămuire era destul de calculat. Ei erau mulţumiţi cu ce primeau cadouri. La români erau mai modeşti dar la unguri uneori ei se serveau cu ce doreau. Eu aveam emoţii pentru obiectele pe care le trimitea Eugen dar am avut noroc că nu mi s-a întâmplat.

Am plecat de dimineaţa devreme ca să ajungem la Viena seara şi cu destul de multe opriri scurte, am ajuns la Viena unde Emilia (aşa o chema pe vieneza noastră) ne aştepta. De lucrurile din maşină nu ne-am atins, am avut curajul necesar să le lăsăm neatinse deşi parcarea maşinii era în stradă. Am mai stat două zile la Viena şi cu mijloacele de circulaţie în comun am vizitat foarte multe împreună cu Emilia şi am avut ocazia să o invităm şi noi la restaurant şi să plătim totul unde am făcut vizite: Prater, grădina zoologică şi multe altele.

Ne-am simţit foarte bine şi la plecare nu ştiam ce să-i mai facem cadou să fie pe măsura generozităţii ei. Nu era bogată, dar nici ea nu ştia ce să mai adauge la bagajele noastre.

Ne-am despărţit cu strângere de inimă, cred că a fost reciproc, fiindcă am mai păstrat legătura prin corespondenţă şi eu am mai poposit o dată la ea după doi ani. Am păstrat pentru ea o amintire frumoasă, am mai corespondat un timp, am mai vorbit la telefon şi după ani n-am mai ştiut nimic despre ea. Cred că a făcut un cancer, fiindcă la ultima întâlnire reclama dureri acute la stomac şi în plus era foarte balonată.

Foarte hotărâţi să ajungem în aceeaşi zi acasă, am plecat în jur de ora 6 a.m., şi fără mari eforturi şi cu opriri pe malul Dunării şi câteva în Ungaria, am ajuns seara târziu acasă şi sigur a doua zi bucuria copiilor era să caute prin bagaje şi să-şi aleagă îmbrăcăminte şi altele. Acest ultim episod, încununa reuşita călătoriei în care nu ştiam cum să mulţumim lui Dumnezeu că totul s-a petrecut fără nici un incident.

1984 - America

Anul 1984 a fost un an cheie în călătoriile mele. Am trecut oceanul pentru prima dată sau, cum zicea Gilu, 25 mii lei în aer, atât a costat biletul de avion.

Pentru această călătorie am avut nevoie de doi ani întregi să fac preparativele care erau absolut necesare siguranţei mele şi liniştii familiei. Şansele s-au ivit din mai multe părţi, mai precis din trei, foarte importante. Pentru a fi înţeleasă trebuie să fac mici paranteze legate de ele.

Prima a fost o fostă colegă de clasă a Valerichii, sora mea, Viorica, o aiudeancă de-a noastră care trăia în America, în Pensylvania, care urma să-mi trimită invitaţia necesară obţinerii vizei din partea ambasadei americane. Ocazia s-a ivit prin fiul ei, Adrian, care făcea studiile de medicină în Cluj şi pe care l-am ajutat cum am putut, fiindcă el era de o emotivitate exagerată. Viorica nu ştia cum să-mi mulţumească şi m-a invitat la ea.

A doua invitaţie am avut-o din partea unei verişoare de-a lui Zoe, Miki, pe care am cunoscut-o la Viena cât a stat să-şi facă stagiul pentru a putea intra în State. A reuşit şi s-a instalat în New Jersey. În ţară a fost o informaticiană cunoscută fiind şi cadru didactic, dar fără posibilităţi de avansare, originea socială nesănătoasă împiedicând-o. Reuşeşte să părăsească ţara prin mijloace demne de un film.

A treia invitaţie a fost din partea unei fiice a unei cosmeticiene din Cluj care era stabilită în Detroit, unde era şi ea tot cosmeticiană. Revin cu amănunte despre sejururile mele principale şi despre tot ce am văzut în această vizită în America.

Vizele necesare le-am primit fără nicio problemă şi din partea ambasadei americane şi din partea ambasadei germane; la întoarcere spre casă am făcut o escală din nou la Düsseldorf.

Am clasificat acest voiaj printre cele curajoase şi cel cu cele mai multe necunoscute. Era şi normal, un alt continent unde viaţa se derula, vorba lui Miki, invers ca în Europa. Zborul cu un avion PAN-AM a fost un adevărat vis. Cred că erau în jur de 300 călători. Eu am nimerit ca vecin un cetăţean american, la origine maghiar-evreu, care era interesat de persoana mea pentru simplul motiv că veneam dintr-o ţară comunistă. Se vede că eram o raritate şi a început să-mi facă tot soiul de teorii despre Ardeal şi despre alte momente din istoria noastră. M-am limitat la subiecte de artă, de muzică, tot de teama să nu fie un provocator. Eram absolut deformaţi în epoca respectivă

La Viena am făcut o escală scurtă şi am ajuns la New York seara la aeroportul J.F. Kennedy unde Miki mă aştepta. A venit cu tanti Mary, mama ei care între timp s-a stabilit definitiv la ea şi pe care o cunoşteam din Bucureşti şi cu care mi-am petrecut cea mai mare parte a timpului. Miki era foarte ocupată şi după ce ne-a iniţiat în ale transportului în comun, tren, metrou n-am avut nicio problemă a ne deplasa singure, iar spre sfârşit am făcut şi singură deplasări la New York.

Drumul de la aeroport până în New-Jersey a fost de vis. O seară de iunie liniştită şi nu umedă, luminată la maximum, cu Manhattanul proiectat ca din cer. Hustonul, cu vaporaşele ce mi se păreau jucării, am trecut peste podul Washington, nu mai ştiam ce să mai privesc, eram copleşită. Miki m-a mirosit şi foarte delicată a găsit momentul în care mi-a spus: „Livia, aici totul este invers!”. Se referea desigur la cultura americană, la viaţa de toate zilele şi la alte aspecte. Am mai menţionat acest aspect şi cu acest invers trăiesc şi eu astăzi în care mă simt excelent.

Apartamentul ei era într-o casă frumoasă în Passaic, o mică localitate liniştită, plină cu locuinţe încărcate cu flori şi cu gazoane în faţa caselor îngrijite şi pigulite la maximum. Mi-a

fost dat să văd un vecin care cu o lamă nivela firele de iarbă care nu au fost tăiate egal de maşina de tuns iarba, tondeuse, cum se numeşte. Cochet aranjată, deşi era numai de doi ani stabilită, de necrezut câte a realizat într-un timp atât de scurt. Mai târziu am realizat că America de Nord este ţara tuturor posibilităţilor dacă lucrezi şi ştii să-ţi dirijezi finanţele. Sigur că după încă un an, deci trei în total, ca cetăţeană americană a reuşit să-şi achiziţioneze propria casă.

A doua zi am luat contactul cu aerul Americii, încă nu erau căldurile umede caracteristice coastei de est, călduri care mi-au devenit foarte familiare şi pe care nu le-am iubit şi nu le iubesc nici astăzi, noroc cu aerul condiţionat. Prefer iernile de care eşti capabil să te protejezi.

Iniţiate fiind, Miki ne conducea cu maşina în gara localităţii unde-şi lăsa maşina, luam trenul până la gara New York şi de acolo metroul. Coboram unde ne era fixat obiectivul de vizitat şi la sfârşitul zilei ne întâlneam cu Miki pentru a ne întoarce împreună acasă. Asta până când am devenit independente.

Am cunoscut orăşelul destul de bine, am vizitat multe parcuri, câteva biserici din exterior, ce reprezentau diferite culte, diversitate ce numai în America o poţi vedea. Magazinele de alimente şi de îmbrăcăminte nu mă mai atrăgeau în mod deosebit dar o însoţeam pe tanti Mary care de acum era ca la ea acasă deşi sosise numai cu câteva luni înaintea mea.

Am început să atacăm New York-ul şi asta am făcut aproape 10 zile, nu ştiu de unde am avut energia necesară, eu ca eu, dar tanti Mary avea 70 ani. Coboram într-o anumită staţie şi continuam pe jos. N-a fost deloc periculos în vremea respectivă dar eram totuşi avertizate să nu depăşim Street 6. Cu bulevardele nu aveam probleme, iar Madisonul era foarte circulat şi Broadway-ul la fel.

Am vizitat Central Park câteva ore într-o siguranţă totală fiindcă vedeai peste tot poliţişti călare. Vedeai oameni de

toate culorile şi la propriu şi la figurat, de toate vârstele, de toate orientările, am asistat şi la conferinţe improvizate, o libertate totală care pe mine la început m-a speriat dar cu timpul am înţeles mai multe şi m-am obişnuit cu toate, adaptându-mă foarte repede.

Din parc, pe jos, în plimbare am ajuns la biserica St. Patrick pe care am vizitat-o, ne-am recules şi am plecat până în parcul Washington unde am văzut copii însoţiţi de părinţi, copii ce se balansau pe tot felul de balansoare, sigur pentru mine totul era nou şi era normal că mă surprindea orice, gândindu-mă ce diferenţă de viaţă, ce evoluţie din toate punctele de vedere în avantajul omului pentru a-i face viaţa mai uşoară şi mai plăcută. A doua zi am vizitat Lincoln Center, complex care cuprinde Metropolitan Opera, Filarmonica New York, Baletul New York, Teatrul New York, biblioteca şi multe alte centre culturale renumite în lume. Văzându-le mereu ziceam că tot ce a făcut America în 250 ani n-a făcut Europa în 2000, să-mi fie iertată remarca. Mergeam pe stradă şi când vedeam zgârie-norii încercam, ca o provincială, să număr etajele, dar nu ajungeam la mai mult de 20 pentru că ameţeam. Am aflat că ferestrele acestor giganţi, ferestre în care te vedeai ca într-o oglindă de curate ce erau, erau spălate numai de persoane de origine indiană, prima naţiune a Americii, a nu se confunda cu hindus, deci indienii americani care sunt dotaţi anatomic în plus cu capacitatea de a nu avea ameţeli la înălţime, ei fiind suspendaţi ca să spele în exterior aceste ferestre.

N-am neglijat nici Rockefeller Center, aflat între 48 street şi 51 street, care cuprinde aproximativ 19 centre comerciale. Are locuri unde poţi să te odihneşti şi să admiri aceste minuni, fântâni arteziene ce-ţi încântă sufletul şi se zice că în fiecare Crăciun este un brad imens împodobit şi luminat ce domină New York-ul. Peste ani, după vizita mea şi stabiliţi fiind în Canada, ştiu că minunata mea Alexandra a participat la

un astfel de spectacol. Ce-ţi poţi dori mai mult decât să vezi toate aceste miracole?!

În mare am încercat modest să arăt ce am văzut, fiindcă înainte de a pleca spre Pennsylvania a venit Pilu, soţul Vioricăi, cu maşina şi am mai făcut o tură cu el, am văzut cu el podul Brooklyn, cel mai vechi pod suspendat la o înălţime de cca 48 metri şi cu lungimea de peste un kilometru, am mai vizitat cu el Empire State Building de 102 etaje şi o înălţime de 1400 m. Dacă reuşeşti să-l urci, în schimbul unei sume de 25 dolari se deschide în faţa ta o panoramă superbă.

Pilu m-a mai plimbat pe o colină mai puţin cunoscută de unde a ţinut să-mi arate cu cât cap s-a construit această metropolă ca să nu te pierzi prin simetria şi încrucişarea bulevardelor - avenue - cu străzile - street -. Am respectat denumirea lor originală, traducere, după cunoştinţele mele, neexistând. Am învăţat ceva şi când m-am reîntors în New York, înainte de a părăsi America, am aplicat în practică ce am învăţat şi m-am orientat de minune.

Am plecat din New York cu minimum de bagaj, fiind avertizată că mă aşteptau multiple cadouri. Ruta parcursă a fost de circa 222 mile şi spre seară am ajuns acasă la Viorica, care mă aştepta cu o cină demnă de reputaţia ei de gospodină desăvârşită.

Locuiau într-o casă cu două nivele. La cel inferior era o bucătărie imensă în care se şi lua masa zilnică, excepţie mesele festive care se serveau în sufrageria situată la nivelul superior unde se aflau şi dormitoarele cu băile aferente. Tot la parter era biroul firmei lor specializată în import teracote, import din România. O firmă care le-a adus o viaţă confortabilă. Cât am stat la ei, am primit o cameră cu duşul şi corpul sanitar ce-l foloseam numai eu, o cameră cu terasă care dădea cu vederea la vecini. M-am simţit foarte bine.

Adrian era la Cluj la studii şi-i făcea curte Emiliei care era colegă de studii şi care, desigur trebuia să îndeplinească

anumite condiţii dorite de Viorica şi anume să fie deşteaptă, frumoasă, săracă şi să-l iubească pe Adrian care şi el era frumos, dar bogat. Şi s-a realizat ca-n poveşti totul fără aranjamente.

Eu am picat în casa lor în momentul când ei erau preocupaţi de căsătoria copiilor pe care au dorit să o facă în România, iar eu având experienţa căsătoriei lui Corina şi Titus, am fost bombardată cu întrebări şi mi s-au cerut sfaturi. Rar mi-a fost dat să văd o mamă atât de dăruită viitoarei nore pe care o avea în fotografii expuse în casă. Viorica era obsedată de reuşita acestui act. S-a realizat fără probleme şi azi sunt medici amândoi în State, au un băiat care se pare că a făcut tot medicina în ţară, dar spre regretul meu profund, Viorica a decedat în România.

A fost o şedere foarte plăcută, nu ştiau ce să-mi mai facă, pe unde să mă plimbe să văd cât mai mult din Pennsylvania de care ei erau foarte legaţi.

Şi-au construit o casă gen castel într-un loc retras, proprietatea lor, zic eu o pădure şi am făcut un picnic acolo. Localitatea unde erau stabiliţi se numea Freeland, cu o populaţie de nu mai mult de 3500 locuitori, foarte mică dar sigur cu aspect de oraş. Nu ştiu cum arăta un sat în America, cred că nici nu sunt fiindcă este aşa de modernizată cu şosele, cu instalaţii sanitare, iar construcţiile caselor ca arhitectură chiar într-o mică localitate rivalizează cu cele din oraşe mai mari, sigur că depinde de bunăstarea locuitorilor şi de spiritul gospodăresc. Fiind deci o comunitate mică, toţi se cunoşteau, dovadă că în ieşirile mele cu Viorica am remarcat că toţi se salutau între ei, chiar dialogau puţin, iar eu fiind o figură nouă a fost obligatoriu ca Viorica să mă prezinte tuturor. Se vede că pentru ei era un eveniment prezenţa unei persoane străine, mai ales de pe alt continent.

Magazinele erau pline cu tot ce-ţi doreai. Ştiu că am luat parte la înscrierea pe o listă de cadouri destinată unui cuplu

la a cărui căsătorie urmau să participe Viorica cu Pilu şi acest procedeu a fost o noutate pentru mine, dar după ani a fost practicată şi de familia mea în Canada. Felicitări pentru cine a iniţiat-o prin acest procedeu, evitându-se ca un cadou să fie primit în mai multe exemplare.

Împrejurimile unde ne aflam erau foarte pitoreşti, multă verdeaţă, coline frumoase şi multă linişte. Pot face anumite comparaţii cu zona unei case de odihnă de oriunde. Te trezeai când nu te aşteptai cu o construcţie ultra modernă în faţa ta. Au ţinut să-mi arate o rezidenţă de acest fel, unde se celebrau căsătorii ale unor staruri de cinema şi unde aceştia îşi petreceau luna de miere. Ne-am amuzat copios, fiindcă în momentul când făceam vizita era un cocktail, cu ce ocazie n-am ştiut, dar am putut fără nicio problemă să mă servesc cu o gustare fără să fiu întrebată de ce parte sunt. Arhitectul care a proiectat interiorul a respectat în cel mai mic detaliu semnificaţia destinaţiei. De exemplu piscinele erau în forma unei inimi fiindcă erau folosite de persoane fericite, îndrăgostite şi multe alte aspecte ce te încântau.

La Viorica a fost unul din locurile unde am petrecut momente aşa cum mi-am închipuit eu America, după cum o cunoşteam din literatură şi filme.

Ca meniul să fie complet printre minunile ce le gătea Viorica, plus dulciurile de neegalat, în bucătărie avea cuptor de copt pâinea cum n-am mai văzut de când eram copil. Făcea pâinea acasă şi sub aluat punea frunze de varză, parcă am visat, nu alta. La plecare mi-a făcut sendviciuri, cum cred că n-am mai mâncat niciodată. Era într-adevăr pasionată şi de neegalat. S-a stins şi ea după o suferinţă lungă, în ţară fiind. Toate lucrurile ce mi le-a făcut cadou le-am lăsat la ei urmând ca Pilu să mi le aducă la New York, fiindcă de la ei cu Greyhound-ul am plecat spre Detroit, la Mariko.

Pentru prima dată călătoream cu acest mijloc de transport accesibil şi pentru pungi mai modeste, curat şi

confortabil, ce se oprea în localităţile pe care le doreai, şi acolo aveai alte legături, un mecanism foarte bine pus la punct. Am călătorit ziua, putând să admir peisajul. Şi pe această rută, ca şi pe altele pe care le-am făcut, am remarcat foarte multe biserici primind explicaţia că erau şi foarte multe secte religioase pe lângă religiile tradiţionale creştine.

Detroitul era cunoscut ca un oraş industrial, un oraş care la ora când l-am văzut era prosper, îngrijit şi nu era periculos să te plimbi singur, exceptând cartierele rău famate pe care le găseai ca peste tot în lume şi care erau în acelaşi timp cunoscute de localnicii care le ocoleau pe cât posibil şi, foarte politicoşi, îi avertizau şi pe vizitatori. Eu am circulat foarte puţin singură, fiind mai mult plimbată cu maşina.

Locuinţa lui Mariko era situată într-un cartier rezidenţial, de lux să-i zic, o locuinţă superbă desigur că până atunci n-am mai văzut în realitate un exemplar similar şi cu atât mai puţin să locuiesc un timp în astfel de condiţii. Cu două nivele şi 4 camere la etaj cu toate băile şi toaletele aferente şi, ce m-a frapat mai mult, garderoba lui Mariko care era cât o cameră de mare, cred că era mai mare ca dormitorul nostru de acasă şi sigur plin de îmbrăcăminte, încălţăminte, pălării etc. că eu m-am aşezat turceşte în mijlocul încăperii şi am privit. Sunt obligată să repet că mai târziu, în condiţiile de viaţă schimbate, am ajuns şi eu la o garderobă bogată, se vede că asta a fost şi este şi astăzi societatea de consum. Şi eu nu sunt bogată ca Mariko! La nivelul inferior alte trei camere, bucătăria spaţioasă, dotată cu ce vrei şi ce nu vrei, ca aparatură pentru reducerea efortului, sufrageria de fiecare zi, cea de gală era separată, camera de zi, livingroom-ul, şi în plus camera căţelului care era regele în casă. Am amintit undeva importanţa ce li se dă animalelor pe acest continent. Avea un căţel fidel, ataşat, dar când era cazul şi agresiv, cu instinctul caracteristic de care a dat dovadă într-un accident ce l-am avut în plimbările noastre.

Am stat o săptămână la ei şi în prima zi Mariko m-a dus la salonul ei de cosmetică şi coafură dotat cu aparatură de ultima oră şi fără să mă avertizeze, m-a aşezat pe scaun şi după 2 ore am devenit o blondă tip america. Eu m-am şi speriat pe moment şi mi-a trebuit mult timp să mă obişnuiesc cu noua mea înfăţişare şi mai mult, m-am gândit cum vor reacţiona cei dragi de acasă. M-am liniştit când întâlnirea cu ei a fost fără obiecţii ci, din contră, le-a plăcut. Reveneam cu plăcere în salonul care avea o clientelă simandicoasă, cu reguli de comportare a personalului numai de el cunoscute, lucrau în aparenţă lejer, dar în fond cred că fiecare minut era calculat, lucru ce nu era vizibil. Mariko era foarte umană şi generoasă, dar pretindea seriozitate. Pe mine m-au răsfăţat cu tot ce au putut şi sigur în limita timpului disponibil, fiindcă lucrau foarte intens.

Soţul ei, Roberto, era şi el în domeniul cosmeticii, avea un laborator privat în care prepara toate produsele de bază pentru salonul lui Mariko, desigur şi pentru a fi comercializate. Am fost foarte impresionată de imperiul lor profesional, mai ales că nu-mi era deloc străin ca specialitate pe care am practicat-o 14 ani. Am fost mândră că am putut da şi anumite idei pe care ei le-au recepţionat.

Cu Mariko am făcut câteva escapade plăcute. Am vizitat campusul Universităţii Spring Arbor, una din cele mai renumite universităţi din S.U.A, sub patronajul evangheliştilor. Este situat la câţiva zeci de kilometri de Detroit şi am petrecut aproape o zi acolo şi tot n-am reuşit să văd totul. Un adevărat oraş. Biserica, parcurile nesfârşite, statui multiple fiecare reprezentând o personalitate sau diferite legende din mitologia greacă. Aceşti americani au cules din lumea întreagă tot ce a marcat istoria lumii. Au avut şi au bani pentru asta.

Într-o altă zi, am făcut o vizită la o prietenă de-a ei de origine maghiară, foarte simpatică, primitoare, căsătorită cu un măcelar tot ungur, amândoi harnici foc şi mi-a fost dat şi acolo

să văd o gospodărie de mare ţinută şi să văd măcelăria unde făcea toate produsele ce se făceau în Europa. Avea un succes de neînchipuit. Bogaţi şi ei, dar munceau foarte mult. Ea a fost căsătorită anterior cu o persoană mai în vârstă şi, ca-n filme, a fugit de la el, s-a stabilit în secret aici unde am fost în vizită şi Mariko făcea glume că dacă primul soţ află unde este, vine şi o împuşcă. Se putea întâmpla foarte uşor acest lucru, motiv pentru care când l-am cunoscut pe acest domn ce suferea enorm, a trebuit să fiu foarte prudentă să nu divulg adresa. El a simţit că noi ne-am întâlnit cu ea. A mers până acolo că era dispus să mă ducă până în Canada, în ideea că discutând poate scoate ceva de la mine. Noroc că i s-a defectat maşina şi nu mai era timp, dar mie mi-a părut rău că n-am pus piciorul în Canada atunci doar pentru o vizită scurtă. Destinul însă m-a adus definitiv după ani. Am văzut-o numai dintr-un turn ce se rotea şi aveai o panoramă clară până în Windsor. Turnul aparţinea unei companii de comerţ şi avea inclusiv restaurante multiple. În unul din ele am stat, am luat masa şi tot timpul priveam Canada. Să fi fost o premoniţie, fiindcă la acel moment nici prin minte nu-mi trecea că voi trăi o bună parte din viaţa mea în această ţară de care eu sunt atât de legată.

Acasă la ei mă simţeam foarte bine şi rămâneam destul de mult singură, îmi făcea chiar plăcere, aveau o terasă mare unde făceam plajă şi o piscină, premieră pentru mine, unde înotam, şi nu aveam altceva de făcut decât să mă ocup de căţel şi să mă uit la televizor fiindcă avea la menaj femeie ce venea săptămânal.

La capitolul spectacole am văzut două filme, restul stagiunilor fiind închise.

Tot cu Mariko am vizitat clubul lor de golf unde am fost prezentată ca prietena lor, apoi a ţinut să mă conducă la Biserica Ortodoxă unde cunoştea bucătarul care-i pregătea când ea mergea acolo mămăligă cu tocăniţă. Avea relaţii peste tot şi ce m-a impresionat la ei a fost generozitatea fără margini de

care dădeau dovadă. Din discuţii şi din apelurile telefonice, am dedus că ajutau o mulţime de emigranţi români şi unguri, am şi cunoscut doi dintre, ei care n-aveau destule cuvinte de mulţumire la adresa lor.

Ce să mai spun că la plecarea de la ei mi-au dăruit un bagaj plin cu lucruri, îmbrăcăminte mai mult, de mare calitate, cum de altfel se îmbrăca ea. Nu ştiam ce pot face şi eu pentru ei. Comision pentru mama ei şi sora ei nu mi-a dat, doar pentru sora ei care urma să nască mi-a dat cartea ei de vizită cu câteva Cranduri să o prezint unui bijutier din New York de unde să cumpăr un lănţişor de aur. Cu această ocazie, când m-am reîntors la New York, a fost o ocazie unică să cunosc şi un astfel de mediu mai puţin accesibil mie. Când am ajuns la New York, împreună cu tanti Mary am fost la bijutier care desigur era un evreu originar din România, simpatic, foarte comunicativ, ocazie cu care din nou am văzut ceva nou. Magazinul se afla pe 54 Avenue, zonă plină cu magazine de bijuterii, unde el avea o secţie a lui aparte, în total fiind şase proprietari care erau protejaţi de un poliţist ce se plimba în permanenţă cu mâinile la spate fixate pe revolver. Mă vedeam într-un western. Cât am tratat cu el, a venit o clientă care pentru el se pare că era foarte cunoscută ca o clientă ce-l agasa, şi într-o limbă neaoşă română şi în acelaşi timp scuzându-se, a înjurat-o elegant totuşi. Tanti Mary şi cu mine am rămas blocate. De fapt, ea dorea un lănţişor pentru picior şi nu se înţelegeau referitor la lărgimea lui. Până la urmă a plecat fără să cumpere, el fiind exasperat că va reveni. În fine eliberat s-a ocupat de noi. A pregătit lănţişorul, ce trebuia să-l aduc la sora lui Mariko, ambalat foarte elegant, nu ştiu cât a costat urmând ca ulterior să fie achitat de ea. Tanti Mary şi-a cumpărat un inel de mare valoare, eu mi-am luat tot un inel mai simplu şi mi-am reparat un lănţişor. Când el nu mi-a returnat bucata veche şi când i-am cerut-o, mi-a zis că în acest caz trebuie să achit patru dolari pentru manoperă, eu am fost de acord, iar el n-a ratat

ocazia să-mi precizeze că-i place cum gândesc. Sigur făcea aluzie la afacere. Nu ştiu dacă am fost sau nu flatată, iar vizita noastră s-a încheiat cu o cafea cu care am fost servite.

La adresa familiei lui Mariko nu am decât cuvinte de apreciere, de mulţumiri şi am fost mulţumită că am reuşit după câţiva ani să o ajut când mama ei, singură fiind în România şi grav bolnavă a apelat la ajutorul meu. M-am ocupat cât am putut de dânsa ca să o scutesc pe Mariko de călătorii prea dese în ţară. A venit cu puţin timp înainte de a muri dar am asigurat-o că a fost îngrijită şi de cei din spital cum nu se poate mai bine. M-am întors la New York cu Grayhoundul care începuse să-mi fie familiar, călătoream cu multă plăcere şi la staţia finală am fost aşteptată de Miki, care m-a găsit foarte greu din cauza schimbării culorii părului.

Am mai stat la Miki o săptămână, când din nou am început să fac curse la New York, de data aceasta mai mult singură şi am fost mândră că m-am orientat bine şi am mai văzut multe locuri noi, şi unele chiar periculoase, dar am ţinut să văd şi acest aspect. Sigur că era ziua şi totuşi parcă în 1984 n-a fost atâta violenţă şi numărul drogaţilor era mult mai mic.

A sosit şi timpul când a trebuit să-mi adun gândurile şi puterile şi să încep să-mi fac bagajele.

Tot ce am primit de la Viorica mi le-a adus Pilu, ce am primit de la Mariko le-am adus eu, cu ce am mai cumpărat s-au adunat destul, ca să mă trezesc că am patru bagaje.

Restricţia era la 2 bagaje de persoană, dar ajunsă la aeroport şi însoţită de Miki persoana care verifica numărul şi greutatea credea că şi Miki călătoreşte deci că suntem două persoane, bagajele au fost deja înghiţite de banda rulantă şi săraca funcţionară nu mai avea cum să-mi reţină cele două în plus, şi a zâmbit. Miki s-a retras şi eu m-am trezit cu patru bagaje pe care trebuia să le duc singură când am făcut escala în Germania.

Plecarea din State, sinceră să fiu, mi-a creat nostalgie

tot timpul cât am trecut oceanul, dar rapid a trebuit să mă trezesc la realitate şi la propriu şi la figurat. Am aterizat la Frankfurt şi n-am părăsit aeroportul. La nivelul imediat inferior, era staţia de tren care trebuia să mă ducă la Würzburg, de unde luam legătura pentru Düsseldorf, unde mă aştepta Eugen.

Acum când mă gândesc la transferurile pe care a trebuit să le fac cu numărul de bagaje plus poşetele, nu-mi vine să cred că am fost capabilă. Explicaţia era buna dotare a aeroporturilor şi a staţiilor de tren cu tot felul de mijloace de transport, cărucioare, de care m-am servit din plin. Mai dificil a fost când a trebuit să urc în tren din cauza greutăţii bagajelor scările trenului nefiind o problemă deoarece erau la nivelul peronului. La bagaje eram ajutată mai ales de tineri care aveau altă mentalitate decât la noi. Să nu uit că eram în Germania.

La Düsseldorf, Eugen mă aştepta şi s-a speriat când a văzut bagajele pe care le-am depozitat la gară. Am păstrat unul mai uşor şi l-am luat cu noi. În el, Eugen a reuşit să mai adauge lucruri primite de la ei.

Am mai stat la ei o săptămână în care tot timpul l-am petrecut cu Hertha, făcând vizite la tanti Rebeca, mama Herthei, care era internată într-o rezidenţă pentru persoane de vârstă înaintată şi neautonome, rezidenţă foarte îngrijită. A fost pentru prima oară că am văzut un astfel de mediu. Zilnic o plimbam prin parc, era foarte prezentă şi o admiram pe Hertha cu cât devotament se ocupa de dumneaei. Era normal, era mama ei. M-am bucurat că am putut să o ajut şi eu, şi în acelaşi timp să-l mai scutim pe Eugen care ducea tot greul.

Am încheiat călătoria lungă şi m-am văzut în tren, cu direcţia spre casă, cu emoţiile din vamă şi cele mai mari emoţii la gândul că la Budapesta trebuia să schimb trenul. Dar totdeauna existând un dar, Eugen, care se gândea la toate fără să ştiu eu, m-a predat unei familii vecine de compartiment ca la Budapesta să mă ajute şi aşa s-a şi întâmplat.

A urmat vama la graniţa română - culmea, că vameşa era o femeie care era foarte interesată de produse cosmetice mai ales de cele din state şi m-a chemat în alt compartiment unde sigur că i-am făcut un pachet de care a fost mulţumită şi eu am trecut uşor, netrebuind să deschid toate bagajele, deşi era destul de curioasă. Lua prea mult timp şi cred că asta a făcut-o să renunţe la controlul total. Eu am avut noroc iar ea a avut partea ei.

Am ajuns în sfârşit în Cluj unde Gilu, Corina şi Titus mă aşteptau. Mi-amintesc reacţia lor de bucurie văzându-mă teafără şi mirarea a fost mare când m-au văzut blondă. Corina a avut reacţia cea mai pozitivă care mi-a dat mult curaj. A urmat reacţia anturajului meu care a fost în general pozitivă. Şi în final am rămas blondă încă mulţi ani.

Făcând o mică concluzie a călătoriei mele în S.U.A., afirm că m-a marcat în mod deosebit cu dorinţa de-a reveni cât mai des, dar la ora respectivă era un vis, fără să mă pot gândi că va veni o zi când voi trăi tot restul vieţii în America de Nord, în Canada, vecina Statelor pe care le voi vizita des.

Au urmat cei doi ani de pauză, dar au fost ani, în special 1985 când s-a născut Alexandra, ani în care atenţia întregii familii a fost concentrată asupra acestui eveniment unic, important şi plin de bucurie. Am devenit bunică destul de tânără, avantaj ce mi-a permis să am o energie şi o răbdare mare, să pot fi de un real ajutor, în limita timpului disponibil, fiindcă eram la serviciu şi, în plus, sănătatea lui Gilu a început să fie precară şi neliniştile mele creşteau cu fiecare zi.

Eu a trebuit să fiu tare şi să continuăm viaţa în condiţiile respective, iar prezenţa Alexandrei ne-a dat elanul necesar.

1986 – din nou la Hertha în Germania

În 1986, fiind un an destul de liniştit, am făcut din nou formalităţile pentru o nouă vizită la Hertha care s-a obişnuit cu mine şi care zicea mereu că sunt un musafir, după care nu trebuie să lucrezi în plus, din contră că-i sunt de ajutor. Şi i-am fost, deoarece fiind cu maşina mea mergeam zilnic la rezidenţa unde era internată tanti Rebeca, Eugen ocupându-se de bucătărie. Pentru menaj avea o femeie care venea tot la două săptămâni. Vizitând mai mult această rezidenţă mi-a fost dat să văd la ce nivel se îngrijesc de oamenii în vârstă, niciodată n-am întrebat dacă este privat sau de stat, ştiu doar că plătea destul de mult şi că o parte din sumă era rambursată. Conştiinciozitatea personalului sanitar şi a celui auxiliar era mare. Sunt convinsă că nu aşteptau recompense din partea aparţinătorilor, salariul fiindu-le suficient. Doamne, nici nu-mi vine să mai fac comparaţii cu ce era în acest domeniu la noi în ţară.

În acest drum am luat telefonic contact cu o nepoată de-a lui Gilu, Doina, pe care o ştiam din ţară. Era căsătorită cu Franzi, un sas, dentist şi s-au stabilit definitiv şi legal în Köln. N-am avut timpul necesar în călătoriile anterioare să mă întâlnesc cu ea dar de această dată, imediat după apelul meu, a venit la Düsseldorf cu maşina. Conducea foarte bine şi ne-am plimbat o zi întreagă, depănându-ne amintiri. A fost foarte atentă cu mine şi ne-am promis ca la vizita viitoare, la invitaţia ei mă voi duce şi la Köln să stau şi cu ei. După ani s-a realizat şi acest plan.

Am avut norocul ca în acel an stagiunea operei să fie deschisă şi Eugen mi-a făcut o surpriză extrem de plăcută, invitându-mă la un spectacol cu Nabucodonosor de Verdi, într-o montare cu totul nouă pentru mine, foarte simplă, dar ce a contat pentru mine a fost muzica, în special corurile, care m-au ţinut tot timpul cu ochii în lacrimi. N-am ştiut cum să-i

mulţumesc şi pentru acest minunat cadou.

În planurile mele, a intrat şi achiziţionarea unui video care a devenit aproape necesar pentru a putea ieşi din monotonia şi cenuşiul programelor ce ni le oferea televiziunea, pe un singur canal şi numai cu două personaje: *E*l şi *Ea* sau invers. Pentru a putea achiziţiona acest obiect minune, am făcut eforturi de neînchipuit şi fiind un produs puţin cunoscut în ţară, când m-am întors, la vamă, am avut probleme fiindcă nu aveau încă tarifele de vamă şi ca să nu stau prea mult, era deja ora 10 seara, am continuat drumul spre casă şi după două zile, în urma telefonului primit din partea vameşului, ne-am prezentat cu Gilu, am achitat şi nesperat de civilizat am luat video-ul şi ne-am întors spre casă.

Cu cutia minune a intrat în casă o preocupare aproape zilnică, cu videocasete de împrumut şi mai târziu, prin diferite relaţii am plătit pentru înregistrări proprii, şi în perioada cât Gilu s-a îmbolnăvit a fost pentru noi o adevărată binefacere. A crescut numărul musafirilor, sigur numai prieteni apropiaţi, ne simţeam foarte bine. Bucuria, nu după mult timp, a fost umbrită de decizia conducerii de a întrerupe curentul electric şi stăteam pe întuneric, până revenea, asta când nu dura mai mult de o jumătate de oră, fiindcă o perioadă a durat şi câte două ore. Şi asta făcea parte din binefacerile regimului! Eram trataţi ca cei mai primitivi, ca să nu zic că era pur şi simplu sălbăticie. Şi eram nevoiţi să suportăm. Necazul cel mai mare era că prin aceste întreruperi se produceau tot soiul de pagube, frigider pe care erai nevoit să-l umpli când găseai alimente, acesta fiind un singur exemplu. În lumea în care trăim astăzi, când povestesc toate aceste aspecte mi se spune că exagerez şi că n-a putut fi realitate.

A mai trecut un an şi în 1987 am avut întâlnirea de 40 ani de la terminarea facultăţii, ne-am revăzut cu cei dragi dar eu am fost mai mult prezentă fizic, îndoielile mele asupra sănătăţii lui Gilu păreau să fie reale, a început să piardă din

greutate, a fost necesară o internare precipitată din cauza unui diabet apărut subit. Acest diabet a mascat până în anul următor, adevărata boală. În 1988, în 15 aprilie, exact de ziua lui Titus, a fost operat şi verdictul a fost cumplit. În şase luni s-a stins din viaţă.

Acestui eveniment fără întoarcere şi foarte dureros pentru familia mea, i-am rezervat un pasaj în rândurile anterioare.

Viaţa trebuia continuată şi cred că am trecut cu multă luciditate la realitatea care se deschidea în faţa mea şi în acelaşi timp la răspunderea ce o aveam faţă de cei dragi.

Cu câteva luni înainte de decesul lui, eu m-am pensionat, şi toată energia mea am dirijat-o pentru îngrijirea lui, iar mai târziu cea mai mare parte a timpului l-am dedicat Alexandrei până în momentul plecării mele din ţară.

1989 – Israel

Anul 1989, anul cu evenimentele pe care regret din suflet că Gilu nu a avut fericirea măcar pentru câteva zile să le vadă: răsturnarea comunismului, răsturnare pe care şi el o aştepta de zeci de ani. Începutul anului nu prevestea nimic, era aceeaşi viaţă monotonă. După necazul avut, Hertha m-a invitat din nou la ea dar în acelaşi timp am primit invitaţie şi de la Pussy care trăia în Israel, mai precis în Naharya, un oraş la Mediterana ca multe altele. Nu ştiu de unde am avut curajul şi energia de a mă aventura la această călătorie care a durat trei luni.

În primul rând curajul mi l-a dat familia şi în al doilea rând dorinţa de a vedea Israelul şi ocazia ivindu-se, n-am vrut să o ratez; aşa o ocazie se iveşte poate o singură dată în viaţă.

Deci hotărârea a fost luată şi preparativele n-au fost uşoare, mai ales că aveam o mulţime de probleme administrative de rezolvat, printre care şi o deplasare la Craiova la fabrica de automobile Oltcit să ridic maşina nouă pentru care depusesem banii împreună cu Gilu.

Alte deplasări la Bucureşti la cele două ambasade, R.F.G şi Israel, pentru obţinerea vizelor, alte emoţii care din nou s-au dovedit inutile. Cu ambasada R.F.G eram deja obişnuită, noutatea a fost cea a Israelului care avea un regim special şi măsuri de pază draconice, măsuri de care m-am lovit în tot voiajul. În primul rând, accesul pietonilor în jurul ambasadei era interzis şi ca să poţi ajunge la poartă trebuia să-ţi afişezi paşaportul, apoi să treci prin mai multe verificări şi identificări, printr-un dialog cu un reprezentant al ambasadei, dar aveai satisfacţia că primeai pe loc viza în cazul în care erai acceptat. Şi am avut această satisfacţie, urmând să-mi cumpăr biletul de avion din Bucureşti, plătit în lei şi nu în valută, ceea ce era un avantaj pentru mine. Biletul avea destinaţia

Frankfurt-Tel-Aviv, urmând să plec din Cluj cu maşina nouă, până la Düsseldorf, iar de acolo să fac drumurile respective.

Am plecat din Cluj pe 1 mai şi am ajuns la Viena seara, cu mici opriri desigur. N-am mai găsit-o pe Emilia şi a trebuit să dorm într-un motel, „Park platz", iar dimineaţa m-am şi speriat când am văzut în parcare un cerc de oameni, femei, bărbaţi şi ceva copii stând turceşte şi luând micul dejun desigur cu cafeaua lor tradiţională. Pe moment am crezut că visez, dar era realitatea tristă; ulterior am aflat că Germania a fost şi este plină de turci care veneau să caute de lucru. dar foarte mulţi au reuşit să se stabilească definitiv. După ce mi-am luat micul dejun m-am pregătit de drum şi până seara am avut de parcurs aproape 700km. Maşina fiind nouă, n-am avut nicio problemă şi cu mici opriri am ajuns la prietenii mei, moartă de oboseală. Pe mama Herthei n-am mai găsit-o în viaţă; s-a stins de bătrâneţe, fără să sufere.

Ne-am făcut planurile de călătorie în prima parte înainte de plecarea în Israel şi aceste planuri printre altele au cuprins şi o vizită în Essen, unde locuia Jeni Ştirbu, fostă colegă de laborator cu Hertha şi cu mine la cosmetice. Revederea a fost foarte plăcută, ne-a primit cum nu se poate mai bine, Jeni fiind o gospodină desăvârşită. Ne-am depănat amintirile, cu momentele petrecute împreună şi am admirat-o că ea încă era activă, lucra într-o farmacie. Şi ce a fost mai interesant a fost când ne-a povestit că înainte de a se angaja, a fost nevoită să-şi vopsească părul, ea fiind total argintie când a plecat din ţară şi de altfel foarte distinsă. O altă dovadă despre nevoia de a ascunde realitatea în Germania; aparenţele influenţau comerţul. Poate judecata lor era bună, dar nu coincidea cu a mea.

Ne-am plimbat prin Essen care mi-a plăcut; l-am găsit ca un oraş de provincie, liniştit, curat, cu multă verdeaţă şi cu multe construcţii noi şi sigur identice cu cele din alte oraşe. Să fie chiar atât de lipsiţi de imaginaţie... Ne-am despărţit cu promisiuni de revedere care însă s-au dovedit irealizabile.

Înainte de plecarea în Israel, Hertha a primit vizita unei prietene ce trăia în Israel şi care mi-a dat multe sfaturi. De fapt şi Eugen m-a instruit cu tot ce pot întâlni în acest periplu pe care-l aşteptam cu nerăbdare. Trebuia să repet cel mai mic amănunt legat de bagaje, fiindcă urma să fiu supusă unui adevărat interogatoriu. De exemplu, dacă atunci când am făcut valiza mai era cineva în cameră, sau dacă am comisioane de făcut, scopul vizitei, toate adresele unde voi locui şi multe altele de care realmente m-am lovit.

Am plecat din Düsseldorf spre Frankfurt cu trenul, cu un bagaj rezonabil şi din gară am urcat la nivelul superior unde era aeroportul cu toate companiile din lume, aeroport ştiut de mine deoarece am mai trecut până la acea dată de două ori.

Compania israeliană EL-AL era situată la o extremitate, aproape separată de celelalte, precauţii absolut necesare deşi la ora respectivă mi s-au părut exagerate, mai târziu aflând amănunte despre tentativele de terorism, unele atingându-şi scopul cu tragedii ce nu pot fi descrise.

Pentru verificarea actelor, respectiv a paşaportului, erau mai multe şiruri să nu le spun „COZI" şi eu mi-am ales o tânără care urma să-mi vadă paşaportul. Când a văzut că este românesc a rămas surprinsă, dar cu o prezenţă de spirit necesară funcţiei ce o îndeplinea, mi-a spus că şi bunicii ei erau din România şi că vede pentru prima dată un paşaport eliberat de români şi că dacă nu mă deranjează, vrea să-l arate şi şefului. Pe moment, sinceră să fiu, am avut emoţii gândindu-mă că este numai un pretext, dar foarte repede s-a întors cu paşaportul aprobat, urându-mi drum bun şi spunându-mi că i-a făcut plăcere că m-a cunoscut. Să fi fost o simplă formulă de politeţe obligatorie sau chiar aşa a simţit datorită bunicilor ei? N-a fost singura reacţie de acest fel, când aflau că sunt din România. Realitatea a fost că la tot pasul m-am lovit de evrei care au plecat din ţara noastră şi majoritatea erau nostalgici.

A urmat verificarea bagajului şi la acest capitol ştiam

lecţia că, vameşul va scoate aproape totul, dar să nu mă neliniştesc că le va pune la loc exact cum au fost puse de mine. Aşa a şi fost, nu mi-a venit să cred şi într-un timp relativ scurt totul a fost verificat. Lângă mine era un bărbat care probabil era suspect şi a fost verificat sever până şi din tubul de pastă de dinţi i s-a luat un eşantion. Din cauza lui plecarea a fost cu întârziere şi sigur că i-au fost confiscate o serie de obiecte.

În avion era un amestec de naţii, de limbi printre care bineînţeles şi română, toţi vorbeau tare, se plimbau, un fel de Babilon specific orientului. Dispuşi să încheie o conversaţie indiferent că te cunoşteau sau nu, mulţi erau cetăţeni israelieni, alţii veneau în vizită, într-un cuvânt toţi erau foarte activi.

La aterizare pe aeroportul Ben-Gurion, prima senzaţie pe care am avut-o a fost contactul cu temperatura plăcută, era spre asfinţitul soarelui, pentru prima oară văzând palmieri reali, o altă lume.

Pussi împreună cu fratele ei Robi mă aşteptau. Când au plecat din ţară, ei aveau 7 ani şi respectiv 2 ani. Pussi a revenit pentru studii când ne-am şi reîntâlnit, eu am ajutat-o cât am putut şi ea m-a invitat să văd cum trăieşte şi în acelaşi timp să văd această ţară plină de istorie şi de amestecul de religii universale, de temple de când e lumea, adevărată minune care nu te putea lăsa indiferent. Am stat cuminte la verificarea paşaportului şi la interogatoriul din partea unui salariat, cu întrebările ştiute: scopul vizitei, adrese unde voi locui, ce cadouri am cu mine şi nici nu mai ştiu câte altele. Trecut cu bine şi acest examen gazdele mele mă aşteptau cu răbdare ştiind formalităţile la care sunt supuşi toţi cei ce intrau în aeroport. Toate aceste măsuri de siguranţă au fost luate în urma atentatului terorist, când teroriştii au intrat cu instrumente muzicale, de exemplu viori, în tocul cărora aveau arme şi au început să tragă la întâmplare făcând victime omeneşti.

Ne-am revăzut cu Pussi, totul a fost fără mari surprize despărţirea noastră fiind mai recentă, în schimb întâlnirea cu

Robi a fost cu totul diferită eu găsind un om matur şi el o pensionară, cred că el din politeţe zicea că-şi aminteşte de mine, în schimb eu mi-am amintit perfect de el. S-a spart gheaţa imediat şi a început să-mi cânte un cântec ce l-a învăţat la grădiniţă: „Am o ţară ca o floare", umor de un om spiritual şi inteligent.

Au ţinut să mergem să luăm masa la Iafo, într-un restaurant cu specific arab, deci picant obligatoriu, cu care eu trebuia să mă obişnuiesc cel puţin cât urma să stau pe aceste meleaguri.

Ne-am plimbat pe malul mării, seară de vis şi spre miezul nopţii ne-am dus la Robi acasă, unde de fapt am petrecut cel mai mult timp în acele locuri. Era un apartament compus din două dormitoare, salon, bucătărie, baie şi terasă, altfel ca arhitectură faţă de cele de la noi, parcă mai practice şi mai încăpătoare, dar cel mai important a fost că era situat în inima Tel-Aviv-ului, la doi paşi de Mediterană şi de tot ce doreai să vezi. Chiar şi singură, nu era niciun risc, cred că eu m-am simţit cel mai în siguranţă. Cât am stat aici în zilele când Robi trebuia să mai meargă şi la serviciu, eu mergeam la Mediterană la o plajă superbă paralelă cu hoteluri elegante. Am avut ocazia să vizitez unul, fiindcă Hertha a venit şi ea o săptămână să lichideze locuinţa părinţilor decedaţi. Am avut plăcerea să petrecem câteva zile împreună, apoi ea a plecat.

A trebuit să facem o programare serioasă pentru a cuprinde cât mai multe obiective turistice, plus vizite la cunoscuţi în special la părinţii lor, pe care-i ştiam din Cluj. Doctorul Grozea şi soţia. M-au primit atât de frumos, cu o masă copioasă precedată şi urmată de amintiri din tinereţe, amintiri despre cunoştinţe comune, care nu erau puţine, în special naşii Babeş cu care au fost vecini de curte. Am mai revenit la ei într-o altă vizită, înainte de plecare.

Primul obiectiv de vizitat, desigur cu Robi ca ghid, a fost Ierusalimul. Oraşul Sfânt, oraş de pelerinaj pentru creştini,

evrei şi musulmani, este desemnat capitala Israelului în 1980.

Apare în istorie prin anul 2000 î.Hr. , cucerit de David, devine capitală şi centru religios ebraic, apoi Solomon construieşte somptuosul Templu care este distrus de Nabucodonosor. Trece prin mâna arabilor, a creştinilor, a musulmanilor, sub mandat britanic, iar în 1948 este împărţit între noul Stat Israelian şi Transiordania. Sigur că fiecare a lăsat vestigii importante. Încerc să amintesc o parte din ele, cele pe care am avut şansa să le văd şi să mă întreb dacă a fost realitate sau vis.

Paşii m-au dus la Zidul Plângerii, unde am asistat la un adevărat spectacol. Localnici, rabini, turişti din lumea întreagă se rugau sau puneau pe o bucată de hârtie o dorinţă pe care divinitatea să le-o îndeplinească; sigur că şi eu am făcut la fel. Aici eram pe teritoriu israelian şi numai după câţiva paşi trebuind să urc câteva trepte ce te duceau într-un mic coridor din zid masiv, păzit de doi soldaţi arabi, santinele, te aflai pe teritoriu transiordanian, în faţă deschizându-se o esplanadă frumoasă unde se afla „Cupola Aurită" ce domina parcă tot oraşul. Am intrat în moschee desigur trebuind să-ţi laşi încălţările în exterior, obicei obligatoriu pentru religia musulmană. Podeaua din ciment era toată acoperită cu covoare persane veritabile, pe pereţi nici o ornamentaţie, iar toată încăperea avea o înălţime considerabilă şi era împărţită în diverse compartimente de coloane solide. În permanenţă erau prezenţi oameni ce stăteau pe jos rezemaţi de pereţi sau de coloane, se rugau şi ce m-a surprins este că unii citeau ziare, alţii murmurau rugăciuni cu glas tare având în mână şiragul lor de mărgele echivalent cu rozariul creştin, unii se uitau la tine pe furiş să se convingă că i-ai remarcat, ei recunoscând foarte bine turiştii.

Pe esplanadă m-am ataşat unui grup de americani, care aveau un ghid evreu foarte documentat şi am aflat multe amănunte. În multe locuri am recurs la acest procedeu, lăsând

gazda ce mă însoţea să mai respire mai ales că ei erau obligaţi să facă aceste vizite cu toţi cei ce veneau din străinătate la ei. Un moment n-am avut impresia că sunt plictisiţi, din contră, cu multă politeţe şi răbdare s-au purtat şi în acelaşi timp cu o mândrie justificată pentru tot ce posedă această ţară din punct de vedere spiritual, material nefiind în măsură să apreciez, dar presupun că nu este săracă.

Fiindcă în această zi am fost cu maşina, l-am rugat pe Robi să mă plimbe prin părţile moderne deci în oraşul nou care era construit după toate preceptele şi arhitectura nouă, eu zic că nu are un stil unic, dar tot ce am văzut mi s-a părut practic, îngrijit, străzi curate, multă verdeaţă în aceste locuri uscate şi chiar dacă nu este unic, recompensa pentru unicitate este Oraşul vechi şi Sfânt. Am revenit încă de două ori singură cu autobuzul care circula din oră în oră, dorind să văd totul pe jos şi să cuprind cât mai multe, să mă reculeg în aceste locuri sfinte. M-am înarmat cu energie, curaj, cu un ghid de mână şi am pornit la drum.

La timpul când am făcut aceste vizite nu a fost riscant să te plimbi singur, oamenii erau binevoitori a te informa, nu mai vorbesc de comercianţii care te trăgeau în prăvăliile lor mici, încărcate cu artizanate, îmbrăcăminte, iar cei din exterior strigau în limba arabă sau ebraică cât puteau mai tare despre calitatea produselor, în special condimente, fructe sau zecile de feluri de produse de panificaţie. O specialitate specifică arabilor era ceva gen pita, ale evreilor fiind mai clasice, pâine, franzeluţe şi altele irezistibile prin mirosul lor de proaspăt scos din cuptor.

De altfel, aroma mirosurilor orientale plutea peste tot. Cafeaua te ameţea şi proprietarii de minuscule cafenele dacă te vedeau turist te tratau chiar gratis, mai ales dacă erai singur, cum mi s-a întâmplat nu o dată, dar tu ca recompensă trebuia să-i acorzi o conversaţie din care el să deducă de unde vii, ce părere ai despre ţara lor şi erau dispuşi să te informeze ce să

vizitezi cu prioritate.

Ce am remarcat, (şi nu este lipsită de importanţă această constatare) a fost că ei între ei se înţelegeau foarte bine evreu cu arab, n-am văzut nici un act de agresiune, de unde am dedus că populaţia de rând, vecin cu vecin, trăiau în armonie fără nicio problemă, departe de ambiţiile claselor politice. Într-un singur loc, în Nazareth, am fost martoră la un act de agresiune la care am să revin când voi descrie Nazarethul.

Am continuat cu drumul Golgotei unde se formau şiruri de oameni tăcuţi, într-o reculegere totală. Mi-amintesc ca azi că eram aproape mută de emoţie că paşii mei trec pe urmele paşilor lui Isus care cu crucea în spate trebuia să continue drumul sub ameninţările şi maltratările soldaţilor ce-l păzeau.

Am parcurs o bună parte din Golgota şi, în final, am intrat într-o mănăstire greco-catolică patronată de un ordin de călugăriţe foarte binevoitoare care mi-au dat informaţii despre istorie şi m-au îndrumat să vizitez capela unde se oficia o slujbă religioasă.

În aceeaşi zi am vizitat Grădina Ghetsimani, situată foarte aproape de Ierusalim, la poalele muntelui Măslinilor, locul de rugăciune preferat de Isus, loc de pelerinaj pentru oameni din lumea întreagă.

O biserică romano-catolică are sediul în acest loc important; am vizitat-o. În exterior toată grădina este plină cu măslini, pomi seculari, şi aici se află prima presă de ulei de măsline, păstrată cu multă grijă.

La ieşirea din grădină am fost aşteptată de un tânăr arab care însoţea o cămilă cu care, în schimbul câtorva dolari, te plimba călare între cele două cocoaşe ale cămilei. N-am rezistat tentaţiei şi am urcat pe cămilă. În momentul când m-am urcat cămila era în poziţie şezândă şi când s-a ridicat şi a ajuns în poziţia de mers, am avut impresia că sunt la o înălţime considerabilă şi desigur că am început să strig să mă dau jos. Însoţitorul se amuza fiindcă nu eram singura care avea această

reacţie. A fost o aventură ce am păstrat-o bine în memorie şi chiar am imortalizat-o în numeroasele fotografii făcute în acest periplu. Le revăd cu multă nostalgie.

După o zi de vizită nu m-am întors la Tel-Aviv, era înţelegerea stabilită cu Robi şi spre seară m-am dus în vizită la fiica unui coleg de serviciu de-al lui Gilu care mă aştepta cu nerăbdare. Tânăra, căsătorită cu un localnic, locuia într-un cartier absolut nou construit la marginea Ierusalimului, un conglomerat de clădiri, nu foarte asemănătore între ele, iar în interior foarte practice. Acest stat a construit într-un timp foarte scurt foarte mult, au făcut o ţară peste noapte, cred cu ajutor financiar de peste tot din lume, din partea confraţilor lor, dar şi datorită ambiţiei lor.

A doua zi m-am întors în Oraşul vechi să petrec timp suficient la Saint-Sepulcre, sanctuarul creştin cel mai important în Ierusalim, basilica construită de Constantin în secolul IV, dispărută astăzi. Actualul edificiu, în parte din secolul IX, conservă multe elemente din epoca cruciaţilor. Sub cupola acesteia sunt cuprinse în compartimente separate toate religiile creştine, reprezentate prin specificul fiecăreia respectând detaliul cel mai mic. Le-am vizitat pe toate şi m-am recules în cea catolică, oprindu-mă în final la modesta biserică coptă ortodoxă, total nouă pentru mine, ca înainte de-a ieşi să mă închin la mormântul lui Iisus, unde se făcea un şir considerabil, fiind punctul cel mai vizitat aici. Momente de o mare intensitate! Peste tot aveam impresia că visez.

Ieşită în curtea exterioară am văzut câţiva călugări în sutane necunoscute mie şi unul din ei a venit la mine să mă invite să le vizitez şi lăcaşul lor. Am acceptat şi am intrat într-un loc Sfânt, etiopian, creştin copt. Am fost impresionată şi aici de simplitatea interioară în schimb sutanele călugărilor aveau o linie extrem de elegantă, parcă veneau din altă lume.

După această minunată vizită am luat autobuzul şi m-am întors la Tel-Aviv. Pe parcursul călătoriei am luat parte la

un moment foarte emoţionant. La un moment dat s-au auzit sirene de peste tot, autobuzul s-a oprit, unii pasageri au coborât şi s-a păstrat un moment de reculegere pentru cei dispăruţi în războiul de 6 zile din 1967. Era ziua de doliu. A doua zi era aniversarea independenţei Israelului, eram deja la Tel-Aviv şi toată ziua s-a petrecut într-o veselie de neînchipuit, dansuri, muzică, teatru, toţi se cunoşteau fără să se cunoască, o armonie perfectă, m-am trezit luată la dans sau te vedeai pulverizată pe faţă cu sprayuri inofensive, nu mai ştiau cum să-şi manifeste bucuria după ziua precedentă, de doliu. Şi această trecere rapidă de la o stare psihologică la alta, atât de diferite una de alta, făcea parte din optimismul lor şi dorinţa de a exista.

Am făcut o pauză de o zi, limitându-mă la o vizită cu autobuzul în oraş, unde am auzit persoane ce vorbeau româneşte, iar şoferul vorbea și el româneşte şi tot timpul mă informa despre punctele mai importante. Am vizitat câteva buticuri de marcă, care se asemănau mai mult cu cele din America decât cu cele din Europa, probabil intra mai mult capital din această parte a lumii.

Am văzut un edificiu de o prestanţă serioasă, în interiorul căruia se prelucra diamantul, acesta fiind considerat ca fiind unul din cele mai importante de acest profil în lume.

În final, spre înserare, m-am plimbat într-o piaţă de fructe şi legume, de o varietate ce depăşeşte imaginaţia şi totul se completa cu de toate; am avut impresia că din cer s-au scuturat norii cu toate aceste bunuri necesare existenţei. Să fim în clar: nu erau pe gratis şi totuşi la sfârşitul zilei am verificat că era adevărat cum comercianţii te ademeneau cu preţ scăzut, aproape pe nimic, să cumperi în special fructe, deci perisabilele, ca el să-şi facă loc a doua zi pentru cele proaspete şi nu în ultimul rând, fără să exagerez, mulţi le aruncau la gunoi deşi nu erau alterate. Ziua următoare Robi m-a condus cu maşina la Pussy, care locuia în nord, la Nahariya, oraş situat la Mediterană, considerat de israelieni ca un oraş de odihnă

activă, un oraş înfiinţat în 1934, cu o populaţie de aproximativ 50 mii de locuitori.

Pussy avea un apartament cochet, era singură şi practica medicina, fiind pediatră la un spital situat într-o localitate foarte aproape de frontiera cu Libanul, responsabilitatea ei fiind delicată, trebuind să trateze copii de diverse origini. Foarte conştiincioasă şi bine pregătită profesional şi nu în ultimul rând iubită şi apreciată, nu a făcut până la acea dată, niciun compromis. Mai târziu s-a căsătorit. Acum are două fete foarte reuşite, iar ea a devenit medic specialist.

M-a primit cu multă căldură, eu m-am acomodat rapid, am mai ajutat-o când era cazul la gospodărie şi în lipsa ei eu mă duceam singură la plajă la Mediterană, pe jos, ocazie de a vedea cât mai multe. Eram foarte receptivă la construcţia caselor, un amestec de stiluri predominând influenţa arabă, aproape toate de-un alb imaculat, cu balcoane suprapuse, cu multă verdeaţă, cel mai frecvent cu arbori de portocali unde portocalele erau căzute pe jos ca la noi prunele sau merele. Oraşul curat, cochet şi multă lume care mergea pe jos, dialogau între ei destul de tare şi mi-a fost dat ca într-una din zile să asist la o conversaţie între doi bărbaţi veniţi din România, subiectul fiind preţul caselor şi al terenurilor, cu fluctuaţia de la o zi la alta, cu regretele că n-au cumpărat când preţul era scăzut şi aşa mai departe, de-mi venea să mă angajez şi eu în discuţie pentru a vedea reacţia lor. Desigur că n-am făcut-o. La plajă am asistat la alte scene unice: sau aproape nudism sau femei îmbrăcate complet ce intrau aşa în mare, asta depindea de religia de care aparţineau; asta zic şi eu libertate. Totul părea normal, numai pentru mine era o abatere de la clasic, care în ultimă instanţă e aşa de relativ în această lume necunoscută de noi.

Seara era plăcută şi în plus, când Pussy venea acasă după o cină copioasă, ne aşezam să povestim de toate şi ne completam de minune. Ea urmând a doua zi să meargă la spital, se culca mai devreme, iar eu până târziu de tot mă uitam la

televizor la ştiri şi filme, dar şi la emisiuni de divertisment care mi se păreau destul de naive, probabil că nu înţelegeam subtilităţile, totul era în engleză, excepţie cele naţionale care erau în ebraică. Mulţi actori, jurnalişti, muzicieni veneau din România, ca mai târziu să aflu că toţi erau foarte nostalgici şi de multe ori în skecth-urile lor includeau şi evenimente din România. Cu mult substrat şi foarte îndrăzneţ. Când Pussy era dispusă mai făceam câte o vizită la o familie provenită din România şi am acceptat să o însoţesc, fiindcă era o nepoată de-a lui Eugen, deşi în ţară înainte de a pleca ocupau funcţii deloc neglijabile în aparatura de stat. Asta era cam în general, familia Herthei a fost o excepţie, şi a lui Pussy la fel.

După o săptămână, Pussy şi-a luat câteva zile de vacanţă şi împreună am făcut călătorii mai în nord până aproape de Liban. Am vizitat oraşele mai mici apoi am coborât la Acre (Akko) care este un port la Mediterana. A fost o fortăreaţă a cruciaţilor, s-a numit fortăreaţa Saint-Jean d'Acre şi face parte din regatul Ierusalimului. În această zonă am văzut multe vestigii ce aparţineau epocii romane, multe viaducte, kilometri întregi, amfiteatrele de neconfundat în aer liber ce păstrau rezonanţa necesară. Amestecul de populaţii m-a impresionat şi spectacolul de seară, la asfinţitul soarelui când o voce de bărbat, probabil o înregistrare, cu trilurile clasice orientale cheamă la rugăciune, asta vinerea spre sâmbăta, fiind destinată arabilor. La evrei este obiceiul aprinderii unei lumânări şi al rugăciunii în interiorul familiei. Respectul reciproc faţă de legile ebraice şi musulmane religioase, l-am simţit atunci, astăzi nu mai ştiu care este starea de spirit.

La întoarcere acasă în Nahariya, Pussy şi-a început activitatea, iar eu singură, încurajată de ea, am ţinut neapărat să văd Nazarethul cu promisiunea ca în Bethleem să nu mă duc, avertizată fiind că este foarte periculos, deşi doream aşa de mult să-l văd. Deci cu autobuzul la aproximativ câteva ore de punctul de plecare Nahariya, până la Nazareth într-o regiune

plină şi ea de istoria religiei creştine Galilea, trecând în Tiber am avut ce să meditez şi să-mi revizuiesc cunoştinţele istorice despre aceste locuri.

Ajunsă în Nazareth cu prospectul în mână şi cu informaţiile primite din partea localnicilor ce se dovedeau foarte amabili, uneori chiar prea, am avut emoţii din partea unei persoane ce s-a dovedit foarte insistentă a mă însoţi şi ghida. Cu puţină diplomaţie din partea mea am reuşit să mă debarasez de el şi în această situaţie căutam să mă ataşez grupurilor de turişti ce se aflau peste tot. Pericolul era pe stradă. În interior de templu, biserică sau prăvălii nu era prezent. De reţinut că pe aceleaşi străzi înguste pline de poezie şi comerţ, dacă aceşti doi termeni pot fi asociaţi, în Ierusalim am circulat fără nicio rezervă, ori aici în Nazareth am avut emoţii suficiente, chiar frică. Am vizitat Biserica Buna Vestire, mama zicea Veştenia, care se află într-un ansamblu de clădiri, fiindcă în realitate totul cuprindea o mănăstire Romano-Catolică de călugări. În interiorul bisericii toţi pereţii, exceptând partea unde se află altarul, erau decoraţi cu picturi reprezentând scene din Biblie, picturi ce erau dăruite de multe ţări creştine simbolizând unirea creştinilor din lumea întreagă. Am avut plăcerea să văd şi din România, dar despre data primirii, n-a fost nimeni să-mi poată explica şi nici semnătura autorului nu era vizibilă.

Am continuat vizita la locul unde a copilărit Iisus, care se întindea pe o suprafaţă relativ mică şi, particularitate a epocii respective, totul era săpat în piatră cu foarte mici ferestre, multe nu s-au mai păstrat, iar ca să ajungi în interior care şi el era mic, trebuia să te apleci bine. Emoţia ce am simţit-o în acest loc nu poate fi descrisă, cu riscul de a mă repeta, am crezut că visez, sentiment întărit de gestul unei doamne din Italia care era lângă mine şi care tot timpul mă întreba: „credeţi că vedem cu adevărat aceste locuri Sfinte?”, nici ei nu-i venea să creadă, o reacţie unanimă şi unică. Am mai continuat în

acest oraş numit şi capitala arabă a Israelului, să văd şi zona de pieţe în stradă, m-am îndepărtat de zonele aglomerate şi mă plimbam cu gândurile mele, menţionez că vizita am făcut-o când încă eram în doliu după Gilu şi la un moment dat, trecând pe lângă o şcoală asist la o bătaie într-un un grup de elevi. M-am îndepărtat imediat şi totuşi m-am oprit să aştept copiii care treceau pe lângă şcoală; erau creştini şi au fost atacaţi de doi elevi arabi care aparţineau şcolii arabe. Explicaţiile mi le-au dat copiii creştini, care afirmau că asta se întâmpla zilnic. A fost singurul loc unde am simţit o oarecare tensiune şi pe care efectiv, n-am putut să o înţeleg. Nici ca fond nici ca amploare. Păcat că aceste locuri unice pentru istoria religiilor sunt atât de agitate şi nu se ajunge să fie protejate de un for neutru şi să aparţină lumii întregi. Poate sunt naivă, dar aşa simt. Nu fac politică, doar am un respect deosebit pentru tot ce ţine de crezul meu şi botezul ce l-am primit, fără a judeca pe cele de care nu aparţin.

Am ajuns cu bine la Nahariya şi în ultimele două zile de şedere la Pussy, a venit şi Robi şi cu maşina şi toţi trei am făcut nordul, am văzut frontiera Libanului, Siriei şi ne-am oprit într-o zonă mai puţin vizitată, dar au ţinut să-mi arate o crescătorie de crocodili care m-au şi speriat, dar sigur că din punct de vedere economic însemna ceva. Zona respectivă era destul de aridă, dar totuşi încercări de modernizare şi chiar reuşite, erau prezente. Vestigii de toate originile erau prezente şi aici, multe de-ale romanilor. Ne-am întors acasă la Pussy şi după un somn bun, a doua zi m-am despărţit de Pussy cu strângere de inimă şi n-am mai văzut-o de atunci, am ţinut doar legătura telefonică şi din ţară şi din Canada.

Revenită la Tel-Aviv, la Robi, am planificat ultimul voiaj în Sud cu destinaţia Marea Moartă şi Massada. Înainte de a trece la vizitarea sudului, doresc să mă opresc la o altă localitate apropiată, în munţii Carmel pe care am vizitat-o împreună cu Pussy, nu lipsită de importanţă. Este vorba de

Haifa, portul cel mai important la Mediterana, situat în munţii Carmel, o zonă total diferită ca relief, oraşul fiind al treilea ca mărime şi cel mai mare în nord-est. Am vizitat una din cele mai renumite universităţi din Israel şi chiar din lume, vizită urmată de cea la Muzeul Japonez, foarte interesant, şi ce m-a impresionat mai mult au fost grădinile multiple răspândite în tot oraşul, grădini cu un aranjament exotic, cu mult rafinament. Locuitorii sunt şi evrei şi arabi proporţia fiind aproape egală, industria chimică domină economia, dar ponderea economică este deţinută de industria navală. Peisajul ce-l oferă portul este un adevărat spectacol completat cu peisajul munţilor şi al mării Mediterane. Revin la Tel-Aviv, deci la pregătirile pentru sud. Pe parcursul călătoriilor eu pregăteam în majoritatea cazurilor mâncarea necesară şi asta nu pentru că ar fi costat mult dar timpul afectat unui restaurant era destul de lung şi era păcat să pierd din locurile de vizitat. Ne opream la cele arabe, care de fapt nu erau în locuri închise ci le găseai în exterior ferite de soare şi aveau un specific aparte şi ca meniu şi ca preparare. A fost prima oară când am mâncat pita preparată în faţa noastră, caldă pe care-ţi ungeau sosurile lor specifice, destul de picante, pe care eu le mâncam din curiozitate şi, dacă este adevărat sau nu, am aflat că orientul în general are bucătăria, din cauza căldurii, foarte picantă şi se mai adăuga un motiv pe care prefer să nu-l numesc, las să-l descopere cititorul. Poate nu este adevărat.

Drumul până la destinaţia noastră a fost destul de arid, dar şi această ariditate îşi are farmecul ei şi-ţi oferă aspecte cu totul noi. M-a impresionat liniştea care aproape te sperie şi m-au impresionat beduinii cu corturile lor răspândite peste tot la distanţe mari unele de altele, aveai impresia că nu trăieşte nimeni acolo. La acest spectacol al deşertului s-a adăugat o întâmplare reală, specifică localnicilor, când am văzut o tânără beduină care păzea caprele ce păşteau şi repede Robi a oprit maşina să facem fotografii până când nu ne observă fata. Eu

am reuşit să o văd cât este de frumoasă, dar şi ea ne-a observat şi a luat-o la fugă. De necrezut, dar totuşi am reuşit să o fotografiem din spate împreună cu caprele ei care o urmau. Nu ştiu ce s-ar fi întâmplat dacă ne-ar fi surprins un beduin matur, cred că Robi era conştient de pericol, dacă ar fi existat. N-am cerut explicaţii care puteau incomoda.

Marea Moartă, renumita mare miraculoasă prin conţinutul bogat în săruri minerale atât de benefice tămăduirii tuturor formelor de reumatisme, artrite, este o mare continentală, deci fără ieşire la ocean, fiind aerisită de apele Iordanului care o împarte în cele două teritorii: israelian şi iordanian. Parcă nu pot să cred că m-am scăldat, termen cu multă nostalgie al copilăriei, aici şi că nu era nevoie să faci mişcări de înot pentru că apa, din cauza concentraţiei ridicate în săruri, te ţinea pe linia de plutire, singurul lucru la care trebuia să fii atent era să nu-ţi intre apa în ochi sau să nu ai vreo rană deschisă pe corp, sigur motivul este ştiut. Nămolul conţinut de mare este utilizat de clienţi pentru cataplasme pe corp, te şi amuzai când vedeai negri peste tot. Erau amenajate numeroase duşuri pentru a te debarasa de nămol, apoi pentru a te relaxa erau încăperi spaţioase cu pereţii de sticlă pentru a putea contempla peisajul, încăperi echipate cu tot felul de scaune extensibile, cu aparate de gimnastică de care puteai face uz fără rezerve, preţul la toate acestea fiind plătit la intrarea în zona mării când ţi se punea pe mână, o brăţară ca semn de recunoaştere. Numele de Marea Moartă provine de la lipsa de viaţă a oricărei specii, deşi după ultimele cercetări s-au descoperit unele microorganisme care pot exista din cauza unor erupţii vulcanice din fundul mării. O altă particularitate a mării, este poziţia ei, fiind situată la cea mai mică altitudine a pământului.

În anii apropiaţi timpurilor noastre, s-au descoperit manuscrise cu texte foarte importante pentru istoria atât cea creştină, cât şi cea ebraică, toate acestea fiind expuse într-un

muzeu accesibil vizitatorilor. Am avut ocazia să-l vizitez.

După o odihnă de câteva ore ne-am aventurat cu mult elan pe Massada, situată pe o rocă la o altitudine de aproximativ 400 de metri, unde Herod a construit o fortăreaţă care a salvat mulţi evrei refugiaţi aici de asalturile repetate din partea romanilor. Au rezistat acestor atacuri, iar Massada a devenit un simbol al victoriei. Astăzi a rămas un loc unde soldaţii evrei depun jurământul militar, inclusiv pentru ca Massada să nu dispară. Am urcat cu ascensorul şi am vizitat tot platoul la picioarele căruia se deschidea o perspectivă la o distanţă ce cuprindea zic eu, un sfert din Israel. Zic acest lucru mai în glumă, mai în serios, fiindcă distanţele sunt mici, ţara având ea însăşi o suprafaţă mică faţă de celelalte ţări din orientul mijlociu. Chiar circula o glumă : doi turişti au parcurs într-o singură zi distanţa de la Marea Roşie până la Nahariya, după care se întrebau unde vor merge diseară. Am ţinut cu orice preţ să arăt acest aspect, pentru a fi înţeleasă cum am putut să parcurg distanţele pe care le-am parcurs, exceptând Marea Roşie.

Am încheiat excursiile de vis, urmând să mă trezesc la realitate. Făcând un mic bilanţ despre această ţară plină de istorie, plină de vestigii creştine, iudaice şi musulmane, m-a făcut să reflectez şi în acelaşi timp să visez că ar trebui să aparţină sufleteşte, întregii lumi şi sper că aparţine. Am părăsit ţara de vis care pentru mine a fost al doilea loc după Paris, care m-a marcat, dar într-un fel total diferit, SPIRITUAL… şi nu lipsit de apreciere pentru tot ce au realizat în scurta lor existenţă ca stat independent şi scurta lor istorie modernă.

Pregătirea bagajelor nu mi-a luat mult timp, n-am făcut multe cumpărături, tot ce am înmagazinat în sufletul şi în memoria mea a fost o comoară de neegalat. Nu e ţara din care să te îmbraci, excepţie câteva amintiri, abundenţa era suficientă şi destul de accesibilă, dar am preferat abundenţa spirituală de care am profitat din plin şi care nu m-a abandonat; şi azi mă

alimentez din ea.

A trebuit să fiu atentă la bagajul principal în care aveam două periniţe umplute cu puf care îi aparţineau Herthei, amintire din casa părintească şi pe care ei i-a fost frica să le ducă cu bagajele ei, motivând că vama este mult mai severă pentru călătorii din RFG. S-a adeverit frica ei. Când am ajuns acasă la Düsseldorf, am confruntat etichetele de diferite culori care la vamă se lipeau pe fiecare bagaj. Culoarea etichetei Herthei era diferită de a mea şi ea a confirmat că bagajele i-au fost toate deschise, mie nu mi-a deschis absolut nimic dar m-au supus la un nou interogatoriu similar cu cel de la intrarea în ţară, inclusiv ce locuri am vizitat şi dacă m-am simţit bine. În cazul că aceste două periniţe erau în bagajul Herthei, riscul era să fie tăiate pentru a fi controlate să nu conţină droguri.

Mi-am luat la revedere de la Robi care m-a condus la aeroport şi căruia nu-i venea să creadă că în 10 minute am trecut graniţa, m-am revăzut în avionul cu destinaţia Frankfurt unde atmosfera de această dată nu era la fel de entuziasmată ci, din contră, călătorii păreau trişti, taciturni chiar. Eu ştiam că trebuie să mă întorc să-mi continui călătoria până la capăt şi mai ştiam că o ţară aşa caldă şi la propriu şi la figurat n-am să găsesc curând. După ani totuşi am avut o altă şansă: Hawaii. Dar acum eram din nou în Germania rece şi îmbelşugată cu aceiaşi oameni reci şi chiar egoişti. Excepţie gazdele mele.

După încă o săptămână la Hertha, când am depănat impresiile despre Israel şi după câteva plimbări scurte prin parcuri, a venit Doina, nepoata lui Gilu, şi m-a luat cu maşina la Köln, unde am stat o săptămână. Am avut ocazia să văd o casă plină de belşug, o casă cu multă înţelegere la epoca respectivă, care după ani s-a destrămat din motive neştiute de mine. Eram deja în Canada când am aflat trista veste. Au divorţat. Cât am stat la ei m-am simţit foarte bine, m-au copleşit cu ospitalitatea lor, cu cadourile primite plus plimbările zilnice în Köln când o zi întreagă am dedicat-o

renumitului dom cu care oraşul se mândreşte, fiind emblema lui. Înalt de 157 m este cel mai renumit templu catolic din lume ,nu numai datorită dimensiunilor lui ci şi datorită stilului gothic de o perfecţiune ce depăşeşte orice aşteptare, o dantelărie perfectă. Construcţia lui a durat mai mult de 600 ani, piatră pe piatră... Catedrala, Dom, cum vrei să o numeşti a devenit patrimoniu UNESCO datorită valorii ei inestimabile, figurând printre cele mai frumoase din lume. În contrast cu această vizită, Doina a ţinut să-mi arate şi un alt aspect al oraşului. Am fost condusă pe străzile înguste, medievale, pline de buticuri şi localuri mici unde se serveau băuturi, în special bere, şi unde tot timpul era muzică, se dansa, se cânta. Pentru mine a fost o premieră, a fost primul şi ultimul local de acest gen frecventat.

Cu multă plăcere am însoţit-o în câteva vizite pe care a trebuit să le facă unor familii provenite din România printre care şi mama adoptivă a lui Franzi, pentru care a trebuit să fac un comision fiului ei biologic ce trăia în Bucureşti şi care ulterior, după revoluţie, a intrat în primul eşalon al celor ce-au preluat puterea, nu-l nominalizez din consideraţie pentru mama lui şi din respect pentru tatăl lui ce făcuse canalul sub comunişti. M-a dezamăgit, cum de altfel m-au dezamăgit şi alte cazuri...

A trecut şi timpul afectat şederii la Doina, unde m-am simţit excelent şi m-am întors la Hertha, unde Eugen mă aştepta cu ştiri bombă din ţară. Mai precis m-a informat că a auzit la radio Europa Liberă că un grup de foşti demnitari din ţară au scris o scrisoare de protest de mare curaj. Necunoscând detalii, am fost foarte sceptică şi n-am avut deloc încredere în numele semnatarilor, fiind oportunişti de primul rang. M-am întors acasă cu aceleaşi emoţii, dornică să-mi revăd familia care mă aştepta cu nerăbdare.

Am intrat în vară, m-am ocupat de Alexandra care evolua atât de frumos. Copiii, fiecare cu serviciul. A venit

toamna când am plecat cu Marius la Bucureşti, la Zoe. Marius era foarte ataşat teatrelor şi actorilor din Bucureşti şi dorea neapărat să-i vadă pe viu, şi bineînţeles că timp de două săptămâni, Zoe ne-a primit cu multă căldură în casa ei. Cum a ştiut Marius să selecteze valorile actoriceşti ale celor mai mari ca un Toma Caragiu. Când acesta a dispărut la cutremur, el a suferit, dar l-a păstrat în memorie până în zilele de astăzi şi-i ascultă înregistrările cu multă nostalgie. Ataşat de asemenea de alte nume, nu-i puteam neglija această pasiune şi, în toamna lui 1989, am venit la Bucureşti şi am vizionat piesa de teatru „Dimineaţa pierdută" a Gabrielei Adameşteanu într-o regie superioară, a lui Buzoianu şi interpretare de mare ţinută, Gina Patrichi şi alţii. Menţionez acest spectacol, fiindcă a avut replici foarte îndrăzneţe şi ca azi văd cum publicul era dezorientat când să aplaude; tot textul parcă făcea aluzie la regimul epocii. Să fi fost o premoniţie la evenimentele ce au survenit după o lună în decembrie? Noi fără rezerve ne-am dezlănţuit în aplauze şi mulţi ne-au urmat. Cred că am riscat puţin, dar nu mă mai interesa în acel moment. La plecare, în staţia de autobuz am asistat la scene foarte îndrăzneţe din partea a doi tineri care păreau băuţi - cred că simulau această stare de spirit ca să poată insulta conducerea, mai direct pe Ceauşescu. La această scenă, sinceră să fiu, am fost speriaţi şi ne-am urcat rapid în autobuz, simţind şi aici că e ceva ce pluteşte în aer.

Când am ajuns acasă la Zoe, fiul ei, Horea asculta fidel Europa liberă şi ne informa că în RDG oamenii au dărâmat zidul Berlinului, în altă seară că în Cehoslovacia e revoluţie de catifea, că în Bulgaria la fel, deci în lanţ, ca un domino au fost înlăturaţi comuniştii, am afirmat că urmăm noi şi s-a întâmplat inevitabilul care la ora respectivă ne-a dat starea de euforie, stare care nu ne-a permis pentru moment să vedem manevrele altor comunişti, ce în scurt timp au devenit conducătorii fără niciun fel de scrupule şi astăzi se luptă cu aceeaşi îndrăzneală,

ca să nu folosesc epitete ce frizează impolitețea.

Am mai văzut şi alte spectacole şi înainte de plecare ne-am întâlnit cu fiul rudei Doinei, din Köln, să-i înmânăm comisionul. Acesta s-a simţit obligat să ne plimbe cu maşina, să vadă Marius mai mult din Bucureşti. Am apreciat gestul, dar ulterior am aflat că s-a amestecat cu oportuniştii, el devenind la rândul lui un oportunist cu tot ce implica acest termen. Nu este nici primul nici ultimul, motiv pentru care ţara nu înaintează, din contră, regresul e în plină floare, după cum spun cei ce trăiesc acolo.

Canada

Înrădăcinată cu totul în ţara de adopţie viaţa noastră continuă normal, fiecare cu preocupările lui, legătura familiei fiind strânsă, ne ajutăm reciproc şi este absolut normal. În acest context eu ajungând la o anumită vârstă şi pensionată a doua oară, am îndrăznit să-mi fac planuri de călătorie, în alte zone departe de Europa, planuri care n-au mai fost însoţite de emoţii dacă primesc sau nu aprobarea de a ieşi din ţară. Doamne, cât de simplu este să fii liber să te mişti unde şi cum vrei tu, singura condiţie e să ştii să-ţi controlezi bugetul şi chiar să ştii să faci nişte economii, să rezişti tentaţiilor multiple care se dovedesc inutile, în concluzie să deosebeşti esenţialul de neesenţial. Am reuşit să mă educ în acest sens, în primul rând pentru că mă încadrez împreună cu Marius în categoria celor cu venit modest, comparat cu cei din clasa medie şi cei din clasa bogaţilor, dar categoria noastră pentru acest motiv are unele avantaje care sunt destul de apreciabile. Dacă eşti sănătos şi activ la vârstă destul de înaintată poţi să-ţi rotunjeşti bugetul în diverse forme ocazionale pe care eu le consider de lux.

În aceste condiţii am reuşit să fac mai multe călătorii de această dată ca şi cetăţean canadian, cu toate avantajele unei ţări libere, avantaje nesperate de mine. Amintesc în treacăt cum se obţine paşaportul. Completezi un formular care-ţi ia 30 minute, faci fotografiile, le depui pe acestea personal la un serviciu de paşapoarte şi aştepţi acasă paşaportul care-ţi vine prin poştă şi care e valabil cinci ani. Comparând cu ce trebuia să înduri în ţară, plus secretul ce trebuia să-l păstrezi în anturajul tău ca să n-ai surpriza că acel pe care nu-l ştii te reclamă cu te miri ce, nu credeam că se poate şi altfel. Sunt recunoscătoare şi mulţumită că beneficiez de un mod normal de a trăi.

Prima ieşire din Canada

A fost după 5 ani, în România, unde urma să fac un parastas după Gilu, să-mi revăd surorile şi o parte din prieteni. Rodica, sora cea mai mică era la mine la Montreal şi ea s-a ocupat mai mult de Marius, locuind în apartamentul meu şi fiind ajutată de Corina şi Titus.

Am plecat cu strângere de inimă din mai multe motive. În primul rând emoţiile legate de comemorarea lui Gilu, tristeţea care normal că era prezentă peste tot, apoi revederea cu cei apropiaţi ai mei, neştiind dacă faţă în faţă mă acceptă sau mă condamnă pentru hotărârea mea de a mă stabili definitiv în Canada. Toţi m-au primit cu căldură, în primul rând surorile şi asta a fost cel mai important pentru că au fost de acord cu gestul meu. Probabil Lena, fie iertată, a avut unele rezerve, era încă dominată de patriotism, până mai târziu când s-a convins că totul este mascaradă şi mai mult după ce mi-a făcut mai târziu o vizită în Canada, când nu contenea să se mire de tot ce vedea. Dintre prieteni pot spune că erau toţi de acord, dar cea mai aprobatoare şi în acelaşi timp cu admiraţie a fost şi este Zoe, care nu conteneşte să-mi amintească ce bine am făcut familiei deschizându-le drumul spre viitor, un drum normal şi o viaţă decentă.

Primul contact cu Europa a fost aeroportul Charles de Gaulle din Paris, când primul şoc a fost numărul mare de fumători. Peste tot era permis să fumezi, probabil că m-a şocat fiindcă la epoca respectivă eu nu mai fumam. Nu mai înşir altele pentru a nu fi catalogată o negativistă. Le-am constatat, le-am comparat şi mi-am zis că au trecut numai 5 ani şi m-am mirat cum este posibil să se creeze o distanţă atât de mare în felul de a gândi, de a percepe lucrurile. Tot timpul a trebuit să fiu atentă să nu supăr pe nimeni şi să-mi înghit părerile personale care probabil nu erau cele mai corecte.

Am fost aşteptată la Bucureşti de Niculae, fie iertat, de Dan a Rodichii, şi bineînţeles că şi Zoe a fost prezentă. Revedere plină de emoţii! Nu ne-am oprit mai mult la Bucureşti, trebuind să ajungem la Corneşti pe Târnave unde locuia Anica, fie iertată, trebuind să participăm la înmormântarea ginerelui ei. Am fost descurajată că pe lângă tot ce vedeam în jur, mai participam şi la aceste necazuri.

Am făcut o escală la Aiud la mormântul părinţilor şi al lui Ion şi după două zile am ajuns la Cluj. Am stat în fostul nostru apartament în care acum era proprietar Tavi, fiul cel mare al Rodichii. Alte emoţii, multe amintiri legate de fiecare colţ, noroc că o parte din mobilă a fost înlocuită cu mobila lui Tavi.

A doua zi, am făcut Sfânta Slujbă la mormântul lui Gilu şi am fost foarte impresionată de participarea surorilor, a câtorva nepoţi şi prieteni apropiaţi pe care i-am văzut şi în călătoriile viitoare, excepţie cei dispăruţi pentru totdeauna. După ceremonia din cimitir, ne-am întors la Tavi şi am apreciat că soţia lui, Dalia, a pregătit gustări pentru toată lumea. O altă dovadă de ospitalitate şi nu în ultimul rând respectul faţă de Gilu. Le mulţumesc!

Dan era la dispoziţia mea cu maşina, aşa că am făcut o călătorie şi la Oradea, la Valerica, împreună cu Anica pe care atunci am văzut-o pentru ultima dată, cu Lena şi m-a emoţionat revederea cu toţi ai Valericăi, inclusiv Ghiţă, soţul ei minunat care şi el după câţiva ani, a decedat. În timp relativ scurt am pierdut mulţi din cei dragi sufletului meu.

Revenită la Cluj m-am mutat la Turica, prietena din copilărie care şi ea a rămas văduvă. Costică, soţul ei, a făcut un infarct şi Turica a avut un şoc teribil în urma căruia a început să slăbească, nu şi-a revenit şi la următoarea vizită în ţară n-am mai găsit-o în viaţă. Începeam să mă îngrozesc de numărul mare de decese din familia mea şi din anturajul meu. Cu întâlnirea aceasta am căutat să ne amintim de copilărie şi pe cât

putem să lăsăm deoparte tristeţile. În parte am reuşit, ea în prezenţa mea se simţea bine, eu la fel, anii mulţi ce ne legau s-au simţit. Foarte discret a făcut o aluzie că-i lipsesc şi că a rămas singură, singurătate care i-a fost fatală.

Ca să-mi încerc sentimentele faţă de locurile unde am trăit 38 de ani, am plecat să mă plimb singură pe străzile oraşului. Nu cred că am fost foarte nostalgică doar că-mi aminteam în mod foarte real chiar cu lux de amănunte o serie de momente trăite, persoanele din epoca la care mă refer, care din păcate în mare parte au dispărut. Poate că din acest motiv regretul că am părăsit ţara nu a fost prezent niciun moment. Nici atunci şi nici acum.

Înainte de a părăsi Clujul am mai făcut vizite la cuscrii mei, mama Ica şi Vasile, care m-au primit cu multă căldură. Pe mama Ica o văzusem în Canada când a venit cu Rodica pentru o scurtă vizită, ele două fiind musafiri din familia noastră. Au stat numai trei luni, dar suficient să constate cum se trăieşte şi sper că au fost mulţumite şi liniştite, în special mama Ica care şi-a făcut mai multe gânduri la adresa noastră.

Rodica s-a instalat la mine, eu eram foarte prinsă cu benevolatul, ea mă ajuta foarte mult la gospodărie şi în special la gătit şi făcut prăjituri, fiind o specialistă de prim rang. După un timp mă însoţea o dată pe săptămână la benevolat, am vrut să vadă mediul în care trăiesc, să facă puţin exerciţiu de limba franceză. Cum era harnică şi îndemânatică, a fost foarte apreciată şi iubită de colegele de la benevolat şi în viitoarele vizite, când perioada de şedere era mai lungă, a devenit o prezenţă importantă atât la benevolat cât şi în casa mea, pot spune chiar indispensabilă. Uneori mă gândesc şi-mi fac reproşuri că poate prea am exploatat-o, dar a fost şi pentru ea, şi pentru mine, cu rezultate excelente. Sănătatea i-a permis să facă eforturile necesare şi pe măsura acestor eforturi a avut satisfacţii, şi-a ajutat toată familia şi, în plus, orizonturile oferite în această lume n-au fost de neglijat. Lipsa ei de acasă

nu s-a făcut simţită, din contră, Niculae o încuraja, asta până când el s-a îmbolnăvit, moment în care, draga de ea, nu a mai venit la mine. I-am simţit lipsa enorm. Mă obişnuisem cu ea.

Amintesc ajutorul cel mai mare pe care l-am avut din partea ei, la finele anului 1999 când Marius a fost operat, iar ea stătea nopţi întregi cu el; eu eram angajată şi noaptea trebuia să mă odihnesc. Tot timpul aveam impresia că eu nu făceam destul pentru ea, deşi căuta să mă convingă de contrariu. Generozitatea ei fără margini mă impresionează până în zilele prezente.

Prima vizită în România, care s-a dovedit plină de emoţii şi incertitudini, a reuşit să-mi întărească convingerea că decizia mea de a trăi definitiv în Canada, a fost mai mult decât inspirată. Nu mă refer strict la condiţiile materiale, cu diferenţele majore, ci şi la diferenţele de mentalitate, când am văzut că încă un număr mare din populaţie şi-a păstrat mentalitatea din epoca comunistă, am găsit chiar nostalgici; şi azi mai sunt după afirmaţiile lui Zoe, şi o cred. Contradicţiile interminabile în discuţiile ce se dovedeau tot mai aprinse, în familii, între prieteni, au reuşit să destrame legături prieteneşti dar în acelaşi timp au scos la iveală o mulţime de compromisuri. De toate acestea sunt scutită.

După întoarcerea din această călătorie, numită de mine călătorie test, a urmat o perioadă de pauză în călătorii, perioadă în care eu am primit vizitatori dragi care cred că s-au simţit bine la mine, cu care am vizitat multe locuri din Canada. Amintesc în ordinea vârstei pe Hertha, Lena, Valerica, Zoe, Rodica, deci trei surori şi două prietene pe care le consider tot surori, Hertha şi Zoe. Cu fiecare din ele am făcut programe cât mai variate şi în acelaşi timp plăcute.

Amintesc călătoriile ce le-am făcut: Ottawa de două ori, Toronto, Burlington, Cascada Niagara, oraşul Quebec, Laval şi cu prioritate Montreal, cu turul oraşului organizat, împrejurimile Montrealului şi desigur municipalităţile reprezentative,

muzee, biserici şi nu în ultimul rând, spectacole ca Festivalul de Jazz. Cea mai mult prezentă în casa noastră a fost Rodica, sora mai mică, despre care am mai scris în rândurile precedente, care a devenit o canadiană adaptată şi care a stat cât i-a permis situaţia familiei ei ce se afla în România şi aici trebuie să-i mulţumesc soţului ei, Niculae, fie iertat, care şi-a asumat toată răspunderea faţă de Dan, care nu era căsătorit încă. Cu riscul de a mă repeta, draga de ea mi-a fost de un ajutor nepreţuit şi asta datorită calităţilor ei sufleteşti şi talentului ei unic de gospodină, în special cel culinar. OFF... ce ne-a mai răsfăţat cu tot felul de bunătăţi, în special dulciuri, şi cu pedanteria ei; ce ordine ne făcea în casă... Nu ştiu cum rezista, sigur că era mai tânără ca mine cu zece ani, fiindcă după o zi destul de încărcată nu renunţa să urmărească la televizor tenisul pe care-l cunoştea bine, de care era absolut pasionată. Ultima vizită a ei a fost în anul 1999-2000 având ocazia să petrecem trecerea în anul 2000 şi revelionul împreună cu ea şi cu toată familia aflată în Canada: Titus cu Corina şi Alexandra, Gilu, nepotul, cu Anina, Cătălin, Claudiu, Alecu, fiul Maricichii, cu Simona şi Diana când într-o ambianţă plăcută am reuşit sper să o răsfăţăm şi noi pe ea.

Deci în perioada amintită, pe lângă musafirii primiţi cu tot dragul şi afecţiunea noastră în casă la noi, în paralel Corina cu Titus şi Alexandra au primit pe Mama Ica, Vasile şi Coca. În special prezenţa lui Vasile, de mai lungă durată şi repetată a fost de un mare ajutor pentru ei, Vasile la rândul lui fiind un gospodar înnăscut. Era priceput la toate, deci şi ei au fost răsfăţaţi permanent, nemaivorbind de tot ce pregătea cu ocazia Sărbătorilor de Crăciun, Sfintele Paşti, culminând cu aniversările de naştere ale celor dragi.

Los Angeles

Înainte de-a trece la călătoriile de după anul 2000, amintesc un mic voiaj nu lipsit de importanţă, mai ales că l-am făcut cu Alexandra, având o destinaţie dragă mie, în ţara vecină, mai precis în SUA, California, Los Angeles.

A fost prima ieşire din Canada într-o altă direcţie decât Europa şi de fapt intenţia mea, a fost ca aflându-mă pe acest continent, să profit să-l cunosc mai bine, accesul de această dată fiind mult mai uşor. Am fost invitată de Voichiţa care la acea dată era rezidentă în Los Angeles şi locuia într-un apartament comod, situat în ansamblul casei surorii ei, Adela, soră care avea şi un salon de coafură, manichiură şi pedichiură.

Ne-am folosit de acest loc doar pentru a avea unde dormi fiindcă intenţia noastră era de a vizita cât mai multe din acest oraş şi în acelaşi timp, de a nu deranja familia.

Los Angeles, situat în sud-estul Californiei, este primul oraş ca mărime al acestui stat şi al doilea din SUA, cu o populaţie de aproape 4 milioane de locuitori, importante minorităţi hispanofone şi negri afro-americani. Important centru cultural şi artistic, universitar, cu multe muzee, centru financiar, industrial, întins pe suprafaţă mare, este numit County Los Angeles, echivalent cu un judeţ, în care sunt incluse oraşele Los Angeles, Beverly Hills, Passadena, Hollywood şi mă opresc aici, fiind doar cele pe care le-am vizitat.

În oraşul Los Angeles, în imensitatea lui, nu ştiam cu ce să începem, dar gazdele ne-au condus în unele locuri mai reprezentative urmând ca noi două să ne orientăm singure. Toată lumea era cu serviciu, erau foarte ocupaţi, şi mai mult, sfârşitul de săptămână ne era afectat. Încep cu Centrul Getty. Industriaşul Getty-Paul, din beneficiile ce le aducea industria petrolieră, ca patron al acesteia, a făcut colecţii magnifice din

antichităţile greceşti şi romane, colecţii de obiecte de artă şi picturi. Încredinţează arhitectului Richard Meier concepţia arhitecturală a complexului care este compus din: Muzeul Getty, „Conservarea Getty pentru Arte", Institutul de Cercetare pentru Istoria Artei şi Ştiinţe Umaniste. Am vizitat muzeul care pe lângă exponatele permanente care sunt proprietatea lui, mai găzduieşte multe opere de artă împrumutate din muzeele renumite din lume. Astfel am avut ocazia să vedem „Autoportret" de Van Gogh; chiar cu multă îndrăzneală Ale l-a fotografiat, punctul de atracţie poate cel mai important, cel puţin pentru mine. Pavilioanele multiple din care este compus muzeul le-am vizitat aproape în întregime, timpul rezervat a fost de o zi, dar am lăsat timp şi pentru vizitarea grădinilor exterioare, de toată frumuseţea, o adevărată explozie de vegetaţie luxuriantă caracteristică Californiei, plus panorama oferită asupra L.A.-lui, complexul fiind situat pe o colină, mai precis în Brentwo. Pentru a avea acces la toate aceste minuni, la dispoziţia ta era un tren electric de la locul de parcare a maşinii, iar în interior erau asigurate toate serviciile. Erau ascensoare, iar în exterior, pe lângă restaurante găseai o mulţime de gherete cu tot ce puteai pofti. Deci cu toate acestea la îndemână, puteai să petreci o zi întreagă, să vizitezi complexul şi încă n-ai vizitat decât un sfert din el. Ne-am mulţumit cu atât şi cu bucuria de a avea această şansă.

Următorul obiectiv a fost o seară agreabilă de plimbare pe Hollywood Walk of Fame, situat pe Hollywood Boulevard unde pentru fiecare star este o stea cu cinci colţuri, în greutate de aproximativ 150 kilograme, pe care este scris numele starului. Calci pe ele, sau le fereşti, gândindu-te la renumitele nume din lumea cinematografului; multe mi-au creat nostalgia tinereţii. Mai poţi găsi nume din lumea sportului şi din alte domenii. Bulevardul este de ambele părţi împânzit cu buticuri pline cu o diversitate de articole cu subiecte şi portrete de artişti, măşti şi reviste, totul transformat într-un comerţ

înfloritor, fiecare vizitator fiind dornic să posede o amintire din universul starurilor şi făcând un mic calcul, pe an se perindau circa 10 milioane de persoane.

Periplul nostru a continuat cu vizitarea unui punct dorit mult de Alexandra: Stapels Center, o sală imensă de sport situată pe una din străzile cele mai lungi, Figueroa, destul de central. Interiorul nu l-am putut vedea fiind închis, în schimb holurile ne-au oferit posibilitatea să ne documentăm despre evenimentele importante sportive, să vedem o mulţime de postere cu starurile sportive şi, desigur nu lipseau buticurile care pur şi simplu te ademeneau cu tot soiul de articole, predominând cele din domeniul baschetului. Cum Ale era şi jucătoare, şi pasionată de formaţiile NBA, m-am bucurat de plăcerea ei de a vizita toate aspectele, de a le savura chiar.

La întoarcere am luat pentru prima dată metroul care era aproape de centru. Aici am avut emoţii până am ajuns pe peron, pentru că toate intrările şi scările rulante erau pustii. Era ora când majoritatea erau la serviciu, dar acest decor mi-a dat senzaţia că putem fi atacate. Sigur că nu mi-am manifestat frica să nu o descurajez pe Ale, care însă era mult mai curajoasă decât mine. Am respirat uşurată când m-am văzut în metrou, care era foarte curat, cu un amestec de călători de toate culorile, deloc o noutate pentru acest continent.

Continuând ruta, la ieşirea din metrou ca să ajungem acasă trebuia să luăm două autobuze. În primul am avut o surpriză, un bărbat la cca 50 ani ne-a auzit vorbind româneşte şi cu o dezinvoltură ce m-a surprins a intervenit în limba noastră, etalându-şi familia de provenienţă română (bunica), el fiind născut în State. Când am coborât să luăm al doilea autobuz n-am scăpat de el şi, la insistenţele lui şi cu acceptul amândurora am luat masa cu el la un restaurant mexican unde el era foarte cunoscut, asta ne-a dat încredere şi, după afirmaţiile lui, lucra în lumea filmului. Pentru a elimina orice îndoială, la sfârşit ne-a dat un număr de telefon şi soţul gazdei

l-a contactat şi se pare că după plecarea noastră s-au cunoscut personal. În nicio altă călătorie nu mi s-a întâmplat să accept o astfel de propunere, dar nefiind singură, ci cu Ale care se amuza de minune, şi mai mult, în plin centru cu multă lume în jur, nu mi s-a părut riscant. O altă experienţă...

Într-un sfârşit de săptămână, fiul gazdei ne-a lut cu maşina şi ne-am deplasat la Passadena, cunoscută prin manifestările artistice şi sportive. O suburbie foarte frumoasă, plină de trandafiri care erau predominanţi. De fapt, se ţine şi un festival al trandafirilor, iar una din echipele de fotbal american se şi numeşte Rose, echipă locală desigur.

Invitaţia n-a fost întâmplătoare, am văzut o campanie de alegere a primarului pe care gazda noastră îl cunoştea bine şi pe care până la urmă l-am cunoscut şi noi, foarte curtenitor, credea că şi noi suntem electori potenţiali. Ne-am simţit foarte bine, am stat de vorbă cu localnicii, toţi extrem de amabili, deschişi şi eram servite cu tot ce se afla la acest eveniment. Aş putea să o asemăn cu o serbare câmpenească, dar în plus au fost şi defilări de costume tradiţionale ale tuturor etniilor, în special mexicane. Am petrecut o zi şi când am ajuns acasă, ca după fiecare ieşire, eram frânte de oboseală, trebuind să ne refacem pentru ziua următoare.

Cu aceeaşi persoană, a doua zi am dorit să vedem faima Los Angeles-ului, Hollywood, capitala cinematografului american, construit la sfârşitul secolului 19. Ca să ajungem pe colina, destul de aproape de literele faimoase ce sunt cunoscute în lumea întreagă, am parcurs cu maşina serpentine ameţitoare şi mă tot gândeam ce curaj îţi trebuie să-ţi stabileşti aici o rezidenţă la valori exagerate, pentru simplul motiv că aici sunt proprietari staruri de cinema, cu tot riscul cutremurelor de pământ. Se vede că şi aici este un secret deţinut de specialişti.

Ca panoramă, este de o frumuseţe rară: oceanul care se îmbină cu plaja, iar aceasta cu colina este o raritate. Alexandra, impresionată de peisaj, s-a aventurat să coboare cât mai

aproape de rezidenţa lui Cher care, din întâmplare, se afla aproape de zona vizitată de noi. Nu mă opresc la diversitatea arhitecturală a construcţiilor, vreau să arăt cât de bogată este imaginaţia omului şi spectacolul ce ţi-l oferă. Atât.

Am revenit într-o altă zi cu Voicu, să vedem spectacolul dintr-un alt unghi şi mult mai aproape de intrările în rezidenţă şi de parcările maşinilor. O adevărată competiţie de mărci, cât mai renumite şi concurenţa aranjamentelor florale, a arborilor, într-un cuvânt tot ce-ţi ia ochii. Cobori cu maşina până aproape de ocean şi am profitat de ocazie, îmbarcându-ne pe un vaporaş automat pe care Voicu l-a condus cu îndemânare. Alexandra era şi ea emoţionată, dar nu-mi arăta, din contră, se plimba cu multă dezinvoltură prin vaporaşul care practic nu avea pereţi laterali şi viteza era destul de mare, iar eu tot timpul eram cu frica de a nu cădea în apă. Era numai ideea mea, de care se distrau tinerii.

Plimbări la marginea oceanului, fără a face baie temperatura nefiind favorabilă, am făcut de mai multe ori, dar una din ele o am în memorie. Adela ne-a luat cu maşina să vizităm două din proprietăţile ei care erau date în chirie, ne-a prins seara la doi paşi de ocean, era chiar bine - întuneric, ea având de rezolvat probleme cu chiriaşii. Alexandra şi cu mine, în plin întuneric ne-am dus pe plajă desculţe, până la marginea apei, nu vedeam absolut nimic, auzeam doar vuietul valurilor care mă înspăimântau, dar în acelaşi timp îmi dădeau senzaţia infinitului, ruptă total de realitate pentru o clipă, sentiment ce l-am resimţit în ocazii similare în contact cu imensa apă a oceanului, o dată în Hawai unde am locuit două săptămâni (voi reveni) şi altă dată, cu ocazia croazierei în Alaska la care, de asemenea, voi reveni.

Într-o altă zi, am ales să vizităm Universal Studio, situat în afara Hollywood-ului, şi care este ca mărime printre primele şase în lume, cuprinzând o mulţime de parcuri naturale. Importanţa lui este cunoscută şi intervenţia omului în acest

complex este neînchipuit de importantă. Au creat continente, ţări, oraşe de pe mapamond, au reuşit să creeze cele mai inimaginabile scene de catastrofe naturale, de accidente aeriene, maritime, rutiere, pur şi simplu te-au făcut şi te fac să crezi că te plimbi prin locurile autentice, departe însă de realitate. Sinceră să fiu mie mi-a lăsat un gust amar şi parcă s-a spulberat un vis, dar în acelaşi timp nu poţi să nu apreciezi munca acestor artişti, arhitecţi şi o mulţime de specialişti din toate domeniile, pentru a nu trunchia realitatea. Riscul este de partea lor. Nu pot să-mi dau seama astăzi, când vizionez un film dacă acţiunea respectivă se petrece să zic în Italia reală sau în Universal Studio. Dar asta nu e o problemă majoră, tinerii sunt fermecaţi de vizitarea şi savurarea momentelor tari din scenele de film, pe care le vezi plimbându-te pe jos sau cu trenuleţe speciale. Fiind cu Alexandra, le-am făcut pe toate. Am participat inclusiv, la un spectacol în care tu ca spectator erai în contact, simulat, cu eroul sau cu animalele care te puteau ataca şi realmente am trăit momente de emoţii. Alexandra, şi de această dată se distra pe seama fricii mele şi mi-am amintit când eram copil cum râdeam şi eu de reacţiile celor mai în vârstă. Fiecare epocă are farmecul ei!

Încărcate şi la propriu şi la figurat de amintiri reale pe care Ale ţinea să le posede, postere, ilustrate, chiar şi îmbrăcăminte pe care le găseai în multiplele buticuri sau la comercianţii ambulanţi care te atacau şi de care nu uşor te debarasai şi cu sentimentul că Ale a fost mulţumită, am părăsit această lume pe care eu am numit-o artificială şi ajunse acasă, fără să ne mai odihnim, am fost conduse de Adela, patroana salonului de coafură, să-i vizităm proprietatea la care a muncit atâţia ani cu rezultate de admirat. A dorit să ne coafeze pe amândouă chiar dacă eu nu frecventam şi nu frecventez nici astăzi aceste saloane. Ea fiind pasionată, o adevărată artistă, era aşa de satisfăcută să ne vadă, în special pe Alexandra care era aşa de frumoasă când ieşea de sub mâinile ei; de altfel

frumoasă e întotdeauna. Toate aceste ieşiri la salon le-am savurat, fiindcă am văzut cum se comportau clientele, toate indigene, unele mai reci, altele mai vorbăreţe, dar caracteristica pe care eu am concluzionat-o a fost naturaleţea lor, spontaneitatea, lipsa de ifose, poate nu sunt în acord cu alte păreri, şi în final amabilitatea lor şi curiozitatea bine intenţionată când aflau că suntem străine.

După aproximativ 7 ani am mai făcut o ieşire la L.A. Singură de această dată, scopul fiind să mă întâlnesc cu o persoană, mai exact cu o prietenă de-a unei surori care şi-a amintit de mine din tinereţile îndepărtate şi care mă căuta de foarte mult timp. Practic n-o mai văzusem de 58 de ani.

Cu multe emoţii m-am angajat în acest voiaj, dar încurajată şi de ea, fiindcă legat de mine personal, ea îşi amintea de soţul ei decedat pe care eu l-am cunoscut la Aiud şi care pe parcursul anilor, încă din ţară s-a dovedit a fi un mare artist grafician, producător de desene animate, pictor, scriitor, dar care din cauza originii sociale nu s-a putut afirma în ţară. A ales calea exilului şi a plecat din Bucureşti unde a trăit până în 1972, împreună cu familia şi s-a stabilit în California, în final la L.A.. După cele relatate de ea, el moare în 1990, după o căsătorie foarte reuşită şi sunt convinsă de acest lucru, dovadă fiind tot ce am găsit în apartamentul ei din Beverly-Hills. Tot apartamentul, destul de mic, dar suficient pentru o persoană, era plin de lucrările lui, de la picturi la grafică, afişate fie pe pereţi fie peste tot ca într-un adevărat depozit. La început n-am ştiut ce să cred, dar ea m-a avertizat că voi locui două săptămâni într-o dezordine artistică şi de a doua zi am înţeles că acesta este universul ei în amintirea soţului pe care l-a iubit enorm. Am admirat-o pentru tot ce face ca să-i păstreze memoria vie atât în S.U.A. , cât şi în România. Cu un venit financiar modest, fiind pensionară puţin mai în vârstă ca mine, selecţionează din operele lui şi trimite peste tot, întreţinând relaţii cu persoane avizate în artă şi cu poeţi, reuşind chiar să

iniţieze simpozioane şi expoziţii, în special în Romania, dar şi în State. O admir! În timpul cât am stat cu ea am reuşit să ne depănăm toate amintirile comune din Aiud şi am apreciat la ea simţul umorului, calităţile de foarte bună naratoare şi în special, admiraţia ce o avea faţă de talentele multiple ale soţului, pe care se străduia să le eternizeze.

Inevitabil, distanţa mare de timp care ne-a despărţit şi-a spus cuvântul. În primul rând schimbarea fiziologică, ca să fiu mai subtilă şi să nu zic îmbătrânirea ce s-a produs asupra noastră cu trecerea anilor, de care sigur că făceam glume, dar în acelaşi timp realizam că încă suntem absolut autonome în comparaţie cu mulţi din cunoscuţii noştri care au dispărut sau sunt handicapaţi.

Împreună cu ea, am făcut o vizită Adelei, care şi de această dată s-a dovedit a fi o gazdă de mare ţinută. După câteva zile, singură cu Adela, ne-am plimbat pe malul oceanului, i-am văzut una din casele noi, nu mai ştiu câte are, bravo ei a muncit enorm, iar la plecare m-a condus cu maşina la aeroport.

În timpul ce mi-a mai rămas, am încercat să nu o deranjez pe Mioara, gazda mea, care era absorbită total de planurile ei legate de operele soţului şi singură, de fapt plăcerea mea, am făcut plimbări în cartierele atât de frumoase din Beverly Hills, cu rezidenţe elegante, îngrijite şi care din exterior păreau că sunt numai ca exponate şi nu locuite, diferite ca stil, şi mi s-a explicat că numai din spatele casei vedeai eventual o persoană sau două. De preţul unei astfel de case nici nu amintesc, eu întâmplător am aflat asta doar pentru cultura mea generală. Printre starurile care locuiesc în zonele vizitate de mine, este şi Jaqueline Bisset care mie mi-a plăcut mult. Parcurile întâlnite la fiecare pas par desenate, curate, destul de pustii, doar vizitatori curioşi ca şi mine. În aceste zone rezidenţiale, foarte puţină lume circulă pe jos, doar dacă fac exerciţii fizice. Am văzut un şir de pietoni pe un fel de trotinetă

motorizată care prindea o anumită viteză, pentru mine a fost o premieră şi am găsit că este foarte originală. Persoanele întâlnite erau foarte deschise, chiar schiţau un salut sau un zâmbet, iar dacă am cerut o informaţie, n-am cuvinte să descriu amabilitatea celui solicitat.

Într-o duminică am asistat la slujba religioasă într-o biserică romano-catolică şi am rămas foarte impresionată de arhitectura, de desfăşurarea serviciului şi în special de ţinuta îngrijită a enoriaşilor care mi-a amintit de copilărie când aveam îmbrăcăminte specială pentru biserică. Nu pentru prima oară am remarcat aspecte de un conservatorism care nu deranjează, din contră, zic eu menţin echilibrul unei vieţi normale care este invadată de tot soiul de curente moderne care însă e că nu sunt viabile. Apar repede şi dispar tot atât de repede, fapt dovedit mai ales în America profundă pe care am avut ocazia să o vizitez şi la care voi reveni.

Cât am mai petrecut în casa Mioarei, am avut ocazia să cunosc câţiva prieteni de-ai ei printre care o fostă colegă de facultate de-a Valerichii, sora mea, care m-a impresionat foarte mult prin fineţea ei, prin discreţie şi inteligenţă. Păstrez legătura cu ea prin convorbirile telefonice având ca subiect politica americană, amândouă fiind republicane şi ce a fost mai important e că am reuşit să restabilesc legătura între ea, Lia şi Valerica, ele comunicând telefonic.

Am părăsit L.A. condusă la aeroport de Adela, care şi de această dată s-a arătat a fi foarte generoasă şi nu a pregetat ca la ora 4:00 dimineaţa să mă conducă cu maşina ei la aeroport.

Făcând o analiză a acestui voiaj, faţă de emoţiile şi bucuria de a revedea o persoană pe care n-am văzut-o de atâţia ani, am ajuns la concluzia că într-un anumit sens este riscant, fiindcă evoluţia de ambele părţi este foarte diferită, lucru ce s-a dovedit în cazul de faţă, rămânându-ne doar depănarea unor amintiri destul de estompate, lucru ce se repeta zilnic.

Departe de mine de a-i reproşa Mioarei cel mai mic gest, din contră, îi mulţumesc pentru tot şi fără să vreau gândul meu se îndreaptă mai mult spre soţul ei decedat, pe care l-am cunoscut mai bine.

2004 – San Francisco, Hawaii

Reiau şirul călătoriilor, întorcându-mă la anul 2004 când primind un telefon din partea Herthei care se afla în San Francisco la Igor, prin care mi-a propus să facem o călătorie împreună în Hawai, m-am decis imediat, fiind de acord.

Ianuarie 2004, o iarnă obişnuită la noi, încep să fac pregătirile, în primul rând pentru Marius care urma să locuiască în lipsa mea la Corina şi Titus, apoi pregătirile mele care nu necesitau mult timp.

Plec din Montreal la ora 17:00, fac escală la Cleveland, continui drumul spre San Francisco unde am sosit la miezul nopţii aşteptată fiind de Hertha şi Igor care au avut emoţii serioase, fiindcă numele meu nu figura ca Popa ci apăream cu numele avut înainte de căsătorie. Norocul a fost că Hertha şi-a amintit din cele spuse de mine despre regula din provincia noastră şi anume că în anumite situaţii, eşti obligat să-ţi declari şi numele de fată, în altele era la libera alegere. În cazul de faţă eu am hotărât această formă.

Revăzând-o pe Hertha, nu mi s-a părut schimbată deşi n-o văzusem de 7 ani, însă pe Igor l-am găsit mult maturizat şi m-a impresionat enorm cum semăna cu Eugen, şi la mers, şi la politeţea acestuia, nemaivorbind de atenţia ce şi-o manifesta faţă de mama lui şi faţă de mine.

Aeroportul mi s-a părut foarte mare, foarte aglomerat, ca toate cele din state, dar şi aglomeraţia mi s-a părut organizată ca de altfel toate compartimentele, practic neputând să te pierzi, dovadă că la întoarcerea mea spre casă, din motive tehnice am fost singură şi totul a decurs normal. Poate aveam şi ceva experienţă acumulată şi o siguranţă pe care o câştigi în această lume, văzând la tot pasul poliţişti, cred că nicăieri nu mi-au fost aşa de simpatici poliţiştii ca în State.

Îmbarcaţi în maşina lui Igor pe care l-am calificat ca un

şofer excepţional, în special prin calmul ce-l caracterizează, calm atât de necesar în profesia ce o practică, de medic psihiatru, ne-am îndreptat spre rezidenţa lui situată în Mill Valley, la 23 de kilometri nord de San-Francisco. Am traversat renumitul Golden Gate, pe o lungime de aproape 12 kilometri, despre care se zice că este cel mai lung pod din lume sau s-a zis, fiindcă după câţiva ani am trecut tot în State, în sud, pe un pod de 30 kilometri. Voi reveni la acest subiect.

Pe drumul până la Mill Valley, „O mie de văi", fără probleme, luminat ca şi ziua, nu m-am putut documenta prea mult fiind şi obosită. Ajungând acasă am fost primită de Pom cu multă căldură, ea ştia de mine din povestirile lui Igor, am făcut un duş şi direct la culcare, urmând ca a doua zi cu Hertha-să pornim în recunoaşterea Mill Valley-lui şi a Friscoului.

Casa lui Igor era pe o colină, dar apoi parcă într-o groapă, era lipită de a vecinului, compusă dintr-un mic antreu care te duce în salon şi sufragerie, acesta având un patio în care sigur că erau arbuşti de lămâi cu fructe, la acea oră fiind prima recoltă. Tot din antreu intrai în bucătăria modern utilată, în garaj şi urmau scările care te urcau la cele două dormitoare, fiecare cu corpul de baie. Pentru două persoane era mai mult decât suficient, dar asta este obişnuitul locuinţelor în State şi Canada: spaţiu mare şi foarte confortabil. Soţia lui, Pom, de origine thailandeză, o persoană extrem de modestă, de o fineţe şi discreţie deosebite, inteligentă şi cu un zâmbet de copil nevinovat, întreţine această casă. Cred că a fost interiorul cel mai curat ce l-am văzut în această ţară împreună cu cel din Detroit. M-am ataşat de ea din primul moment şi cât am stat la ea, a fost o gazdă desăvârşită, nu mai vorbesc de bucatele pe care le gătea, simple şi sănătoase, aici asiaticii fiind primii.

A doua zi, am plecat cu Hertha spre San Francisco însoţite de Igor pentru a fi iniţiate, urmând ca viitoarele călătorii să le facem singure pentru aceleaşi motive ştiute, tinerii fiind ocupaţi cu slujbele.

Pe zi văd cocheta localitate care-şi justifica numele, cu multe străduţe pe coline, cu urcuşuri şi coborâşuri, sigur asfaltate indiferent de lăţimea lor, majoritatea foarte înguste şi totuşi circulaţia în două sensuri, nefiind o problemă, vegetaţie şi de-o parte şi de alta, dar nu am văzut vegetaţia tropicală ca la Los Angeles, arbuşti şi flori multe, multe chiar şi în vase enorme de care ne-am lovit peste tot. Era luna ianuarie, vegetaţia în plină explozie, dar nu aşa de cald ca în Los Angeles de care ştim că nu are vânturi, zăpadă, puţine ploi, dar cu permanentă teamă de cutremure.

Conduse de Igor până la agenţia unde aveam reţinute biletele pentru turul oraşului Frisco, am trecut podul Golden Gate şi cu literatura avută, plus informaţiile ghidului din partea companiei cu care am făcut acest tur, aflu următoarele: construcţia podului a fost începută în 1933, s-a terminat în 1937 devenind unul din monumentele cele mai celebre din America. Inginerul I. Strauss care era şi poet, născut în Chicago şi-a luat răspunderea de a construi acest pod suspendat de o culoare unică, un orange internaţional, vopsea foarte minuţios studiată pentru a proteja podul contra sării marine prezentă în aer prin vaporii degajaţi. Lungimea lui fiind de 12 kilometri şi lăţimea de 30 metri, cu 6 benzi de circulaţie auto şi două alei de o parte şi alta rezervate pietonilor. Aceste două alei aveau plase de sârmă rezistente, ridicate la o înălţime considerabilă pentru a împiedeca intenţiile de sinucidere, sinucideri a căror număr creştea în fiecare an. Până în 1964 a fost considerat ca fiind cel mai lung pod din State, el fiind depăşit la această dată de podul din New-York, Verrazano-Narrows.

O parte din drumul până la agenţie l-am văzut din maşina lui Igor şi am luat primul contact cu acest oraş construit de pionierii în goana după aur, dar care în urma cutremurului din 1906 este distrus complet şi apoi reconstruit foarte rapid, respectând arhitectonica iniţială. Din nou în 1989 suferă un alt

cutremur. Este zona Californiei unde seismele sunt cele mai frecvente din America şi în acelaşi timp este statul cel mai populat, cel mai căutat pentru a trăi în el, motivul fiind ştiut: climatul. Din primul moment l-am găsit aşa cum este descris în literatură sau cum este ilustrat prin toate mijloacele existente şi cum ghidul încerca să ni-l prezinte.

Începând turul, ghidul ne-a luat în primire şi şi-a început poezia ştiută pe de rost. L-am ascultat până în momentul când a început să se repete. Insista mai puţin asupra istoricului, asupra monumentelor, flori istorice, din contră se oprea asupra preţurilor caselor şi în anumite cartiere el fiind şi şoferul, oprea şi ne arăta locuinţe de aveai impresia că este un agent imobiliar. Eu nu zic că nu ne-am format o imagine cât de cât, dar eu am început să renunţ a-l mai asculta şi m-am concentrat la a privi tot ce mi se oferea.

Spectacolul străzii era unic, colinele renumite cu tramvaiele tradiţionale în care am călătorit cu o altă ocazie, benzile de circulaţie în cele două sensuri erau separate de vase enorme pline cu flori multicolore, flori pe care le găseai peste tot şi care dădeau un farmec deosebit oraşului. În plus, partea aceasta a Californiei beneficiază de două cicluri de vegetaţie, deci şi în San Francisco ca şi în L.A. solicitările de locuinţe sunt la scară ridicată ca de altfel şi preţurile, aşa mi-am explicat de ce ghidul nostru, cu multă mândrie, insista să ne informeze, eu am fost convinsă că era plătit în plus de proprietari ca să le facă publicitate. Totul e posibil într-o ţară liberă, mai ales în America.

San Francisco este centru cultural şi financiar, cel mai mare port de pe coasta vestică, cu o industrie de construcţii navale foarte dezvoltată. Marina care constituie o parte din oraş şi care împreună cu Golden Gate face legătura oraşului propriu-zis cu sateliţii numeroşi împrăştiaţi în San Francisco, Baycare este un paradis pe pământ. Apa oceanului îi imprimă această splendoare pe care am savurat-o de fiecare dată când ne

întorceam cu vaporaşul până la Mill Valley şi de fiecare dată vedeam şi renumita închisoare Alcatraz, închisă acum, ea fiind doar un muzeu care atrage foarte mulţi vizitatori. Pe mine personal nu m-a atras, amintirile despre o astfel de instituţie nu-mi creează nostalgie, din contră, spaimă.

În cadrul turului organizat am vizitat Centrul Civic, cu primăria ce mi-a amintit de Domul Invalizilor, ca arhitectură, impunătoare, cu turnul aurit, am vizitat numai exteriorul, în interior din explicaţiile ghidului am dedus că toată administraţia era cuprinsă aici.

Am continuat turul pe străzile multiple şi am ajuns pe o colină înaltă care ne-a oferit o panoramă splendidă a oraşului, de această dată văzându-l de sus aveam impresia că este într-o groapă, iar când ne plimbam pe străzile cu urcuşurile şi coborâşurile lor casele mi se păreau căţărate. Prin acest aspect Friscoul mi s-a părut unic faţă de tot ce am văzut în State.

După aceste două zile am întrerupt vizita în Frisco, urmând să o reluăm după întoarcerea noastră din Hawai.

Alegerea locului de vacanţă a fost făcută de Pom şi Igor prin internet, la acea oră pentru mine fiind o noutate şi au ales insula Maui, au ales hotelul şi au închiriat maşina. Avionul cu care am zburat a fost foarte mare cu trei rânduri de scaune, ale noastre au fost pe mijloc, confortabile, am luat masa de dimineaţa şi am aterizat după câteva ore într-o lume nouă, cu o temperatură plăcută, cald fără umiditate şi am fost întâmpinaţi cu „aloha", salutul care ne-a însoţit tot timpul şi pe care l-am folosit şi noi, apoi au venit femei îmbrăcate în costumele colorate cu floarea, nelipsita floare în păr şi şiragul de flori de toate culorile la gât, şirag ce-l primea fiecare călător, apoi bărbaţii cu cămăşile lor multicolore şi mereu cu zâmbetul pe buze.

Până ce Igor a luat maşina închiriată, noi a trebuit să ne debarasăm de o parte din haine, trecând la vestimentaţia de vară, când la Montreal erau -24ºC după spusele lui Titus la

telefon.

Am părăsit aeroportul Kahului, numele localităţii, şi după 22 mile am ajuns în Lahaina, localitatea unde aveam rezervat hotelul.

Vreau să fac o paranteză în care să încerc să descriu aceste petece de pământ în imensul ocean.

Hawai, arhipelag vulcanic al Polineziei, cu o suprafaţă de peste 100 mii Kilometri pătraţi, cu o populaţie de 1 milion şi ceva, este format din mai multe insule, printre care cele mai importante sunt Oahu, în care se află şi capitala Honolulu, apoi Maui în care ne-am stabilit, iar cea mai mare este insula Hawai.

Originari din Tahiti, hawaenii au sosit în arhipelag în jurul anilor 1000. În anul 1778, Cook debarca în insule, iar începând cu 1820 misionari protestanţi încep evanghelizarea, apoi cei catolici. Statele Unite obţin acces liber la porturile hawaiene iar mai târziu s-au încheiat tratate reciproce de comerţ. Pearl Harbor le este concedat. Un grup de plantatori americani au înlăturat monarhia indigenă. În 1898 este anexat la SUA, iar în 1959 devine al 50-lea stat al Uniunii.

Un relief foarte variat, de la câmpii, podişuri, munţii vulcanici cu multe cascade spectaculoase şi, ca totul să fie un vis, oceanul nesfârşit încheie decorul.

O vegetaţie explozivă care realmente este foarte greu să fie descrisă, cu foarte multe specii absolut necunoscute. Cu excepţia ananasului, mangoului, nucii de cocos, citricelor, n-am cunoscut nimic. Importanta cultură, care este şi la baza economiei, este sfecla de zahăr şi ananasul. Şi apropos de ananas, nicăieri în lume n-am mâncat aşa ananas gustos şi plin de zeamă.

Revin la ruta noastră, aeroport - hotel, pe parcursul căreia am văzut culturi întinse de sfeclă de zahăr, foarte puţine aşezăminte umane, la distanţe mari unele de altele. Am văzut câteva case în stilul autentic al acestor insule, adică destul de rudimentare, acoperite cu vegetaţie uscată şi destul de mici. Să

fi fost casele celor ce lucrau sau păzeau culturile respective?

Surpriza a fost când am ajuns în oraş care nu avea nimic în minus faţă de oricare oraş modern. Am remarcat în schimb că majoritatea clădirilor erau cu un singur nivel cu excepţia hotelurilor care erau cu peste 10 etaje şi înşiruite ca mărgelele la malul oceanului. Am avut şansa să ne cazăm într-un astfel de hotel. Apartamentul pe care l-am avut era compus din trei camere cu două corpuri sanitare, o bucătărie utilată cu toate electrocasnicele necesare, două terase mari care dădeau la ocean şi care nu aveau mai mult de 500 metri distanţă de ocean. În continuarea clădirii, era un gazon bine întreţinut, cu o perdea de arbori înalţi de nuci de cocos, o piscină unde eu înotam zilnic, iar plaja propriu-zisă era puţin lipsită de nisip în zona noastră, dar cu uşurinţă aveai acces la ocean.

Fac o mărturisire: întotdeauna, chiar de copil, apa m-a atras, să sar în ea, să înot sub nivelul ei, dar în acelaşi timp aveam un sentiment de teamă de necunoscut, de tot ce se petrece în adâncurile ei, chiar şi în piscină aveam această senzaţie inexplicabilă dar care n-a reuşit să mă priveze de plăcerea de a petrece mult timp în ea. Aveam ştrandul din Aiud, iar proprietarul mă scotea la ora închiderii cu multă greutate.

Seara înainte de culcare lăsam uşa de la patio deschisă, eram la etajul patru şi nu era nici un risc şi auzeam valurile, o muzică, reproducând sunetul tuturor instrumentelor unei orchestre şi cred că mai bună terapie nu există. A fost una din plăcerile majore, de neuitat.

Având asigurate toate condiţiile, am căutat cu Hertha ca în timpul zilei să ne facem programul numai noi două, să-i lăsăm pe tineri independenţi. Seara uneori ieşeam la un local împreună să cunoaştem din bucătăria locală, şi asta destul de rar, motivul sigur ştiut că-ţi răpea prea mult timp şi în acelaşi timp nu era foarte ieftin. Am preferat să ne rezervăm finanţele pentru excursiile ce se organizau sau pentru plimbările individuale pentru a vedea cât mai mult.

După plimbările zilnice seara am hotărât ca prin rotaţie noi femeile să gătim fiecare din meniurile tradiţionale, mie mi-a venit rândul de două ori şi le-am făcut mămăliguţă cu brânză şi tocăniţă, Hertha s-a întrecut cu şniţelele ei din piept de pui, iar Pom cu bucătăria ei thailandeză, dominată de orez cum numai asiaticii ştiu să-l prepare, apoi cu legume numai sub vapori şi carne destul de puţină.

Preferinţa generală au fost fructele proaspete, ananasul, nuca de cocos, mango şi sucurile de citrice, plus sucurile locale colorate în toate nuanţele şi cu gust aparte, niciodată nu le puteam identifica, dar aveam tot timpul garanţia că sunt naturale. Nu-mi amintesc să fi băut apă.

A doua zi am început cu Hertha să ne documentăm şi chiar să facem plimbări în oraş. Înainte de a părăsi hotelul am descoperit o curte interioară plină de vegetaţia locală, cu o fântână arteziană şi cu un bazin plin cu peşti coloraţi şi cu temperatură plăcută. Plimbarea noastră ne-a ajutat să cunoaştem puţin din viaţa celor ce trăiesc aici. Majoritatea sunt indigenii care, am mai menţionat, au fizionomia asemănătoare japonezilor, în special bărbaţii; femeile de statură mai mică, n-am văzut femei înalte, dar frumoase, o frumuseţe exotică. Am cutreierat pieţele exterioare pe care le găseai la tot pasul, cu tarabele pline de fructele tropicale, de legume cunoscute şi mai puţin cunoscute şi de florile într-o multitudine de specii, de un colorit splendid, o adevărată expoziţie. Zilnic cumpăram totul proaspăt. Magazinele de îmbrăcăminte nu ne-au interesat în mod deosebit, intram mai mult în prăvălioarele cu specific indigen, de la statuete cu personaje inspirate din multiplele lor legende la vestimentaţia tradiţională multicoloră şi nelipsitele flori, flori şi iarăşi flori exotice cu parfumul lor şi paleta bogată în culori. Imposibil să le reţii numele, au calitatea că nu le poţi uita, în special mirosul lor care m-a urmărit multă vreme.

În program am cuprins şi Galeriile de Artă care în localitatea noastră erau destul de multe, adevărat că nu erau

foarte mari şi aveau exponate provenind din lumea întreagă, cu autori necunoscuţi de mine. Am avut o surpriză plăcută, printre cei ce expuneau s-a aflat şi un nume românesc: Alexandra Nikita, născută în 1985 în Romania, iar exponatele ei eu le-am comparat cu Picasso, sigur că nu sunt specialistă. Din broşurile informative se pare că este una din pictoriţele tinere, cea mai bogată, lucrările ei se vând la un preţ ridicat. Am mai aflat că trăieşte la Los Angeles, cel puţin în perioada când am descoperit-o, anul 2004.

Într-o duminică am asistat la o slujbă religioasă la o biserică Romano-Catolică şi am fost foarte impresionată de participarea numeroasă, interiorul arhiplin şi curtea la fel de plină şi pentru a fi auzit serviciul divin erau instalate microfoane cu amplificările necesare. Biserica se numea Sfânta-Maria, iar preotul cred că era dintr-o ţară din America Latină. Momente de intense emoţii, pe tărâmuri atât de îndepărtate.

Un obiectiv ce n-am vrut să-l ratăm a fost un muzeu interesant, cu specific al pionieratului, istoricul şi reprezentarea vieţii contemporane care, cu toată influenţa modernă, păstrează multe aspecte tradiţionale. În acest context vreau să menţionez că în puţine locuri pe care le-am văzut m-am lovit de atâtea legende, credinţe şi poate chiar superstiţii, exprimate în obiceiurile lor, în îmbrăcămintea ce-o arborează, în dansurile lor şi nu mai vorbesc în muzica lor atât de melodioasă ce-l trezeşte chiar şi pe cel mai insensibil. La ieşirea din muzeu se află o piaţetă cu exponate inspirate din istoria, religia şi cultura lor, dar şi cu articole moderne, casete, CD-uri cu muzica lor. În centrul acestei piaţete am văzut un pom cum n-am mai văzut niciodată, secular care avea o extindere nu în înălţime, ci în lăţime, cu ramificaţii enorme în lungime totul având o tulpină pe care o puteau cuprinde circa 8 persoane. A fost unul din punctele de atracţie, împreună cu un parc din apropriere, unde puteai să asişti la concerte improvizate ce nu te lăsau deloc

indiferent, sau să asculţi discursurile unor personaje excentrice cu teme religioase, politice, etc.

Instructiv şi interesant a fost Muzeul de Balene cu exponate din produsele provenite de la acest mamifer ce populează Pacificul şi anume uleiul de balenă şi metodele şi utilajele necesare pentru extragerea lui, pentru a fi utilizat ca şi combustibil, în farmacie (cetaceul) sau în stomatologie încă din anii 1850. Spectacolul pe care mi-l ofereau balenele, îl urmăream aproape zilnic de pe terasa mea şi-mi crea emoţii deşi distanţa era destul de mare faţă de mal, deci nici într-un fel nu puteam simţi jetul de apă ce-l aruncau, în schimb auzeam sunetele ce le scoteau. Astfel de spectacol am mai avut ocazia să văd dar dintr-un unghi diferit, din vaporul croazierei din Alaska; voi reveni.

Profitând de stabilirea noastră aproape de Honolulu, capitala statului Hawai, capitală situată în insula Oahu, prin intermediul hotelului nostru, am făcut o excursie organizată în Honolulu. Foarte de dimineaţă am luat avionul din Kahul, unicul aeroport în zona noastră, şi am ajuns în Honolulu după circa 4 ore. Honolulu, Honolulu... Doamne numai în vise puteai să te gândeşti la el, dar ca să-l văd în realitate n-am îndrăznit niciodată să-mi fac iluzii de-a călca cu paşii mei, cândva pe aici. Cu Hertha împreună, aveam emoţii şi normal că şi pentru ea era o premieră. La aeroport ne-a aşteptat autobuzul special pentru grupurile din diferitele hoteluri, un autobuz curat, confortabil, cu aer condiţionat, colorat în exterior ca toate autobuzele de aici, iar şoferul era şi el îmbrăcat colorat, neaoş hawaian, cu zâmbetul caracteristic şi deloc comercial, iar „aloha" pronunţat de el mi-a mers la inimă. Tot timpul cât am călătorit cu el, adică o zi întreagă, el ne-a servit şi ca ghid, a dat dovadă de foarte multă căldură, profesionalism, răbdare şi politeţe. Răbdarea lui a întrecut orice aşteptare. Regula era ca pe lângă turul cu punctele lui de vizitat când s-a dovedit foarte documentat în explicaţiile pe care ni le dădea, el oprea la

anumite puncte atractive şi ne dădea un timp în care să mergem individual sau în grupuri mici să vedem ce dorim cu condiţia să respectăm ora de întoarcere la autobuz. Cu Hertha, tot timpul eram împreună şi ne opream la ce ni se părea mai deosebit. Am văzut o nuntă cu o mireasă de-o frumuseţe rară, iar participanţii veseli ne salutau, imediat te cunoşteau că eşti turist numai că nu te invitau la dans, sau chiar la masă. Prin magazinele de îmbrăcăminte şi cosmetice ne-am rezervat puţin timp toate fiind asemănătoare magazinelor din SUA şi Canada, la fel şi cele alimentare gen Wal-Mart sau Costco, fiind de fapt liniile acestor companii.

Mici galerii cu exponate de artă locală, foarte variate teme de inspiraţie în special din istoria lor, costume specifice, multicolore, florale, vase din argilă cu utilităţi multiple şi din epoci diferite.

Fără nici un comentariu. Ne-am oprit în prăvălioarele încărcate cu articole de muzică aici fiind singurul loc de unde am cumpărat fiindcă în restul centrelor preţurile erau exagerate faţă de cele de acasă la acelaşi fel de produse şi la aceeaşi calitate. Plimbările noastre le încheiam cu întoarcerea la autobuz în timp, la ora fixată. Tot timpul aveam grijă de Hertha care dorea şi ea să vadă cât mai multe. Sigur că erau destui întârziaţi, dar minunatul şofer cu răbdare îi răsplătea cu un zâmbet; fără niciun comentariu. Să fie o caracteristică a temperamentului din insulă? Posibil. Am văzut mai multe situaţii similare la personalul hotelului, de exemplu, dar acesta a fost cel mai semnificativ.

În istoria statului Hawai, nu trebuie uitată perioada regilor, amintesc pe regele Kalakanai I, care a contribuit în mai mare măsură la dezvoltarea economică şi culturală a arhipelagului şi pe care l-a amintit şi ghidul nostru. Regele a făcut călătorii în Austro-Ungaria pentru a convinge familii din acest imperiu să emigreze în insule, pentru a întări mâna de lucru în plantaţii. Condiţiile de lucru foarte grele, aproape de

sclavagism, i-au descurajat enorm. În paralel cu această emigrare, regele, care cu ocazia vizitelor participa la concerte cu valsuri vieneze, a fost impresionat de acordurile şi ritmul acestora şi a ţinut să le introducă, pe lângă dansul hula-hula, dansul Mărilor din Sud, considerat prea lasciv de către misionari şi tema acestor valsuri a devenit corul militanţilor independenţi. O mică istorie pe lângă multe altele, la care se adaugă legendele vulcanilor, apelor, pădurilor. Ghidul a ţinut să ne conducă la statuia Regelui Kalakanai, situată într-un parc splendid în centrul oraşului, care domina toată zona vizitată de turiştii de pretutindeni.

Am trecut în oraşul modern, cu străzile largi, pe margini cu flori şi palmieri. Construcţiile erau în această parte în majoritate blocuri cu etaje ce depăşesc numărul de 10. Honolulul este recunoscut din punct de vedere economic, încă din secolul 19 ca un port pentru industria balenelor, ca un centru de comerţ pentru ţările riverane Pacificului, mai târziu pentru industria turismului, sursă de beneficii substanţiale. Suprastructura ocupa un loc important prin campusurile universitare, muzeele, opera, săli de teatru, concerte...

Pacific University, independentă, University of Hawai fondată încă din anul 1907, cu programe şi specialităţi diversificate: arhitectură, drept, politehnică, medicină, farmacie şi sigur conservatorul de muzică şi arte plastice. Unele le-am văzut doar în trecere din exterior, deoarece timpul ne presa. Destinaţia principală a fost desigur Memorialul Arizona şi Pearl Harbour. Memorialul Arizona cu vaporul Missouri, vapor cu o greutate de 58 mii tone şi cu o lungime de circa 900 picioare, echivalentul în Sistemul Internaţional a 214 metri, un gigant impresionant care astăzi nu se mai construieşte. A servit timp de 50 ani la trei generaţii. Pe puntea lui au capitulat japonezii, moment în care a luat sfârşit al 2-lea război mondial.

Urcând la bordul lui, ghidul local ne-a dat toate explicaţiile cu lux de amănunte timp în care noi treceam prin

toate compartimentele, urmând paşii generalului McArthur. Peste tot se auzeau în limbi de circulaţie internaţională, prin megafoane, muzică sau voci cu explicaţii permanente, în special când ghidul făcea pauze. Am trăit o experienţă impresionantă şi în acelaşi timp o completare reală a evenimentelor.

După o pauză de o oră, absolut necesară, ne-am îmbarcat în autobuzul adorat de mine care de fapt se numea în traducere, „aventura hawaiană" şi ne-am îndreptat spre Pearl Harbour, distanţă de 10 kilometri faţă de Honolulu. Acest loc devine punct de atracţie cunoscut în lumea întreagă când în 7 decembrie 1941 flota americană este atacată prin surprindere şi distrusă complet de către japonezi, moment în care Statele Unite intră în al II-lea război mondial.

Pentru a înţelege momentul Pearl Harbor, am fost introduşi într-o sală de proiecţii pentru a viziona un film rezumat despre acest moment tragic, brutal atac care, spun americanii, nu trebuie uitat. Generaţiile viitoare trebuie să viziteze Muzeul Memorial, pentru a fi mai bine înţeleasă întreaga istorie a războiului în Pacific.

Cu această pregătire psihologică, după ce am stat la un şir mare de persoane şi după un control sever la care am fost supuşi am început vizita cu Muzeul Memorial care cuprinde exponate cu relicve din flota distrusă, cu o mulţime de fotografii, piese din vaporul distrus şi o machetă a acestuia.

Am trecut în total prin cele cinci sectoare, greu de înregistrat totul şi în final am fost foarte impresionată când am intrat într-un tunel mare, bine luminat, pe pereţii căruia se aflau numele tuturor celor dispăruţi. Cu sentimentul de respect şi admiraţie pentru toate victimele, am părăsit impresionantul memorial căutând să-mi aprofundez imaginile şi impresiile, să le păstrez în suflet şi în memorie.

Apreciez toate manifestările ce se desfăşoară cu ocazia aniversării în fiecare an, la care participă veteranii încă în viaţă care, din păcate, sunt tot mai puţini.

Şoferul, cu răbdarea caracteristică, ne aştepta şi, înainte de a ne conduce la aeroport, ne-a făcut un cadou, asta pentru a ne schimba ideile, şi ne-a condus să vedem una din plajele cele mai mari ale Pacificului, Waikiki, un furnicar de oameni inimaginabil.

Am părăsit Honolulu seara târziu, iar la Lahaina la aeroport ne-a aşteptat Igor, noi fiind moarte frânte de oboseală. Ştiu doar că a doua zi am dormit mult, spre seară am înotat în piscina hotelului, iar după lăsarea serii m-am aşezat pe terasă, locul preferat pentru a asculta oceanul şi a auzi balenele.

În timpul zilei aveam alt spectacol unic, al renumiţilor practicanţi de surf, regula acestui sport, fiind păstrarea echilibrului pe o planşă specială purtată de un val deferlant. Acest sport a devenit unul din cele mai spectaculoase şi atractive de pe coastele Pacificului şi de ce nu, din lumea întreagă. Tu ca turist puteai să te înscrii la cursuri, fiind foarte multe cluburi care se ocupau de asta, dar eu zic că trebuie să fii foarte curajos să te aventurezi în imensele valuri care te pot înghiţi în orice moment. Să fie luată această afirmaţie ca o imaginaţie bogată de-a mea, apropos de senzaţiile ce mi le dă apa...

Alt punct de atracţie erau scufundările în ocean, acestea fiind precedate de antrenamente serioase după care aveai dreptul să participi la acest agrement care era supravegheat de personalul clubului respectiv. N-am participat din lipsă de curaj în primul rând, în al doilea rând era practicat mai mult de tineri.

În încheierea sejurului nostru am avut în program vizionarea unui spectacol hawaian tradiţional, care sub nicio formă nu trebuia ratat. Organizat sub un cort imens, cu scenă mare, spectatorii erau aşezaţi la mese la care erau servite băuturile lor locale, deloc alcoolice, ci extrase din fructe, toate cu un gust plăcut, iar în meniu era o diversitate de preparate pe care le serveai personal; în aceste condiţii confortabile se desfăşurau dansurile inspirate din legendele lor, femei graţioase

de-o frumuseţe exotică, încărcate cu flori sub formă de coliere şi coroniţe pe cap, bărbaţii şi ei cu costumele lor unice, cu gesturi de vitejie şi de protecţie a partenerei, se unduiau în ritmul acordurilor muzicii hawaiene atât de melodioasă şi odihnitoare. Fiecare dans avea o temă cântată şi vocal, de exemplu: „hawaienii au grijă de ţară şi ţara are grijă de hawaieni deci o balanţă numită pono". Sunt extrem de fideli tradiţiilor, legendelor şi chiar foarte superstiţioşi. Vitejia şi-o manifestau prin dansuri cu cercuri de foc prin care erau obligaţi să treacă. Talentul meu foarte modest nu mă ajută să fiu mai plastică în descrierea acestui spectacol exotic, dar pot afirma că nu te lasă indiferent, din contră, îţi venea să dansezi cu ei. La sfârşitul spectacolului, la ieşire, în lumini puternice şi aranjamente florale, te aşteptau dansatoarele şi dansatorii să faci fotografii cu ei şi sigur că şi noi am făcut.

Ajunşi la hotel, fiind ultima noapte pe care am petrecut-o în Hawaii, am stat până târziu să-mi iau la revedere de la ocean.

A doua zi am luat avionul spre San Francisco şi în avion mi-am derulat, ca pe un film, tot ce am văzut şi trăit în acest colţ de paradis, am încercat să-mi fixez totul în memorie pentru a putea să transmit şi celor care nu au şansa de a-l vizita. Modest am încercat, accentuez, dacă am reuşit sau nu să judece cititorul.

La Frisco am mai stat o săptămână, timp în care am avut un program încărcat. În primul rând au fost câteva vizite pe care Hertha trebuia să le facă, ea având o verişoară care locuia aici şi pe care ţinea neapărat să o cunosc şi eu. Singure, am luat autobuzul, foarte aproape de rezidenţa lui Igor, treceam Golden Gate care mă încânta de fiecare dată şi acest loc din State printre multe altele îl am la suflet şi trebuia să luăm un alt autobuz până la Martha, verişoara Herthei.

Prima vizită am fost numai noi trei. Mi-a plăcut de Martha. Locuia într-o casă cu totul diferită de construcţiile din

Los Angeles sau de cele de pe coasta de Est datorită pantelor multiple din care era format oraşul. Ce am remarcat în această zonă care era destul de centrală, casele erau destul de aproape unele de altele, pot spune chiar înghesuite, nimic în faţă ca un spaţiu verde, gazon de exemplu, şi aproape toate erau cu două nivele, subsol mai puţin am văzut. Din explicaţiile Marthei am înţeles că era o parte aglomerată a oraşului, fiind aproape de downtown, centru, cu legături foarte bune de circulaţie, autobuze la orice oră. Ea locuia de foarte mulţi ani în acest cartier, casa fiind proprietatea ei, este văduvă şi împărţea spaţiul pe două nivele cu fiul ei Roberto, care nu era căsătorit. Interiorul era foarte confortabil, cu tot ce-ţi doreşti şi a păstrat aranjamentul european, covoare, vitrine, tablouri, ce la americanii-americani nu prea vezi. Ne-a primit frumos şi ca să ne răsfeţe, ne-a servit cu salată de vinete, supă de carne, friptură, iar ca desert, prăjitură de casă. Aici am avut din nou ocazia să văd cum evreii care s-au născut în România şi care trăiesc acum în alte ţări, sunt fideli obiceiurilor din tinereţea lor. Am avut şi am o impresie bună despre ea, comunicăm telefonic şi prin internet, ne-am revăzut după câţiva ani, când eu am făcut o escală la Frisco. Se menţine foarte bine, ea dând o importanţă deosebită cosmeticelor, spre deosebire de mine care mă las în grija naturii.

O a doua vizită la Martha a fost mai lungă, ea a invitat câţiva prieteni care vorbeau toate limbile pământului, persoane mai în vârstă, toate cu nostalgia României interbelice, un amestec pe care l-am adorat şi din care am înţeles şi mai mult despre acest popor şi puterea lui de adaptare. Ei devin foarte fideli cetăţeni ai ţării în care s-au stabilit, au diverse profesii; majoritate acestei lumi este instruită şi nu în ultimul rând, bogată. Au un spirit de solidaritate ieşit din comun, cred c-am mai menţionat acest aspect, şi ce am admirat în mod special, nu sunt snobi, iar anturajul ce şi-l formează este foarte eterogen, nu fac caz de pregătire, cum de altfel şi în alegerea partenerului

de viaţă, fac abstracţie de aceasta. Cei din State s-au modelat perfect acestei lumi şi sunt activi în toate domeniile, dar în special în ştiinţe, finanţe şi arte, plus comerţul în care sunt inegalabili. Cu toate aceste persoane, după ce Martha ni le-a prezentat, am plecat cu două maşini în oraşul japonez Japan Town, situat în partea de vest, pe o colină destul de abruptă. Am intrat într-un restaurant foarte şic unde am mâncat mâncare cu specific japonez: sushi, peşte de sezon, ciuperci şi mult orez. Am ales peşte, fiecare plătindu-şi consumaţia.

După o scurtă siestă am plecat pe jos şi timp de câteva ore am vizitat Japonia reprodusă destul de fidel în lumea Americii şi sigur că ne-am aventurat şi în magazinele lor minuscule, cochete, cu vânzătoarele mignone cu zâmbetul pe buze, serviabile care te atacau pur şi simplu să cumperi şi reuşeau să te facă să cumperi ceva.

Noi ne-am profilat pe un magazin universal unde găseai produse din lumea întreagă şi la un preţ accesibil. Pe parcursul acestei plimbări am remarcat curăţenia,vasele cu flori de care te loveai, felinarele din hârtie colorată japoneze agăţate peste tot şi populaţie multă pe stradă, pe coline, de fapt multe străzi fiind destinate numai pietonilor. Foarte mulţi de rasă asiatică, în special japonezi, normal, foarte tăcuţi şi foarte politicoşi, parcă nu le simţeai prezenţa, doar că-i vedeai.

La sfârşitul vizitei, pe Hertha şi pe mine ne-a luat cu maşina o prietenă de-a Marthei, o doamnă ce venea din Elveţia şi care era stabilită în State, care în tinereţe a fost stewardesă iar acum, la pensie, încă era activă şi era agentă imobiliară. Ne-am oprit la ea, fiindcă ne-a fost de un real ajutor în a continua vizita în San Francisco şi împrejurimi.

Într-o zi ne-a dus într-un cartier rezidenţial cum n-am văzut încă, un cartier în care ca să ajungi trebuia să urci serpentine înguste, şi astea în paralel cu oceanul, eu având mereu senzaţia că picăm în apă, cred că şi Hertha avea aceeaşi senzaţie dar nu se demasca, să nu mă descurajeze. De altfel

doamna, pe nume Mariane, conducea perfect şi avea o maşină care o atenţiona printr-un sunet dacă făcea vreo greşeală, premieră pentru mine, dar ea ţinea să ne arate şi în acelaşi timp să se mândrească, mândrie ce nu deranja, ce a reuşit să vândă cu câteva milioane.

I-am şoptit Herthei că să mi-o facă cineva cadou şi nu vreau să locuiesc aici, cu toată panorama ce ţi se deschidea.

Optica localnicilor sigur că era diferită de a mea şi, obişnuiţi cu cutremurul, erau destul de fataliști să nu mai ţină cont de asta. La coborâre ne-am oprit la un restaurant plutitor de unde am admirat casele pur şi simplu cățărate, gata să cadă în ocean. Nu eram obsedată, dar aşa simţeam.

Într-o altă zi, când Hertha a fost obligată să facă o vizită neprevăzută, Martha a venit cu Mariane, şoferul nostru, care separat de asta era foarte cultivată, călătorită în lume, foarte elegantă şi ne-a dus la ea acasă. Locuia într-un satelit în San Francisco Bay, într-o casă mobilă, dar nu pe roate, ci direct pe pământ, aproape fără fundaţie.

Din exterior foarte modestă înfăţişare, dar în interior pe o suprafaţă ce cuprindea 4 camere, bucătăria şi baia, aveai un apartament care rivaliza cu oricare apartament dintr-un bloc clasic. La ea, fiindcă avea multă mobilă şi era destul de încărcat ca decoraţii, era imediat după Crăciun, nu părea foarte confortabil, dar era suficient pentru o persoană, poate chiar prea mult pentru a-l menţine curat. Vizita a fost foarte plăcută, şi amabilă cum era m-a adus acasă cu maşina, deşi eu preferam să mă descurc cu autobuzele pentru a vedea mai mult din viaţa localnicilor.

Seara, când eram cu toţii acasă, stăteam la poveşti şi în special savuram din povestirile lui Igor legate de profesia lui ca psihiatru; avea un talent aparte, te liniştea.

Ultima vizită în această zonă a fost cu Igor şi Pom, într-o duminică dimineaţa, într-un campus studenţesc unde era o biserică romano-catolică şi cum ei erau delicaţi n-au vrut să

scap ocazia de a o vedea şi în acelaşi timp să văd campusul şi universitatea unde urma ca Pom să-şi facă studiile universitare. L-am considerat un mic oraş, o oază cu condiţii de studii excepţionale, cu costuri destul de ridicate, dar din relatările lui Pom, erau multe posibilităţi de a te achita, fie prin împrumuturi pe care le rambursai la sfârşitul studiilor, fie prin burse dacă erai un student bun la învăţătură, fie prin plata anuală dacă aveai această posibilitate sau, mulţi studenţi în timpul vacanţei sau chiar în timpul studiilor, seara, găseau tot felul de slujbe cu timp parţial ca sursă de finanţare.

În aceeaşi zi, seara, tot cu Igor şi Pom am făcut o plimbare pe coasta oceanului, la un asfinţit de soare superb. Am ajuns la un punct strategic foarte important şi la o înălţime apreciabilă de unde cuprindeai cu privirea o mare parte din ocean. Aici se află un fel de punct de observaţie, plus o cazemată din al doilea război mondial, dovadă că americanii şi astăzi se mai tem probabil de o invazie a japonezilor, o părere personală; sau să fie o realitate...

La întoarcerea spre casă am făcut un alt traseu. Ei au ţinut să-mi arate o mănăstire de rit budhist, se pare că este religia lui Pom, şi am văzut o altă oază izolată de restul lumii. Pe suprafaţă întinsă se afla mănăstirea, înconjurată de terenuri transformate în grădini cu culturi de legume, ei se autogospodăreau şi surplusul era comercializat, aceasta fiind sursa de finanţare necesară existenţei. Păcat că a fost prea târziu şi nu mai puteam să vizităm sau chiar să cumpărăm legume proaspete pe care Pom deseori le cumpăra de aici. O altă dovadă de solidaritate faţă de religia ei, ea fiind o practicantă fidelă. Interiorul casei lor, prin simplitatea aranjamentului,era dovada credinţei ei.

Cu aceste impresii acumulate şi care m-au marcat în mod foarte plăcut, a venit şi ziua despărţirii când Hertha avea zborul la câteva ore după al meu, aşa că foarte aproape de locuinţa lui Igor, era un autobuz direct la aeroport, altă dovadă

de organizare perfectă şi, ca Igor să nu facă două drumuri eu am hotărât să mă conducă numai la autobuz.

Cu mari emoţii ne-am despărţit, pe Hertha nu am mai întâlnit-o de atunci, comunicăm telefonic, pe Igor şi Pom i-am revăzut, ei vizitându-mă în Canada, iar pe Pom în plus am revăzut-o în escala mea la San Francisco cu ocazia croazierei în Alaska.

Până nu am ajuns în avion nu am avut timp să revăd în mintea mea sejurul în Frisco, trebuind să mă concentrez la toate formalităţile ce-mi stăteau în faţă, formalităţi care au devenit multiple şi severe după atentatul din 11 septembrie 2001. Totuşi, trecând Golden Gate, pentru care am avut mereu admiraţie, am mai visat puţin.

Am ajuns la aeroport fără nicio problemă, la fel nicio problemă la controalele de rigoare, nu mai ştiu cine era lângă mine ştiu că până la Newark - New Jersey, unde am schimbat avionul, am intrat într-un mutism total, mi-am notat punctele importante din voiaj şi apoi am mai visat până la Montreal unde mă aştepta Titus şi o temperatură de -25ºC, faţă de 28ºC în Hawaii şi 20ºC în San Francisco. Şi asta făcea parte din poezia călătoriei. Pe mine nu m-a speriat această trecere bruscă, fiind obişnuită cu iarna canadiană.

Fericită că am ajuns cu bine acasă şi că i-am găsit pe dragii mei sănătoşi, tot ce le-am dorit în primul moment a fost să facă şi ei această călătorie.

Au timp, sunt tineri.

România

Crezând că este suficientă o călătorie în decursul unui an, nu mi-am mai făcut proiecte pentru o alta, dar în toamna aceluiaşi an, mai precis în octombrie, am plecat din nou în România.

De această dată am ales o companie austriacă, am făcut escală la Viena, am dormit o noapte şi a doua zi am plecat spre Cluj unde am fost aşteptată şi condusă la apartamentul unde am fost găzduită, de aici făcând toate vizitele în Cluj, Aiud, Oradea, Baia Mare, dar cel mai important a fost că am reuşit să merg la biserica greco-catolică să particip la serviciul religios în memoria lui Gilu şi să merg la cimitir cât mai des.

Vizitele pe care le-am făcut au fost la cei mai apropiaţi, nu ştiu cum să le calific. Aveam o experienţă din anii precedenţi, desigur că bucuria revederii era prezentă, sentimentele mele neschimbate, doar o diferenţă de percepţie a evenimentelor, a lucrurilor şi cel mai trist ce mi s-a părut mie, mentalitatea foarte puţin schimbată. Nu mă refer la cei mai apropiaţi mie, respectiv surori, mă gândesc la unii din anturajul meu care gândeau la fel ca înainte de evenimentele din 1989. Nu mi-am făcut deloc iluzii că voi găsi pe toată lumea să judece ca mine, nu m-am considerat mai evoluată sau nu, doar că spre bucuria mea pe cei mai dragi i-am găsit pe aceeaşi lungime de undă şi asta a contat pentru mine.

Pe plan material am avut satisfacţii şi am fost fericită că familia mea duce o viaţă normală, fără lipsuri, dar am avut şi multe momente de tristeţe când am constatat că unii din prietenii mei trăiesc la linia de plutire sau chiar sub această linie. Mi-am pus întrebarea: ce făceam dacă în aceste timpuri trăiam în ţară? Răspunsul nu l-am avut imediat, doar după ani şi ani am fost mulţumită că familia mea şi cu mine trăim unde trăim...

M-am alimentat din întâlnirile cu surorile care nu ştiau cu ce să mă mai răsfeţe, m-am mulţumit cu întâlnirile cu prietenele foarte dragi şi, în final, mi-am zis că nu mai este lumea mea acolo. Sunt 22 de ani când scriu aceste rânduri, de când trăiesc în Canada şi fără nicio ezitare mă felicit că am luat această hotărâre.

Finalul călătoriilor în ţară, a fost în anul 2007 la întâlnirea de 50 ani de la absolvirea facultăţii pe care n-am vrut să o ratez din motive bine stabilite.

Am revăzut colege pe care nu le-am văzut de 50 de ani, pe una n-am mai recunoscut-o, am văzut pe unii colegi nu foarte mult schimbaţi, dar pe majoritate am găsit-o îmbătrânită, majoritate în care eu m-am încadrat personal, deşi mulţi ziceau contrariul, dar realismul meu mă face să văd totul aşa cum este, lucru ce m-a ajutat în toate împrejurările, inclusiv în această aniversare.

Participarea a fost destul de mare, deci cei dispăruţi au fost minoritari, explicaţia să fi fost profesia, puţin probabil, dar cert este că eu am fost mulţumită să-i revăd fără reţineri, din contră, cu multă plăcere, poate cu excepţii mici pe cei ce ştiam că au făcut anumite servicii, dar şi pe acestea le-am iertat şi vreau să le uit, tot pentru liniştea mea.

În acest drum am avut timp mai mult pentru surori, inclusiv pentru parastasul după Lena, ţinut la Oradea. În Cluj n-am mai fost atât de tentată să fac multe vizite, singurul loc care m-a atras a fost mormântul lui Gilu şi câteva persoane, cel mai mult timp am dorit să-l petrec la Aiud cu Rodica, să mai pot spune o rugăciune la mormântul părinţilor şi al lui Ion, fratele, şi să mai revăd locurile copilăriei cu amintirile cele mai plăcute, pe cele triste refuzându-le, în special cele legate de perioada comunistă.

Conştientă fiind că este ultima vizită în ţară, vârsta spunându-şi cuvântul, am plecat cu regretul despărţirii de surori, m-am dus până la Bucureşti, am mai stat două zile cu

draga de Zoe şi apoi, cu aceeaşi companie, Lufthansa, m-am îndreptat spre casă, cu o mică escală la München.

Am ajuns cu bine la Montreal, fericită că sunt din nou lângă ai mei şi că testul legat de nostalgie l-am trecut cu brio, contrar celor afirmate într-o carte despre Farmec, întreprinderea la care am lucrat o perioadă că, citez: „în vizitele pe care Livia Popa le-a efectuat în Cluj, mergea pe malul Someşului cu multă nostalgie" la care eu adaug că imaginaţia scriitorului a fost foarte bogată sau, mai ştii, vroia să le cânte în strună patrioţilor care presupun că şi astăzi, îi judecă pe cei ce s-au stabilit în altă lume.

Le-am uitat pe toate şi repede intru în lumea mea, care mereu este în evoluţie, cu schimbări majore şi anume ne-am mutat într-un apartament mult mai confortabil şi mai modern situat într-un cartier mai sigur, la aceeaşi distanţă de Titus, de Gilu, aproape de biserica romano-catolică St. Genevieve de care sunt foarte ataşată, plus aproape de serviciile medicale, culturale şi comerciale.

În această ţară imensă, distanţele sunt mari nu numai interurban, ci şi în interiorul oraşului, motiv pentru care când te stabileşti, trebuie să ţii cont de acest aspect şi în majoritatea cazurilor, maşina nu mai este un lux, ci o necesitate.

Un alt pas important în familie a fost în 2007, când Alexandra termină studiile universitare, primeşte diploma de avocat şi o coincidenţă, nu lipsită de semnificaţie, în acelaşi an, 2007, eu am aniversat 50 ani de la terminarea studiilor universitare. Revenind la Alexandra care are în faţă viitorul, m-a impresionat şi mă impresionează şi astăzi cât de serios este preocupată de profesie. Dă examenul pentru a intra în barou, la Quebec, reuşeşte, lucrează puţin în provincie, la Montreal, şi este acceptată să lucreze la Paris ca avocată, într-un sistem bancar. Au trecut deja doi ani de când este la Paris, dacă este spre binele profesiei şi cred că este, mă bucur mult, dar în acelaşi timp îmi lipseşte mult. Sunt convinsă că experienţa

câştigată o va ajuta în viitor şi că ea se va stabili pe acest continent, în Canada sau SUA.

Fiind în Europa a făcut multe călătorii, se pare că posibilităţile sunt mai mari şi pe lângă ţările cuprinse în acest continent a reuşit să călătorească şi în China, Liban, cu planuri pentru Australia. Mă bucur pentru ea şi fiind tânără, perspectivele se vor face prezente. Să continue această pasiune.

Cu această mică completare, închei descrierea vieţii noastre cotidiene şi continui cu ultimele călătorii pe care am avut bucuria să le fac.

2009 – „Şarmul Americii" - 8 mii km parcurşi în 18 zile

În anul 2009, luna septembrie, am avut plăcerea să fac o călătorie organizată de *Voiaj Quebec*, intitulată „Şarmul Americii", având un traseu pe care eu l-am visat de mulţi ani, fiind zona care pentru mine reprezintă America profundă, ştiută din literatură, din reportaje, din istoria ei.

Traseul, în mare, a fost Montreal – Roanoke – Chattanooga - New Orleans - Lafayette – San Antonio – FortWorth – Dallas – Memphis - Nashville – Columbus - Syracuse – Montreal. Calculând milele, transformându-le în kilometri au fost peste 8000 km, parcurşi în 18 zile, pot spune un mic maraton.

Am menţionat deci, în mare, traseul. Pe parcurs, am avut multe deviaţii de făcut pentru a intra în locurile unice ale acestei imense ţări.

Grupul din care am făcut parte a fost în număr de 38 persoane, toţi francofoni, fie din oraşul Quebec, fie din oraşe mai mici. Din Montreal erau doar trei cupluri şi cu mine.

Autocarul de lux, pus la dispoziţia noastră, foarte confortabil, curat, cu aer condiţionat, a fost condus de un şofer de mare profesionalism, întâmplător de origine italiană, pe nume Mario, foarte politicos şi jovial ca toţi italienii.

Ghid am avut o femeie, desigur bilingvă, franceză şi engleză, absolut obligatoriu, ţinând cont de componenţa grupului şi de ţara pe care o vizitam, bine documentată şi care s-a dovedit o bună organizatoare şi cu multă neutralitate. Pe tot parcursul excursiei n-am avut nicio problemă, răspunderea ei fiind majoră.

Apropo de calitatea voiajului, la sfârşit fiecare pasager a trebuit să completeze un formular cu referinţă în special la adresa ghidului şi se pare că au fost voci mai puţin mulţumite, voci care au încercat să mă influenţeze, sigur că n-au reuşit, eu

considerând că ceea ce motivau ei erau simple capricii.

După această divagaţie să pornim la drum după multe emoţii de anulare sau nu a escapadei mult visate fiind ameninţată de uraganele care sunt tot mai prezente.

Condusă la autocar de Alexandra care făcea glume că poate-mi găsesc un partener, mi-am găsit un loc pot să zic dublu fiind singură, un loc care spre surpriza mea n-a fost fix, în organizare fiind inclus ca după un anumit număr de kilometri toţi trebuiam să schimbăm locurile prin avansare, prin acest procedeu în primul rând aveam o vizibilitate diferită şi, în al doilea rând, am avut posibilitatea să fim vecini cu toţii, deci să ne cunoaştem cât de cât.

Am trecut frontiera prin Buffalo, ne-am predat paşapoartele ghidului care le-a prezentat agentului american şi în aproximativ 15 minute am fost pe pământ american fără ca vameşul să ne vadă sau să ne controleze bagajele. Sigur că pentru colegii mei de călătorie, totul era normal doar pentru mine era încă ceva ireal, momentele similare de trecere a unei frontiere încă mă mai urmăreau. Ce diferenţă! Dar să le uit, îmi promit.

Am ajuns la Wilkes-Barry în Pennsylvania, o localitate mică unde am dormit la un motel la marginea oraşului. Multe nu am văzut intenţia noastră fiind să plecăm de dimineaţă să ajungem la Roanoke în Virginia, oraşul situat pe apa cu acelaşi nume, bine dezvoltat economic, fiind promotorul industriei căilor ferate şi a construirii locomotivelor electrice ce au înlocuit locomotivele cu aburi sau cu cărbuni.

N-am insistat mult a-l vizita, scopul vizitei în această zonă a fost una din cele mai mari peşteri din estul statelor pe nume Luray. Descoperită din întâmplare în 1878 de către un fotograf, din cele spuse de ghid care se arăta foarte documentat, această peşteră avea o vechime de milioane de ani şi tot ce ne-a fost dat să vedem au fost minuni ale naturii pe care nu ştiu dacă fiinţa umană poate să le reproducă cu toată tehnica, şi nu atât să

le reproducă, dar să le facă atât de durabile. Mistere ce domină. Foarte bine amenajate căile de acces, în deplină siguranţă, peştera bine luminată, doar câteva locuri erau mai întunecoase, cu toate aceste precauţii trebuia să fii foarte atent şi să nu te abaţi de la ruta indicată, am pătruns în misterele acestui dar. Am văzut minunatele stalactite şi stalagmite într-o dimensiune nevăzută până acum şi dintre cele mai impresionante încăperi amintesc: *Oglinda*, care era un lac de o claritate şi profunzime impresionantă în care se reflecta tavanul şi tot ce cuprindea sfera acestui lac, un spectacol superb, o altă încăpere, *Altar clasic de biserică*, *Sala de concerte* care prin anumite amenajări reproducea secvenţe din muzica clasică şi lista poate continua. Am fost foarte impresionată de tot ce mi-a fost dat să văd.

În exterior un parc imens, amenajat cu mult bun gust, şi cu tot ce poate cuprinde un mic oraş care de fapt era prezent.

Toată această escapadă a durat aproape o zi şi îmbarcaţi în autobuz, ne-am îndreptat spre Chattanooga în Alabama, fiind cazaţi în hotelul Country Inn, eu având avantajul de a fi tot timpul singură în cameră, avantaj pentru care am achitat ceva în plus, dar aveam confortul absolut necesar.

Fac o precizare la sistemul administrativ al hotelurilor prin care am trecut şi se pare că este general în State şi mă refer la avantajele pe care le are clientul. Fiecare ne-a oferit micul dejun din belşug şi foarte variat, cu specific american, suficient ca în cursul zilei să te rezumi la un sandwich, din nou economie de timp, iar cina era inclusă la hotel, tot atât de copioasă şi servită impecabil.

Alte avantaje pe care le-am apreciat, la fiecare hotel am avut piscină pe care eu am folosit-o din plin, apoi sistemul de transport al bagajelor atât la sosire cât şi la plecare, personal nu-mi amintesc să fi ridicat valiza sau bagajul de mână, plus toate instalaţiile cu care era dotată camera, aer condiţionat etc.

Am făcut o excursie cu trenul cu cremalieră pe o pantă

foarte înclinată, trenul semăna cu un teleferic clasic şi am atins creasta muntelui Lookout, am ieşit pe o terasă imensă şi prin telescop am avut o panoramă a întregii regiuni cuprinzând întreg oraşul şi o parte din Alabama şi Georgia. Nu poate decât să te încânte...

A fost singurul loc vizitat şi după o masă de prânz destul de frugală, ne-am îndreptat spre autobuz şi după rotaţia obişnuită, am căzut pe un loc chiar în faţă, bucuroasă, şi ne-am îndreptat spre Louisiana, destinaţia preferată de mine.

Traversând Alabama şi Georgia, în timp ce priveam peisajul care mi s-a părut foarte îngrijit, primeam informaţii despre aceste două state sudice.

Alabama, cu capitala Montgomery, un stat al bumbacului, se fac chiar festivaluri ale bumbacului, alte culturi care domină fiind cultura de soia şi de grâu, în alte cuvinte un stat bine dezvoltat, cu o suprastructură şi ea dezvoltată, cu prestigioasa Universitate Alabama înfiinţată în 1831, situată în Tuscaloosa, unde se fac completări de studii la nivel de doctorat, în special pentru persoane mai în vârstă. Sportul ocupă şi el un loc important, pe plan naţional a dat foarte mulţi campioni internaţionali şi olimpici, în domeniul muzicii este leagănul muzicii dixie şi explicaţia este foarte clară dacă privim compoziţia populaţiei în procente, în care domină afroamericanii recunoscuţi cu aptitudinile muzicale şi sportive.

Am traversat statul Georgia, creat în 1732, ultimul din cele 13 colonii originale, stat ce a primit numele după Regele George al 2-lea.

Resurse multiple de dezvoltare a instituţiilor mai mici sau mai mari, naţionale şi internaţionale, universităţi, sport dar importanţa pe care o are pe plan naţional este economia ei foarte diversificată ca de altfel şi populaţia ei. De la industria agroalimentară, la industria forestieră, la industria informatică, industria bumbacului, industria automobilului, industria de confecţii, îmbrăcăminte în special. Privind acest evantai de

produse concluzionăm că exportul pe care-l face este foarte dezvoltat, situându-se pe primele locuri în State.

La sfârşitul traseului prin aceste două state, îndrăznesc să adaug acestor informaţii o remarcă personală legată de un aspect pe care ghidul parcă-l evita. Este un aspect ce atinge credinţa acestui popor american. În nicio altă ţară vizitată de mine nu am văzut atâtea biserici, între care predominau cele ale multiplelor secte existente în America, dar şi cele tradiţionale, catolice, protestante, evanghelice erau prezente. Pentru mine rămâne permanent un semn de întrebare că această ţară, prima în lume în ştiinţa în toate domeniile, se confruntă cu această diversitate de concepţii, ce frizează chiar un mare spaţiu de superstiţii.

Concluzia asupra acestor două state pe care în parte le ştiam din literatură şi filme, este că le încadrez în grupa statelor sudiste, cu caracterul imprimat de sclavagismul abolit mult mai târziu şi unde poate rasismul este încă prezent, deşi destul de voalat. Asta este America, nimeni nu o poate cosmetiza la acest capitol.

Spre după-masă ne-am îndreptat spre Louisiana şi primul contact cu acest stat îndrăgit de mine a fost lacul Charttrain, lung de 20 de mile, circa 32 kilometri şi lat de şase mile, lac care întrerupea autostrada, deci era necesară construirea unui pod care să traverseze apa şi desigur că-n ţara tuturor posibilităţilor s-a construit acest pod, de fapt două poduri paralele pe piloni, paralele pentru asigurarea circulaţiei în cele două sensuri şi cu o lungime de circa 30 kilometri, fiind considerat cel mai lung pod din lume. Ca o mică informaţie, nu lipsită de importanţă, traficul pe săptămână este de peste 42 mii vehicule ce traversează podul pe care am avut şi eu şansa să-l trec cu autobuzul nostru.

Istoria Louisianei este lungă şi foarte bogată. În anul 1682, este ocupată de La Salle în numele Franţei şi ia numele în onoarea regelui Louis al XIV-lea, iar în 1803 este cedată

Americii de către Napoleon Bonaparte.

Perioada de sub dominaţia franceză a fost suficient de lungă ca să imprime acestui stat cultura şi să creeze o oază importantă francofonă în America de Nord, a cărei vestigii şi prezenţă o vedem şi astăzi, la care s-a adăugat cultura anglofonă şi afroamericană.

În anul 1811, are loc revolta sclavilor reprimată destul de rapid, apoi în 1836 o altă revoltă care nu se termină decât atunci când armata a fost obligată să acorde libertate recalcitranţilor. Este singura emancipare a afro-americanilor înainte de războiul de secesiune (1861-1865) ştiut, între statele industrializate din nord şi statele din sud.

Să-mi explic mie însămi de unde vine muzica jazz, de unde atâta melodie duioasă, tristă şi dialogată între instrumente şi mi-am zis că numai şi numai din suferinţa şi umilinţa suportată de generaţii întregi de locuitorii acestor locuri. Fără să exagerez am intrat în Louisiana şi mai precis în New Orleans în ritmul şi sunetul acestei muzici care în acel moment a avut asupra mea un impact de necrezut în primul rând îmi venea să plâng, ca apoi să se deruleze în mintea mea toată tragedia acestui stat din trecut şi care se vede că nu este scutită nici astăzi de catastrofele naturale care au loc. Mă refer desigur, la uraganele care o ameninţă tot timpul.

Chiar la data când am făcut această excursie, în 2008, am ocolit un uragan, Augustin, motiv pentru care n-am reuşit să vedem totul şi mai mult, am fost martora oculară la ce a putut să lase în urma sa uraganul Katrina: un câmp pustiu de unde au fost rase cartiere întregi şi, nota bene, n-am avut acces la tot.

Din poezia acestui oraş, New Orleans, care nu este capitala (capitala este Baton-Rouge), am dedicat o parte din timp cartierului francez, având un ghid localnic de limba franceză, o femeie plăcută şi foarte documentată cu explicaţiile de rigoare, istorice, artistice, economice, admiram casele cu coloritul lor unic, cu balcoanele pline cu flori şi poate a fost

printre puţinele locuri unde am văzut stăpânul casei stând pe scaun în faţa casei, lucru ce mi-a amintit cum stăteau ţăranii noştri pe scaune în faţa porţii, în momentele de odihnă.

Am avut privilegiul să coborâm din autobuz şi să stăm de vorbă cu localnici care vorbeau o franceză diferită de cea continentală sau de cea vorbită aici, în Quebec. Pot spune că pentru mine a fost mai accesibilă faţă de franceza vorbită în Quebec, deşi m-am obişnuit cu ea, dar explicaţia a fost că vorbeau mult mai rar. Dispuşi să ne povestească de viaţa lor, de origini, cultură, preocupări, am tras concluzia că erau foarte credincioşi şi am aflat că religia lor era o combinaţie între o religie din Africa şi religia catolică. Se numea voodoo. Asta era prezentă mai mult la negri şi era plină de legende cu întâmplări misterioase şi personaje tot atât de misterioase. Şi chiar cu aceste aspecte, religia catolică domina.

Când am ajuns să vizităm cimitirul cu renume internaţional am nimerit o zi mai mohorâtă, parcă la comandă pentru a vizita un astfel de loc, chiar începuse o ploicică şi o mare parte din colegii de excursie, descurajaţi, n-au mai coborât, şi asta a fost pentru mine o binefacere, în sensul că am putut să mă reculeg şi chiar să aprind lumânări în memoria celor dragi şi plecaţi.

Este situat în partea de nord a cartierului francez, se numeşte Saint-Louis şi este împărţit în trei părţi distincte în ordinea în care au fost amenajate. Numerele 1, 2, 3. Numărul 1, cel mai vechi, a fost amenajat şi deschis în anul 1789 în locul celui mai vechi, care a fost distrus complet în urma unui incendiu ce a avut loc în 1788 şi cuprinde morminte, în majoritate ale confesiunii catolice, urmată de un număr mai redus de confesiune protestantă şi foarte puţine morminte voodoo ale unor personalităţi aparţinând acestei religii. În 1823 se inaugurează Saint Louis numărul 2, cu morminte ale multor muzicieni de jazz şi blues, făcând parte din patrimoniul creol şi afro-american. În 1854 aproape de braţul mort al râului Saint-

Jean se deschide al treilea, cu esplanada mormintelor celor mai bogaţi, cu cripte de dimensiuni mai mari sau mai mici, ornate în funcţie de starea financiară a familiei.

În ansamblu, cimitirul are un aspect diferit de cele tradiţionale americane, el fiind inspirat de Père-Lachaise din Paris, dar când a fost proiectat a trebuit să se ţină seama de specificul geologic al locului, ştiindu-se că cea mai mare parte din New Orleans este situat sub nivelul mării şi este întretăiat de numeroase bayouri (braţe moarte ale râurilor), deci expus la inundaţii. Am fost tristă când am văzut urmele lăsate de apele provocate de uraganul Katrina. Probabil că am insistat prea mult dar eu sunt foarte împăcată sufleteşte după ce vizitez locuri de veci, pot spune că mă atrag şi găsesc că este o parte din istoria noastră, ori în cazul de faţă este chiar un monument istoric.

Ca fapt divers, menţionez că acest cimitir este imortalizat într-o scenă destul de lungă în filmul "Double Jeopardy'', cu actriţa americană Ashley Judd pe care o îndrăgesc. Vizita m-a marcat şi rămâne pentru mine un punct de referinţă.

A doua zi, o activitate total diferită ne-a aşteptat fiind nevoită să trec într-o stare de spirit tot atât de diferită şi era normal să-mi impun acest lucru, pentru a putea savura şi trăi fiecare moment oferit de fiecare loc vizitat, cu istoria şi frumuseţea lui.

A fost o croazieră organizată pe fluviul Mississippi, altă minune a Americii, care le aduce atâta bine dar şi multe nenorociri când natura se înfurie.

Foarte minuţios organizată croaziera, ne-am îmbarcat pe vapor şi după un control mai sumar ne-am găsit locuri după preferinţe şi în acelaşi timp cu o vizibilitate bună spre exterior. Porniţi la drum, în faţa noastră s-a deschis o întindere de apă ce curgea domol, parcă gândea şi în acelaşi timp stăpânea tot ce era în jurul ei. Este cel mai lung fluviu din America de Nord şi

al treilea din lume, izvorăşte la nordul Minnesotei, şerpuieşte încet spre sud pe o distanţă de 4000 kilometri, străbate mai multe state şi se varsă în golful Mexic, formând înainte delta Mississippi. Cel mai puternic afluent este Missouri şi, revenind la Mississippi, este o binefacere pentru agricultură şi în acelaşi timp continuă să fie cale de comunicare, în special pentru schimburile comerciale.

Spre seară, la restaurantul vaporului am cinat un meniu specific, ca apoi să particip la un concert absolut autentic de jazz şi blues.

A fost o zi plină de activităţi plăcute şi acumulări de lucruri noi pe care doream să le trăiesc în realitate nu numai în visele mele cele mai îndrăzneţe şi astfel am plutit şi la propriu şi la figurat.

Am continuat a doua zi vizita pe strada Regală, artera principală şi una din cele mai atractive din cartierul francez, cu magazine de antichităţi ce conţineau inestimabile comori, deseori franceze, asociate opulenţei din Sud: lustre de cristal, dulapuri masive sculptate, etc.

Strada Bourbon, nume primit de la casa regală a Franţei şi nici într-un caz de la renumita băutură, o altă arteră foarte animată, cu activităţi destul de dubioase, ghidul nu a oprit să ne prezinte foarte mult şi bine a făcut, fiind mereu în criză de timp şi ne-am îndreptat pe Upper Street, ambianţa fiind asigurată de multiplele baruri populare animate de cântăreți şi orchestre de jazz şi blues în special.

Ne-am consumat câteva ore într-unul din aceste baruri, am luat o cină cu specialităţi louisieneze, Gumbo şi Jumbala şi desertul inegalabil de beignets-au-lait, în traducere cum le ziceam în Ardeal, pancove, iar în regat gogoşi.

Relaxarea a fost mai mult decât perfectă ascultând tot timpul solişti şi orchestra de jazz şi în special de blues, toţi negri de mare talent, de altfel eu nu pot separa în majoritatea cazurilor acest gen de muzică de afroamericani.

În continuare, ne-am aventurat până noaptea târziu în lungul străzii dominată de casele creole cu geamurile acoperite de jaluzele colorate foarte viu, chiar stridente. Prezente sunt şi edificii în stil spaniol cu balcoanele parcă dantelate, grilajul din fontă având diverse forme. Muzica te însoţea pretutindeni fără să ştii de unde vine. Multe cartiere n-am putut să le vizităm din cauza inundaţiilor ce au avut loc cu două săptămâni înainte.

Am reuşit să vedem catedrala Saint-Louis din exterior şi ghidul local, care s-a dovedit foarte ospitalier, ne-a făcut un mic cadou un traseu neprevăzut conducându-ne în Garden-District şi Uptown unde am văzut case somptuoase în stil neoclasic înconjurate de grădini tropicale luxuriante de unde vine de altfel numele cartierului City Park. Am văzut puţin din el din acelaşi motiv, criza de timp, dar am primit informaţii apreciabile din partea ghidului nostru care şi ea s-a dovedit foarte documentată parcurgând aceste regiuni anual.

Este al cincilea parc ca mărime din SUA, traversat de canale propice pescuitului şi canotajului; în el se găseşte grădina botanică, celebrul Muzeu de Artă (NOMA) şi Bayou Oaks Golf Courses, parcul constituind locul ideal pentru relaxare şi pentru a profita de climatul semitropical din New-Orleans.

Cu multă strângere de inimă am părăsit oraşul de care am fost şi sunt şi astăzi foarte ataşată, de ce nu ştiu, doar că dau sfaturi familiei să profite şi să facă excursia în toată Louisiana până când mai există, deoarece previziunile nu sunt foarte încurajatoare. Şi totuşi eu refuz să le cred.

Împrejurimile oraşului au şi ele importanţă, este un pământ impregnat de istorie şi de tradiţie. Splendidele plantaţii ale Mississippi-ului şi ale capitalei Baton-Rouge şi celebra ţară - cajun - sunt de o mare bogăţie culturală. După ce le-am vizitat am putut să înţeleg amestecul excepţional din multiplele şi atât de variatele culturi.

Ne-am îndreptat spre Lafayette dar pe parcurs ne-am

oprit să vizităm celebra plantaţie Oak Alley. Plină de istorie, toată întinderea ce o cuprindea te pregătea pentru a trăi momente de curiozitate, de emoţii. La intrare te aştepta o alee lungă formată din stejari plantaţi pe ambele părţi, data plantării fiind cu două sute de ani în urmă, care acum formează o boltă impunătoare sub care înaintezi spre clădirea principală a plantaţiei. Construcţia acesteia a fost începută din anul 1837 de către primul proprietar, un cultivator de sfeclă de zahăr, foarte bogat. Arhitectul s-a inspirat după un conac în stilul renaşterii greceşti şi a fost numită Bon Sejour. A fost supusă la multe transformări de către proprietarii ce s-au perindat, cu toată istoria lor, ultima schimbare fiind făcută de cuplul Andrew Stewart şi Iosefina. Conştienţi de importanţa istorică, în 1925 cumpără plantaţia şi hotărăsc sa-şi consacre viaţa pentru a o aduce la gloria de altădată şi au reuşit asta cu foarte multe sacrificii personale.

Pe parcursul vizitei interioarelor, realmente am simţit atmosfera care a putut domni la epoca respectivă, ajutată fiind de explicaţiile ghidului, în spatele cărora imaginaţia ta te putea ajuta să înţelegi evenimente mai intime care nu erau relatate, normal pentru a păstra o discreţie, spre deosebire de astăzi când paparazzi te disecă pur şi simplu.

Cu multă pioşenie, chiar şi o parte din grup care în majoritatea cazurilor se dovedeau foarte gălăgioşi, am părăsit interiorul iar la ieşire am avut surpriza să fim întâmpinaţi de un grup de femei îmbrăcate în costumele epocii mulţumindu-ne pentru vizită.

Ca fapt divers am aflat că în acest decor au fost filmate mai multe scene din o serie de filme cunoscute, ca „Lunga vară fierbinte”, „Tânăr şi neliniştit” şi altele.

Pentru mine personal a fost dovada Sudului, cu tot zbuciumul lui, pe care în parte-l ştiam din literatura atât de bogată. Cu toată căldura recomand vizitarea acestor locuri şi cu mâna pe inimă, că nu sunt plătită pentru asta, doar pentru a

împărtăşi bucuria mea cu semenii mei.

Continuăm călătoria îndreptându-ne spre bayou, unde am făcut o mică croazieră, într-un mic vaporaş destul de rudimentar, eu am zis în sinea mea o luntre, care chiar mi-a făcut emoţii că ne răsturnăm în apă, fiindcă dragii mei de canadieni-francezi n-aveau astâmpăr, circulau tot timpul şi făceau gălăgie deşi căpitanul, zis căpitan, ne ruga tot timpul să nu vorbim ca să nu speriem crocodilii. Da, nu am greşit, crocodilii, dar de dimensiuni mai mici cu puişorii lor. La început chiar m-am speriat, că erau foarte aproape de noi, dar căpitanul ne-a asigurat că nu sunt agresivi. Bayourile se întindeau pe o suprafaţă destul de mare, am văzut şi case ce erau locuite, case deci pe apă accesul era asigurat cu vaporaşul iar pentru cei mai bogaţi cu elicopterul. Să vezi şi să nu crezi...

Ne-am îndepărtat de bayou şi plimbarea s-a desfăşurat până la renumitul pod, cel mai lung, descris în rândurile anterioare şi pe care de această dată l-am văzut de jos trecând printre piloane şi vedeam traficul rutier, altă porţie de emoţii. Chiar am asistat la un mic accident când un imens camion cu remorcă a avut o pană de cauciuc şi aflat pe banda de refugiu, şoferul foarte calm schimba roata, dar în acelaşi timp răspundea şi la strigătele noastre de salut şi ne-am amuzat ca nişte copii.

După acest divertisment, ne-am luat la revedere de la căpitanul nostru care sigur că era acadian, deci verişor cu quebequezii mei şi am căutat ca toţi să-l recompensăm cât mai bine pentru amabilitatea şi răbdarea lui.

Am luat o masă frugală cu peşte de la un restaurant mai modest zona fiind aproape pustie, doar turiştii o populau, şi eu în timpul afectat siestei am admirat micile insule ale bayoului populate de o mare varietate de păsări care şi ele erau foarte prietenoase. Spre sfârşitul zilei, drumul nostru continua spre Lafayette...

Situată în inima statului, regiunea acadiană este o

regiune agricolă cu culturi de orez, de sfeclă de zahăr şi de ardei roşii iuţi din care se fabrica faimosul sos Tabasco ce a cucerit lumea. Oraşul Lafayette, cel mai mare oraş în zona acadiană, cu toate facilităţile vieţii urbane are multe universităţi şi centre medicale, cu influenţe incontestabile, cajun şi creole. Considerat ca un muzeu interactiv, a fost construit în secolul al XIX-lea, ca oraş-bayou. Patrimoniu important în tradiţiile culturale. Se zice de Lafayette că este printre primele oraşe în SUA, care are cele mai multe restaurante pe cap de locuitor. Dar nu este singurul amănunt care face reputaţia lui. Sunt elemente culturale de prestigiu internaţional, ca de exemplu cele două festivaluri contemporane „Cajun" şi „Zydeco'' ale Louisianei, în aprilie, şi festivalurile acadiene în octombrie. Acadienii sunt descendenţii colonilor francezi din secolul al XVII-lea care s-au instalat în Acadia, o colonie a provinciei Nouveau-Bronxwick, cu istoria lor cunoscută. Sărbătoarea lor naţională este în 15 august, de Sfânta Maria, când sărbătoarea este un adevărat festival.

În Lafayette, am vizitat dioceza Romano-Catolică, m-am recules, am aprins lumânări pentru cei plecaţi, am cumpărat câteva amintiri apoi ne-am îndreptat spre Saint Martinville pentru a vedea mormântul Evangelinei, eroina nuvelei lui Henry Wadsworth, scrisă în 1847 cuprinzând tragica poveste de dragoste între Angelina şi Gabriel, care în timp a devenit simbolul tragediei umane. Este legenda ce aparţine acadienilor.

Cu acest ultim loc vizitat, seara am luat cina cu specificul de Louisiana, Gumbo şi Jumbalaya, urmate de „begnets'' cu lapte, echivalente cu pancovele pe care le făcea mama de Anul Nou.

În timpul ce mi-a rămas înainte de a adormi, am reflectat asupra acestui stat şi-mi căutam explicaţiile necesare pentru a înţelege ataşamentul meu faţă de el. În parte am găsit răspunsul, prezenţa francofoniei în marea anglofonă americană

pe de o parte, iar pe de alta, muzica ei, legendele ei şi multiculturalismul ei. Pentru mine Louisiana constituie o minune a lumii.

A doua zi, cu ritualul obişnuit, adică părăsirea hotelului, bagajele transportate de personalul hotelului şi nu în ultimul rând micul dejun supracopios, ne-am îndreptat spre Texas, Texas pe care încercau comuniştii să ni-l prezinte ca ţinutul sălbatic unde nu au loc decât crime. Mi-amintesc că de câte ori se întâmpla ceva neobişnuit, crimă de exemplu, imediat ziceau: ca-n Texas.

Cunoscând mai mult despre acest stat în speţă şi despre America în general, afirm că recurg la violenţă numai în cazuri de apărare sau pentru a-şi face dreptate. De altfel, armele fac parte din cultura lor şi urmărind filmele lor, finalul nu poate fi decât fericit, happy-end, stabilit în Congres, deci binele triumfă răului. Ce poate fi mai educativ? Sigur că sunt şi excepţii şi astea întotdeauna sunt provocate de persoane dezaxate. În toate călătoriile mele în State nu am fost ameninţată şi har Domnului, că-n majoritatea lor am fost singură.

Am ajuns la San Antonio, oraşul numit Veneţia Texasului sau Veneţia Sudului, descoperit de o expediţie spaniolă. Am fost cazaţi la un hotel situat aproape de centrul oraşului putând astfel, individual sau în grup mai mic cu un autobuz local sau chiar pe jos, să ne deplasăm. Eu am făcut uz mai mult de autobuz, şoferii lor fiind de-o amabilitate ieşită din comun, care imediat ce te recunoşteau că eşti turist erau dispuşi să-ţi devină şi ghid şi în acelaşi timp te simţeai în siguranţă. În autobuz am remarcat că primul scaun rămânea neocupat şi la nedumerirea mea şoferul mi-a explicat că acesta este un simbol, de după abolirea sclavagismului sau mai precis de când negrii au câştigat drepturi la fel cu albii putând să ocupe loc şi în faţă. Istorie fără sfârşit şi totuşi s-au făcut progrese neînchipuite, nu mai mult - alegerea unui preşedinte de culoare.

Centrul oraşului este situat pe râul San-Antonio, pe o

lungime considerabilă. Am făcut o plimbare cu un vapor taxi, avându-l ghid pe şoferul acestuia care ne dădea explicaţiile necesare în timp ce tu admirai tot ce te înconjura şi nu erau puţine lucrurile de văzut.

Râul era traversat de mai multe poduri mici, o asemănare evidentă cu Veneţia, şi de-a lungul lui vedeai magnifice plante acvatice, ce-ţi încântau privirea. Ghidul, mândru de frumuseţea locului, nu a scăpat din vedere să ne amintească că toate aceste decoruri naturale au servit ca loc de filmare în filmele în care Sandra Bullock era prezentă. Un aspect deloc de neglijat a fost şi este prezenţa buticurilor, restaurantelor mai mari sau mai mici, unde la un preţ modic te puteai hrăni pe o zi întreagă. Cumpărături am făcut, mici suveniruri pentru familie şi pentru câţiva prieteni. În special pentru Alexandra a trebuit să cumpăr un tricou cu un jucător din echipa locală printre primele clasate, ştiind că Ale este mare amatoare şi chiar arbitră la acest sport. O zi întreagă mi-am petrecut aici şi nu ştiu cum a zburat timpul, mi-aduc aminte că era şi anul alegerilor pentru preşedintele Statelor şi campania electorală se făcea simţită la fiecare colţ. Eu chiar m-am angajat în discuţii când aveam ocazia, toţi ţinând să abordeze acest subiect fierbinte mai ales în sud unde erau majoritari republicanii, să nu uităm că eram în Texas. Foarte obosită după o zi absolut plină, m-am întors la hotel şi înainte de cina la restaurantul hotelului am înotat în piscină, iar după cină, în camera mea foarte curată şi cochetă, din pat aveam o privelişte de vis asupra oraşului luminat ca ziua.

M-am odihnit foarte bine, noroc că somnul nu m-a părăsit şi după micul dejun bine asortat, am ocupat un loc bun în autobuz şi pentru întreaga zi, din nou un program bine organizat şi destul de încărcat.

N-am mai vizitat alte puncte şi ne-am îndreptat spre Forth-Worth. Este unul din oraşele cele mai populate din Texas, locul bursei bovinelor, iar cartierul specific acestui eveniment

este Stockyards, în care zilnic la ora 15 are loc vânzarea animalelor. Este un spectacol care atrage cei mai mulţi turişti şi chiar localnici, când cowboys autentici călare îşi dirijează animalele cu o precizie uimitoare şi în acelaşi timp chiar artistic, spre un loc unde se ţin tratativele.

Am asistat cu plăcere la acest spectacol, am avut senzaţia că sunt într-o scenă de film când auzeam chiuiturile cowboy-lor şi pocniturile lasourilor, şi nu eram singura impresionată. După statistici, anual trec pe aici cam 5 milioane de turişti.

Am vizitat o parte din oraş, influenţa mexicană se remarca dar şi influenţa pionieratului american era prezentă, chiar dominantă, şi după aceste vizite am luat masa într-un restaurant tipic pentru cowboy, femeile şi bărbaţii purtau pălăriile atât de cunoscute şi nu ştiu dacă la centuri aveau pistolul. Foarte ospitalieri, sociabili, dispuşi să facă fotografii cu tine, iar fondul muzical al interiorului te integra în atmosfera Texasului.

La exterior am continuat o plimbare singură şi am cutreierat prin câteva buticuri cu specificul local, cumpărăturile mele fiind destul de reduse şi în general nu asta îmi era deviza, dar intram în magazine să-mi clătesc ochii şi să fac comparaţiile necesare cu Canada. N-am ajuns la mari concluzii.

Spre seară am ajuns la Dallas, cazaţi la hotel pentru două nopţi, surpriză plăcută, o cameră spaţioasă, dotată cu cele necesare, chiar prea multe, unele pe care nici nu le-am utilizat, aer condiţionat, piscină interioară de care am profitat din plin, iar restaurantul unde luam masa era foarte curat şi meniurile variate cu porţiile uriaşe pe care era imposibil să le termini. În acest context vreau să menţionez că în nici o parte a lumii n-am văzut atâta risipă de alimente ca în SUA, mai ales în bufetele cu autoservire. Pentru 2 zile am fost spectatoarea acestui oraş.

Fondat în anul 1841, cu o populaţie de peste un milion două sute mii de locuitori, situat pe locul nouă în SUA şi pe

locul trei în Texas, regiunea Dallas-Forth-Worth, este cea mai mare din Sud şi a patra în state. Centru economic, economia bazându-se pe băncile de comerţ, telecomunicaţii, tehnologia informatică, cercetări medicale şi este pe locul trei în concentraţia companiilor.

Cu un ghid local francofon, am vizitat în prima zi o parte din oraş, cartierele rezidenţiale cu luxul etalat peste tot. Am continuat cu un campus studenţesc privat şi ghidul ne dădea informaţii la cât se ridicau taxele astronomice ca să fii acceptat, dar în acelaşi timp selecţia era foarte severă, valorile intelectuale şi aptitudinile candidatului, fiind prioritare. Universităţi cu specific într-o mulţime de specialităţi, absolvenţii acestora devenind profesionişti de mare valoare, cercetători în toate domeniile; din aceste universităţi au fost şi premianţi Nobel.

Valori recunoscute au ieşit şi în domeniul sportului şi al artelor. Dar revenind la sport, Dallasul este dotat cu unul din cele mai mari stadioane, Cowboys-Stadium, pe care l-am vizitat, dar nu în întregime, are o capacitate de 80 mii locuri şi este înconjurat de aproximativ 30 de hoteluri. Acest stadion rămâne o lume a cifrelor record ce le prezintă statisticile. Mulţi milionari sau poate miliardari, familii de renume, au investit în acest stadion. De exemplu, familia Jones a angajat 18 artişti contemporani care să creeze opere specifice acestui sit pentru stadion.

Următorul obiectiv de vizitat a fost Old Red Museum, Palatul de justiţie, construit în 1892 într-un stil rustic roman, cu cărămidă roşie şi cu multă marmură. Este important din punct de vedere istoric, fiind primul tribunal. Astăzi este transformat în muzeu.

Foarte aproape de acest punct se află Sixth Floor Museum, care nu este altul decât locul de unde în 1963 s-a tras fiind asasinat preşedintele J.F. Kennedy şi unde este prezentată istoria oficială şi punctul de vedere oficial asupra evenimen-

tului. Vizitându-l, poţi să-ţi formezi o opinie personală şi să înţelegi cum a fost practic posibil. Clădirea, care a fost un vechi depozit de cărţi, este situată pe Elm street, are 6 etaje cu o vedere plină în toată zona, inclusiv asupra şoselelor ce se întretaie şi pe unde a trecut maşina prezidenţială. Deci un loc din care Lee Harvey Oswald a tras cu multă uşurinţă de la etajul 6. Am pus mâna pe pervazul acestei ferestre, m-a încercat o emoţie inevitabilă ştiind că de aici a fost asasinată o fiinţă umană, iar în cazul de faţă chiar preşedintele. O adevărată tragedie naţională. Întreaga încăpere era goală pentru a da posibilitate turiştilor să facă o vizionare corespunzătoare.

La etajul imediat inferior am vizionat o serie de proiecţii şi fotografii în mărime naturală legate de viaţa şi activitatea familiei Kennedy, dar în special de cea a preşedintelui.

La etajele 2 şi 3, o mulţime de buticuri cu obiecte cu efigia şi numele preşedintelui, fotografii, insigne, tricouri, şepci şi nu în ultimul rând literatură, cu subiecte personale şi politice.

Ieşită în Dealey Plaza emoţiile au continuat, făcând o plimbare destul de lungă pe colinele domoale ce erau de o parte şi de alta a şoselei, unde de fapt era masată mulţimea ce a venit să-l întâmpine pe preşedinte, mulţime ce a fost martoră oculară. Scenele au fost transmise în lumea întreagă. În apropiere s-a amenajat J.F. Kennedy Memorial Plaza care s-a inaugurat în 1970 pe 24 iunie, ca un tribut adus acestui om. Ghidul, documentat, ne-a dat o informaţie nu lipsită de importanţă, şi anume că oficialităţile din Dallas au propus familiei Kennedy, ca în acest loc să se ridice o statuie care să-l reprezinte pe preşedinte, propunere ce a fost categoric refuzată, motivând că texanii nu l-au iubit şi în acest context au hotărât ca imortalizarea evenimentului să se facă printr-o simplă placă de marmură neagră, fixată la nivelul solului şi inscripţia, cu litere aurite, să cuprindă doar numele şi datele de naştere şi deces. S-a realizat conform dorinţei familiei şi placa este îngrădită cu

pereţi din scândură în formă de pătrat, fără uşi, posibil de a fi vizionat tot timpul. Pot afirma că acest modest vestigiu a schimbat faţa oraşului Dallas şi a devenit punctul de atracţie în vizitele turiştilor şi nu numai.

Înainte de a ajunge la hotel, ghidul a ţinut să ne arate un alt punct de atracţie: renumita clădire a familiei Ewing, care a fost locul filmărilor serialului Dallas urmărit de noi în ţară cu sufletul la gură. Îmi vine să râd când mă gândesc, dar cu o oarecare amărăciune cu cât de puţin ne mulţumeam. Am mai făcut un scurt popas într-un parc natural, pe o colină plină cu multă vegetaţie, dar pe lângă care, în mărime naturală, se afla o turmă de vaci sculptate, doar eram în Texas şi vacile trebuiau să fie prezente oriunde şi peste tot.

Ajunşi la hotelul pe care, aşa cum am mai menţionat, l-am îndrăgit mult, am luat cina şi în drum spre camera mea m-am întâlnit cu o texană care probabil m-a mirosit că sunt turistă şi m-a abordat. Ca să mă încurajeze, mi-a spus că ea este la o reuniune cu caracter electoral, iar participanţii sunt majoritatea veterani, vechi combatanţi şi dacă-mi face plăcere pot să asist şi eu. Sigur că am refuzat politicos dar am avut o discuţie foarte deschisă cu ea şi chiar şi-a arătat preferinţele legate de preşedinte şi n-am fost surprinsă deloc că era republicană ca şi mine, doar era în Texas; mai mult, şi-a exprimat părerea despre actualul preşedinte. Mărturisesc că nu era foarte flatantă. N-a fost unica ocazie de conversaţie cu acest subiect, fiind în plină campanie când am făcut acest voiaj şi am rămas foarte surprinsă cât sunt de implicaţi în acest eveniment.

În final, despre hotel menţionez că un etaj întreg, cel superior, era rezervat unui număr mare de militari pe care îi întâlneam, fie în restaurant, fie în ascensor, foarte îngrijiţi în ţinută, foarte politicoşi şi deschişi, ne-au explicat chiar unii dintre ei că sunt într-o semiconcentrare din cauza uraganelor şi a posibilelor inundaţii, norocul nostru că n-a fost cazul.

Dimineaţa următoare, ne-am continuat drumul cu

destinaţia Tennessee, traversând o parte din Arkansas cu capitala Little Rock. Din informaţiile ghidului, Arkansas are o populaţie de peste două milioane de locuitori, foarte dezvoltat economic, bogat în bauxită, suprastructura nefiind nici ea de neglijat, având multe instituţii universitare, culturale şi o reţea sportivă foarte renumită. Drumul până la Tennessee e destul de monoton, am remarcat nelipsitele reclame şi numeroasele biserici cum am mai menţionat de toate riturile, dominând însă cele baptiste.

Statul Tennessee este al 36-lea stat ca mărime şi al 17-lea ca număr de populaţie, multă vreme a fost un stat agricol, dar datorită bogăţiilor subsolului în minereuri s-a dezvoltat o industrie care a schimbat modul de viaţă al populaţiei, majoritatea trăind în mediu urban. Economia statului progresează, o contribuţie importantă având în perioada 1976-1982 Memphisul, capitala rockului.

Intrând în Tennessee, am vizitat cu prioritate în Memphis hotelul Lorraine, unde a fost asasinat Martin Luther King. Motelul destul de modest, în faţa lui se afla maşina personală, care n-a fost mişcată din acel moment, iar vizavi, într-o clădire separată, nu foarte impunătoare, s-a amenajat o bibliotecă şi o expoziţie cu exponate ce reprezintă viaţa, activitatea şi sfârşitul tragic al celui ce şi-a sacrificat viaţa pentru obţinerea drepturilor civile ale negrilor. Aceste componente, formează *Martin Luther King Museum* cu deviza „I have a dream". În acest context am văzut un aspect deloc lipsit de semnificaţie care m-a impresionat în mod deosebit. O itinerantă, o negresă fidelă visului lui Luther King şi-a improvizat o măsuţă ca o mică tarabă pe care avea expuse tot felul de obiecte, reproduceri după foste obiecte ce au aparţinut idolului ei, le vindea la preţ derizoriu, nu pentru bani făcea asta, ci din pasiune. De altfel, părea o persoană destul de instruită şi dăruită total cauzei.

În aceeaşi zi, ne-am plimbat puţin pe Beal Street, locul

unde s-a născut blues-ul la începutul secolului trecut, strada spre seară era luminată ca ziua şi în ritmul muzicii, toată lumea fredona; ne-am îndreptat spre hotel şi înainte de culcare am înotat în piscina hotelului, urmând ca a doua zi până după masă să o petrecem la Graceland, domeniul incontestabilului rege al muzicii rock, compus dintr-un conac stil colonial, construit în anul 1939, de o altă familie. După ce familia Presley a devenit proprietară, au făcut o serie de modificări pentru a satisface cerinţele şi gustul lor. Are 23 de încăperi: 8 dormitoare cu 8 băi, dar dintre cele mai importante, camera de zi, camera de muzică cu instrumentele, în special mai multe chitări, cea mai dragă lui Elvis; apoi urmează sufrageria, bucătăria, sala de TV, sala de biliard şi dormitorul părinţilor de care era foarte ataşat, în special de mama lui, pe nume Gladys. O cameră mai originală a fost camera junglă, cu o colecţie de animale împăiate care ulterior, a fost transformată în cameră de înregistrare. În exterior piscina, un teren întins destinat echitaţiei, chiar am văzut doi cai, dar punctul de atracţie îl constituie un mic cimitir cu mormântul părinţilor şi al fratelui lui geamăn, mort la naştere. Mormântul lui Elvis este cel mai vizitat şi aici am avut o mică deziluzie când am văzut flori artificiale, dar în America de Nord sunt foarte prezente şi foarte bine imită naturalele, dar eu nu le agreez, ci chiar le evit.

În ansamblu, tot ce am văzut la Graceland am înregistrat şi mi-am zis la final că poţi să cumperi orice cu bani, dar rafinamentul nu.

Departe de mine de a decepţiona fanii acestui artist care a avut o voce atât de caldă şi de frumoasă, dar am făcut o promisiune să redau imaginea aşa cum m-a impresionat.

Admiratori sunt foarte mulţi, vizitatori la fel, de exemplu în anul 2002 la 16 august, când s-au aniversat 25 ani de la decesul lui, au participat aproape 40 de mii de persoane.

Cu aceste impresii am părăsit oraşul şi ne-am îndreptat spre Nashville, capitala statului Tennessee, situată la

aproximativ 130 km, traseu mai încărcat cu vegetaţie şi cu şosele tot atât de îngrijite.

Am ajuns seara şi am fost cazaţi la un hotel elegant, foarte original ca arhitectură. Pe toată înălţimea clădirii, între doi pereţi, era redat în mărime mult mai mare faţă de normal un clarinet care noaptea era luminat; doar eram în inima muzicii country. Confortul era inimaginabil şi tot singură am beneficiat de el. După un duş binevenit, am coborât la restaurant pentru cină. Tot ce-ţi dorea inima puteai să comanzi, partenerii de masă erau diferiţi în fiecare seară aşa că am reuşit să-i cunosc cât de cât, dar nimic interesant. Am remarcat o îndrăzneală aparentă, însoţită de o timiditate, dar în situaţiile de vizită erau foarte curioşi, receptivi şi uneori chiar gălăgioşi. N-am rămas mult la restaurant, a doua zi am avut în plan mai multe obiective.

Am început cu un tur de orientare, ghidul era o femeie francofonă căsătorită cu un croat; ne-a condus în cartierul starurilor country. Ne-am oprit la rezidenţa lui Dolly Parton, dar numai din exterior. Se întinde pe un spaţiu relativ mare, cu un gazon bine îngrijit, arbori mulţi şi totul îngrădit cu fier forjat, iar clădirea în sine era destul de mascată, mai puţin vizibilă curioşilor. Ne-a relatat ghidul un amănunt despre Dolly şi anume că este o filantroapă renumită; ea, copil fiind, a cunoscut lipsuri materiale suficiente. Am mai văzut casa lui Johnny Cash şi aici o originalitate care n-are limite, piscina în forma de chitară.

După acest tur, ne-am oprit la Country Music Hall of Fame. Arhitectura unică, construcţia a început în anul 1976, are forma identică unei tastaturi de pian. În interior sunt exponate ce cuprind date din istoria muzicii country la care s-au adăugat şi stelele contemporane.

Dintre cele mai faimoase piese de suveniruri sunt: pianul lui Elvis, se zice de aur, apoi Cadillacul şi telefonul. Un amănunt ce ni l-a dat ghidul, este că toate acestea au fost

donate de soţia lui, Priscilla, pe care la rândul ei şi la timpul respectiv le-a primit cadou din partea lui Elvis. La toate acestea se adaugă costumele lui Elvis şi ale altor staruri precum şi multe instrumente muzicale cu aspect neobişnuit, tot atât de excentrice ca şi stăpânii lor.

Cel mai uimitor însă, este peretele cel mai mare al încăperii pe care sunt fixate discurile de platină şi aur ale starurilor, iar tu ca vizitator ai la dispoziţie discurile pe care doreşti să le asculţi. Noroc că toate aceste locuri vizitate nu te puneau la mari eforturi intelectuale, din contră, te relaxau aşa am putut să vizităm mai multe obiective în aceeaşi zi.

Am continuat periplul nostru în The Bicentennial Capitol Mall, cu fântâna în forma de planiglob numită „Cool-Fountain", cu inscripţiile şi desenele de rigoare. Aici am avut emoţii, totul a fost conceput în memoria celor dispăruţi şi a celor ce au participat la luptele din al doilea război mondial.

În continuare am văzut Bicentennial Park Carillions-Bells care era format din 50 coloane ce reprezintă cele 50 de state cu 96 de clopote, care din 15 în 15 minute executau o melodie începută de o coloană şi care se continua pe rând de toate celelalte. Multă imaginaţie cu efect şi impact foarte benefic, important punct turistic care se încoronează cu vizitarea Partheonului, situat nu departe. Construit în anul 1897 este o replică fidelă a Partheonului original din Athena-Acropolis. Pentru statul Tennessee este muzeul de artă, posedând o colecţie de picturi din secolele XIX-XX, aparţinând în majoritate pictorilor americani şi nu numai, toate fiind donaţii. Am vizitat una din cele patru galerii, galerie ce conţine lucrări din anii 1800 continuând până la cele contemporane. Pentru mine, au fost nume absolut necunoscute, dar picturile văzute pot rivaliza foarte bine cu lucrări ce aparţin marilor maeştri ai tuturor timpurilor. Eu amintesc doar un nume, Benyamin West, a cărei lucrare „Venus şi Cupidon" m-a impresionat şi multe altele care m-au impresionat, dar erau

nume cunoscute numai în anturajul profesioniştilor sau al amatorilor pasionaţi. Partheonul, ca arhitectură, respectă arhitectura clasică; se găseşte multă marmură şi punctul de atracţie îl constituie statuia zeiţei Athena în mărime naturală, tot o reproducere reuşită a originalului.

Ca impresie generală asupra Partheonului, pe lângă reuşita artistică şi documentară, admir întru totul ambiţia Americii de a aduce la ea acasă, prin toate mijloacele, arta din Europa, din Egiptul antic sau din oricare parte a lumii, mijloacele lor fiind suficiente. Am plecat cu sentimentul că am petrecut câteva ore în timpurile vechi, ca să nu zic antice.

Fiind o vizită destul de încărcată ne-am întors la hotel pentru o relaxare mai serioasă, urmând ca în ziua următoare să vizităm ultimul loc de atracţie în Nashville, hotelul Opryland.

Mi-am pregătit bagajele şi înainte de masa de seară, am profitat de piscină şi am înotat destul de mult.

A doua zi, în jurul orei 9:00, am plecat spre acest hotel renumit din SUA, fiind printre cele mai mari cu nici mai mult, nici mai puţin, de 3500 de camere. Am crezut, numai după ce l-am vizitat. Intrarea este foarte păzită, noi am contribuit financiar, pentru a-l putea vizita în întregime. Amplasarea lui a fost foarte bine aleasă, destul de aproape de centrul oraşului, dar în acelaşi timp într-o zonă liniştită. La intrare în hotel am văzut un spectacol, în termen figurat, o scenă pe care eu am considerat-o o publicitate plină de fantezie pentru vinurile lor. Se vede că era şi mai este o zonă viticolă. Era o instalaţie electrică pe toţi pereţii cu frunze de viţă de vie, iar în mărime uriaşă, tot din frunze de viţă de vie construită, era o femeie cu un cap splendid care se plimba într-un spaţiu special dedicat ei şi dacă erai din neatenţie pe traseul ei, te putea îmbrăţişa fără niciun risc de electrocutare. Totuşi, eu mă feream şi o urmăream admirând fantezia autorului.

Tot ce relatez se petrece în interiorul hotelului pe care eu l-am considerat ca un oraş, nu degeaba este clasat în

categoria megahotelurilor. În formă de cerc ce dă în curtea interioară, un semicerc este destinat camerelor propriu-zise cu terasele lor, iar al doilea semicerc este destinat restaurantelor, buticurilor şi o mare sală cu toate anexele necesare unde se ţin congrese, conferinţe din toate domeniile. Când l-am vizitat noi, era un Congres internaţional cu tema „Mediul înconjurător" şi aici am văzut simţul practic al americanului, adică totul să fie la îndemâna participanţilor. Rezumând într-o modestă statistică, această aventură de proporţii monumentale, poseda un râu artificial lung de un sfert de milă, circa 9 hectare de grădini botanice tropicale, multiple cascade, camerele deci în număr de 3500, restaurante din toate orizonturile, iar sala de reuniuni, congrese, cuprinde o suprafaţă de 600 mii picioare la pătrat, iar salariaţii în jur de 3600 persoane. Când l-am vizitat, a fost anul 2008, ca în anul 2010, din cauza ploilor abundente, să aflu că a fost inundat şi circa 150 de camere au fost distruse. A fost închis o perioadă relativ scurtă şi la ora când scriu, se pare că funcţionează la întreaga capacitate.

Dorinţa de a-l vedea, m-a purtat peste tot, ba cu ascensorul, ba pe jos. Din când în când mă odihneam te miri la ce etaj sau la care restaurant, fără să consum ceva. Toate erau pe terase deschise, eu mi-am permis să mănânc la fast-food unde găseai meniuri italiene foarte bune.

În timp ce-mi luam masa, am asistat la o scenă frumoasă care mi-a confirmat tot ce ştiam despre amishi, comunitate ce este situată în număr mai mare în Lancaster County Pennsylvania, izolaţi de viaţa urbană, foarte conservatori şi fideli religiei lor, obiceiurilor lor şi foarte harnici. Alături de masa mea la restaurant era o familie de amishi cu 5 copii; părinţii nu cred că aveau mai mult de 30 de ani. Cel mai mic era bebe, mama îl alăpta şi chiar m-am mirat că făcea acest lucru în public, de obicei sunt extrem de pudici, dar asta făcea parte din cultura lor şi am găsit absolut normal. Am schimbat câteva impresii despre hotel şi s-au dovedit foarte

deschişi, probabil că tinerii gândesc mai liber. Copiii, foarte cuminţi, nu se depărtau de masa familiei şi erau chiar dispuşi să-ţi zâmbească, ca răspuns la zâmbetul meu; aveau probabil senzaţia unei conspiraţii inocente. Am savurat scena şi am admirat ţinuta aparte faţă de vestimentaţia modernă. Cred că ei sunt obişnuiţi cu privirile insistente a curioşilor. O altă experienţă. Menţionez că toată această vizită am făcut-o singură, am mai menţionat şi cu altă ocazie cât îmi place de mult să mă plimb singură, să înregistrez cel mai mic amănunt şi am remarcat că, fiind singură, se încheia mult mai repede un dialog civilizat cu localnicii care erau foarte dispuşi să-ţi explice anumite lucruri.

Conform înţelegerii cu ghidul, în jurul orei 16:00 ne-am regăsit cu toţii la autobuz, ne-am reluat locurile şi am plecat spre Ohio, mai precis până la Columbus, capitala statului.

Am trecut puţin şi prin Kentucky, n-am coborât, ne-a dat ghidul câteva relaţii despre economia acestui stat, agricultura, manufactura şi serviciile, industria, relaţii date în timp ce eu admiram priveliştile înverzite şi nepoluate şi din nou am remarcat multe biserici şi multă publicitate pentru benzină şi fast-food care îngraşă fără măsură, mărturie obezi peste tot.

Am ajuns în Ohio, stat important în economia, dar mai ales în politica Americii, fiind busola de orientare în perioada campaniei şi alegerilor prezidenţiale. Este al şaptelea ca populaţie şi al nouălea ca densitate. Capitala Columbus, înfiinţată în 1812, primeşte numele după Cristofor Columb şi aici sunt concentrate centrele de educaţie, băncile, aviaţia, alimentaţia, îmbrăcăminte, logistică, cercetări medicale private şi publice şi Universitatea Ohio, una din cele mai importante în SUA, cu campusul ei. Dezvoltarea lui are loc după 1940. Are o mare importanţă istorică, jucând un rol important în războiul de secesiune.

Am ajuns după masă, o gustare mică, după care am

făcut turul destul de succint al oraşului, noi având în itinerar oraşul german, un cartier rezidenţial situat în sudul capitalei, creat de prima generaţie de emigranţi la începutul şi mijlocul secolului nouăsprezece.

Oraş istoric, foarte pitoresc, plin de străzi înguste, pavate, de o parte şi alta a străzilor case şi vile mai mici din cărămidă roşie, grădiniţe de flori minuţios îngrijite. Am trecut şi prin parcul Schiller cu care se mândresc cel mai mult. Seara ne-am oprit să cinăm la un restaurant din cele multe existente în acest cartier, care desigur că, în majoritate, au bucătărie specific germană. La intrarea în restaurant un acordeonist îmbrăcat într-un costum tirolez cânta şi cu vocea, muzica lor antrenantă pe care canadienii mei o savurau că venea din Europa şi pentru ei era o trufanda, şi pe mine m-a mişcat, mi-am amintit de copilăria din Aiud când încă era în educaţia noastră şi cultura germană. Am comandat ca meniu şniţele clasice cu piure de cartofi şi cu murături cum le fac ei, puţin dulcege, şi la desert gogoşi calde, iar la final berea. Serviciul foarte bun, amabili, cu câteva persoane am schimbat câteva impresii, cei mai tineri nu mai ştiau germana, doar câteva expresii de curtoazie, şi mi-au spus că doar părinţii şi bunicii mai vorbesc acasă limba lor maternă. Sinceră să fiu m-a mirat, fiindcă ei prin natura lor sunt foarte patrioţi, ca să nu mă duc mai departe. Probabil că America i-a schimbat mai ales pe cei născuţi aici. Deci a doua sau a treia generaţie. Din personalul restaurantului, o doamnă distinsă s-a oferit ca după cină să vină cu noi în autobuz şi să ne servească drept ghid în continuare, în oraşul german şi în special a ţinut să ne arate casa lui Neil Armstrong, primul om care a călcat pe lună şi care a decedat în 25 august 2012, ghida fiind foarte mândră şi în acelaşi timp foarte documentată. După această plimbare, ne-am instalat la hotel care a fost tot în stil german, curat, confortabil şi plăcerea de a fi singură am avut-o şi de această dată, ca peste tot.

Dimineaţa, după micul dejun, „frustuck”-ul clasic cu ouă, brânză, unt, gem şi cafeluţă ne-am îmbarcat în autobuz în drumul spre casă. Am trecut prin oraşul Syracuza, de-a lungul lacului Erie, nu ne-am oprit, a trebuit să ajungem la Buffalo pentru masa de prânz care intra în programul nostru.

Buffalo este al doilea oraş din statul New York ca număr de locuitori, am făcut un mic tur al oraşului, tipic oraş american cu patina pionieratului şi ne-am oprit la renumita gară dată în funcţiune în 1929, care a funcţionat până în 1979; făcea legătura între Buffalo-Hamilton şi Toronto. La ora când am vizitat gara, o mare parte din ea a fost transformată, s-au amenajat restaurante, iar o parte din ea avea o înfăţişare dezolantă, părea părăsită.

Am luat masa la unul din aceste restaurante şi spre surpriza mea am avut ca meniu o mâncare de fasole boabe cu şuncă afumată, se vede că bucătăria germană a ajuns şi aici. Colegii mei o cunoşteau foarte bine, fiindcă şi în Canada se mănâncă destul de des.

Cu acest mic popas, ne-am îndreptat spre punctul de frontieră şi la free-shop de unde mi-am cumpărat parfumul meu preferat şi o sticlă de tărie pentru Titus. Ceilalţi nu ştiau cum să cumpere mai multe băuturi, în Canada fiind mai scumpe, dar aici se mai adăuga regula generală a free-shopului: nu plăteai vama. Am insistat la acest aspect fiindcă în momentul când ne-am urcat în autobuz şi înainte de a ajunge la punctul de control am avut o surpriză nemaiîntâlnită de când trăiesc în această lume. Un cuplu din grupul nostru cu care în timpul călătoriei am vorbit foarte puţin, dar care probabil au remarcat că eu am cumpărat o singură sticlă de băutură în free-shop m-au rugat să iau asupra mea două sticle de-ale lor, având dreptul doar la trei pentru care nu plăteai vama. Sigur c-am fost de acord, dar sinceră să fiu n-am crezut că au o îndrăzneală dusă până aici. N-am considerat gestul ca impoliteţe, doar că eu îi ştiam mult mai naivi şi corecţi în acelaşi timp. Am trecut fără

probleme în Canada şi nu ne-am mai oprit până în Toronto, când am luat o mică gustare şi apoi oprirea pentru mine şi punctul final, Montreal, unde m-a aşteptat Corina.

De la graniţă şi până am ajuns acasă am vrut să-mi rememorez locurile vizitate, dar mai mult am vrut să-mi fixez în memorie grupul cu care am petrecut aproape 4 săptămâni. Toţi erau francofoni, deci cum zic ei quebecoazi de lână pură „pure laine", vorbind franceza cu jargonul foarte greu de înţeles, noroc cu urechea mea, erau cupluri, mai multe femei singure, dar curios, fără multe confidenţe între participanţi, eu n-am putut practic să-i integrez precis într-o anume categorie socială. Pot atât să afirm că intelectuali erau puţini, de exemplu un medic cu soţia, foarte discreţi, eu am vorbit cu soţia care de fapt era infirmieră, şi din relatările ei au călătorit destul de mult. Am dat un simplu exemplu şi concluzia mea a fost că erau în final persoane cu bani, profesiile pentru ei nu contează, doar că le-am reproşat în sinea mea că erau foarte gălăgioşi şi în împrejurări când nu era cazul. Eu fiind singura originară din Europa, iar ghidul a făcut şi mai mult, le-a spus că sunt din România, am devenit dintr-o dată o persoană interesantă şi de fiecare dată când ne schimbam locurile, fără să exagerez mi se punea aceeaşi întrebare: Ceauşescu, Dracula sau Nadia Comăneci, subiecte care mi-au poluat călătoria. Legat de Dracula, în toată America de Nord este o dezinformare crasă, nimic despre Vlad Ţepeş cu calităţile lui de om drept, „Unde eşti tu Ţepeş Doamne?" ci au exploatat o temă total lipsită de realitate: vampirul. Celelalte două subiecte le-am relatat cu toată sinceritatea, aşa cum le-am trăit şi cunoscut, fără menajamente şi fără nicio teamă şi nici măgulitoare, doar că Nadiei i-am recunoscut recordul din 1976 şi atât. Am devenit fără să vreau şi chiar m-a deranjat, cunoscută. Sper că azi au uitat de mine, nu păstrez cu nimeni relaţii. Calificarea mea la adresa grupului este pozitivă, politicoşi, serviabili şi, nu în ultimul rând, individualişti. Cel mai important pentru mine a

fost că am reuşit şi de această dată să constat că în această lume şi în astfel de ocazii este foarte greu să fixezi persoana într-o anumită categorie socială. Am impresia că în societatea în care trăiesc indivizii sunt taxaţi în primul rând după contul avut în bancă sau poate mă înşel. N-am remarcat nicio apropiere între ei, fiecare cu bisericuţa lui. Probabil că la finele acestei cărţi să reuşesc cât de cât să însumez o mică parte din caracterele acestui popor canadian, în speţă quebeqoise, din provincia majoritar francofonă, până la această dată, fiindcă prognoza viitorului se pare că ne anunţă o egalitate cu anglofonii, dacă nu chiar un avans al acestora.

Deci viitorul va decide, ce pot eu remarca în acest moment este că tineretul este receptiv la ambele limbi, chiar pot afirma că tinerii francofoni vorbesc într-un număr mai mare engleza, comparativ cu tinerii anglofoni franceza şi chiar la adulţi pot să remarc acest fenomen. Este absolut normal, ne aflăm în America de Nord.

Am ţinut să fac această precizare, convinsă fiind că şi cel mai francofon, ca să nu zic cel mai naţionalist, care are în el morbul călătoriei nu are de ales. Următoarea călătorie în Alaska mi-a demonstrat această afirmaţie, când într-un grup de 45 persoane din care am făcut şi eu parte, toţi fără excepţie vorbeau engleza deşi toţi, fără excepţie erau francofoni.

Cu modestele concluzii la acest voiaj, încerc să mă reculeg şi mai mult, să mă concentrez la următorul drum: Alaska.

Croazieră în Alaska

Da, Alaska, de necrezut nici chiar în visele mele cele mai îndrăzneţe, voiaj care a apărut ca o minune în privinţa accesibilităţii şi care a încununat toate drumurile mele.

Printr-un modest anunţ într-o revistă destinată unei anumite vârste, mai precis „Vârstei de Aur" din care fac şi eu parte, revistă numită în franceză Bel Âge, un club al celibatarilor şi nu numai, organizează o călătorie în Alaska. Numărul locurilor atribuite clubului nu poate depăşi 45, număr care urma să se ataşeze cifrei astronomice de 2455 de pasageri şi 1200 persoane angajate de toate profesiile posibile care au constituit echipa ce a pornit în marea aventură, anume croaziera în Alaska.

Fără să-mi anunţ familia am început demersurile necesare, adică să contactez organizatorul care s-a dovedit foarte binevoitor şi care mi-a pus prima întrebare care mie mi s-a părut destul de bizară, anume dacă sunt norocoasă sau nu. Explicaţia întrebării am aflat-o imediat când mi-a spus că am prins ultimul loc, o cabină de două persoane şi dacă nu se anunţă a doua persoană eu trebuie să suport costul dublu, adică în loc de 2100 dolari, 4200. Am acceptat imediat şi într-un fel am fost chiar bucuroasă că voi fi singură, putând să savurez condiţiile care pe vapor erau mai restrânse ca dimensiuni, normal.

După o sumară verificare a datelor personale prezentate telefonic de mine, am fost acceptată, am început pregătirile şi înainte cu o lună de data plecării am primit un telefon prin care am fost întrebată dacă accept sau nu o persoană în cabina mea şi fiind vorba de o profesoară, am acceptat, dar nu chiar cu toată convingerea deşi costul se reducea la jumătate, dar mă gândeam şi la confortul meu. În ultimă instanţă toţi avem o doză de egoism chiar dacă recunoaştem sau nu şi, mai ales la o

anumită vârstă doreşti tot mai puţin să fii incomodat. Istoria nu se termină aici, fiindcă cu două săptămâni înainte de a pleca sunt anunţată că partenera mea a făcut un infarct şi deci renunţă la călătorie. Mărturisesc sincer că am fost foarte impresionată, eu ţinând telefonic legătura cu ea până la acest eveniment imprevizibil, dar m-am liniştit când am văzut că ea a depăşit accidentul şi asigurările i-au returnat în întregime sumele achitate, iar suma ce am achitat-o, adică pentru o persoană, nu mi-a fost mărită fiindcă nu din cauza mea s-au produs aceste modificări şi mai mult, totul s-a petrecut în timpul necesar şi aprobat de majoritatea companiilor de asigurări, inclusiv a noastră. Deci m-am aflat singură în cabină şi văzând spaţiul restrâns mi-am pus întrebarea ce am fi făcut două persoane absolut străine pentru a putea convieţui; un cuplu era altceva sau două persoane prietene. Păcat că pe necazul ei am beneficiat de un confort neaşteptat, dar m-am consolat că nu din vina mea s-a schimbat totul şi nici din vina ei, aşa a fost să fie, dar din această întâmplare am tras o concluzie şi nu pentru prima dată, adică ce ţi-e dat ţi-e dat şi nu te poţi împotrivi, să-i zic aşa, sorţii. Poate exagerez, dar pentru mine a fost foarte importantă această călătorie şi condiţiile în care ea s-a desfăşurat, nu-mi permiteam riscul unei îmbolnăviri sau al unui accident, indiferent de natura lui. M-am considerat norocoasă în cazul de faţă să mă îndrept spre această zonă a planetei unică prin istoria, climatul, peisajul, bogăţiile inestimabile şi cultura ei. Pentru a înţelege aspectele vieţii şi evoluţia în timp am încercat să mă documentez modest, ca în final să completez cu tot ce am înregistrat personal la faţa locului.

Alaska. Cu zece-douăzeci de mii ani î.Hr., triburi asiatice migrează pe teritoriul de astăzi al ei, apoi eschimoşi şi indieni, în aceeaşi perioadă se instalează aici. În 1784, căpitanul Vitus Bering, de origine olandeză, descoperă partea continentală a Alaskăi. Căpitanul Cook descoperă insula King, iar în 1867, Rusia stabileşte prima colonie albă pe insula

Kodiak. În anul 1867, Statele Unite cumpără Alaska de la Rusia cu o sumă derizorie de 7,2 milioane dolari, poate mai puţin derizorie la acea epocă, dar legat de această sumă şi astăzi mai circulă butada că Rusia a pierdut Alaska la jocul de cărţi. Mai ştii că nu e adevărat?! Dar ce mai contează, sau poate contează, fiindcă aparţinând Americii, dezvoltarea ei în toate domeniile este evidentă şi ce s-ar fi ales de ea sub Rusia, nimic nu putem presupune.

Capitala se fixează în anul 1900 la Juneau, capitală existentă şi astăzi. În anul 1912, devine teritoriu american, se dezvoltă economic, politic, iar în 1959 este proclamată al 49-lea stat al Statelor Unite. În anul 1964, are loc un eveniment mai puţin fericit, anume un cutremur de pământ calificat ca fiind cel mai mare din istoria Americii şi care a făcut enorme pagube, în special prin inundaţiile care au distrus în întregime oraşul Fairsbank, dar care a fost reconstruit. Bogăţiile inestimabile pe care le posedă Alaska au suscitat şi suscită şi astăzi interesul, în special atenţia fiind concentrată asupra petrolului fără a fi neglijate şi restul care nu sunt puţine: aur, alte minereuri, fauna atât de variată, vegetaţia bogată şi comoara ascunsă în întinderea imensă a apelor, toate acestea contribuind la o dezvoltare relativ rapidă cu toate vicisitudinile climaterice şi în paralel cu dezvoltarea economică asistăm la o dezvoltare culturală locală deloc uşor de realizat ţinând cont că sunt o multitudine de culturi, se vorbesc aproximativ 11 limbi şi sunt peste 20 de dialecte. Încercând să fac un scurt şi cum am mai menţionat, modest istoric al acestei părţi din planeta noastră, m-am angajat cu tot elanul de care am dispus în această călătorie în timpul căreia m-am lovit la tot pasul, peste tot unde am ancorat, de frumuseţi ce-ţi tăiau respiraţia, fără a pune în balanţă plăcerea traversării parţiale a oceanului cu oraşul plutitor cum am numit eu vaporul gigant, de care am profitat la maximum şi ca beneficiară, dar şi ca spectatoare.

Înainte de a trece la descrierea traseului în întregime,

din nou sunt obligată să fac o mică divagaţie legată de organizarea croazierei, organizare care pentru mine a fost o premieră nu lipsită de importanţă. Printr-o invitaţie scrisă, cu un conţinut cald şi politicos, am fost invitaţi toţi participanţii grupului, deci 45 de persoane, să ne prezentăm la un restaurant situat în localitatea unde era rezident organizatorul, să luăm masa cu toţii, să ne cunoaştem şi, în acelaşi timp, să primim informaţiile de ultimă oră cu detaliile de rigoare, cele generale le posedam primite prin poştă. Organizarea s-a dovedit o reuşită. A fost o dimineaţă plăcută când, însoţită de Corina, ne-am făcut o imagine despre colegii cu care urma să petrec trei săptămâni, dar de care nu eram obligatoriu legată, doar unde eram cazaţi la hotel, dar şi acolo aveam o libertate nelimitată şi în finalul acestei întâlniri am reuşit să-i ştiu pe fiecare cât de cât şi pe parcurs sigur că s-au aprofundat aceste cunoştinţe şi s-au creat chiar simpatii reciproce.

Am ajuns la data mult aşteptată, 9 septembrie 2010, şi dimineaţa am fost condusă de Titus la aeroportul Trudeau - Montreal pentru a lua avionul cu destinaţia Vancouver. După recunoaşterea grupului, m-am retras cu el la o masă să bem o cafea şi să verific dacă nu-mi lipseşte ceva, ăsta era ca un ceremonial de fiecare dată când mă conducea el, şi-mi făcea mare plăcere.

Sosită ora plecării, ne-am îmbarcat în avion, locul meu preferat fiind la fereastră unde ca vecin am avut un domn liniştit, originar din Algeria, dar canadian de multă vreme. El era acompaniat de o prietenă, o avocată canadiană get beget, francofonă, destul de originală. Mai târziu, pe parcursul călătoriei mi s-a confesat, ceea ce se-ntâmplă foarte rar în această lume şi culmea că am mai avut şi alte surprize de acest gen. Mi-am explicat asta prin faptul că eram singură şi poate străină, ce le dădea certitudinea că nu divulg secretele lor. Sper că nu i-am decepţionat. Precaută fiind, mi-am pregătit câteva sandviciuri ştiind că pe cursele interne, în cazul de faţă

Montreal-Vancouver nu primeam mâncare şi am fost foarte inspirată, fiindcă mi-au prins foarte bine. Sigur că l-am servit şi pe vecinul meu care fără nicio ezitare a acceptat cu plăcere. Mai târziu, împreună cu partenera lui ne-am apropiat şi ce m-a impresionat că în orice situaţie mai dificilă şi-au oferit ajutorul, ceea ce mă trezea la realitatea că eram printre cei mai în vârstă din grupul nostru, dar eu nu mă simţeam deloc mai lentă decât ei, doar când se punea problema să mai ridic sau să deplasez din bagaje.

Am ajuns la Vancouver la ora prânzului, nu ne-am oprit pentru prânz şi îmbarcaţi într-un autobuz foarte mare şi confortabil am început turul oraşului, fericită că am ocazia să văd unul din oraşele mari ale Canadei care se află la o distanţă apreciabilă de Montreal, deci nu foarte accesibil mie.

Situat în partea de sud a provinciei British Columbia, fondat în 1886, cu o populaţie de peste 600000 de locuitori, un oraş cosmopolit, frumos, înconjurat de munţi, de ocean, cu multe parcuri ce ocupau suprafeţe întinse, renumitul cartier Chinatown, Robson street cu renumitele bistrouri, Aqvarium-Marine, Centrul Ştiinţific, Muzeul Maritim, Galeriile de Artă, Muzeul Atropologic cu impresionanta sa colecţie, Opera şi Teatrul Queen Elizabeth şi lista poate continua. Ne-am mulţumit să vizităm doar o parte din toate acestea, am insistat în Chinatown care, sinceră să fiu, nu a fost o preferinţă prioritară, dar este unul din punctele de atracţie, fiind cel mai mare din America de Nord şi se pare că-l depăşeşte pe cel din New York. Nu mi s-a părut foarte curat, un amestec de etnii incredibil, dominat de asiatici, sigur de chinezi care de fapt populează în număr mare toată Columbia Britanică şi în special oraşul Vancouver. S-a continuat cu turul oraşului, din exterior am văzut o parte din punctele mai importante amintite mai sus şi m-a impresionat cartierul de rezidenţe de lux cu preţurile de rigoare, exorbitante. Comparându-l cu Montrealul nostru, comparaţie greu de făcut, fiindcă eu ador oraşul în care ne-am

stabilit şi din toate punctele de vedere situez Montrealul în faţă, deşi aici sunt ierni mult mai grele cu care eu m-am familiarizat, dar în Columbia Britanică sunt multe ploi, umiditatea predominând aproape tot timpul anului, dar diferenţele sunt mult mai profunde, mult mai diferite de cultura noastră iar influenţa asiatică prea pronunţată. Accentuez, este o părere personală, dar nu lipsită de dovezi.

Seara ne-am îndreptat spre "Radiance of the Seas", cum s-a numit vaporul nostru, sau oraşul plutitor cum l-am numit eu, care era ancorat să ne primească şi să ne poarte spre o lume de vis pentru mine.

Organizarea îmbarcării a fost impresionantă, fiindcă în final am fost 2500 de pasageri, deci verificarea fiecăruia a luat un timp bine calculat şi dacă memoria nu mă înşală, n-am stat în rând mai mult de 20 minute şi cu bagajele recuperate, în ordine, am urcat şi ne-am găsit cabina unde ne-am instalat, totul pentru mine fiind o premieră, parcă pluteam şi la propriu şi la figurat.

Documentaţi până-n dinţi despre gazda noastră, vaporul, am pornit la drum cu multă încredere împreună cu echipajul şi tot personalul de diferite şi multiple profesiuni care erau în număr de peste 900, deci însumându-i cu pasagerii, acest mamut trebuia să plimbe peste 3500 de persoane.

Construit în şantierele navale din Germania, inaugurează voiajul în 9 martie 2001 şi are un tonaj brut peste 90 mii tone, lungimea de 293 metri, lărgimea de 32 metri, viteza de croazieră 44 kilometri pe oră, posedă două turbine cu gaz fără fum pentru a respecta mediul înconjurător, 15 hectare de sticlă, 12 poduri pentru pasageri, 9 ascensoare pentru 12 etaje. Eu eram la etajul trei care, ca poziţie nu avea vedere direct la ocean, lucru ce nu m-a deranjat absolut deloc, din contră nu mi-a creat emoţii că intră apa la mine, sigur glumesc, dar contemplarea oceanului o făceam la exterior de pe nenumăratele terase ce-nconjurau întregul vapor. Mă opresc cu

descrierea tehnică, conştientă fiind că n-am talentul şi cunoştinţele necesare, dar în final menţionez că aveam la bord 77.000 cai putere şi comparând cu caii putere ai unui automobil am putut realiza forţa acestui gigant.

Pentru a diversifica informaţiile trec la ceva mai amuzant şi anume la consumul pe timp de o săptămână a principalelor ingrediente ce intrau în componenţa meniurilor, meniuri făcute de o echipă internaţională de bucătari, preparate la perfecţie, plus câteva băuturi servite de echipe întregi de chelneri sau prin autoservire: 8450 ouă, 5682 kilograme legume, 13.249 litri de lapte, 2.273 kg cartofi, 250 kilograme languste, 1.660 kilograme zahăr, 2.160 kilograme orez, 2462 kilograme carne de vită, 14.218 kilograme pui, 5.264 kilograme fructe proaspete, 253 kilograme cafea, 12.500 sticle de bere, 18.000 sticle sucuri de fructe şi în final, 6120 sticle de apă minerală; sper că am amuzat cititorul.

Programul organizat pe tot timpul voiajului a fost foarte bine conceput, noi trebuind să-l respectăm după preferinţe însă unele puncte erau obligatorii, în special cele legate de orele de îmbarcare pe vapor, de fiecare dată când făceam escale. Era şi normal, nu? Şi o altă obligaţie, foarte severă, era să fii în permanenţă cu cartea de identificare care era scanată şi primită la îmbarcarea pe vapor şi cu care îţi deschideai uşa cabinei, deci era foarte importantă. De fiecare dată când părăseam vaporul precum şi la întoarcere, fiecare pasager era fotografiat şi trebuia să declari orice obiect contondent în cazul când făceai cumpărături şi obligatoriu trebuiau predate, urmând ca la finele croazierei să-ţi fie restituite. Acelaşi procedeu se aplica şi pentru băuturile alcoolice. În completarea cărţii de identificare, care în engleza se numea „Sea Pass”, aveai imprimat numărul camerei şi numărul de masă pentru mesele importante, în rest puteai să-ţi alegi locul pentru micul dejun, masa de prânz şi, în plus, la un etaj superior se afla zilnic un bufet asortat cu de toate, cu autoservire, fiind deschis de dimineaţă, până la ora

15:00. Nu mi-am putut imagina atâta mâncare, chiar atâta risipă pot zice.

Pe 10 septembrie, seara, am pornit la drum şi după o masă frugală, m-am retras în cabină să dorm şi în acelaşi timp să verific primul contact cu apa, cu valurile care, după toate informaţiile, produceau răul de mare atât de temut. Am adormit tun după un duş bun şi până dimineaţa nici nu m-am mişcat, fericită că totul se derula normal.

Urma ca o zi întreagă să plutim şi să înaintăm, zi în care s-a organizat un program inedit în care căpitanul vasului, care era de origine norvegiană, foarte tânăr şi cu multă carismă, ne-a prezentat o parte din echipaj, mai precis persoanele cu responsabilităţile importante.

Mai întâi, adjunctul căpitanului, de origine canadiană, chiar din Quebec, a cărei familie întâmplător îl însoţea în această croazieră, familie formată din soţia şi doi băieţi mici de 4 ani şi 1 an; mai târziu, chiar am luat masa cu ei. A urmat persoana responsabilă cu prezentarea zilnică a programului, o femeie originară din Chile şi care vorbea curent 5 limbi: engleza, franceza, spaniola, italiana şi germana. Era în permanenţă la dispoziţia pasagerilor şi chiar organiza reuniuni pentru informaţii colective. A urmat doctorul vasului care, surpriză mare pentru mine, era o tânără de peste 30 ani originară din România, absolventă a Facultăţii de Medicină din Constanţa, facultate înfiinţată după revoluţie şi de care nici nu ştiam, în orice caz mare responsabilitate şi în acelaşi timp mare curaj de a se angaja. Când am luat legătura cu ea mi-am dat seama că misiunea ei era destul de limitată, de ordin general, preventiv şi eventual tratamente în caz de gripe minore sau probleme gastrologice. Din fericire n-am avut nevoie de ajutorul ei, dar s-a dovedit foarte amabilă şi m-a invitat la o cafea, dar n-am deranjat-o, însă m-a impresionat un gest din partea ei: când ne-am văzut m-a salutat cu sărut-mâna; am apreciat şi am calificat-o ca bine educată, dar în acelaşi timp

mi-am dat seama ca ea m-a clasat acolo unde mi-e locul, ,,Bell Âge", nu mă deranjează deloc, din contră, mă amuză. A continuat prezentarea cu inginerul şef, cu profesorul de sport, cu preotul romano-catolic venit din Los Angeles şi care oficia în fiecare dimineaţă slujba religioasă la care duminica şi în sărbători luam şi eu parte. Preotul vorbea franceza, fiind printre puţinii pasageri care o vorbeau, excepţie sigur grupul nostru şi un alt grup din Montreal cu persoane handicapate. La finalul prezentărilor au apărut doi bărbaţi, unul din Quebec, iar altul din Congo care erau şefii bucătari ai unei armate de bucătari proveniţi din toate colţurile lumii, italieni, francezi, americani, asiatici, australieni. Rezultatul s-a simţit prin rafinamentul meniurilor şi prezentarea lor la masă de echipa de chelneri de provenienţă tot atât de eterogenă. De exemplu, la masa mea ,am avut un băiat din tată englez şi mamă japoneză, acompaniat de o tânără din Insula Saint-Maurice foarte serviabili şi politicoşi, recompensaţi în mod egal cu bacşişuri care erau incluse în factură. Dacă aveam o simpatie faţă de unul din ei sau am apreciat serviciul lor, puteam individual să le facem un cadou, ceea ce eu am făcut cu fata şi cu băiatul care-mi întreţinea cabina într-o ordine perfectă, el provenind din India. Deci, pe bune, un vas internaţional.

Am plutit fără să ancorăm două nopţi şi o zi, iar în seara primei zile m-am şi delectat cu un spectacol dat de un grup de actori din New York Broadway, care mi-a plăcut mult şi în acelaşi timp am făcut cunoştinţă şi cu sala de spectacol ce putea rivaliza cu orice sală a unei metropole, sală pe care am frecventat-o aproape în fiecare seară, după care făceam o plimbare şi admiram valurile, vuietul lor şi în acelaşi timp întunericul care mă înfiora. Nu mă forţa nimeni să fac acest exerciţiu, dar îmi făcea plăcere şi imaginaţia mea funcţiona din plin şi la bune şi la rele. Apropo de rele, în prima dimineaţă când am ieşit din cabină, pe toate coridoare se auzea muzică şi culmea, prima melodie ce m-a întâmpinat a fost cea din Titanic,

cântată de Celine Dion. În primul moment nu mi-a venit să cred că cineva poate avea o imaginaţie calificată de mine ca absolut bolnavă, dar apoi mi-am zis că poate are semnificaţia ei şi m-am obişnuit, chiar îmi lipsea când n-o auzeam. Şi asta făcea parte din fatalismul meu.

Prima oprire şi primul contact cu pământul din Alaska a fost localitatea Ketchican. Vaporul a ancorat destul de departe de ţărm dar cu ajutorul unei şalupe eram transportaţi şi de aici fiecare a fost liber să viziteze după preferinţe. Este primul oraş din Alaska, situat în sud-est, numit capitala internaţională a somonului. Are o populaţie de aproximativ 14.000 locuitori, iar înfiinţarea lui a început cu tabere de pescuit care au pus baza industriei de astăzi şi care este sursa de bază a economiei la care se adaugă industria turismului, peisajul fiind atrăgător. Pădurile ce-l înconjoară m-au impresionat, în plus liniştea şi aerul curat prezente. Cele trei artere de stradă mai largă, pline de buticuri cu tot ce-ţi doreşti şi restaurante moderne dădeau nota unui oraş modern, dar arhitectura clădirilor era specifică unui oraş pescăresc, circulaţia era redusă, n-am făcut uz de autobuz ci am circulat pe jos cât m-au ţinut picioarele. Asta s-a repetat în majoritatea localităţilor şi doar când ieşeam în afara oraşului vizitat făceam uz de autobuz.

Rezumând vizita, punctul de atracţie a fost pădurea imensă cu fauna bogată şi variată şi fiordurile care din păcate nu erau cuprinse în program. Întoarcerea la vapor am făcut-o cu aceeaşi şalupă, identificarea persoanelor fiind făcută cu aceeaşi severitate.

Masa la care am avut locul fix era ocupată alături de mine de o doamnă, Iolanda, o femeie de afaceri, mamă a doi copii, cu o viaţă destul de agitată, ea destăinuindu-se, care era extrem de informată despre tot ce se petrece pe vapor în special în departamentele unde erau promoţii cu diferite cadouri gratuite. Datorită ei am profitat şi eu puţin, dar mereu cu emoţii, nevenindu-mi să cred ca este adevărat. Ea era însoţită

de o mătuşă de-a ei, o femeie mai în vârstă, foarte elegantă. De altfel şi Iolanda era extrem de elegantă; plăcute amândouă.

Alte două persoane erau tot atât de agreabile, o coincidenţă drăguţă a fost că una dintre ele, o profesoară pensionată, era născută în aceeaşi zi, lună şi an ca mine, iar în momentul când am aflat am strigat amândouă, că cei din jur s-au şi speriat şi s-a creat o simpatie reciprocă, deşi temperamentele noastre erau diametral opuse; să mai crezi în horoscop! Prietena ei, cam de aceeaşi vârstă, o seconda în permanenţă. Destul de tăcute amândouă, ascultau cu multă atenţie cele povestite de Iolanda care era fermentul grupului nostru de la masă şi care a fost cea mai deschisă, intrând în relatarea vieţii ei, cu multe amănunte. Aici mi-am dat seama de răceala relaţiilor ce se creau între ei, compatrioţii, relaţii de convenienţă, politeţe, nu am constatat nicio tentativă de bârfă cel puţin cu mine, ca să mă facă parteneră, ce se-ntâmpla în cerc mai restrâns, nu mi-am dat seama şi nici nu m-a interesat. Am vrut doar să mă documentez mai mult asupra caracterului lor, fiindcă în definitiv cu aceşti oameni am hotărât să-mi continui existenţa şi cunoscându-i mai bine şi adaptarea mea era mai uşoară şi mai eficace, vorbesc nu numai în cazul croazierei, ci în general, în Canada. La masa noastră am avut un chelner originar pe jumătate din Japonia, pe jumătate din Anglia, un băiat foarte rafinat, ajutat de o fată tânără din Saint Maurice, care a fost printre puţinii angajaţi ce vorbeau franceza, o fată modestă, al cărei soţ lucra la un etaj superior într-o muncă mai puţin superioară, dar i-am admirat pe amândoi pentru efortul ce trebuiau să-l facă pentru întreţinerea familiei şi în special sacrificiul de a fi atâta vreme despărţiţi de copiii lor. Din spusele lor nu era uşor să ocupi un serviciu de acest gen, cu toate inconvenientele ce le implica, dar se vede că recompensa nu era de neglijat. Eu am fost foarte mulţumită de serviciile lor şi de fiecare dată când doream ceva în plus, mă serveau cu multă politeţe.

După fiecare cină obişnuiam să fac plimbări în exterior pe punţile mai puţin populate şi totuşi nu pustii, să admir valurile, vuietul lor şi necunoscutul din adâncul oceanului, îmi depănam te miri ce amintiri îmi veneau în minte, apoi mergeam să mă schimb sau nu pentru spectacolul diurn care era în sala Aurora-Theater la etajul 4, loc în care o singură dată am simţit legănarea vaporului şi asta numai când am părăsit sala, deci când mergeam, m-am şi speriat pentru un mic moment dar mi s-a explicat că oceanul a fost puţin agitat. Am uitat după nici măcar o clipă, dar am făcut comparaţie cu un cutremur de pământ, deşi eu n-am trăit aşa ceva, aşa mi-am închipuit eu că trebuie să fie.

Continui călătoria cu ziua a patra când dimineaţa, după micul dejun, am ajuns la Icy Stait Point, care se află în oraşul Hoonah, dar şalupa ne-a lăsat direct în Icy, loc recunoscut ca fiind cel mai reprezentativ pentru Alaska datorită gheţarilor pe care i-am văzut, dar care sunt mult mai mici decât cei văzuţi la finele croazierei şi la care voi reveni, apoi abundenţa pădurilor din nou cu fauna lor, aici se făceau plimbări cu telefericul, destul de lungi, n-am avut curaj să mă aventurez, deşi cred că perspectiva era superbă. M-am mulţumit cu o plimbare în pădure, dar nu foarte în profunzime fiindu-mi frică de urşi. Am preferat să asist la un spectacol la Nativ Theater, care în forma simplă adaptată la această zonă îndepărtată a lumii, au reuşit ca prin muzică, dansul religios şi costumaţia de mare rafinament, să-ţi prezinte apariţia oamenilor, credinţa, obiceiurile şi lupta dură pentru a exista. Am putut înţelege într-un fel destul de greu ce au însemnat primii locuitori, aborigenii, şi cum au reuşit să evolueze până astăzi la tot confortul de care dispune epoca noastră. Peste tot locul în Icy, erau prezente sculpturi în lemn, coloane întregi cu secvenţe şi scene istorice viu colorate şi, reprezentativ pentru Alaska, şi-n special aici, pe stâlpi foarte înalţi, erau fixaţi câte un vultur sculptat cu multă măiestrie. Mi-am petrecut o zi întreagă în decorul acesta, drept că am

beneficiat de o temperatură excepţională cu o toamnă splendidă, sezonul cel mai potrivit pentru o vizită în Alaska, de altfel se pare că este sezonul de vârf. Nu mă săturam să admir totul, în special liniştea care nu se termina, motiv pentru care am luat ultima şalupă la ora 18 şi am ajuns la vapor în circa 10 minute. Un duş bun, o cină pe cinste la care am comandat friptură de raţă. Mi-am amintit că n-am mai mâncat de când am plecat de acasă de la părinţi şi am fost foarte mulţumită de gust, nu mai vorbesc de prezentare, am şi făcut o fotografie, de altfel toată prezentarea meniurilor era de mare gust, şi la propriu şi la figurat.

După cină n-am mai fost la spectacol mai ales că n-a fost ceva interesant, m-am plimbat mai mult în exterior şi am văzut o scenă care m-a impresionat. Un grup de tineri, cam 5 persoane, îmbrăcate în uniforma de salariaţi pe vapor, povesteau între ei, mi-am dat seama că poate lucrau la o muncă mai inferioară, le citeai oboseala pe faţă şi mai târziu am aflat că ei nu aveau dreptul să se plimbe pe culoarele şi etajele ocupate de turişti. Am avut un sentiment de milă, deşi eram conştientă că şi această muncă trebuia făcută şi m-am consolat gândindu-mă că poate recompensa lor merita sacrificiile pe care le făceau.

În această stare de spirit, puţin melancolică, m-am retras în cabină şi m-am uitat la un film, în general erau filme mai vechi care mie îmi făceau plăcere, apoi zilnic citeam pe canalul rezervat fiecărui turist cu numele propriu şi cu balanţa financiară, să văd şi să nu cred. Legat de acest sistem, la părăsirea vaporului, deci la finele croazierei, am avut o surpriză pe care am să o relatez la momentul oportun.

M-am ataşat de cabina mea care-mi devenise locul de recreere totală şi cel mai intim, iar tot ce aveam la dispoziţie îmi făcea timpul petrecut aici foarte plăcut. Băiatul care-mi făcea ordine cunoştea programul meu şi nu mă deranja niciodată când eram acasă. Foarte atent şi nu ştiu dacă intra în

atribuţiile lui sau nu, dar în fiecare zi dimineaţa şi seara făcea tot felul de animale din prosoape şi le punea pe pat sau pe sofa. De altfel zilnic, într-un loc special destinat, se făceau demonstraţii în confecţionarea acestora. Pentru a fi înţeleasă, timpul aici era tot mereu ocupat cu ceva, sigur în afară de orele înaintate din noapte când obligatoriu orice activitate era întreruptă, doar trebuia să mai şi dormi, în timpul când nu se ancora în punctele prevăzute, deci în timpul de navigaţie ziua făceai program de voie şi har Domnului că aveai ce face.

Am participat duminicile la slujba religioasă romano-catolică, preotul venea din Los Angeles, vorbea şi franceza şi a slujit şi la Montreal. Am stat puţin de vorbă cu el. La slujbă au participat mai mult turişti din America Latină, iar din grupul nostru un singur cuplu cu care am mai stat de vorbă şi care venea de obicei la spectacolele la care mergeam şi eu. Ei erau prieteni cu un alt cuplu care şi-a etalat profesia, ea profesoară la nivel primar, iar el agricultor, profesie ce şi-o etala cu destulă mândrie, fiindcă în acelaşi timp era cultivat, politicos şi nevasta lui m-a informat că era absorbit de orice informaţie legată de străini, deci eu i-am picat în sfera de interes. O altă ocazie de a cunoaşte la rândul meu pe noii mei compatrioţi. Concluzia la adresa lor: „Jos pălăria” şi pentru respectul la adresa lor, „Chapeau”. Într-o altă ordine de idei şi legat de ordinea ideilor sau întâmplărilor survenite, vreau să mă scuz dacă uneori sar de la un eveniment la altul şi le intercalez între descrierea locurilor vizitate, respectiv despre Alaska propriu-zis, scopul excursiei, dar am considerat că tot ceea ce relatez a prezentat importanţă pentru mine. De exemplu, în una din zile, din întâmplare, o colegă din grup mă informează că la departamentul „Relaţii direct cu turiştii”, situat la etajul 4, lucrează o tânără de origine română, cu care eu trebuie să iau legătura. Mi-a şi dat cartea de vizită a acesteia, trimisă pentru mine special, gest frumos ce m-a încurajat să o caut. Am avut o surpriză foarte plăcută să găsesc pe lângă o superbă apariţie

fizică şi o delicată, politicoasă şi binevoitoare persoană care-şi făcea meseria cu mult profesionalism, doar că regreta că nu vorbea şi franceza. Vorbea în schimb engleza, spaniola şi bineînţeles română, doar se mai trăgea şi din România. Pe vapor era un singur cuplu român dar n-am avut ocazia să vorbesc cu ei. Sinceră să fiu nici n-am căutat deşi ne-am încrucişat de mai multe ori. Rog să nu fiu judecată, dar curios că nu m-am eliberat total de anumite rezerve la adresa lor. Revenind la tânăra mea al cărei nume nu-l divulg deşi ar merita, dar poate nu-i convine, doar atât divulg: provenea din Constanţa şi a trebuit să se supună la dificile examene pentru a ocupa acest post şi nu i-a fost uşor. Mi-a dat multe relaţii şi când nu eram sigură de ceva mă consultam cu ea, în plus mi-a oferit convorbiri telefonice cu familia, n-am profitat mult fiind gratuite şi m-a impresionat când m-a întrebat ce vreau să cumpăr de pe vapor şi când i-am spus că eu am cumpărat deja de la free-shop, cognac mi-a zis că are dreptul ca la alegerea sa să facă un cadou unui pasager, imediat a operat la computer o scădere de jumătate preţ din ce îmi revenea mie să achit. Nu valoarea a contat aşa mult, deşi şi asta, ci gestul ei pentru care îi mulţumesc. Dacă hazardul face să-i cadă în mână cartea mea, „mai ştii?", sper să se recunoască. Mi-a mai făcut un serviciu, dar acesta intra în atribuţiile ei şi anume, la părăsirea definitivă a vaporului, când şirul de oameni era considerabil, când să mi se dea O.K.-ul a pornit sistemul de alarmă discret, nu cel general, ceea ce însemna că am asupra mea ceva ce nu îmi aparţinea, nu vreau să zic ceva ce am furat, dar semnificaţia asta era. Să pic jos nu altceva şi de ruşine şi de nelămurirea mea, mai ales că bagajul meu de mână pe rotile se oferise un american politicos să mi-l transporte. Imediat m-am prezentat la ghişeul relaţii clientelă şi norocul meu că era în tură fata mea care s-a amuzat când m-a văzut aşa speriată. Computerul, să trăiască, în 5 minute a rezolvat situaţia neplăcută pentru mine, adică dintr-o eroare, cei de la shopul de unde eu am cumpărat

un DVD cu excursia, m-au taxat de două ori. Cu multe scuze din partea salariatului ce a făcut eroarea, am respirat uşurată şi mi-am recuperat bagajul de mână. Deci capitolul cu fata mea din Constanţa s-a încheiat; îmi amintesc de ea, cu multă plăcere.

În ziua cu numărul cinci, fiindcă aşa numeam zilele, după programul tipărit cu lux de amănunte, cu programul zilnic, cu activităţile de pe vapor şi pe care-l primeam cu o zi înainte, a urmat o oprire importantă în Juneau care este şi capitala. Fondat în goana după aur în jurul anului 1800, după planurile de prospectare, de Joe Juneau, oraşul devine impresionant, oferind o varietate de locuinţe, buticuri, restaurante şi nu în ultimul rând un număr mare de biserici raportat la numărul populaţiei. Am mai menţionat acest aspect în SUA. Localnicii se mândresc cu frumuseţea oraşului, iar turiştii descoperă aceste frumuseţi şi toţi îl numesc Micul San Francisco. Este situat la poalele muntelui Robert cu care formează străzile înguste, cu casele vechi, înclinate şi ţinute împreună prin reţeaua de scări. Am călcat destul de mult pe aceste scări în sus şi în jos, foarte curate, cochete, cu multe flori, absolut nimic din imaginea ce o aveam despre Alaska, dar asta este meritul edililor şi pe drept îl comparam cu San Francisco. În interiorul oraşului erau artere mari de circulaţie foarte bine puse la punct şi o mulţime de companii ce organizau excursii în exteriorul oraşului. Rămânând în oraş, am făcut multe vizite în magazinele care-ţi ofereau tot ce-ţi doreai şi după informaţiile ghidului avut în excursia la care m-am înscris pe loc, toţi comercianţii, aproape toţi erau veniţi din lumea întreagă în sezonul accesibil turismului şi-şi deschideau buticuri în special de bijuterii, artizanat, îmbrăcăminte. De exemplu, cei de unde mi-am cumpărat şi eu, proveneau din India şi aveau bijuterii frumoase, fine, la un preţ la care făceau un rabat dacă plăteai cash şi nu cu carte de credit. Comerţ, nu glumă, în această lume unde banul nu e de neglijat şi când am

povestit asta colegilor mei nu le venea să creadă şi chiar mă dădeau exemplu de întreprinzătoare ce sunt şi că bine am făcut că am lăsat cartea de credit acasă. Plimbându-mă prin oraş, la un moment dat am văzut un poliţist impunător care era şi el conştient de înfăţişarea lui şi, mai mult ca să mă amuz, m-am îndreptat spre el şi, cu mult curaj, l-am întrebat unde este locuinţa lui Sarah Palin, personaj atât de controversat, dar pe care eu o iubesc fiindcă este republicană şi mai mult, pentru că are o grijă mare faţă de familia ei numeroasă cu o mare greutate de dus în spate, unul din copii fiind handicapat. Este o femeie curajoasă. Poliţistul s-a uitat la mine cu un aer mulţumit că un turist din Canada se interesează de guvernatoarea lor, la care ei ţineau mult şi mi-a explicat fără nicio rezervă traseul ce ducea la rezidenţa ei, una din rezidenţe, fiindcă avea şi în alt oraş o altă rezidenţă împreună cu familia. Sigur că nu m-am deplasat să o văd, doar că am verificat încă o dată ce este o lume liberă. Am preferat să mă înscriu într-un tur al oraşului, nu a inclus rezidenţa în cauză, dar am avut ocazia să văd oraşul în ansamblu, în special partea modernă şi edificiile cele mai importante cum a fost clădirea Capitoliului, ce includea în interior Legislatura, toate departamentele Guvernatorului statului, poşta şi o multitudine de servicii. Construit în 1931, este mândria capitalei şi poate rivaliza cu multe construcţii renumite din State. O informaţie pe care ne-a mai dat-o ghidul a fost legată de numărul de biserici, cam 17, de diferite culte, la o populaţie de numai 30 de mii de locuitori. Nu este o noutate.

Am continuat traseul într-o zonă splendidă, pot spune printre cele mai frumoase păduri întinse străbătute de şosele largi perfect întreţinute, de necrezut în aceste zone cu sloiuri de gheaţă spre iarnă, în plus rezidenţe impunătoare, ca să ajungem la punctul inclus în traseu, anume la Glacier-Bay aproape de el, aflându-se un parc naţional mare, amenajat şi cu părţi exact aşa cum le-a lăsat natura. Noutatea pentru mine au fost gheţarii care-ţi taie respiraţia şi menţionez că aceştia sunt consideraţi de

dimensiuni mai mici, deci au fost numai aperitivul la ce urma să văd în continuarea croazierei şi chiar în această conjunctură m-au impresionat peste măsură. Mai ales când am luat în mână sloiuri de gheaţă, a fost un moment când turiştii toţi ne bucuram ca şi nişte copii. Acestea sunt momente unice pentru Alaska şi în plus varietatea indescriptibilă de peisaje care, fără a fi ridicolă de-a mă repeta, îţi taie respiraţia. Asta e Alaska şi doresc tuturor amatorilor de călătorii să vadă aceste minuni.

După o zi atât de plină am ajuns pe casa mea plutitoare, duşul nelipsit pentru remontare, şi m-am îndreptat la cină moartă de foame şi mi-am ales o supă de fasole boabe cum o făcea mama, însoţită de ceapă cu oţet, la cererea mea s-a cam mirat chelnerul de ceapă şi a durat până mi-a fost servită chiar de şeful chelnerilor, fiindcă era o excepţie şi probabil voia să vadă cine vrea ceapă, mici amănunte care spun multe într-o croazieră cu drumurile ei precise şi severe, totuşi enigmatice.

N-am mai mers la spectacol, nu era interesant, am făcut câteva ture pe vapor să văd oceanul noaptea, parcă era un drog pentru mine, apoi m-am culcat rapid. O noapte întreagă şi ziua următoare plus încă o noapte, deci timp suficient să profit şi să cunosc şi mai multe persoane, mai ales străine de grupul meu. Am stat de vorbă cu un cuplu din Heidelberg, dar născuţi în Austria, ei au ţinut să-mi spună acest lucru, parcă erau mândri ca nu sunt nemţi, dar trăiesc în Germania, el fiind obligat prin serviciul ce-l practica. Foarte simpatici şi comunicativi, au călătorit mult şi erau foarte interesaţi cum este viaţa în Canada, pe cea din România o ştiau de bine, de rău. Un alt cuplu, din Anglia, tot aşa de interesaţi de evenimente petrecute în România dinainte de 1989, apoi o întâmplare chiar comică când într-o zi la dineu, chelnerul m-a condus la o masă de opt persoane unde mai era un loc liber şi nu puteam refuza, era într-un fel regulă ca mesele să fie complete, şi am nimerit cu un grup de americani vorbăreţi din Georgia şi văzându-mă singură, am fost supusă la un adevărat interogatoriu şi nu

exagerez, fiecare a găsit câte o întrebare să-mi pună, dar numai despre Canada, nu le-am mai spus că eu vin din România de frica altor întrebări în rafale, despre epoca de aur. Foarte simpatici, deschişi şi discreţi în natura întrebărilor, m-au invitat să mă mai asociez cu ei la masă şi de fiecare dată când ne întâlneam ne salutam de parcă ne-am fi cunoscut de când lumea. Ăsta e americanul. Nu pot să-i amintesc pe toţi cu care am stat de vorbă, dar tot din afara grupului, dar de origine din Montreal, o doamnă foarte distinsă, Elena, era în croazieră cu o nepoată handicapată şi făceau parte din grupul organizat pentru handicapaţi. Am stat mai mult de vorbă, a lucrat ca secretar muzical pentru dirijorul Dutois, fostul titular al Orchestrei simfonice Montreal, şi mi-a povestit o mulţime de întâmplări din lumea lor, care mie întotdeauna mi-a plăcut. Regret că nu ne-am dat numărul de telefon, ca să putem comunica.

Din grupul meu, după câteva zile m-am ataşat, şi a fost şi reciproc, de Diana, o femeie cu multă prestanţă, pensionată destul de tânără, văduvă, fără copii şi care a fost directoare de bancă şi se pare că financiar era la un nivel superior, dar nu asta a făcut-o să crească în ochii mei, ci sinceritatea ei de a-mi etala filozofia despre viitorul ei şi am învăţat că în această societate sunt mulţi care trebuie să-şi consume finanţele înainte de muri. Ea mi-a explicat că lasă destulă moştenire unor nepoţi, dar cât mai trăieşte vrea să vadă lumea. Bravo ei! După cum arăta, şic, frumoasă, cultă, plăcută, nu cred să rămână multă vreme singură, deşi ea mi-a mărturisit că se simte perfect în această postură. Pe ea având ocazia să o cunosc şi încă persoanele pe care le-am amintit, vorbesc de cele din Quebec şi apoi pe cele din Montreal, pot să afirm că diferenţa între intelectualii adevăraţi şi profesioniştii în ghilimele, este destul de semnificativă. N-am făcut niciodată o analiză a diferenţei între săraci şi bogaţi, am găsit că nu este dreaptă. Poate mai târziu, spre sfârşitul acestor rânduri, să pot concluziona modest, acest subiect atât de sensibil. Revenind la Diana, mai păstrez

legătura cu ea prin telefon şi asta când nu este plecată în lume.

În această perioadă mai lungă pe apă, fără escală, am profitat într-o seară să văd un alt spectacol reuşit, trei tenori, Italia, S.U.A şi Spania, numele nu le-am reţinut, şi care, după spectacol, la ieşirea din sală aveau amenajată o masă cu DVD-urile lor spre vânzare. Partea comercială care cred că pentru ei era importantă, sinceră să fiu, mi s-a părut umilitoare, ei personal făcându-şi publicitate, preferam să primesc un autograf eventual sau să schimb câteva cuvinte despre vocea lor sau impresia ce mi-au făcut-o. Am renunţat şi m-am dus la plimbarea mea de seară să stau de vorbă cu valurile, în gând desigur.

În dimineaţa liberă m-am ocupat de puţin comerţ, DVD, whisky şi nu mai ştiu câte, apoi am fost la expoziţia gratuită de unde am luat un ceas şi ceva bijuterii imitaţie, pentru cadouri, am asistat la concertul care se dădea zilnic, fie cu solista vaporului, o americano-latină, sau un pianist care interpreta un jazz perfect. Amiaza, de câteva ori am servit-o la etajul 11, care avea autoservire, cu preparate de tot felul, deserturi la fel, fructe, dar avantajul era că nu dura mult să mănânci copios şi în plus aveam o panoramă superbă. De aici preferam să văd balenele care-ţi ofereau un spectacol unic, aveam impresia că stropii de apă pe care-i făceau ajungeau până la mine, deşi distanţa era mare, le priveam cu binoclul. În acest bufet am văzut toate naţiile pământului şi ca pasageri, dar şi ca salariaţii ce erau la dispoziţia noastră şi-mi convenea să mănânc aici, mai ales când eram obosită, ţinuta sport fiind admisă.

Următoarea escală a fost la Skagway, cunoscut ca pasajul alb cu Yucon, care este pe teritoriul Canadei unde, spune legenda, vieţile anterioare privesc, în cazul în care strigătele de aur în Yukon sună în noapte. Aici se zice că emoţiile te însoţesc la fiecare colţ de stradă. Oraşul, cu o populaţie de numai 800 de locuitori, are la dispoziţie tot ce este necesar existenţei, asigurate de buticuri, mici magazine

alimentare cu tot ce-ţi doreşti, transport în comun asigurat deşi distanţele sunt mici, de altfel ca şi suprafaţa lui, dar vestigiile reale, hoteluri, saloane, restaurante care, în timpul goanei după aur, au găzduit o populaţie ce a depăşit 20 mii de vieţi, atrag turişti din lumea întreagă. Când aurul a fost exploatat şi populaţia s-a rărit ca să ajungă la cifra de 800 arătată în rândurile anterioare, frumuseţea peisajului, pădurile întinse străbătute de renumita cale ferată rapidă ce face legătura cu Canada, au devenit punct de atracţie. Grupul nostru a participat la o călătorie organizată în care era inclus şi procedeul de căutare a aurului din apele existente, total diferit de extracţia clasică din minele aurifere. Personal n-am participat, mi-a povestit Diana cu lux de amănunte desfăşurarea şi apoi am acest aspect în DVD. Nici astăzi nu-mi amintesc de ce am renunţat. În schimb am făcut plimbări toată ziua în oraş şi aveam impresia că sunt într-un western, cu tot ce era în jurul meu, completat cu ingredientele lumii moderne. Am văzut renumitul tren în culori vii şi acesta parcă picat din altă epocă şi de fapt aşa era, doar cred eu că tehnic astăzi este mult evoluat dovadă viteza cu care circula. Ce am remarcat în buticuri erau multe confecţii din blănuri care depăşeau imaginaţia, nu ştiu dacă erau confecţionate local, dar prelucrarea lor sigur era locală. Aceasta se poate generaliza tuturor localităţilor vizitate, în definitiv eram în lumea ca să nu zic în ţara tuturor animalelor cu blănurile cele mai scumpe din pădurile întinse fără a pune la socoteală pe cele acvatice.

Am ajuns pe vapor în jurul orei 5 p.m. având suficient timp să mă odihnesc, ca apoi să particip la cina italiană oferită de conducerea vasului şi la care a participat şi căpitanul. O cină cu spaghetti în cea mai autentică prezentare italiană ca gust, aspect, însoţită de apariţia tuturor bucătarilor care în ritmul unei tarantele fluturau cu mâna şervetele albe şi antrenau pe toţi mesenii care, volens nolens, ne-am ridicat să cântam şi să dansăm. A fost ceva inedit şi chiar emoţionant, aici a fost un

moment când mi-a venit în imagine Titanicul, dar fără să fiu prăpăstioasă, din contră, am apreciat că pot trăi un moment plăcut, în care am simţit o solidaritate generală lipsită de orice îngrădire. La sfârşit, mi-am făcut plimbarea de încheiere a zilei şi am picat într-un somn profund până dimineaţa când de obicei ne trezea o muzică în surdină, apoi intervenea vocea Iolandei care în limbile folosite pe vas ne reamintea programul zilei respective.

Azi, în speţă, după micul dejun urma să ajungem la locul mult aşteptat, Glacier Hubbard, situat în partea de est a Alaskăi şi o parte din Canada. De o lungime de 122 km. şi o lăţime de 7 km este cel mai mare gheţar din America de Nord. Am luat micul dejun din timp pentru a reuşi să-mi găsesc un loc bun pe terasa vaporului unde urmau să se instaleze pasagerii care voiau să admire această minune a lumii. Eram cu toţii informaţi de felul cum trebuia să ne comportăm când ne vom apropia de gheţar. Una din informaţii era ca la un semnal al sirenei vaporului toţi în cor să strigăm pentru a auzi ecoul şi efectul acestuia, care, ca în cazul avalanşelor de zăpadă, ar fi produs detaşare de bucăţi de gheaţă, care apoi intrau în ocean şi pluteau la distanţe mari. Toate acestea au alarmat pe pasionaţii susţinători ai protejării mediului înconjurător şi în special pe avocata noastră din grup, care a şi trecut la acţiune întocmind o listă cu semnături împotriva acestui procedeu şi implicit împotriva căpitanului. Eu nu eram convinsă de acest efect al ecoului, din contră, în ziua când am făcut vizita în acest loc a fost o zi însorită şi am gândit că razele solare erau calde şi topeau gheaţa care se desprindea în blocuri destul de mari şi când cădea în ocean făceau un zgomot incredibil pe care eu l-am asemănat cu zgomotul de avalanşă. Ca spectacol n-am cuvinte să-l descriu, spectrul de culori ce-l avea masa de gheaţă, de la violet la albastru, galben, verde, turqoise, iar la bătaia soarelui aveai impresia unei oglinzi din cristale; nu sunt capabilă să descriu fidel tot ce mi-a fost dat să văd. Realmente,

rămâi mut. Şi ca spectacolul să fie complet, pe bucăţile de gheaţă ce se detaşau din gheţar, fiindcă erau unele ca nişte platforme, plutele noastre din lemn mi le imaginam, vedeam nici mai mult nici mai puţin, câte o focă sau două mai mici, cum pluteau tacticoase cu destinaţia numai de ele ştiută, dar probabil spre mal. Fauna nu se rezuma numai la foci, erau prezenţi urşi bruni, lutru şi chiar balene. Ca o completare la acest fenomen unic, n-am să uit niciodată fumul, aşa am avut impresia că este fum, pe care-l formează desprinderea bucăţilor de gheaţă care, după statistici pot atinge la dimensiunea unei clădiri de 10 etaje, deci un adevărat iceberg. N-am văzut de această dimensiune şi din precauţie. Vaporul are limitele lui bine stabilite până unde se poate apropia.

Datorită acestei minuni a lumii, Alaska intră în topul celor mai frumoase călătorii pe care am avut şansa să le fac. Întoarcerea de la Hubbard a fost atât de spectaculară, aici m-am fixat să privesc toată panorama ce ţi-o oferea prezenţa animalelor. Nu mi-am închipuit niciodată că pot admira aceste aspecte ale vieţii pe pământ, le văzusem doar în filme. Doamne, de multe ori mă gândesc că, într-un fel mă consider norocoasă că am avut această şansă şi fără să vreau, revin la filozofia în care eu cred, că în viaţă întotdeauna există un echilibru sau, transpunând la mine, acest echilibru se manifestă prin recompensa ce am primit-o pentru crucea ce o port, fără a mă lamenta. Un moment de adevăr poate prea personal, dar asta a fost ce am simţit şi-i mulţumesc lui Dumnezeu pentru tot, dorind din suflet ca urmaşii mei să-mi urmeze paşii. Până în prezent, sunt martoră la călătoriile lor şi nu sunt puţine. Viitorul este al lor.

Întoarcerea am petrecut-o mai mult în cabină, sigur după ce am luat masa, şi am vrut să mi se fixeze bine în memorie tot ce am văzut.

Următoarea escală a fost la Sitka, un oraş târg situat în insula Baranof, cu o populaţie de aproape 9000 de locuitori şi

care a fost sub stăpânirea Rusiei, dovadă vestigiile pe care le are şi astăzi. Printre aceste vestigii cea mai semnificativă şi pe care am vizitat-o este catedrala Sfântului Mihai, catedrală de o modestie uluitoare pentru zilele noastre ca şi construcţie dar care te impresionează prin simplitatea ei şi în acelaşi timp prin valorile ce le posedă ca piese de muzeu încă din perioada ţaristă. Am avut plăcerea să stau de vorbă cu preotul ortodox care oficia slujbele; eu am crezut că sunt în limba rusă şi chiar despre enoriaşi am crezut că vorbesc ruseşte, dar mi-a mărturisit că generaţia de azi nu mai vorbeşte decât engleza. Nici el nu mai vorbea ruseşte. Mai mult chiar, lângă catedrală se afla un magazin cu nelipsitele suveniruri ruseşti, cu un pom mare de Crăciun împodobit tot timpul anului, dar ce m-a atras în magazin au fost sunetele unui cor de bărbaţi cu o melodie religioasă, cu başi şi baritoni profunzi, voci aparţinând cu prioritate ruşilor şi nu vedeam de unde vine melodia divină. Proprietara magazinului m-a mirosit că sunt turistă şi discret, mi-a arătat magnetofonul cu înregistrarea şi în acelaşi timp mi-a oferit şi un scaun să ascult liniştită. Am dedus că era un procedeu de a atrage clienţii şi m-a surprins că nici ea nu vorbea ruseşte, era deja a treia sau chiar a patra generaţie de ruşi. Singurul loc unde vedeai scris în limba rusă a fost cimitirul care este foarte renumit şi care este recomandat a fi vizitat. Am făcut o plimbare singură, dar mai mult la marginea lui, fiind singură mi-a fost frică, dar la intrare trebuia să urc puţin un deluşor şi alături, separat printr-un gard de sârmă, era o proprietate privată cu o grădiniţă de flori unde nici mai mult nici mai puţin, o doamnă de origine japoneză planta nişte flori. Am stat puţin de vorbă cu ea şi mi-am zis: ce mică e lumea! Şi, apropo de ce mică e lumea, după câţiva paşi făcuţi în stradă am dat de o biserică Lutherană care, spre regretul meu, a fost închisă. Străzile destul de întortocheate şi înguste, dar foarte curate, cu mici restaurante, cu terase din lemn pline cu flori. M-a impresionat abundenţa de flori, care sigur n-aveau viaţă

lungă datorită climatului, dar obsesia de a-şi înfrumuseţa mediul şi abundenţa vegetaţiei era prezentă. Pe străzile centrale şiruri de magazine cu mărfuri din lumea întreagă, mici magazine ce erau transformate în muzee şi magazinele cu confecţii în special pentru iarnă. Aici n-am rezistat şi mi-am cumpărat un hanorac alb, fabricat de exemplu la New York, profitând de o promoţie la care s-a adăugat un rabat fiindcă am plătit cu bani lichizi şi nu cu cartea de credit, revin, pentru care şeful excursiei mi-a zis că am făcut rău că mi-am lăsat cartea de credit acasă, ca până la urmă mulţi să regrete că n-au bani lichizi. Să fi fost tot un noroc? Blănuri, blănuri peste tot de o frumuseţe şi de un rafinament deosebit, preţurile foarte sensibil mai mici faţă de piaţa mondială, dar varietatea lor depăşea imaginaţia. Cum toate oraşele din Alaska, cel puţin cele văzute de mine, sunt mai mici am reuşit să văd punctele cele mai importante în toate, inclusiv în Sitka, şi să constat că oamenii nu sunt săraci, n-am văzut nici un cerşetor, n-am văzut drogaţi sau beţivi, am simţit o lume mai cuminte şi am simţit că trăiesc momente foarte îndepărtate, de dinainte de comunism, când am văzut la locuinţe firme cu numele şi profesia proprietarului, ca doctor sau avocat, nume destul de variate, de origine engleză, germană sau evreieşti, spaniole aproape deloc. Mă repet, lumea e mică. M-am simţit un moment în Aiud, am simţit chiar un moment intens de nostalgie, mi-a rămas mult la suflet Sitka, poate şi pentru că părăseam pământul primitor din Alaska îmbarcându-ne spre Victoria, British-Columbia, Canada unde am făcut următoarea escală.

O după masă şi o noapte întreagă am plutit, timp în care am făcut o serie de activităţi printre care am ascultat un concert de jazz la etajul 11, seara destul de târziu, care m-a transportat departe, departe.

Simţind că ne apropiem de sfârşitul croazierei căutam să profit de fiecare moment avut la dispoziţie şi mă plimbam prin toate colţurile vaporului, ca nu cumva să-mi scape ceva.

Mă impresiona activitatea febrilă a celor ce aveau grijă de confortul nostru. Am încercat să-mi arunc ochii la bucătărie, un adevărat laborator de dimensiuni incredibile, iar utilajele erau oglindă, spălătoriile şi locul unde se călca lenjeria, uzină nu altceva, coaforul, salonul de cosmetică, tot timpul cu clientelă, şi toate acestea nu constituiau întreaga gamă de servicii pe care le poseda.

Compartimente întregi cu activităţi multiple destinate copiilor şi chiar dormitoare supravegheate de persoane pregătite special, dormitoare unde părinţii îşi lăsau odraslele până ce ei petreceau într-un restaurant sau la casino. La tot s-au gândit aceşti minunaţi oameni. Pe toate am dorit să le văd, timp în care noi tot pluteam, pluteam, înaintând spre următoarea destinaţie amintită, Victoria.

Am ajuns dimineaţa şi după micul dejun, mi-am cumpărat un bilet pentru un tur al oraşului, în care nu era inclusă vizitarea renumitei grădini botanice, dar m-am mulţumit cu un tur de patru ore al oraşului; simţeam că nici nu mai puteam înregistra totul şi oraşul a oferit multe surprize. La coborârea de pe vapor am fost întâmpinaţi de un cuplu mai în vârstă, costumaţi în costume de epocă, care ne-a oferit prospecte şi insigne cu vederile cele mai reprezentative ale oraşului, sigur că toată lumea s-a fotografiat cu ei, o amintire inedită, un moment de istorie a Canadei.

O parte din grupul nostru s-a îndreptat spre Grădinile Butchart, eu am preferat să fac un tur al oraşului. Victoria, situată în insula Vancouver pe coasta canadiană a Pacificului este o oază urbană înconjurată de apele oceanului şi de munţi, oraşul oferind o mulţime de oportunităţi.

Navigând foarte puţin în istorie, pentru a înţelege prezenţa în număr mare a asiaticilor, în special a chinezilor am ajuns la nelipsita epocă a goanei după aur în vestul îndepărtat. Promenada Fan-Tan Alley, strada cea mai îngustă probabil din Canada, în trecut plină cu încăperi speciale destinate

consumurilor de droguri, astăzi acestea fiind înlocuite cu magazine minuscule, alimentare, de confecţii, de porţelanuri inimaginabile cunoscute în lume prin rafinamentul şi calitatea lor. Foarte interesant că le recunosc valoarea lor, dar nu sunt o admiratoare fervent㠄, explicaţia, probabil venind din lipsa destul de prezentă a curăţeniei şi nu numai aici, dar în majoritatea cartierelor chinezeşti vizitate, şi totuşi acestea rămân punctul de atracţie. N-am nici o explicaţie; sau poate-mi vine în minte una şi anume că e mai accesibil un cartier chinezesc de vizitat decât China pentru a-ţi forma o imagine în miniatură despre această ţară.

Continuând turul din exterior, am văzut Royal B.C. Muzeum o clădire impunătoare care cuprinde galerii unice cu colecţii ce valorează mai mult de 7 milioane dolari, obiecte, documente, plus expoziţii permanente sau temporare cu opere de artă împrumutate din alte ţări, dar cea mai valoroasă proprietate a muzeului rămâne colecţia despre istoria umană şi naturală a Columbiei Britanice. Toate aceste informaţii ne-au fost date de ghidul care era şi şoferul autobuzului. Am trecut pe lângă Muzeul maritim, Victoria Bug-Zoo cu circa 40 specii de insecte, Muzeul regal cu exponate de ceară, Castelul Craigdarroch construit în 1890-1900 dovadă a modului de viaţă al celor bogaţi, Observatorul, Ferma familială ajunsă la a treia generaţie cu peste 50 varietăţi de legume şi fructe. Continuând cu cartierele rezidenţiale, cu clădiri impunătoare cu diferite stiluri, cartiere foarte curate, multe, multe flori, am urcat câteva coline cu vedere splendidă la ocean, ne-am luat la revedere de la acest oraş pe care eu l-am numit oraşul cel mai frumos din Canada, din tot ce am văzut ca oraşe, o adevărată grădină plină cu flori.

Am revenit pe vapor destul de obosită, mi-am pregătit o odihnă bine meritată ştiind că vom porni la un drum mai lung, direcţia San Francisco unde pe parcurs prindeam un răsărit de soare înainte de a ajunge la Golden Gate şi pe care nu vream

să-l ratez sub nicio formă.

În acelaşi timp, simţind că ne apropiem de sfârşitul croazierei nu ştiam cum să mă împart să mai văd din ce nu am văzut pe vapor, şi au fost destule compartimente pe care nu le-am explorat sau utilizat. În mod deosebit mă atrăgeau, după atâtea zile de plutire, terasele deschise de unde să privesc înaintarea vaporului şi urmele lăsate de el în imensitatea oceanului, şi aici mi-a venit ideea că, în definitiv, eu sunt un strop şi cum a zis Coşbuc, „strop cu strop fac al mărilor potop", am hotărât să dau titlul acestei cărţi modeste : „Un strop în oceanul lumii", sper să fie destul de plastic. Am mai profitat în continuare de spectacole, două la număr, şi de mici audiţii ale unui pianist foarte talentat.

A sosit şi momentul când ne apropiam de San Francisco şi în jurul orei cinci, cam toate terasele vaporului erau pline cu pasagerii dornici să vadă acest spectacol şi atunci am realizat cât eram de mulţi.

Răsăritul, care se profila de după ocean, de după Golden Gate, nu-mi dădeam seama exact, doar că a fost un spectacol măreţ pe care n-am să-l uit. După răsărit şi trecerea pe sub pod, când am revăzut locul în care am fost cu câţiva ani în urmă, dar de această dată sub el, văzând pilonii uriaşi ce susţineau un alt uriaş, opera unor oameni curajoşi şi, nu în ultimul rând, foarte inteligenţi, m-am retras să mai dorm puţin, „în minte cu soarele".

Vaporul a ancorat şi am rămas o zi şi o noapte, timp în care eu am profitat şi m-am întâlnit cu Martha şi cu Pom, soţia lui Igor. Au venit la mine. Ne-am dus la o cofetărie, la o cafea şi în câteva magazine din apropiere. O parte din pasageri au făcut turul oraşului, dar eu am cunoscut aceste locuri şi tot pe vapor mi-am petrecut mai mult timp; am început să-mi fac o parte din bagaje, să particip în ultimele două seri la cină în compania ştiută şi la un spectacol, ultimul, la care am avut o surpriză plăcută: căpitanul vaporului împreună cu personalul

mai important ca funcţie, au venit pe scenă şi ne-au mulţumit că am călătorit cu ei şi în aplauzele noastre, au părăsit scena trecând prin mijlocul sălii, salutându-ne, pentru mine tot un spectacol reuşit şi plin de multe emoţii.

Ziua următoare a fost organizată trecerea de pe ocean pe uscat, deci părăsirea vaporului în momentul când ajungem la San Diego unde aveam rezervat hotelul.

Au sosit pe vapor autorităţile vamale americane pentru verificarea paşapoartelor şi cu o imaginaţie nemaipomenită, s-a organizat pe fiecare etaj, în toate spaţiile accesibile, culoare, restaurante, şiruri de oameni şi într-un timp record, toţi am fost verificaţi. Cu multă nostalgie am părăsit vaporul şi ne-am îndreptat spre autobuz care ne-a făcut un mic tur al oraşului şi am ajuns la un hotel foarte cochet, eu fiind tot singură în cameră, m-am odihnit şi mi-am cumpărat de la recepţie un bilet pentru un alt tur al oraşului, mai mult pentru a revedea locurile ce le-am străbătut cu Alexandra cu câţiva ani în urmă, extinzând ruta pentru locuri noi, inclusiv mult pe ţărmul oceanului de unde am revăzut vaporul meu.

Zic vaporul meu, fiindcă mi-a fost casă şi m-am simţit extraordinar de bine pe el. După toate informaţiile, vaporul staţiona două zile în port, se făcea o curăţenie mare, se aproviziona cu alimente şi combustibil şi pleca apoi spre Caraibe; o adevărată aventură.

Mi-am luat la revedere şi de la San Diego, şi a doua zi am luat avionul spre Vancouver, apoi direcţia Montreal, înţelegându-mă cu Titus să nu mă aştepte la aeroport, ora fiind nepotrivită pentru el. Am luat un taxi şi-am ajuns cu bine acasă. Cel mai important, a fost că pe toţi i-am găsit bine.

În câteva cuvinte, accentuez că a fost una din călătoriile ce intră în topul celor ce m-au marcat mai mult.

Deci, făcând un scurt rezumat al călătoriilor, pe primul loc sunt Paris şi New York. Paris e o parte din Franţa, iar New York nu este o parte din America, ci este New York, unic şi

măreţ. Urmează în top Alaska, imensă şi nepoluată, apoi Hawaii, de vis, Israel cu vestigiile şi izvorul creştinismului palpabil în fiecare piatră şi, nu pe ultimul loc, sudul SUA, cu enigmatica Louisiana în ritm de blues şi jazz. Accentuez că această clasificare poate nu se bazează pe date ştiinţifice sau pe valori materiale, ci pe influenţa ce au avut-o asupra mea, pe emoţiile ce mi le-au creat şi mărturisesc că au fost emoţii puternice, de neuitat, dovadă că, după ani le am proaspete în suflet şi în memorie, modest încercând să le fac cunoscute şi celor ce n-au avut ocazia să le viziteze şi cu dorinţa fierbinte ca urmaşii mei să le cunoască.

New-York - Metropolitan Opera - „Norma" de Bellini

Mă opresc aici, lumea în care trăiesc şi care mi se potriveşte, în care m-am integrat perfect, este o ţară imensă şi în rândurile mele nu mai are loc, doar dacă nu-i dedic o altă carte pe care o merită din plin, ca mulţumire pentru căldura cu care am fost primită şi tratată ca emigrantă împreună cu draga mea familie. Canada, stropul de apă, este viu oriunde. Şi totuşi nu mă pot opri. De ce? Foarte simplu, pentru un motiv considerat de mine important. Merită să continui cu o impresie asupra New York-lui după 29 de ani. În calitatea mea de melomană incorigibilă, pasiune în care pe parcursul anilor am investit sufleteşte enorm şi pentru care financiar am făcut sacrificii, am ajuns ca la vârsta de 80 de ani să-mi permit a-mi realiza un vis. Visul nu este altul decât de a vedea un spectacol la Metropolitan Opera. Am ales opera Norma de Bellini, amănuntele urmând să le descriu la întoarcerea mea din acest periplu, care sigur a contribuit la întârzierea naşterii şi editării acestei modeste cărţi, care sper să nu fie refuzată, doar să i se aducă corecţiile de formă şi nu o cenzură de tip comunist.

Înarmată, în primul rând, cu un curaj ca picat din cer, atât de necesar în ideea că plec singură, contrar planurilor iniţiale, în posesia biletului pentru operă şi rezervarea camerei de hotel şi sigur cu biletul de autobuz Grayhound, iată că s-a produs o schimbare neaşteptată şi mi s-a asociat o cunoştinţă mai veche care trăieşte în Montreal. Pentru a lua hotărârea de a o invita, am reflectat foarte puţin, pot spune că a fost spontană şi răspunsul din partea ei a fost pozitiv.

Cunoscând că este o persoană foarte receptivă la tot, eu o numesc argint viu, corectă şi extrem de deschisă, deci o companie care s-a dovedit perfectă, am pornit la drum sau, mai bine zis la marea aventură de a recuceri New York-ul.

Am plecat din Montreal la ora 7 a.m., într-un autobuz confortabil, nu foarte special ca aspect, normal însă pentru noi,

cu un pseudo-ghid care avea o dicţie foarte deosebită, greu de înţeles, spre marea mea surprindere, fiindcă în general ei sunt mult mai uşor de înţeles, cel puţin asta am constatat pe parcursul anilor. Ruta nu mi-a fost total străină, am mai parcurs-o cu ani în urmă, dar sezonul fiind autumnal, am avut parte de-un spectacol superb, toţi arborii într-un colorit unic: uneori aveam senzaţia că sunt în foc, totul era completat de coline unduioase, de fâşii de apă lină şi am avut porţiuni chiar de munţi poate mai puţin impunători, dar ce m-a impresionat a fost ordinea şi curăţenia ce era prezentă pe şosea. Am făcut o escală mică într-un orăşel cochet, urmând să poposim mai mult la frontiera cu Statele Unite unde am fost obligaţi să coborâm din autobuz şi, lăsând bagajele de mână pe loc, am luat doar poşeta cu actele. Explicaţia am avut-o pe loc, când am văzut cum vameşii se amuzau confiscând o parte din alimente, în special cele ce erau importate, deci şi modestele mele clementine, import Maroc, au fost reţinute. America de Nord este recunoscută ca fiind continentul cu o legislaţie foarte severă referitoare la alimente, uneori poate exagerată, dar frica lor de contaminare explică totul şi în final accepţi şi chiar admiri grija lor faţă de indigeni. Am zis merci că nu mi-au reţinut altceva şi, intrate pe teritoriul SUA, parcă am respirat uşurate. După un drum în care n-a lipsit sporovăiala între două femei, sporovăială plină de amuzament, dominată de Ionica, numele partenerei mele, după şapte ore am ajuns în tumultul metropolei şi în final la punctul terminus pentru autobuzul nostru. Am descins la hotelul rezervat, în inima Manhattanului, mai precis 26th Street, colţ cu renumita 5th Avenue, special ales pentru a fi cât mai aproape de punctele turistice fixate de a fi vizitate. Alegerea a fost foarte inspirată, dar şi costul a fost destul de piperat şi totuşi, comparativ cu alte hoteluri destul de învecinate, preţul în final l-am găsit acceptabil, mai ales pentru facilităţile de transport asigurate: renumitele taximetre galbene, caburile, cu un preţ incredibil de scăzut şi pentru o simplă

comparaţie, suma plătită în Montreal taxiului care m-a transportat de acasă la staţia Greyhound-ului mi-a fost suficientă pentru a face aproximativ opt deplasări în New-York.

După o noapte destul de agitată, datorită adaptării a două persoane străine, cu reflexe şi tabieturi total diferite, am plecat la prima oră să profităm de spectacolul străzii, incluzând vizitarea muzeului Moma, muzeu privat, cele guvernamentale fiind toate închise. Muzeul fiind situat destul de departe de hotel, am fost nevoite să luăm un taxi, experienţă pe care am savurat-o şi cu alte ocazii, admirând îndemânarea şoferilor de toate naţiile posibile în tumultul traficului, adevăraţi artişti în arta conducerii. După 15 minute am ajuns la destinaţie, unde era un şir considerabil de vizitatori. Interesul pentru arta modernă, sinceră să fiu, nu-mi este foarte dezvoltat şi ne-am mulţumit să vizităm încăperile rezervate reproducerilor, cărţilor, o adevărată bibliotecă şi nu în ultimul rând, încăperi pline cu obiecte cu diferite subiecte destinate suvenirurilor şi cadourilor. Am achiziţionat strictul necesar.

La întoarcere, am preferat să nu luăm mijloc de transport şi per pedes, o porţiune considerabilă din 5th Avenue am savurat-o cu două popasuri, unul în cathedrala St. Thomas, anglicană, cu sobrietatea caracteristică şi altul în cathedrala St. Patrick, romano-catolică, unde m-am recules, fiind foarte apropiată de religia în care am fost botezată. La ieşire ne-am odihnit pe scările exterioare, am luat o gustare din sendviciurile preparate, împărţindu-le cu porumbeii care vin lângă tine, fiind foarte obişnuiţi cu oamenii. Nu intru în detalii despre arhitectura celor două catedrale, nu sunt o specialistă în domeniu, s-a scris atât de mult de persoane competente şi de altfel vreau să accentuez, poate cu riscul de a mă repeta, că tot ce am vizitat menţionez în măsura în care m-au impresionat, m-au emoţionat, sunt percepute în primul rând prin ochiul sufletului şi apoi prin ochiul minţii. În completarea celor de mai sus deci, voi continua să amintesc punctele cele mai

importante, în final oprindu-mă la Metropolitan Opera, care a fost principalul obiectiv.

Continuând plimbarea pe 5th Avenue, artera plină cu magazine de lux, de bijuterii şi chiar magazine mai modeste, restaurante costisitoare, pe lângă care foarte timid apar şi mici pizzerii sau braserii cu specific internaţional, italian, mexican, chinezesc şi, bineînţeles, nord american. Am ales un meniu mexican, mai precis o supă bună, să ne hidratăm, iar la pachet am preferat patiserii.

Obosite şi nu foarte, am reuşit să facem o pauză până la ora când am început pregătirile pentru spectacolul mult dorit.

La ora 8 p.m., am sosit în Centrul Lincoln, complex cultural care se întinde pe o suprafaţă de aproximativ 16 hectare, în care, pe lângă noua Metropolitan Opera, MET, se află Carnergie-Hall, Philarmonic Center, Center Theatres, Center Balets, Jazz Center şi Metropolitan Museum. Am menţionat noua MET, fiindcă prima sală de operă, tot Metropolitan se numea, a fost construită în 1880 de către Otto Herman Kahn pe Broodway, a fost distrusă în urma unui incendiu şi, reconstruită, şi-a continuat activitatea. Se construieşte deci actualul MET, care-şi deschide porţile în 1966, arhitect fiind Wallace K. Harrisson.

La intrare, te întâmpină cele două fresce murale ale lui Chagall, în partea de sud „Triumful muzicii", iar în partea de nord „Izvoarele sau sursele muzicii", o încântare, o emoţie ce am simţit că mă pregăteşte pentru următoarele trei ore de spectacol şi de descoperire a acestui sanctuar al artei. Holurile multiple şi ramificate, cu pereţii ornamentaţi cu portrete ale celebrităţilor în domeniul artei, te conduc la diferite nivele: parter, 6 nivele de loji şi balcoanele, toate acestea însumând în jur de 3800 locuri pentru spectatori. Am aflat că uneori, când orchestra este mai restrânsă, improvizează în spaţiul rămas liber locuri în plus. O altă mică mărturie a simţului practic al americanului, pe care-l găseşti la tot pasul! În loja în care am

avut biletul erau 8 locuri, primele 4 în faţă, restul fiind plasate la nivele diferite, pentru o bună vizibilitate. Am beneficiat de un loc în faţă, costul biletului fiind rezonabil, dar după loja noastră începeau preţuri foarte ridicate. Eu am avut ocazia să-mi sprijin un cot pe o lojă de 400 dolari, locul meu costând 140 dolari. Nu intru în detalii de arhitectură, amintesc doar că m-au impresionat candelabrele din cristal care luminează sala ca ziua şi care se ridică la începerea spectacolului, cortina ţesută din mătase şi care este cea mai mare din lume, scena care este imensă. În culise – o adevărată industrie şi o amintesc, fiindcă am avut ocazia să o văd la spectacolele în direct transmise prin cinemaplex în Montreal când, în pauzele dintre acte, cronometrat asişti la schimbarea decorurilor. N-am să uit că, la un spectacol cu Lucia de Lamermoor, o salariată nu a făcut altceva decât să aranjeze rochia pătată cu sânge şi pantofii Luciei pe scările salonului, şi asta în timp destul de lung, necesar redării momentului crucial din operă. Revenind la spectacolul meu, Norma de Bellini, cu subiect al unei religii a druizilor ce contemplau natura şi în care Norma este marea preoteasă, acţiunea se petrece în natură, mai precis în pădure, care ca regie a fost foarte fidel redată. Rolul titular a fost interpretat de o soprană americană, de origine poloneză, Radowanska, o soprană foarte talentată, ştiut fiind că rolul Normei este foarte greu, motiv pentru care zic specialiştii că se cântă rar în lume. Ea a fost la mare înălţime, dovadă că după renumita arie Casta, diva a urmat o explozie de aplauze însoţite de ovaţii ce au durat minute în şir, contribuind şi eu cu emoţiile şi lacrimile ce-mi curgeau.

Am lăsat la final muzica lui Bellini, care pentru mine a fost ca o rugăciune de la început până la sfârşit, nemaivorbind de interpretarea impecabilă a orchestrei renumită în lume şi dirijată numai de celebrităţi în domeniu.

Înainte de a vedea spectacolul, am ascultat un CD cu Maria Callas şi Franco Corelli, CD primit cadou de la Andreea

şi Titi, un cuplu sensibil şi iubitori de muzică, de altfel Andreea fiind pianistă talentată şi cunoscută în Canada şi am încercat să fac o comparaţie între interpretări, dar sinceră să fiu, nu ştiu dacă este mare diferenţă. Comparaţia menţionez că a trecut prin filtrul emoţiei şi nu al tehnicii muzicale, eu nefiind o specialistă, desigur Maria Callas rămâne „Ea", dar ce am văzut eu a reuşit să mă impresioneze tot atât de mult. Sunt momente ce n-am să le mai întâlnesc.

La finele spectacolului am fost impresionată de un alt aspect: când această masă de oameni trebuia să părăsească sala în acelaşi timp, n-am văzut nici o înghesuială. Eu eram foarte atentă să văd spectatorii, respectiv ce naţionalităţi frecventează acest sanctuar al artei şi în zona lojelor dominau americani evrei recunoscuţi după kipa, ornate discret cu pietre preţioase, apoi americane, femei în vârstă în special care se dichiseau în locurile destinate, adevărate saloane căptuşite cu oglinzi şi scaune pluşate. Am văzut mulţi asiatici, japonezi, chinezi, am auzit şi limba rusă şi, sigur, tineret american care m-a impresionat. Am ieşit mulţumită că mi-am realizat acest vis, dorind în acel moment din tot sufletul ca Alexandra mea să fie o prezenţă mai activă în acest templu.

Întoarcerea la hotel a fost foarte rapidă, taximetrele fiind la dispoziţie şi, înainte de a adormi am aprofundat imaginile înmagazinate cu grijă, mulţumind Providenţei pentru şansa avută.

Ultima zi de voiaj am rezervat-o pentru un tur al oraşului. Eu am considerat necesar acest tur pentru a-mi rezuma tot ce am văzut cu ani în urmă şi a completa cu aceste impresii recente.

Turul a durat 6 ore, cu mici popasuri şi un dineu la un restaurant destul de modest şi a cuprins Central Park, Harlemul, Naţiunile Unite, Broadway, Manhattan, Brooklyn, Zona Zero şi Staten Island cu statuia Libertăţii.

Nu descriu în amănunte aceste obiective despre care

s-au scris şi se mai scriu volume întregi, mă opresc la impresii personale.

New York City, numit astfel pentru a-l deosebi de statul New York cu capitala Albany, este unic, un oraş mondial plin de energie în care sunt concentrate finanţele, tehnologia, ştiinţa, cercetările, arta, educaţia. Cel mai populat oraş din State, oraşul cel mai vizitat din lume, anual circa 50 milioane turişti, oraşul cel mai fotografiat şi este departe de a fi oraşul cu criminalitatea cea mai ridicată; o statistică din 2002 a arătat că din 216 oraşe americane, cu o populaţie de peste o sută mii de locuitori, New-York-ul se situa pe locul 197. Am ţinut să menţionez acest aspect care de fapt justifică curajul meu de a face această vizită chiar şi singură. În tot periplul meu, am simţit siguranţă şi am fost martoră la multe aspecte în care cei din jur căutau să te protejeze şi nu să te atace. Nu vorbesc de Harlem. Personal am trăit o experienţă care într-un fel m-a şi amuzat, dar din care am dedus cât de mult s-a schimbat mentalitatea oamenilor şi cât de solidari au devenit după tragicul eveniment din 11 septembrie, când au dispărut cca 3000 de vieţi. Eram în Rockefeller Center, punctul final al turului şi pentru a fi sigure că luăm autobuzul bun pentru a ajunge la hotel, am întrebat un instalator negru care lucra în acel loc. El a luat o mină foarte serioasă şi în acelaşi timp protectoare, văzând că suntem turiste şi mi-a zis: când vedeţi red (roşu) „Stop, don't go", când vedeţi green (verde) „Go". Ne-am amuzat după ce ne-am îndepărtat de el, dar în sinea mea am apreciat omenia şi grija lui la adresa noastră. M-am gândit mult la el. Grija pe care a manifestat-o şi personalul hotelului mi-a rămas în memorie; în special persoanele care ne comandau taximetrele.

Amintesc pe scurt Central Park, completând datele descrise în vizita din 1984. În 1857 devine primul parc peisagistic într-un oraş american, respectiv în inima Manhattanului, se întinde pe o suprafaţă de aproximativ 341

hectare fiind vizitat anual de 25 milioane vizitatori. Am făcut un scurt popas în faţa unei clădiri situată la una din ieşirile din parc, clădire ce conţinea o bibliotecă importantă, clădire ce aparţinea comunităţii evreieşti, fiind printre primele şi finanţată de familia din care provenea şi fostul primar al New York-ului şi care se pare că va candida la președinție la alegerile din 2016.

Zile întregi poţi să te plimbi şi de fiecare dată sunt sigură că descoperi ceva nou, iar în privinţa securităţii, chiar şi în locurile mai puţin frecventate nu cred că sunt surprize; ziua mai ales, când nici nu te aştepţi, apare un poliţist sau mai mulţi călare şi totuşi singură nu m-aş aventura.

Turul s-a încheiat cu vizitarea Statuii Libertăţii. Am fost conduşi spre vaporaşul cu misiunea de tur-audio, în mai multe limbi. La îmbarcare, un control destul de amănunţit, apoi eu m-am detaşat de grup, căutându-mi un loc în exterior pentru a admira Statuia în grandoarea ei, clădirea muzeu din insula Ellis, poarta de intrare a cel puţin 12 milioane emigranţi ai căror descendenţi, astăzi, constituie jumătate din populaţia Americii şi în final să admir întreg Manhattan.

Statuia Libertăţii este considerată monument naţional, unul din cele mai celebre din state şi chiar din lume, prin ceea ce simbolizează: Libertatea. Înaltă de 95 metri, construcţia a început în 1875, arhitect şi artist fiind H. Bartholdi, la care s-au asociat şi arhitecţii Eiffel şi Morris Hunt. De fapt, a fost un cadou din partea statului francez, care a fost expediat în piese detaşate, asamblarea lor făcându-se pe cel mai mare stadion din New York City. Am ajuns foarte aproape de ea, ghidul audio, făcându-şi datoria, ne dădea multe informaţii, uneori chiar amuzante, eu nu eram foarte atentă la toate, am fost mai mult impresionată de faptul că eram prezentă în acest loc unic şi mi-a venit în minte câte sacrificii au făcut toţi acei care au căutat libertatea, cât de mulţi au dispărut care n-au reuşit să treacă poarta daurită, cum a numit-o I. Grigorescu, autor care

de altfel a descris atât de fidel statuia.

N-am rămas deloc indiferentă în faţa statuii, dar m-am concentrat până la finalul turului cu vaporul asupra peisajului oferit de clădirile zgârie-nori care se profilează pe cerul Manhattan-ul, pe care eu l-am considerat şi-l consider ca fiind o minune a lumii pe care nu o poţi uita.

Cu această imagine imortalizată atât de perfect în ilustratele poştale şi în pagini de reviste, mai ales în luminile artificiale aprinse permanent în timpul nopţii, am părăsit New York-ul, acest miracol al lumii.

Cu acest voiaj cred că mă apropii de final, final pe care-l rezum doar în câteva cuvinte... ***Cred că în tot cursul vieţii am avut şi greutăţi pe care le-am depăşit, dar am avut şi satisfacţii nenumărate, însoţite de multe şanse sau mai precis de mult noroc.....***

SFÂRŞIT.....

ANEXE

Livia și Gilu împreună cu nașii Babeș

Livia și Gilu în Moldova

Cu Marius şi Alexandra

Titus

Montreal

Cluj

Corina și Alexandra - Cluj

Cluj – parastas pentru Gilu

Aiud

Rodica și Nicu – Aiud

Oana ... Ghiță

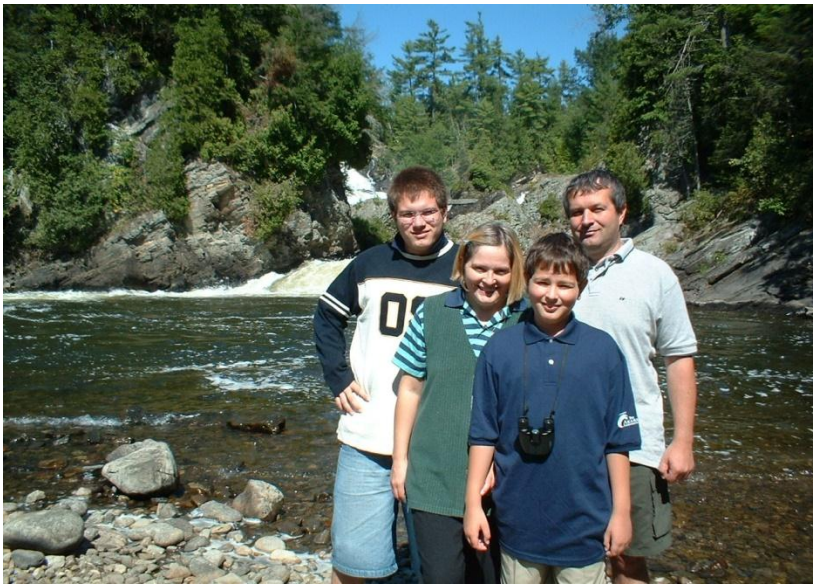

Anina, Gilu, Cătălin și Claudiu ; Canada

Cu Alexandra pe aeroportul din Montreal așteptându-i pe Titus și pe Marius

Montreal

Köln – cu Gilu

Düsseldorf – cu Hertha și Eugen

Valea Loirei

Israel

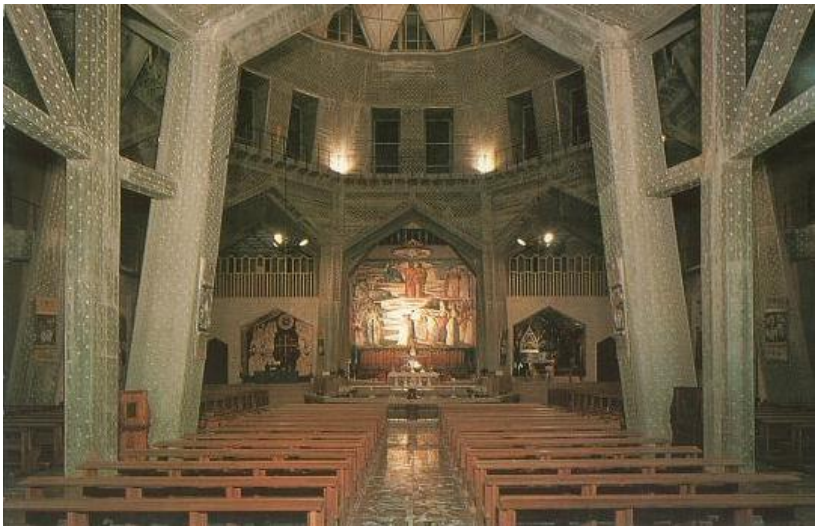

Israel

Israel

Israel

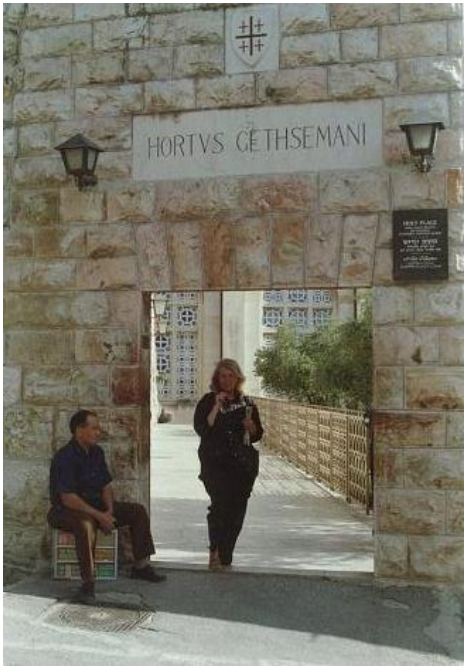

Israel

California

Alexandra – San Diego, California

Louisiana

Louisiana

Texas

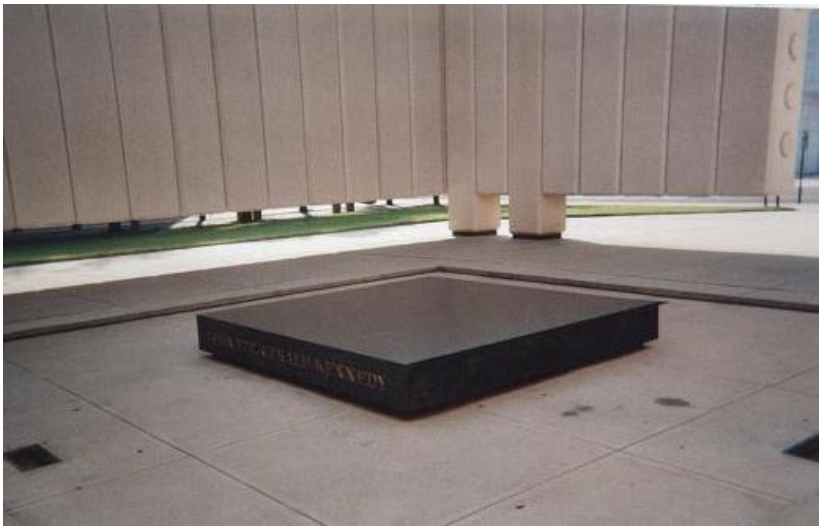

Texas

TO THE MEMORY OF THE GALLANT MEN
HERE ENTOMBED AND THEIR SHIPMATES
WHO GAVE THEIR LIVES IN ACTION
ON DECEMBER 7 1941 ON THE U.S.S. ARIZONA

Pearl Harbor - Hawaii

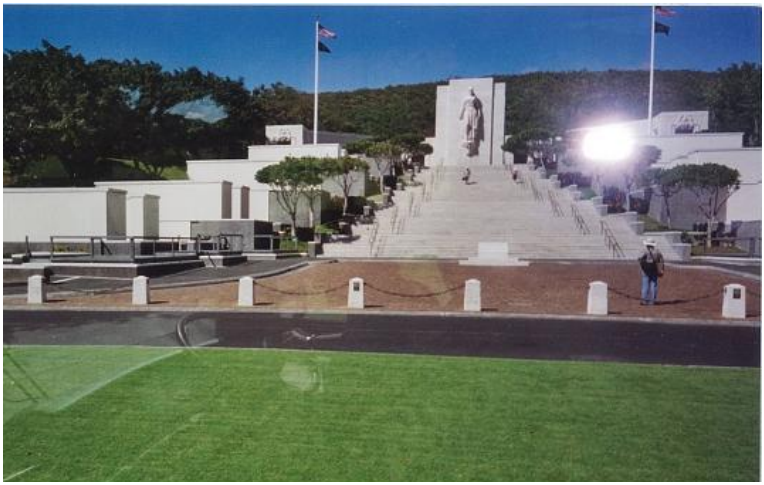

Hawaii

Hawaii

Hawaii

Alaska

Alaska

Alaska

Alaska

Alaska

Alaska

Alaska

Alaska

Alaska

Cuprins

Crâmpeie din viața mea 3
CĂLĂTORII 39
Germania de Vest 40
Italia 48
Franţa – Paris 59
Europa de răsărit : Ungaria, Cehoslovacia, Polonia, RDG 84
Germania de Vest 97
1980 – Austria, Germania de Vest 115
1984 - America 121
1986 – din nou la Hertha în Germania 135
1989 – Israel 138
Canada 159
Prima ieşire din Canada 160
Los Angeles 165
2004 – San Francisco, Hawaii 175
România 195
2009 – „Şarmul Americii" - 8 mii km parcurşi în 18 zile 199
Croazieră în Alaska 229
New-York - Metropolitan Opera - „Norma" de Bellini 259
ANEXE 269